



Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro Quinto Decretalium. In Quo De Judicio, Seu Ordine Judiciario criminali, nec non de criminibus Ecclesiasticis, & secularibus ... agitur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1677

Titulus. XXXIX. De Sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98302](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98302)

Ecclesia facit per censuras: & quia hæc potestas non est limitata ad certas penas, vel modum puniarum, cum verba Christi generalia sint, ideo restringi non debet, *Suar. cit. sec. 2. n. 15. Avila cit. dub. 2. concl. 2.*

III. ASSERTIO 2. Tres tantum sunt Censuræ propriè dictæ, scilicet Excommunicatio, Suspendio, & Interdictum, ut ex communi ferè DD, sententia tradit *Navarr. in Man. Prel. c. 27. n. 1. Suar. cit. dis. 1. sec. 3. n. 1. & 4. Avila p. 1. de censur. dub. 5.* quia ubique in Jure fit mentio Censuræ Ecclesiasticæ, tantum tres illæ species numerantur, ut patet ex c. 1. c. Statutum. x. 3. c. 15. cui. 20. de sent. excomm. in 6. ac præcipue ex c. *Quærenti*, 20. de P. S. ubi consultus Innocentius III. quid per Censuram Ecclesiasticam debeat intelligi, quando ponitur in Litteris Pontificijs? Responder, quod per eam non solum Interdictum, sed etiam Suspensionis, & Excommunicationis sententia valet intelligi: nisi Judex discretus, indagatis rerum, & personarum circumstantijs, ferat, quam magis viderit expedire. Unde concessa alicui potestate absolventi à Censuris, ea non potest extendi ad irregularitatem, secundum stylum Curie Romanæ, quippe quæ non per absolutionem, sed dispensationem tolli debet, nisi id exprimitur.

Similiter qui violat Censuram, ministrando Sacramenta, vel celebrando, incurrit irregularitatem, cum tamen irregularis celebrans, vel ministrans Sacramenta novam irregularitatem non incurrat: neque etiam qui celebrat, quando est cessatio à Divinis indicta, sit irregularis, ergo irregularitas, & cessatio à Divinis non sunt Censuræ, *Navarr. cit. c. 27. n. 188. & n. 194. Avila cit. l. 9. Dies.* Sed neque depositio, & degradatio sunt Censuræ, sed penæ quadam contra incorrigibiles lata, quos Ecclesiasticæ Censuræ non correxerunt, *Avila cit. l. Item cessatio à Divinis non est Censura Ecclesiastica, quia non est prohibitio Divinorum Officiorum, sed desistentia, & omisio Divinorum Officiorum, Navarr. cit. c. 27. n. 164. Avila cit. dub. 5. in fine, quæ ex infra dicendis melius intelligentur.*

§. II.

Quid, & quotuplex sit Excommunicatio, & quâ formâ fieri debeat?

IV. ASSERTIO 1. Excommunicatio in genere est Censura Ecclesiastica, per quam Christianus à Communione Ecclesiæ, seu reliquorum fidelium separatur, ut communiter definitur apud *Covarr. in c. Alma p. 1. n. 1. & alios.* Est autem triplex fidelium communicatio: purè interna, purè externa, & media, sive mixta, *Covarr. cit. l. n. 2. Suar. dis. 8. de censur. sec. 1. n. 6. Laym. l. 1. tract. 5. p. 2. c. 1. n. 2. & alios.* Prima communicatio merè interna consistit in fide, gratia, & eharitate, per quam fideles inter se, & cum Christo velut Capite suo mysticè copulantur, de qua meminit Apostolus ad *Rom. 12. 1. ad Cor. 12. ad Ephes. 4.* Ratione cujus unionis unus fidelis alteri per meritum de congruo potest impetrare à DEO specialia beneficia, & alteri proprias satisfactiones applicare, juxta illud *Psalmi 118. Particeps ego*

Tomus V.

sum omnium timentium te. Purè externa communicatio, sive societas politica consistit in fidelium convinctu, colloquio, & commercijs. Media, sive mixta, hoc est, partim interior, partim exterior communicatio consistit in usu Sacramentorum, tum activo, tum passivo, sive liberâ eorum collatione, & susceptione: deinde in participatione communium Ecclesiæ Suffragiorum, & orationum, quæ in Sacrificio Missæ, aliisque publicis officijs, ipsius Ecclesiæ nomine, ac instituto funduntur: ac denique in participatione satisfactionum Christi, & Sanctorum, quæ ex communi Ecclesiæ thesauro per Indulgentias fidelibus justis applicantur. In horum ergo communium bonorum, vel omnium, vel saltem aliquorum separatione consistit Excommunicatio, ut infra declarabitur.

V. Ubi notandum primò. Ecclesia non vult, nec potest private excommunicatos bonorum spiritualium communicatione merè internâ, scilicet fructu orationum, & satisfactionum, quas fideles, proprio nomine, & privatâ intentione sibi, vel alijs applicare possunt, quia hujusmodi bona, vel opera pia cujusque operantis propria sunt, idèque ab ipsius libera applicatione, non autem ab Ecclesiæ voluntate, ac dispensatione pendent. Unde licet Sacerdos non possit offerre Sacrificium Missæ, vel recitare Officium Ecclesiasticum pro excommunicatis non toleratis, quatenus id publicum est, & ipse publicus Minister Ecclesiæ: potest tamen tanquam persona privata, & intentione privatâ offerre Sacrificium Missæ, & orare in Memento pro ipsèdem, vel Horas Canonicas recitare, quatenus illa actio sacrificandi, vel orandi est opus proprium operantis, & eâ ratione satisfactorium pro altero, vel etiam ex congruo impetratorium, *Navarr. in Man. c. 27. n. 36. in respons. ad 5. Laym. cit. l. v. 4. Tanner. tom. 4. dis. 6. q. 10. dub. 2. num. 16.*

Notandum secundò. Sed neque Ecclesia potest, neque vult per se private membra sua gratiâ sanctificante, & virtutibus spiritualibus, quæ nemini invito auferri possunt. Supponit quidem aliquando excommunicatio carentiam gratiæ, ratione culpæ, propter quam fertur, ipsa tamen illam non auferit: neque etiam impedit, quominus redire possit ad gratiam per contritionem, priusquàm ab excommunicatione absolvatur, *Suar. cit. sec. 1. n. 7. Laym. cit. c. 1. n. 3.*

VI. Potro Excommunicatio fundamentum habet in S. Scriptura, *Math. 18. Si Ecclesiam non audierit (id est, obediens ei non fuerit) sit tibi, sicut Ethnicus, & publicanus,* tanquam non sit intra gremium Ecclesiæ, sive in numero fidelium; & in facto Apostoli 1. ad Corinth. 5. & 1. ad Timoth. 1. ait, quosdam se Sathanæ tradidisse, quando eos excommunicavit, sive à consortio fidelium separavit, seu ejecit. Unde in c. *Omnis*, 32. *canf. 11. q. 3.* dicitur: Omnis Christianus, qui à Sacerdotibus excommunicatur, Sathanæ traditur, quia extra Ecclesiam diabolus est, sicut in Ecclesia Christus.

VII. ASSERTIO 2. Excommunicatio variè dividitur. Primò quidem in majorem, & minorem, ut patet ex c. *Si quem*, 59. h. t. ubi Gregorius IX. ita rescribit: Si quem, sub hac forma, illum excommunico, vel simili (v. g. nisi hoc feceris, noveris te esse excommunicatum, *Gl. hie P. Simili*.) à Ju-

N n n 2

dice

„ dice suo excommunicari contingat, dicendum est,
 „ eum non tantum minori (quæ à perceptione Sacra-
 „ mentorum) sed etiam majori excommunicatione
 „ (quæ à communione fidelium separata) esse ligatū.
 Major igitur Excommunicatio est, quæ à communio-
 ne fidelium absolute, & simpliciter separatur, siue quæ
 privat omnibus prædictis bonis communibus, nimirum
 Sacramentis Ecclesiæ, tam quoad administrationem,
 quàm susceptionem, publicis Suffragiis, &
 convictu, seu societate civili, prout definitur ex *Say-
 ro* apud *Laym. cit. c. 1. n. 5.* Minor verò excommuni-
 catio est, quæ solum separat à communione fidelium
 secundum quid, quia nimirum tantum privat passivâ
 perceptione Sacramentorum, *cit. c. pen. h. t.* Dicitur
 autem minor, non propter parvitatem objecti, est o-
 nim ex se res gravis privati perceptione Sacramen-
 torum; sed per comparationem ad maiorem, cuius est
 pars: & quia incurrit etiam potest, propter peccatum
 veniale, *Avila p. 2. de censur. c. 1. dis. 2. dub. unic.*
 quamvis olim nomine excommunicationis absolute
 sumptæ, etiam minor intelligeretur, ut constat ex
 Concilio Carthaginensi IV. & refertur in *c. Sacerdo-*
te. 63. dis. 1. de consecr. & ex c. Nemo. 12. caus. 11. q. 3.
 & in *c. ult. caus. 3. q. 4.* ubi excommunicatio absolu-
 tæ sumpta accipitur pro minore, & anathema pro ex-
 communicatione maiore, juxta *Gl. ibid. V. Anathe-*
mate. Avila cit. l. Laym. cit. c. 1. in fine.

VIII. Notandum hic præterea primò. Per ex-
 communicationem solitariè sumptam, siue absolute
 positam intelligitur major, sicut expressè habetur in
cit. c. pen. h. t. quæ simpliciter excommunicatio dicitur,
 nisi ex adjunctis aliud intelligi debeat, nimirum
 per eam solum prohiberi perceptionem passivam Sa-
 cramentorum, vel S. Eucharistiæ, *Covarr. in cit. c. Ab-*
ma p. 1. §. 8. n. 5. Nec obstat, quod in pœnis beni-
 gnior interpretatio est faciendâ, *Reg. Juris. 49. n. 60.*
 ergo in dubio, nomine Excommunicationis non ma-
 jor, sed minor est intelligenda. Nam regula illa ha-
 bet locum, nisi Jus, vel consuetudo contrarium de-
 claraverit, ut in proposito, *Abb. in cit. c. pen. in fine, h. t.*
 ubi etiam ait, regulam illam procedere in pœnis cor-
 poralibus, & pecuniariis, non in medicinalibus, qua-
 lis est excommunicatio, *Covarr. cit. l. Avila cit. dis. 2.*
dub. unic.

Notandum secundò. Major Excommunicatio est
 pœna gravissima, quâ nulla major est in Ecclesia, te-
 ste S. August. relato in *c. Corripiantur. 17. caus. 24. q. 3.*
 idè quæ ad eam deveniri non debet, nisi postquam
 omnia alia media, & monitiones, ac leviores pœnæ,
 ac censuræ frustra sunt adhibita, juxta Concil. Tri-
 dent. *Seff. 25. c. 3. de reform.* & modò etiam aliqua
 spes sit Rei emendandi, vel saltem promovendi bo-
 num publicum, qui finis esse debet hujus pœnæ me-
 dicinalis, alioquin ab ea abstinendum erit, *Laym. cit.*
c. 1. n. 6.

Notandum tertio. Anathema essentialiter non
 differt ab excommunicatione maiore, sed solum
 quoad accidentales solemnitates, quia fit cum publi-
 ca denunciatione, & condemnatione, adhibitis cere-
 moniis, quibus culpa exaggeretur, & terror, ac igno-
 minia incurratur, ut habetur in *c. Debeat. 106. caus.*
11. q. 3. Covarr. cit. l. n. 6. Laym. cit. c. 1. n. 7.

IX. Secundò dividitur Excommunicatio (idem
 est de alijs Censuris) in eam, quæ fertur à Jure; &

eam, quæ fertur ab homine, seu Jure. Ex-
 communicatio lata à Jure dicitur, quando quidem
 gem perpetuam, Constitutionem, seu Statu-
 tum. Excommunicatio ab homine lata est, per
 Judicis sententiam infligitur. Inter has senten-
 tiarum, quod sententia excommunicationis
 lata perpetuò duret, etiam post mortem
 sicut & ipsa lex, quamdiu contrariâ legum
 tudine non revocatur: Excommunicatio vero
 mine lata extinguitur, morte, aut depolitione
 tis, ita ut eo mortuo, non possit deinceps
 quamvis qui eam, vivente latore, incurrit, ali-
 tus maneat, donec absolvatur. Unde si quis
 excommunicatus sit, sub conditione, *scilicet*
non resistuerit, & Judex ante mentem
tur, non incurrit excommunicationem. *Laym. cit.*
p. 1. c. 2. n. 3. Tanner. tomo 4. dis. 6. q. 1. dub. 1.

Tertio dividitur excommunicatio in eam
 ipso facto incurritur, siue criminis condicio-
 sententia Judicis; & vocatur excommunicatio
 sententia: ut si dicatur, *qui hoc fecit, excommuni-*
catus, aut ipso facto excommunicatus, qui hoc
excommunicationi &c. Et eam quæ ipso facto
 incurritur, ante sententiam Judicis, et per
 figi debet, & dicitur ferendâ sententia, ab-
 tur absolute, qui hoc fecerit, excommunicatus
 nulla: valida, quamvis injusta, excommunicatio
 tionis &c. *Laym. cit. l. n. 3. Tanner. cit. l. n. 3. dub. 1.*

Quarto, Excommunicatio alia est ipso facto
 justa: justa est, quæ inferitur à legitimo Jure
 propter peccatum contumaciz, & servat sententiam
 injusta est, cui aliquid horum desit. Legitima
 duplex est, quædam valida, quædam invalida
 nulla: valida, quamvis injusta, excommunicatio
 cui tantum desit circumstantia debita, vel quæ-
 dam solemnitas accidentalis ad substantiam ex-
 communicationis non pertinet, de qua infra. Invalida
 vero nullum effectum habet, nec obligat, nisi
 quando ratione scandali, ut qui tenet auctoritate
 bente potestatem, vel contra aliquos persequi
 vel post legitimam appellationem, vel quod
 tiner errorum intolerabilem, ut ex infra
 patebit, *Tanner. cit. l. n. 2. Avila cit. dis. 2.*
dis. 1. dub. 1.

Quinto, alia est excommunicatio generalis, quæ
 fertur in communi, contra omnes qui committunt
 vel committunt tale delictum: alia particularis, quæ
 fertur contra personas particulares, expressè nomi-
 nominibus, v. g. *Petrum. Avila cit. l. n. 2. dub. 1.*

X. Asseritur 1. Al ferendâ excommuni-
 cationem non requiritur certa verborum forma
 satis est, ut sit talis, per quam de præsentis ex-
 nicare volentis mens congruè exprimitur, ut
 communi docet *Tanner. cit. dis. 6. q. 10. dub. 1.*
 Ratio est, quia nulla certa verborum forma
 communi præscripta est. Nil ergo restat, nisi
 catur, Excommunico te, siue privo, segrego, exco-
 à communione fidelium; debet tamen testatur
 municationis, externis signis, nimirum voce
 pro esse sufficienter expressa, nam mente solus
 cepta non valet, *Tann. l. c.*

XI. Porro modus, ac forma procedendi ad
 sententiam excommunicationis Jure communi

nico habetur præscripta in c. *Cum Medicinalis*, l. h. t. in 6. quod est desumptum ex Concilio Lugdunensi, in quo Innocentius IV. in primis monet, ut cum excommunicatio sit medicinalis, non mortalis, (hoc est, introducta sit ad medelam, non ad mortem excommunicati, nempe ut corrigatur, non ut in peccato, aut contumaciâ persistat, & intereat) ut Judex Ecclesiasticus cautè provideat, & in ea ferenda ostendat, se prosequi correctionem, & medelam. Quare quisquis excommunicat (vel suspendit, vel interdicat, *Gl. hic V. eod.*) excommunicationem in scriptis proferre debet, & causam exprimere, propter quam est excommunicatus. Exemplum verò hujusmodi scripturæ, intra mensem tradat excommunicato, si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri debet instrumentum publicum, seu Sigillo Authentico munitum. Si quis autem Judicem hanc Constitutionem temerariè violaverit, per unum mensem ab ingressu Ecclesiæ, & Divinis Officijs sit suspensus; Superior verò, ad quem recurritur, excommunicationem ipsam relaxet, sine difficultate (id est, sine exactione cautionis) & latorem in expensas condemnet, & aliàs puniat. Et hæc eadem in sententijs suspensionis, & interdicti observentur. Caveant autem Prælati, & alij Judices, ne hanc suspensionem incurrant, alioquin si sit suspensi Divina Officia celebrent, ut prius, irregularitatem non effugient, in qua non potest dispensari, nisi per S. Pontificem.

XII. Pro explicatione hujus c. notandum primò, sententia excommunicationis majoris lata per hominem, seu Judicem debet fieri in scriptis. Non tamen scriptura requiritur ad substantiam excommunicationis, quamvis ea in scriptis fieri debeat ex præscripto Canonis, in quo differt à sententia definitiva lata in judicio, quæ sine scriptura non valet. Deinde in sententia excommunicationis Judex Ecclesiasticus debet exprimere causam, propter quam aliquem excommunicavit, v. g. quia peremptoriè citatus, coram nobis renuit comparere, quod non requiritur in sententia definitiva, etsi exprimi convenienter possit, *Gl. hic in notatis*.

Notandum secundò. Hæc Constitutio habet locum in qualibet excommunicatione hominis, cum possit esse justa, & injusta; non autem habet locum in excommunicatione Canonis, sive à Jure lata, quæ semper est justa, *Francus hic §. Quisquis. not. 2.*

Notandum tertio. Licet regulariter sententia Judicis lata, non servato Juris Ordine, sit nulla, l. *Prolatam. 4. C. De sententijs*; sententia tamen excommunicationis lata, non servatà formâ à Jure traditâ, tenet, & ideo debet relaxari ab excommunicatore, & ipse lator excommunicationis, si procedat contra formam Juris, debet condemnari ad expensas, & ad omne interesse, & aliàs etiam puniri, penâ arbitrariâ à Superiore suo, *cit. c. 1. Franc. ibid. n. 2.*

Notandum quartò. Copia excommunicationis debet dari petenti, si ab excommunicato fuerit petita, modò Excommunicator debito loco, & tempore, sit requisitus: & tunc consultum est, ut petat excommunicatus confici publicum instrumentum, per quod possit probare requisitionem, si excommunicator negaret, requisitum se fuisse, *cit. c. 1. & ibi Gl. V. Requiritur*.

Notandum quintò. Jura, quæ loquuntur de modo, & forma proferendi excommunicationem, habent etiam locum in suspensione, & interdicto, quia istæ censuræ æquiparantur, *cit. c. 1. §. Et hæc eadem. & ibi Gl. V. Observari. h. t. in 6. Franc. hic. §. Superior. n. 3. not. ult.*

Notandum sexto. Irregularitas contrahitur, non solum ex celebratione Missæ, sed etiam ex celebratione aliorum Officiorum Divinorum, ut colligitur ex *cit. c. 1. §. fin.* in qua solus Papa dispensare potest, *Franc. ibid. n. 1. & 2.*

§. III.

De effectibus Excommunicationis, sive majoris, sive minoris.

XIII. Q. 1. Qui sint effectus excommunicationis majoris? Resp. primus effectus est privatio usus activi Sacramentorum, ita ut nullus excommunicatus licet possit administrare, vel conferre, per se loquendo, ullum Sacramentum, ut colligitur ex c. *ultra de Clerico excommunicato*. Ratio est, quia Ecclesia jure potest prohibere indignis, & excommunicatis administrationem Sacramentorum, quæ ei à Christo est commissæ, cum sit Ministerium publicum, *Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 5. Avila p. 2. c. 6. dis. 3. dub. 3.* Excipitur tamen, quòd Minister excommunicatus toleratus licet conferre potest Sacramenta, quoties vel gravis necessitas, vel notabilis proximi utilitas id exigit, quia plerumque præcepta Ecclesiæ non obligant, cum gravi incommodo. Quare Minister excommunicatus, etiam non toleratus, non tantum in articulo mortis, Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, si alius non adsit, licet potest administrare, sed etiam in eadem extrema necessitate, aliquando S. Eucharistiam, vel Extremam Unctionem licet confert, ut si moribundus aliud Sacramentum suscipere nequeat, *Navarr. in Man. c. 22. n. 4. Suar. dis. 11. de censur. sec. 1. n. 17. Laym. cit. c. 2. n. 5.*

XIV. Ubi præterea notandum, Sacramenta administrata ab excommunicato, sive tolerato, sive non tolerato, etiam extra casum necessitatis, vel mortis periculum, sunt valida, quia ad illorum substantiam, & valorem plus non requiritur, quam propria materia, forma, & intentio Ministri, secundum Christi institutionem, quæ Ecclesia mutare non potest, & si adsint, ut hic supponitur, semper sunt valida. Excipitur Sacramentum Pœnitentiæ, quod administratum, extra mortis articulum, ab excommunicato non tolerato, invalidum est, quia ad hoc Sacramentum validè administrandum non sufficit potestas Ordinis, sed requiritur etiam jurisdictio, quæ ab Ecclesia adimitur per censuram excommunicato non tolerato, nisi publicus error faciat, cum titulo præsumpto, interveniat, dum excommunicatus habetur pro legitimo Sacerdote, *Navarr. cit. c. 27. n. 36. in fine, Suar. cit. dis. 11. sec. 2. num. 12. Laym. cit. c. 2. num. 5. §. Veruntamen*. Hinc verò tradunt DD. cit. & alij communiter, generaliter Regulam, quotiescunque excommunicatus non toleratus, seu vitandus exercet actum pendente à potestate jurisdictionis, is invalidus est, cujusmodi est, si Episcopus excommunicatus approbet Confessionarios, det Litteras dimissorias: vel si Episcopus,

aut Parochus alicui deleget facultatem Confessiones audiendi: vel quodvis Sacramentum administrandi, quia hæc possunt fieri ab Episcopo confirmato, nondum consecrato: imò etiam ab Episcopo, vel Parochio nondum Sacerdote: idèque non sunt actus Ordinis, sed jurisdictionis. Quod si verò actus exercitus ab excommunicato non tolerato, non requirat potestatem jurisdictionis, sed solam potestatem Ordinis, quæ non aufertur per Censuram Ecclesiasticam, validus est, ut si talis excommunicatus administraret Sacramenta, vel exerceat Sacramentalia, ut sunt variæ benedictiones, & consecrationes ab Ecclesia introductæ, ad quarum valorem non requiritur, ut Minister sit toleratus, sed solum ut licitè ministraretur: quamvis id Ecclesia etiam possit requirere, ut validè ministraretur, *Laym. cit. l.*

XV. Secundus effectus excommunicationis est privatio usûs passivi, sive susceptionis Sacramentorum, quæ in eo consistit, ut nullus excommunicatus possit licitè, & absque gravi peccato, ullum Sacramentum percipere, c. *Cum illorum*. 32. h. t. quia facit contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi. Exculatur tamen à peccato excommunicatus suscipiens Sacramenta ex inadvertentia, seu ignorantia invincibili juris aut facti, nesciens se esse excommunicatum, v. l. ob gravem necessitatem, v. g. ad vitandum periculum mortis, mutilationis, infamiae, scandalii, jacturæ bonorum, quia lex humana, & Censura Ecclesiastica non obligat, cum tanto rigore, & incommodo, *Avila cit. dis. 3. dub. 4. concl. 1. Laym. cit. c. 2. n. 1.* Quod si excommunicatus, etsi malâ fide, & illicitè Sacramenta suscipiat, validè tamen ea suscipit, quia Sacramentorum vis, & valor per Ecclesiasticam Legem impediri non potest, cum pendeat ex Christi institutione. Excipitur verò Sacramentum poenitentiae; nam si quis, malâ fide, sciens, se esse excommunicatum, & sine ulla necessitate, prius Sacramentaliter à peccatis se absolvi poterat, quam ab excommunicatione, invalida erit absolutio, saltem indirectè, ob defectum debita dispositionis in poenitente. Secus est, si excommunicatus, bonâ fide, in causa necessitatis, vel probabilis ignorantiae, quia inculpabiliter ignorat, se esse excommunicatum, vel saltem esse peccatum mortale suscipere Sacramentum in excommunicatione, peccatorum confessionem instituatur, tunc enim verè, & validè absolvitur à peccatis, licet adhuc maneat in excommunicatione, vel quia ea reservata est Superiori, vel quia Confessarius habens potestatem absolvendi à tali excommunicatione, per ignorantiam, vel oblivionem prius à peccatis absolvit, quam à censura, *Laym. cit. l. Avila cit. dis. 3. dub. 4.*

XVI. Tertius effectus excommunicationis est, privatio communium Ecclesiæ Suffragiorum, ita ut excommunicatus, quamvis toleratus, omni Sacrificiorum, precum, Indulgentiarum fructu, qui ex communione Ecclesiæ thesauro fidelibus applicatur, privetur, prout sumitur ex c. *A nobis*. 28. c. *Sacris*. 48. h. t. Ratio est, quia horum spiritualium bonorum dispensatio ad Ecclesiam pertinet, quæ ea indignis, & contumacibus denegare potest, ob majus bonum, tum publicum, tum ipsorum excommunicatorum, ut resipiscant, *Laym. cit. c. 2. n. 2.* Imò probabilius est, excommunicatum, licet resipiscat à cul-

pa, & contumacia, & per contritionem, vel confessionem justificatus fuerit, quamdiu tamen communium Ecclesiæ Suffragiorum, & beneficiorum non fieri participem, ut docet *Bar. dis. 3. sec. 3. n. 2. Laym. cit. c. 2. n. 4. Tennes. cit. l. dub. 2. n. 30.* Idque probatur ex c. *Adm. c. Sacris*. 48. ubi habetur, quod excommunicatus ceterè emendatus sit, priusquam tamen ab omni re censurâ ligatus maneat, neque liceat proinde fragia offerre. Ratio est, quia censura censuram non est culpa, sed poena, quæ ob culpam, permanet, donec per legitimum arbitrium Judicis remittatur: Censura autem, quæ non net, semper habet suum effectum, neque per interiorè poenitentiam tollitur, alioquin quæ ne opus non esset, *Laym. cit. l.*

XVII. Quartus effectus est, quod excommunicato prohibitum est Divinis Officiis interduci colligatur ex c. *Significavit*. 18. *Abbas*. 3. *dis. 43. h. t. c. ult. eod. in 6.* Nominè autem Divinis Officiorum, intelliguntur hic Sacramenta, quæ ab Ecclesia publicè, & solemnè, tum, quæ sunt in imprimis Sacrificium Missæ, tum, quæ sunt inter esse prohibetur, & coram illis Ministeri non potest, *Laym. cit. c. 2. n. 6.* de quibus Inter Divina Officia numerantur etiam precationes Horarum Canonicarum, & communio publicatio, quæ ex Christi, vel Ecclesiæ institutione miniter fit à Ministris ad id ordinatis. Quomodo variè orate, vel Cnctionem audire in Ecclesia in ea nullum vitium celebratur, Excommunicatus non sit prohibitum, ut colligitur ex c. *Adm. vel Horas Canonicas recitare, ab his enim non recitandis, per censuram non liberatur, sed minus vobiscum*. *Laym. cit. l. Tennes. 19.*

XVIII. Quintus effectus excommunicationis est, quod excommunicatus privetur omni officio exercitio jurisdictionis spiritualis, sed Ecclesiæ, ut patet ex c. *Audite*. 4. *cas. 24. q. 1.* ubi dicitur, quod excommunicatus excommunicatus non potest c. *Si is, cui. 10. de Off. deleg. in 6.* Ubi habetur, si delegatus Papæ, qui alicui causam huiusmodi, postea excommunicatus fuit, non ad ipsam jurisdictionem privatum, appellandam esse, sed ad eum delegatum. Et in c. *1. de Off. Proc. in 6.* dicitur, quod substitutus ab Officio Episcopi, excommunicato, non possit jurisdictionem exercere, quæ quam ab ipso Officiali acceperat. Quæ etiam beneficium ab excommunicato fuit, etiam si & præsentatio, *Laym. cit. c. 2. n. 13.* Id verò legi debet de excommunicatis non toleratis, standis, nam acta excommunicati tolerati sunt, da, quamdiu per oppositam exceptionem non tolluntur. Quare talis excommunicatus delegatus, nuncicare potest, & jurisdictionem delegatam, conferre beneficium Ecclesiasticum, eligere, peragere, &c. validè potest, nisi per oppositam exceptionem repellatur, *Laym. cit. l. n. 13.* & aliquid aliud. Verum de his dictum est suis locis propriis.

XIX. Sextus effectus excommunicationis est, privatio omnis communicationis, ita ut excommunicatus non possit esse Juxtor, lio, Advocatus, Procurator, Ador, aut talis, &c.

in causis Civilibus, prout de Iudice statuitur in c. *Ad probandum*, 24. de sent. & rejudic. & de alijs in c. *De cernimus*, 8. h. t. in 6. Ubi Papa Alexander IV. determinat, ut Iudices seculares, per censuram Ecclesiasticam, ab Ecclesiasticis Iudicijs, præmissa canonica monitione, ab agendo (& reconveniendo, quia sicut excommunicatus non potest agere, ita nec reconvenire, *Gl. hic V. Agendo*) patrocinando (quod intelligendum, non solum in Advocato, sed etiam in Procuratore, *Gl. hic V. Patrocinando*) & testificando, in suis Ecclesijs, & iudicijs repellantur.

XX. Ubi notandum primò. Exceptio excommunicationis potest opponi, non tantum in foro Ecclesiastico, sed etiam in foro seculari, per quam repellatur excommunicatus laicus ab actibus judicialibus ipsi prohibitis. Et ad hoc cogi potest Iudex secularis per censuram Ecclesiasticam: quod procedit, tam de Jure Canonico, quam Civilis: imò ipse Iudex secularis tenetur ex officio repellere ab agendo excommunicatū notoriè, etiam nemine opponente, c. *Exceptione*, 12. de Except. Franc. hic. n. 1. nor. 2. imò etiam partibus invititis, & reclamantibus, *Barb. in Collect. hic n. 4.*

Notandum secundò. Jus Canonicum, disponens circa ordinationem iudicij, servari debet etiam in foro seculari, quando ob non observationem nutritur peccatum, ut in proposito, ubi agitur de participatione cum excommunicato, quæ est prohibita, ac illicita: alijs secus esset, *Franc. hic n. 2. nor. 3.* ubi addit, quòd Ecclesiasticus Iudex potest, ac debet compellere Iudicem secularem, ut servet Jus Canonicum, si disponat contra laicos in materia peccati.

Notandum tertio. Nullus excommunicatus potest esse Iudex, Tabellio, Advocatus, seu Procurator, Actor, aut testis, etsi sit toleratus, aut occultus, semper enim, quantum in se est, debet vitare communionem aliorum, cum per Concilium Constantiense excommunicato tolerato nullus sit factus favor. Si verò excommunicatus in iudicio compareat, ut Actor (idemque est de Advocato, & teste) & neq; reus contra illum excipiat, neque Iudex illum ex officio repellat (quod facere in tolerato potest, si excommunicatio publicè nota sit: in non tolerato, seu vitando debet, ut patet ex c. *1. de except. in 6.*) valida erant omnia acta talis excommunicati, quantumvis vitandi, ut colligitur ex c. *1. de except. in 6.* Adverò Iudicis non tolerati, non solum Ecclesiastici, sed etiam seculares, sunt invalida, cum jurisdictione privatus sit, etsi ab officio remotus non sit, ut de Ecclesiastico aperte traditur in c. *Ad probandum*, 24. de sent. & rejudic. & c. *ml. de excess. Prel.* De Iudice seculari verò colligitur ex c. *Nos sanctores*, 4. caus. 15. q. 6. & est ferè communis DD. sent. apud Laym. cit. c. 2. n. 14. §. *Alia verò*.

Præterea acta publica Tabellionis excommunicati, non tolerati, in foro externo sunt ipso jure irrita, ut docent communiter Canonistæ: quod tunc saltem verum est, si non solum presentia Notarij, sed etiam authenticæ ejus instrumenti requiratur ad valorem alius testamenti, vel contractus, quia instrumentum confectum ab excommunicato vitando non censetur authenticum cum ipso jure, & ex officio Iudicis à publicis actibus repellatur. Laym. c. l. n. 15. & alij apud ipsū.

XXI. Septimus effectus est, privatio omnis communicationis civilis, ac politicæ cum alijs fidelibus, sicut colligitur ex c. *2. de except. c. Nuper*, 29. c. *Si aliquando*, 41. & c. *pen. h. t.* Circa quem effectum no-

tandum primò. Nomine fidelium, hoc loco, comprehendendi omnes baptizatos, etiam excommunicatos, ipsosque hæreticos, quia & hi subditi sunt Ecclesiæ, idèque neque cum his excommunicatus communicare potest, quamvis possit cum infidelibus non baptizatis, ut ex comuni tradunt *Suar. dis. 15. sec. 1. n. 11. Laym. cit. c. 2. n. 16.* Idq; suavitur ex c. *pen. h. t.* ubi solum dicitur, Excommunicatum privari communionem fidelium, non ergo infidelium. Ratio est, quia Ecclesiæ per se intendit excommunicatum abscindere, & separare ab Ecclesiâ, tanquam putridum membrum, ut vel ipse emendetur, vel ne alijs noceat, quòd verò eum ijs, qui foris sunt, communicet, non nocet, *Suar. c. l.*

Notandum secundò. Nomine civilis communicationis, comprehenditur quævis humana societas, eaque tam activa, quam passiva, sive reciproca, ita ut non tantum excommunicatus obligetur alios fideles evitare, sed etiam ab alijs vitari debeat, ut colligitur ex c. *Illud*, 5. §. *Illud autè de Clerico excom.* & activa quidè hæc communicatio per se omnibus, hodièque: passiva verò, post Constantiense Concil. prohibetur solis excommunicatis non toleratis, juxta *Extrav. Ad evitanda*.

Notandum tertio. Communicatio cum excommunicato non tolerato, seu vitando prohibita tam in spiritualibus, quam in civilibus, continetur hoc versus

Os, orare, vale, communico, mensa negatur.

Per Os prohibentur omnis generis salutationes, sive coram per oscula, nutus, colloquia, amplexus: sive per litteras, aut nuntium, quod fundatur in illis verbis: 2. Jo. 1. *Neque ei Ave dixeritis*: ita ut nec licitum sit, honoris causâ, excommunicato assurgere, vel caput detegere, *Suar. dis. 15. de censur. sec. 1. n. 2. Laym. cit. c. 2. n. 16.* & patet ex juribus cit. apud *Suar. cit. l. n. 1.* Per orare intelligitur omnis communicatio in Orationibus, & publicis officijs Ecclesiæ, in quibus non licet participare cum excommunicato, orando cum illo, aut audiendo Sacrum, *Tann. cit. dis. 6. q. 10. dub. 2. n. 31.* de quo supra. *Vale*, comprehendit omnis generis valedictiones, imò & honorificas salutationes, fas tamen est resalutare, eò quòd hæc sit quædam debiti solutio, *Suar. cit. l. n. 3.* *Communico* prohibet omnem societatem, videlicet contrahere, vel aliud negotiū gerere, ita ut neq; cum illo ambulare, laborare, aut quodvis opus facere liceat, *Suar. cit. l. n. 5.* Denique per *mensam* prohibetur convictus, & cohabitatio in eadem mensa, lecto, cubiculo, quæ quidem non de communicatione merè materiali accipienda sunt, quæ non est prohibita cum excommunicatis, sed in assimilatione morali, si unus cū altero convalescet: secus, si casu, & præter intentionem, in eandem domum, cubiculum, mensam, vel etiam lectū incidunt, *Suar. cit. l. n. 6.* Porro quænam causæ excusent, ut licita sit communicatio cum excommunicato, infra dicitur.

XXII. Octavus effectus est, quòd excommunicatus sit inhabilis ad quodvis Ecclesiasticū Officiū obtinendū, ita ut electio illius, vel confirmatio, item præsentatio, & institutio sit ipso jure irrita, ut colligitur ex c. *Postulastis*, 7. & c. *ult. de Clerico excom.* de quo dictū supra eod. tit. §. 3. ubi ex instituto de hoc agitur.

Nonus effectus excommunicationis est, quòd per eam privetur excommunicatus Ecclesiasticâ sepulturâ, ita ut neque in loco sacro, aut benedicto, & destinato ad sepulturam fidelium, licitè possit sepeliri, neque à Clero solemniter ad sepulturam deduci, neque exequialia sacra pro eo fieri, quia quibus non communica-

mus vivis, neq; mortuis communicare possumus. c. Sa-
cris. 12. de sepult. de quo dictum supra Libr. 3. Tit. 28.
n. 66. & plurib. seqq. Id verò post Concil. Constant.
intelligi debet de solis excommunicatis non toleratis,
seu vitandis juxta Constitut. Extravag. Ad evitanda.

XXIII. Q. 2. Quis sit effectus minoris excommu-
nicationis? R. effectus proximus, per se, ac directus
est unicus, nempe quia directè solum privat partici-
patione, sive susceptione Sacramentorum, ut patet ex
cap. 2. de except. & in c. ult. de Cleric. excom. & c. pen. h. t.
ac proinde si ita excommunicatus Sacramenta suscipi-
at, sine justa necessitate, peccat mortaliter, quia mate-
ria hujus prohibitionis est gravis: imò Sacramentum
Poenitentiae nec validè suscipit, ob defectum contri-
tionis, licet ob id nullam irregularitatem incurrat, cit. c.
ult. de Cleric. excom. Laym. l. 1. v. 5. p. 2. c. 3. n. 4. Tann. cit.
dis. 6. q. 10. dub. 2. n. 24. de quo dictum supra cit. tit. §. 7.

Alius effectus minoris excommunicationis est, qui
indirectè eam consequitur, quòd eà ligatus ad bene-
ficiū Ecclesiasticū eligi non possit, ejusq; electio, non
quidem, ipso facto, irrita, sed irritanda est, saltem si
scienter electus, sive se eligi passus est, cit. c. ult. quia
beneficiū Ecclesiasticū remotè est institutum ad
suscipiendos Ordines, vel Missam celebrandā, adeòq;
etiam aliquo modo, & saltem remotè, ad suscipienda
Sacramenta, quorum tamen suscepcio minore ex-
communicatione ligato est prohibita, Idemq; est de
præsentatione, & collatione beneficii, ita ut sit pec-
catum mortale minore excommunicatione ligatum
eligere, vel præsentare ad beneficiū, cum sit mate-
ria gravis, Laym. cit. c. 3. n. 5.

SECTIO II.

DE CAUSIS EXCOMMUNICATIONIS.

§. 1.

Quinam possint excommunicare, vel excommunicari?

XXIV. ASSERTIO I. Omnes & soli illi habent
potestatem excommunicandi (idemq; est de alijs cen-
suris) iure communi, & ordinario, qui jurisdictionem
Ecclesiasticam in foro externo habet, prout sumitur
ex c. Cum ab Ecclesiis. 3. de Offic. Jud. Ordin. videlicet
Papa, & Generale Concilium in Ecclesiam universam:
Episcopi omnes electi, & confirmati, etiam si non sint
consecrati, & Concilia Provincialia in suas Dioeceses,
Capitulum Cathedralis, Sede vacante. Archiepiscopi
verò non possunt excommunicare subditos Suffraganeorum,
nisi in causa appellationis, & tempore visita-
tionis. Item hanc potestatem habent Generales, &
Provinciales in Religionibus exemptis, imò etiam
Abbatès, Prælati, ac Rectores singuli in Religiosos
sibi subiectos, Tanner. tom. 4. dis. 6. q. 10. dub. 3. n. 40. &
dictum supra libr. 1. tit. 3. §. 1. & 2. Deniq; ex
consuetudine possunt etiam excommunicare subditos
suos Archidiaconi, Archipresbyteri, & Decani, de
quo tamen cujusque Ecclesiae consuetudo est consu-
lenda, Tann. cit. l. n. 42. Non autem Parochi, ut dictum
alibi suo loco. Verum ex commissione excommunica-
re possunt Legati, & Nuntii Apostolici, & quibuscumque
potestas committitur, Tanner. cit. l. n. 41.

XXV. ASSERTIO 2. Excommunicare non possunt
primò laici, sive potestate ordinariā, sive delegatā, c. 2.
de Iudic. nisi ex plenitudine potestatis Papalis. Se-
cundò, nec Clerici conjugati, dum in conjugio vi-

vunt, nec scemina, etiam Abbatisse, cum Monachis.
Nova 10. de penis & remiss. & expressè in c.
Dilecti. 12. de majori & obedi. ubi dicitur, quod
baptista Moniales, & Clericos, jurisdictione sua
excommunicare non possunt, sed Praeterea
nis, vel Episcopus. Est autem probandum, quod
lier Jure Divino non sit incapax potestatis ex-
communicandi, vel alias censuras ferendi, ad hoc in
missione S. Pontificis posse excommunicare, imò
est tamen incapax Clavium jurisdictionis, imò
saltem ex commissione Papae, & quod ex
Sed Jure humano, sive Ecclesiastico, in quo
spensare potest, sicut & merè laicos, hoc non
est spiritualis jurisdictionis extendenda, Laym.
5. p. 1. c. 3. & ubi tamen addit, quod ex potestate
communicandi, nunquam à Christo, vel
commissa fuerit ulli mulieri, cum id nec
neque decens sit, idque solum probetur, quod
non autem id Juri Divino absolute repugnat.

XXVI. ASSERTIO 3. Excommunicari possunt
& soli homines viventes, baptizati, & iuri-
capaces, qui in Ecclesia Superioribus, etiam
muni docet S. Thom. p. 3. in supplemento. 12. m. 1.
in primis quidem soli viventes, & non
degentes excommunicari possunt, quia
non subsint amplius jurisdictioni Ecclesiae
& licet ab ea ligari, & solvi non possunt, ut
tunc ex illis verbis Christi, Matth. 18. Quicquid
gaveris super terram, super terram erit ligatum, &c.
Gratian, in c. Quod autem. in primis, cap. 24. q. 1.
mortui non nisi improprie, & indirectè excommu-
nicari, vel quia prohibetur vivis ne cum
municent, eos in loco sacro sepeliendo, & pri-
blica suffragia, & sacrificia offerendo, quod
blice declaratur, illos, dum adhuc vivunt, excommu-
nicationis incurrit, & in locum mortuorum
se, y. g. in hareticis, Laym. cit. p. 1. c. 4. n. 3. Secus
non possunt excommunicari non baptizati, & im-
alique infideles, quia non sunt sub jurisdictione
spirituali Ecclesiae: secus est de hareticis, qui
qui semper manent subiecti Ecclesiae. Laym.
Tann. cit. dub. 3. n. 43. Tertio non possunt excommu-
nari carentes ratione, ut infans, insipiens, & imbecillus,
modi personae nequeunt præceptis, ac legibus
gari, nec possunt esse contumaces contra Ecclesiam.
Laym. c. l. n. 3. Quarto nemo potest excommunicare
ipsum, nec Superiorem, in quem impetrat, & iuri-
dictionem non habet, aut alium sub non sub-
Episcopus Religiosum exemptum, Laym. & Tanner.
Et hinc Papa à nemine potest excommunicari, imò
incidit in hæresim manifestam, hoc ipso, quod
Papa, & incidit in excommunicationem, qui
in hæreticos, Tanner. cit. l.

XXVII. Quarto non potest excommunicare
simul & collectivè Civitas, Collegium, Universitas,
vel alia Universitas, ne forte innocentes cum
nocentibus, tam gravi poenā involvantur, Laym.
caus. 24. q. 3. quamvis singuli, ad hoc, non
tative, qui sunt de Communitate, excommunicari
juxta c. Romanas. §. ult. in 6. ubi prohibetur
in Universitatem, aut Collegium sententia excommu-
nicationis proferatur, ut animarum periculum
vitetur, quod exinde sequi possit, cum non
quam contingeret, innocuos hujusmodi sententia

irretiri: sed in illos duntaxat de Collegio, vel Universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur. Unde si exploratum sit, omnes, & singulas personas alicujus Collegii aut Universitatis esse reas aut participes alicujus delicti, & in eo contumaciter persistere, omnes sive totum Collegium aut Universitas excommunicari poterit, *Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 1. n. 6. Tann. cit. dub. 3. n. 43.* & alii communiter.

XXVII. Sed jam hic quaeritur, an Excommunicatio, vel alia Censura lata per sententiam generalem, ab Episcopo, vel alio Praelato Papae inferiori, liget, non tantum subditos, sed etiam extraneos, seu peregrinos? Resp. Excommunicatio generaliter lata, v.g. si quis furtum commiserit, sit excommunicatus, ligat solum subditos excommunicantis, non autem peregrinos, seu extraneos, nisi major auctoritas, seu potestas ei delegata fuerit, prout sumitur ex *A. nobis. 2. l. h. r.* Nam cum quaeritum fuisset ex Clemente III, utrum si Episcopus protulit sententiam excommunicationis sub hac forma: *Quisquis furtum fecerit, excommunicatus sit*: haec generalis sententia ad ipsius Excommunicantis subditos referatur tantum: an verò ad omnes etiam non subditos jurisdictioni ipsius? Respondet Pontifex, quòd haec sententia non nisi subditos obliget: nisi forte delegans (videlicet Papa) majorem, & largiorem auctoritatem, seu potestatem contulerit Episcopo excommunicatori. Ratio decisionis hujus c. est, quia Episcopus, extra Diocesim suam, nullam habet jurisdictionem, unde sententia excommunicationis ab illo generaliter lata non extenditur ultra terminos suae jurisdictionis, nam extra territorium jus dicenti impunè non patetur, *l. ult. ff. de jurisd.* Unde neque extenditur talis excommunicatio ad subditos, extra Diocesim suam, furtum committentes, *Gl. hic V. Non nisi subditum, junct. Gl. marg. lit. B.*

XXIX. Ubi praeterea notandum primò, extraneus, seu peregrinus non ligatur excommunicatione, vel alià censurà, sive per sententiam generalem, sive per statutum lata sit ab Episcopo loci, supponit enim inferente potestatem jurisdictionis, haec autem extendit se tantum ad subditos, ut hic dicitur: atqui non minus statutum, quam sententia generalis supponit potestatem jurisdictionis in ferente, à qua proficiscitur, ergo tantum extenditur ad subditos; non item ad extraneos, sive non subditos. Neque dicas, extraneos delinquentes contra statutum proprium alicujus Diocesis, fieri subditos, ratione delicti, ideòque excommunicationem, vel aliam censuram ibi latam incurtere posse. Nam responderetur, quamvis is, qui v.g. furtum commisit, in aliena Diocesi, sub excommunicatione prohibito, peccet contra Jus commune, & naturae: non tamen peccat contra illam legem, ut est particularis, & propria illius loci, ideòque non potest dici contumax contra tale statutum particulare, censuram in se continens, cum non sit subiectus tali legi, & potestati talis legislatoris: prius enim debet aliquis esse subiectus alicui statuenti aliquid, quam ut obligetur statuto illius, & contra illud peccet. Quia tamen talis peregrinus, seu extraneus, furando in illo loco, deliquit contra Jus commune, & naturae, & sic subditus factus est Episcopi loci, ratione delicti, juxta c. ult. de foro compet. ideo potest, quamdiu in illius Diocesi existit, legitime citari ab Episcopo loci, ubi deliquit, &

compelli ad satisfaciendum parti laesae, & si contumax sit, etiam excommunicari, *Laym. cit. c. 4. n. 5. Barb. incit. c. Anobis. n. 4.* & alii apud ipsum.

Notandum secundò, ratio vera, cur Episcopus, aut alius Ordinarius loci sententiam excommunicationis, vel alterius censuræ, extra suum territorium aut Diocesim ferre non possit, etiam in proprios subditos, quamvis hi aliàs ipsius jurisdictioni subiecti maneant, ea sola est, ne alienum territorium invadere, & violare videatur, quia censuræ judiciale causæ cognitionem postulant. Unde non prohibetur Episcopus suis subditis, etiam in alieno territorio, aliquid præcipere sub pena excommunicationis, ipso facto, & sine alia sententia incurrendæ: vel etiam particularem sententiam in eos ferendo, ob delictum notorium, quod nullam probationem, vel causæ cognitionem requirit: vel si Episcopus alterius Diocesis facultatem det in ea processum judicium instituendi, *Laym. c. l. n. ult.*

§. II.

Ob quam causam Excommunicatio, vel alia Censura ferri possit?

XXX. ASSERTIO I. Ob solum peccatum mortale infligi potest excommunicatio major, vel alia censura Ecclesiastica, prout sumitur ex Concilio Trident. *Sess. 25. c. 3. de reform.* Idque quoad excommunicationem est communis ferè DD. sententia. Ratio est, quia pena ut sit justa, debet commensurari culpæ, sive eam non excedere, c. *Ne filius. 5. de penit. in 6.* Excommunicatio autem major est gravissima pena, ergo gravem, seu mortalem culpam requirit: quamvis etiam aliæ censuræ, quia magnis commodis spiritibus privant, sint graves poenae, ideòque gravem culpam supponunt, *Suar. dis. 4. de censur. sec. 4. n. 2. Laym. l. 1. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 1. Avila tr. de censur. p. 2. c. 5. dis. 1. dub. 2. concl. 1. & 2.* Porro non ob quodvis peccatum mortale ferri potest excommunicatio, sed requiritur, ut simul sit peccatum inobedientiae, sive contumaciae, ut colligitur ex c. *Quisquis. 19. caus. 2. q. 6.* Non quidè necessariò specialis inobedientiae, quod cum formali contemptu præcepti sit conjunctum, alioquin qui opus sub excommunicatione prohibitum exercet, duplex peccatum committeret: sed sufficit inobedientia generalis, & contemptus interpretativus, quo reus sciens & prudens transgreditur præceptum Ecclesiæ, & sic aliquo modo spernat ejus præceptum, vel admonitionem juxta illud *Matt. 18. Si Ecclesiam non audierit &c.* id est, ei non obedierit, ut colligitur ex c. *Ex parte. 23. de P. S.* ubi dicitur, causam ferendæ excommunicationis, vel interdicti esse contumaciam, *Laym. cit. c. 5. n. 4. in fine, Avila c. l. n. 6.* Neque tamen necessarium est, ut ea contumacia ex contemptu procedat, potest enim quis legitime monitus v.g. de concubina dimittenda, excommunicari, etiam si non ex contemptu præcepti, sed potius libidinis causâ scortum non dimittat, & non pateat, *Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 9. n. 3. §. Est tamen, Tann. cit. dub. 3. n. 44.* Nec denique etiam necessarium est, ut peccatum illud, propter quod incurritur excommunicatio, semper sit ex natura sua mortale, etiam seculis speciali prohibitione legis, vel Judicis excommunicantis, ut patet in excommunicatione contra ingredientibus Monasteria Monialium: sed quia nemo

Notandum tertio, huiusmodi monitio Canonica, debet fieri, quoad potest, personaliter ipsi reo, nisi is malitiose latet: tunc enim satis est, si citatio, cum comminatione, fiat ad eius domum, vel ad Ecclesiam valvas, vel ad alium locum publicum, unde facile potest ad illius notitiam deferri. Si autem per contumaciam non compareat, etiam absens excommunicari potest, Covarr. cit. §. 9. n. 4. Suar. cit. dif. 3. sec. 11. n. 4. & Laym. cit. c. 5. n. 4. in fine.

Notandum quarto, Iudex si præsumat sententiam excommunicationis in aliquem promulgare, absque competenti admonitione præmissa, incurrit interdictum, quo per unum mensem arcetur ab ingressu Ecclesiarum, & aliter insuper puniri potest; cit. c. Sacro post princ. nisi Iudex sit Episcopus, juxta c. Periculoso. 4. h. t. in 6. de quo infra. Is autem, cui interdictum ingressus Ecclesiarum, non perdit potestatem exercendi jurisdictionem, arg. c. ult. de Cler. excommunic. Abb. hic n. 10. Hæc autem pœna ingressus ipso jure infligitur & mense elapso ipso jure relaxatur, Hostiens. hic V. Per mensem.

XXXVI. ASSERTIO 2. Ad incurrendam excommunicationem, vel aliam censuram latam non ab homine, sed à Jure, seu Canone, pro culpa futura, ipso facto, incurrendam, v. g. Quicumque hoc fecerit, ipso facto excommunicatus, suspensus &c. esto, non est necessaria ulla alia admonitio, ut constat ex cit. c. Reprehensibilis, junct. Gl. V. Ipso suo genere, id est, ipso facto, de appell. Suar. dif. 3. de censur. sec. 8. n. 3. Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 9. n. 5. Laym. cit. c. 5. n. 5. Ratio est, quia ipsa lex, vel præceptum Judicis generale, vel speciale continuò admonet, ut merito censetur inobediens, & contumax, qui parere renuit: & sanè si præter legem, vel præceptum, alia monitio requireretur, non posset unquàm censura, excommunicatis, vel alia ipso facto, incurri, quia si post legem violatam, vel transgressionem præcepti, reus relapsus, jam non esset contumax, nec posset censurâ puniri, & sic non ipso jure, seu facto illam contraheret. Imò neque monitio requiritur, ut declaretur, censura antea incurta, seu ipso facto contracta, si crimen, cui annexa est censura, clarè constet esse commissum: alioquin si crimen non sit ita notorium, reus, antequam declaretur, & denunciatur excommunicatus, vel suspensus, citari & audiri debet, ut possit allegare, si quid habeat, sine qua citatione præviâ, declaratio foret nulla, quia contra inauditam partem nihil potest in iudicio definiri, c. 1. de caus. poss. & prop. Suar. cit. dif. 3. sec. 10. num. 15. Laym. c. 1.

XXXVII. ASSERTIO 3. Si à Jure decreta sit excommunicatio, seu alia censura, non lata, sed ferendæ sententiæ, sive per Judicem infligenda, v. g. Qui tale crimen commiserit, excommunicetur, non debet ea reo infligi, etiam convicto aut manifesto, nisi præcedente monitione, & quidem per se loquendo, trinâ, Suar. cit. dif. 3. sec. 10. n. 20. Laym. c. 1. n. 5. Dubium verò, contra Abb. & Sanch. Idemque colligitur ex cit. c. Reprehensibilis, de appell. ubi dicitur: Nec Prælatus (nisi canonica comminatione præmissa) suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos: nisi forte talis sit culpa, quæ ipso suo genere, (id est, ipso facto, Gl. ibid.) suspensionis, vel excommunicationis sententiam inducat. Itaque etiam ad omnem censuram canonica monitio præmit-

tenda sit, exceptâ illâ, quæ ipso facto incurritur, sequitur, quòd in illa, quæ non est lata, sed ferendæ sententiæ, monitio Canonica requiratur, quia exceptio firmat regulam in aliis non exceptis. Ratio est, quia aliàs infligeretur sæpe censura, ob crimen merè præteritum aut emendatum, ut si reus, post crimen commissum, paratus sit ab eo desistere, & Ecclesiæ satisfacere, tunc enim excommunicari non potest, sed potius absolvendus foret, si antea censuram incurrisset, c. Qua fronte. 25. de appell. Deinde contumacia delinquentis debet esse, respectu ejus, à quo censurâ infligitur, hæc autem in proposito, actu non inferitur à Jure, sed ab homine, ergo contra hunc debet esse gravis contumacia, ac proinde non sufficit Legis, sed requiritur etiam, ut aliqua hominis monitio præcedat, saltem ordinariè, & nisi aliud causæ gravitas, seu necessitas postulet, Laym. cit. c. 5. n. 6. Quin imò etiam in notoriis sententiis excommunicationis non est ferenda, nisi præmissa monitione, ut appareat, an delinquens sit verè contumax, licet crimen sit manifestum, Covarr. cit. §. 9. n. 6.

XXXVIII. Porro in cit. c. Sacro. §. Caveat. h. t. præcipitur, ut etsi legitima admonitio præcesserit, Prælatus caveat, ne aliquem absque manifesta, & rationabili causâ, (coram ipso probatâ, Gl. hic) excommunicet: quòd si fortè taliter procelserit, (nempe sine manifesta, & rationabili causâ excommunicando aliquem) & humiliter requisitus non curaverit, absque gravamine, revocare processum, gravatus apud Superiorem querelam de injusta excommunicatione deponat: & Superior, si non est periculum in mora, illum remittat, cum suo mandato, ad excommunicatorem, intra certum terminum competentem, ab illa absolvendum; alioquin ipse Superior excommunicatum absolvat per se, vel per alium, sufficienti cautione ab illo receptâ. Quòd si verò de injusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnatur ad interesse excommunicato, & nihilominus aliàs, Superioris arbitrio, puniatur, pro qualitate culpæ, quia non est levis culpa tantam infligere pœnam injustè (quâ nulla major est in Ecclesiâ, c. Corripiantur. 17. caus. 24. q. 3. Gl. hic V. Tantam) infanti: nisi forsan erraverit ex causa probabili (credens excommunicatum esse contumacem, cum non esset, Gl. hic V. Ex causa) maximè si sit bonæ opinionis, cit. c. Sacro. §. Cùmque adversus.

Verùm si contra excommunicationis sententiam nihil rationabiliter à conquerente fuerit probatum, & ipse simili modo ad interesse, vel aliàs secundum Superioris arbitrium, condemnatur, nisi probabilis error ipsum excuset: & super eo, propter quod justè fuit excommunicatus, cautione receptâ, satisfacere compellatur, vel in præstam sententiam excommunicationis reducat, donec condignè satisfecerit, cit. c. Sacro. §. Verum.

Denique si Iudex, seu excommunicator, suum recognoscens errorem, paratus sit sententiam revocare, & ille, pro quo lata fuit, ne absque satisfactione illam revocet, appellet, non est audiendus, nec tali appellationi deferendum: nisi talis sit error, de quo meritò possit dubitari: & tunc receptâ sufficienti cautione, quòd coram Iudice appella-

est illud D. Gregorij, *sententia Pastoris, si iure iusta, si iure iniusta fuerit, timenda est*, ut refertur in c. 1. *caus. 11. q. 3. Navarr. in man. Præl. c. 27. num. 3. Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 7. n. 5. Suar. dis. 4. sec. 7. n. 11. & seqq. Laym. cit. c. 6. num. 5. Tanner. cit. dis. 6. q. 8. dub. 2. n. 22. & alii. Ratio est, quia talis, coram Deo, non est ligatus censurâ, cum, ut dicitur in c. 1. in princ. de sent. & re judic. in 6. æterni Regis tribunal illi reum non habeat, quem iniuste Iudex (humanus) condemnat, adeoque Deus nudam veritatem, non falsas præsumptiones fori externi attendit: ergo neque Ecclesia potest, aut vult ligare, & ita graviter punire verè innocentem, cum potestatem ligandi per censuras non acceperit contra innocentes, sed per se tantum contra inobedientes, & contumaces. Et cum talis sententia censuræ reipsâ, & secundum conscientiam condemnati, sit iniusta, & repugnet iustitiæ: licet in foro externo iusta censetur, non potest obligare reipsâ, & in foro conscientiæ, sed solum obligat, & in ordine ad forum publicum servanda est, quatenus necessarium est ad vitandum scandalum, & apparentem contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ, & potestatis publicæ, ne illi resistere videatur, qui secundum externas probationes legitime condemnatus est: nam cum Iudex ex officio teneatur ferre sententiam, secundum publicam allegatam, & probatam, non obstante privatâ notitiâ de innocentia Rei, debet etiam Reus iuste sententiæ ac præcepto Iudicis parere, quatenus præcisè necessarium est ad publicam Iudicis auctoritatem tuendam. Si verò publicè ostendatur, & innoteat, sententiam excommunicationis, vel alterius censuræ, esse invalidam, tunc nec publicè illa servanda erit, quamvis quidam suâ malitiâ adhuc scandalizentur, *Tanner. cit. q. dub. 3. n. 58.**

Hinc inferitur, quod licet talis reipsâ innocens, sed publicè excommunicatus, vel suspensus, Missam celebret, vel alias actiones per censuram veritas exerceat, reipsâ & in foro conscientiæ non fiat irregularis, aut inhabilis ad Ecclesiastica beneficia, neque invalida foret collatio beneficii in eo statim ipsi facta: nihilominus tamen si in iudicio hac de re accusetur, & convincatur, tanquam irregularis à Iudice condemnari potest, & si monitus desistere nolit, de novo verè poterit excommunicari, propter contumaciam, & in foro externo collatio beneficii rescindi, & irritari poterit, quia in hoc foro legitime excommunicatus, vel aliâ censurâ ligatus censetur, ut tradunt DD. cit.

Porro è contrario, quando excommunicatio, vel aliâ censura in foro interno conscientiæ est valida, sed in foro externo incognita, & occulta, non tenetur eâ ligatus se ipsum prodere, tenetur tamen se gerere ut, excommunicatum, vel censurâ ligatum, quantum sine gravi sua infamia, & scandalo aliorum potest, *Tanner. c. l. n. 59.* Si denique dubium sit, an quis incurrit excommunicationem, vel aliam censuram, consultissimum est petere absolutionem, sub conditione, & interim se gerere ut censurâ ligatum, quantum sine scandalo, & infamia fieri potest. Imò necessariò abstinere quis debet ab actionibus per censuram prohibitis, si inde sequatur scandalum, uti communiter sequitur, si communis sit rumor aut perquisitio in populo, censuram esse contractam. Aliàs secluso scandalo, si dubium sit de iure, an tale pecca-

tum sit prohibitum sub pœna excommunicationis, nec in foro externo, nec interno contrahitur excommunicatio, quia odia restringenda sunt, & favores ampliandi, adeoque nulla pœna incurritur, nisi in casibus iure expressis. Si autem sit dubium facti, tunc in neutro foro se quis gerere debet, ut excommunicatum, vel irregularem, nisi in casibus iure expressis, quia favorabiliores Rei habentur, quàm actores, l. 168. ff. de R. I. *Tanner. c. l. n. 60. & 61.*

§. V.

An, & qualis ignorantia, & quis metus excuset ab excommunicatione, vel aliâ censurâ?

XLII. ASSERTIO I. Ignorantia facti, quæ respectu legis Ecclesiasticæ præcipiens, vel prohibens aliquid, sub excommunicatione, vel aliâ censurâ excusat à culpa (utique lethali, cum censura non feratur, nisi ob talem) excusat etiam à quavis censura, v. g. qui percutit Clericum, quem putat esse laicum, adeoque invincibiliter ignorat esse Clericum, excusatur ab excommunicatione, ratione probabilis ignorantiae facti, *Sanch. l. 9. de matrim. dis. 32. n. 23. Suar. dis. 21. de censur. sec. 1. n. 51.* Idque expressè habetur in c. Si verò. 4. h. t. Ubi dicitur: si quis manus violentas in Clericum nutriendem committat (quod non licet Clericis, c. Clericus. 5. de vita & honest. Cleric.) iniecerit, non erit excommunicatus, dummodo ipsum Clericum esse ignoraverit. Vel si hoc dubium fuerit, & propriâ manu juraverit, quod eum Clericum esse ignoraverit. Si autem iuramentum præstare noluerit, ab eo, si vel ab excommunicato, convenit abstinere, donec de mandato Pontificis fuerit absolutus, quia constat eum violentas manus in Clericum iniecerisse. Ratio est, quia sicut talis ignorantia excusat à culpa, ita etiam à pœna, si temporali, si spirituali imposita pro culpa, *Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 10. n. 15. Versic. Undecimò.*

Id verò procedit, si ex ignorantia percutiens Clericum dederit operam rei alioquin licitæ, si ve etiam illicitæ. Ut si quis volens iniuste percutere Titium laicum, per errorem percutiat Cajum Clericum, non incurrit excommunicationem, quia licet talis percussio sit peccatum iniustitiæ, non est tamen peccatum sacrilegii, cui annexa est excommunicatio, ac proinde talis non peccat contra legem Ecclesiasticam prohibentem percussorem Clerici: deinde percutiens Clericum, quem nescit esse Clericum, dat operam illicitæ rei, & tamen excommunicationem non incurrit, cit. c. Si verò. h. t. *Suar. c. l. & Sanch. num. 54.*

XLIII. Hinc colligitur primò, etiam ignorantia facti concomitans excusat à censura, ut si quis Clericum cædens, ignoret quidem Clericum esse, paratus tamen sit eundem cedere, etiam si sciret esse Clericum, quem laicum esse putat, *Sanch. c. l. n. 26. Suar. cit. sec. 1. n. 52.* Ratio est, quia censura Ecclesiastica non contrahitur, ob internum pravum affectum operantis, habitualem, vel actualem, quia non

tifice decretæ, qui nomine Ordinarii etiam comprehendendi potest, tanquam Ordinarius Ordinatio, vel si non comprehendatur sub eo nomine, saltem sententia ipsius comprehenduntur, propter rationem expressam in cit. c. 2. *Periculum animarum obviatur*, quæ similiter in illis locum habet. Ratio est, quia licet ignorantia mortaliter vincibilis, seu culpabilis respectu Legis, in quantum præceptiva est, non excuset à peccato mortali, seu actus ex tali ignorantia commissus contra legem Ecclesiasticam, sit verè peccatum mortale, si materia ad hoc sit sufficiens: eadem tamen ignorantia legis, quæ pœnalis, & inflicta censura est, excusat ab eadem incurrenda, quia ad hanc requiritur perfecta contumacia, & virtualis quidam contemptus pœnæ. Qui enim quantumvis culpabiliter ignorat legis pœnam, seu censuram, non potest censeri contumax, vel Clavum contemptor, non enim contemnit disciplinam, qui ignoravit, l. si ignorans. §. o. ff. Locati, saltem quando ignorantia non est crassa.

Porro ignorantia crassa, seu supina censetur, quando quis ortâ cogitatione, aut suspitione impostæ censuræ, nullâ vel penè nullâ diligentia in veritate indaganda adhibita, opus prohibitum facit, non sine virtuali contumacia, & interpretativo contemptu: nam ignorantia mortaliter vincibilis est, quando quis ignorat id, quod scire deberet, & adhibita morali, & communi diligentia scire posset: crassa verò, seu supina, quam quis facile, & sine negotio, posset depingere, nec ullam, quantumvis parvam diligentiam, curat adhibere, adeoque ea ex summa negligentia cognoscendi oritur, Sanch. cit. dif. 32. n. 32. & seq. Laym. cit. c. 5. n. 8. Nullo verò modo excusat à censura ignorantia ejus affectata, seu dire etè volita, quæ scilicet per se eligitur ad liberius delinquendum, adeoque non minuit voluntarium excessum, sed potius auget, cum directam malitiam, & formalem dolum in se includat, & in jure æquivalet scientiæ, juxta Gl. in c. 2. *V. Affectata de temp. Ordin. Sanch. cit. dif. 32. n. 40.* Quare si censura lata sit contra eos, qui scienter, consilio, vel ausu temerario aliquid fecerint, vel facere præsumperint, etiam illi, qui cum affectata ignorantia peccaverunt, illam censuram incurrunt, Laym. c. l. n. 8. in fine.

XLVII. ASSERTIO 5. Quando metus gravis, ut est metus mortis, infamæ, mutilationis &c. excusat à peccato contra præceptum Ecclesiæ, sive facit, ut operans ex gravi metu non censetur peccasse contra legem Ecclesiasticam, etiam si peccet contra legem Divinam aut naturalem, tum excusat etiam à censura incurrenda, Suar. dif. 4. de censur. sec. 3. n. 12. Laym. cit. c. 5. n. 9. Ratio est, tum quia censura supponit culpam, eaque nunquam incurratur, nisi ob peccatum, quo præceptum Ecclesiæ contumaciter violatur: qui autem ex gravi metu peccat, non censetur ex contumacia, & contemptu Ecclesiæ potestatis delinquere, sed potius ex infirmitate naturæ: tum quia Leges Ecclesiæ non obligant, cum tanto rigore. Exempli gr. si mulier metu mortis inducitur fornicetur in loco sacro, peccat quidem contra castitatem, adeoque contra legem naturæ, & Dei, sed non contra prohibitionem Ecclesiæ, quæ non obligat ad evitandum irreverentiam loci sacri, cum tanto periculo proprio. Unde si lata sit excommunicatio in

fornicantes in loco sacro, eam ex gravi metu ibi fornicata non incurrat.

Interdum verò etiam metus gravis non excusat à culpa, neque à censura, ut si metus gravis incutiat in contemptum præcepti Ecclesiastici, aut ipsius censuræ, etiam si opus aliquod tantum præcepto Ecclesiastico sub censura sit prohibitum, ut si Sacerdos excommunicatus, & vitandus, per gravem metum adactus Confessiones audiat, & absolvat, nam tunc actio per censuram prohibita sit intrinsecè mala, quia invalidè administrare Sacramentum est contra reverentiam Sacramenti, & intrinsecè malum, & tunc eam ob gravem metum exercens, delinquit etiam contra legem Ecclesiasticam, & pœnam ejus, sive censuram incurrat, de quo dictum l. 1. tit. 40. n. 3. & 4. Laym. c. l. n. ult. Unde cum dicitur in c. Sacris. §. de iis, quæ vi met. caus. sunt, metum non excusare à censura, quia non excusat à culpa: id non ita intelligendum est, quod nunquam excuset, sed quia non semper excusat, nempe tunc, quando non excusat à peccato contra præceptum Ecclesiæ, Laym. c. l.

SECTIO III.

DE EXCOMMUNICATIONE

in specie, & in primis de illa, quæ jure decreta est, ob percussione Clerici.

§. I.

Quenam jure Canonico statuta sunt circa percussione Clericorum?

XLVIII. In primis in Concilio Lateranensi c. 15. statuta est ab Innocentio II. excommunicatio in percussiones Clericos, prout refertur in c. Si quis suadente. 29. can. 17. q. 4. his verbis: Si quis suadente Diabolo, in Clericum, vel Monachum manus violentas injecerit, anathematis vinculo subiaceat: & nullus Episcoporum præsumat illum absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.

XLIX. Pro explicatione hujus Constitutionis notandum primò, sub vocula si quis omnes generatim personæ comprehenduntur, quæ sunt capaces excommunicationis, ejusque status, & conditionis sint, dummodo habeant judicium rationis, ad peccandum mortaliter, & sint baptizati, sive sint viri, sive feminae, laici vel Ecclesiastici, Suar. dif. 22. de censur. sec. 1. n. 5. Avila tr. de censur. p. 2. c. 5. dif. 3. dub. 10. concl. 1. Secundò nomine Clerici intelligitur non solum initiatus Sacris Ordinibus, sed etiam solum habens primam Tonsuram, c. Cum contingat. 11. & ibi Gl. V. Ordo de atar. & qualis, dummodo Clericalem habitum, & Tonsuram gestet, quamvis sit conjugatus, sed cum unica virgine, c. un. de Cleric. conjug. in 6. gaudet enim privilegio hujus Canonis, Suar. c. l. n. 6. Avila c. l. num. 11. concl. 1. & 2. de quo plura dicta sunt alibi. Tertiò nomine Monachi comprehenduntur omnes Religiosi utriusque sexus, qui scilicet tria vota Religionis, sive solemnia per professionem, sive simplicia tantum, ut in Societate Jesu, ediderunt: quin etiam Conversi, & Conversæ, etiam si propriam

pro-

professionem non emittant, ut constat ex c. *Non est*.
 „ f. h. t. ubi dicitur: Non est dubium, quòd hi, qui
 „ in Clericos, vel Canonicos, aut cujuslibet Reli-
 „ gionis Conversos, violentas manus iniiciunt, ex
 „ Constitutione Concilij (Lateranensis, in cit. c. *Si*
 „ *quis suadente*) sententiam excommunicationis in-
 „ currunt, nec nisi à Romano Pontifice absolvi pos-
 „ sunt. Ubi *Gl. V. Conversos*, per eoldem intelligit,
 „ qui se, ac sua tradiderunt Divino obsequio, sive
 „ in Ecclesia seculari, sive regulari, ideòque censentur
 „ Ecclesiastica persona, & ex toto translati sunt in fo-
 „ rum Ecclesiæ, & gaudent immunitate Ecclesiasticâ,
 „ & consequenter etiam privilegio hujus Cano-
 „ nis, ut eos percutientes incidant in excommunica-
 „ tionem.

L. Porro nomine Clericorum hic comprehen-
 „ duntur etiam Novitij, licet nondum sint Religiosi,
 „ sed in via ad illam proficiendam, prout habetur in c.
 „ *Religioso*. 2. l. §. *Quamvis*. h. t. in 6. ubi dicitur:
 „ *Quamvis* is, qui Religionem ingreditur, Religio-
 „ sus censi cum effectu non possit (id est, incom-
 „ mutabiliter, quia potest Religionem adhuc defe-
 „ rere, *Franc. hic n. 1.*) donec sit tacite, vel expresse
 „ professus: si quis tamen violentas manus in eum
 „ iniiciat, sententiam excommunicationis latæ in-
 „ currit. Gaudet igitur Novitius privilegio Cano-
 „ nis, *Si quis suadente*, sicut etiam privilegio fori Eccle-
 „ siastici, ut non possit coram Iudice seculari conve-
 „ niri, sed coram Ecclesiastico debeat, quia est per-
 „ sona Ecclesiastica, *Franc. hic num. 3.* de quo plu-
 „ ra alibi.

Quartò requiritur, ut percussio fiat, suadente
 „ diabolo, hoc est, illicitè & injustè, *Molin. tr. 3. de iust.*
 „ *dis. 5. n. 6.* per quæ verba significatur, ad incurren-
 „ dam censuram hujus Canonis requiri gravem inju-
 „ riam, ita ut non tantum internum propositum, sive
 „ intentio lædendi in corpore, vel honore, sit pecca-
 „ tum grave, & mortale, sed etiam externa violentia,
 „ seu injuria illata sit gravis, alioquin excommunica-
 „ tio non incurritur, quia verba legis pœnalis intelli-
 „ genda sunt cum effectu: sicut è contrariò, etsi exte-
 „ rior læsio sit gravis, si tamen interior intentio à
 „ gravi peccato exculari possit, non incurritur,
 „ excommunicatio, quia per Ecclesiasticam cen-
 „ suram puniuntur externum opus gravis violentiæ
 „ illatæ Clerico, quod grave & peccatum mortale
 „ esse non potest, nisi procedat ab interna inten-
 „ tione graviter injusta, cum actus externus sumat
 „ malitiam suam ab interno, *Laym. libr. 1. tr. 5. p. 2.*
 „ c. 5. n. 5.

II. Quintò per hæc verba, *Manus violentas in-*
 „ *jecerit*, intelligitur quævis actio externa, & corpora-
 „ lis injusta, seu injuriosa, sive manibus, sive alijs
 „ membris facta, circa personam Clerici, vel res ei ad-
 „ hærentes, ut si Clericus, vel Regularis occidatur, mu-
 „ tiletur, vulneretur, manu, ense, fuste &c. si eripiat
 „ ei aliquid de manibus per vim, aut injuriam, v. g. li-
 „ ber, vel de corpore, ut pileus, aut vestis. Secus est, si
 „ quis sine vi per fraudem absunderet Clerico marsu-
 „ pium, vel si auferret vestes in lecto jacentis, tunc e-
 „ nim excommunicatus non esset, *Laym. cit. l.* Item
 „ eandem excommunicationem incurrit, si quis Cle-
 „ ricum conspergat aquâ, luto, lapillis: si violentè ap-
 „ prehendat frænum equi, cui Clericus insidet: si per-

sequatur Clericum, ita ut in fluvium, vel insu-
 „ cidat &c. *Avila cit. c. 5. dis. 2. d. 13. l. 1.*
 „ Item si quis Clericum violentè detineat, vel
 „ vel vinculis, etiam sine læsione alia, prout
 „ ex c. *Nuper*, 29. in princ. h. t. Ubi cum quæ-
 „ fuisset ex Innocentio III. quid de illa latenda
 „ ciendum, qui Clericos detineant in custodia,
 „ carcere, publico vel privato, sine læsione
 „ corporis, vel etiam detrudant in vincula. Re-
 „ spondet Papa, quòd non creditur laico illam
 „ nam excommunicationis evadere, quia non
 „ læsio corporalis non fit sublevis, citra quæ
 „ lentia sæpius circa Clericos perpetretur. *Idem*
 „ refert, sive Clericus compediatur vinculis, sive
 „ parietes in vias detineatur, etsi vincula non
 „ *Gl. hic V. Corporalis læsio*: & sive in carcere,
 „ sive in loco privato, ut in domo propria, vel
 „ ex qua exire non possit, includatur, excommuni-
 „ cationem enim incurrit, *Barb. in Coll. h. t. l. 1.*

III. Hinc inferitur primò, Excommunica-
 „ tionem Canonis incurrit etiam cum, qui non
 „ violentas in Clericum etiam violentè detineat
 „ tem injicit, prout sumitur ex *Consequ. h. t. l. 1.*
 „ Ubi refertur, quòd consuevit esse in Ecclesia
 „ scopatu Bracharensi, ut si quis laicum detineat
 „ fendant, corpus suum sponte supponere. *Idem*
 „ pluribus, aut paucioribus percussoribus, ut
 „ quam consuetudinem etiam Clerici observant.
 „ Unde quæsit Archiepiscopus, an laici
 „ percussores Clericorum in excommunicationem
 „ inciderent. Respondet Innocentius III. quòd
 „ hujusmodi mandis injectio, etsi non violentè
 „ potius coacta) injuriosa tamen esse videtur,
 „ ille Canon non tam in favorem Clerici
 „ quàm in favorem Ordinis Clericalis, *Idem*
 „ mulgatus, ideòque mandat Papa, ut illud de
 „ ro prohibeat attentari. Ac prohibet, quòd
 „ percussores excommunicationem incurant.
 „ quis autem Clericus, post hujusmodi percussio-
 „ nem, sponte se subjecerit talibus percussoribus
 „ excommunicetur, ita tamen in Clerico
 „ tenter satisfaciatur injuriæ passæ, sine injuriæ
 „ dinis Clericalis. Ratio decisionis est expre-
 „ textu, quia privilegio Canonis non potest
 „ renuntiare, cum non tam in favorem Clerici
 „ in favorem totius Ordinis Clericalis sit constitutum.
 „ *Arg. c. Si diligenti, 12. de foro compet. Nec obstat*
 „ volenti, & consentienti non fit injuria. Nam
 „ procedit, quando quis volens consentire in ipsa
 „ bus potest consentire, cum privilegium de non re-
 „ cutiendo Clerico sub pœna excommunicationis
 „ tum sit toti Ordini & Statui Clericali, non
 „ principaliter, cui non potest cedere per
 „ & satis est injuriæ inferri Statui Clericali
 „ jussimodi excommunicatio incurritur, *Idem*
 „ *Abb. n. 6. Molin. tr. 3. de iust. dis. 5. n. 6.*
 „ *dis. 22. de censur. sec. 1. num. 58.* Porro Canon
 „ percussorem sui consentiens, non est ipse
 „ jure excommunicatus, sed excommunicatus
 „ sententiam, ut clarè patet ex cit. c. *Consequ. h. t.*
 „ communicetur, ergo supponitur non esse ipse
 „ communicatus, *Suar. cit. l. n. 57.* Quia
 „ dem excommunicationem incurrit etiam
 „ si se ipsum ex ira, vel tadio vite graviter per-

vel vulneret, *Molin. cit. dif. n. 4. Suar. cit. l. n. 59.* & alij communiter, quamvis aliqui oppositum teneant apud *Barb. in Collect. hic n. 7.* non sine gravi ratione, quia ad excommunicationem hanc Canonis incurrendam requiritur distinctio personarum inter ipsum percussum, & percussorem, secundum generalem regulam in omnibus actionibus moralibus traditam, in *c. ult. de Institution.*

LIII. Infertur secundò. Quamvis aliàs excommunicatio lata contra facientes, ordinariè non sit extendenda ad mandantes, & consentientes, aut cooperantes, nisi id in Canone, aut lege exprimat, ut ex communiore sententia docet *Clarus l. 5. sent. §. fin. q. 89. n. 2. Molin. tr. 3. dif. 52. n. 1. Sanch. l. 3. de matr. dif. 49. n. 2. & Avila de cens. p. 2. c. 5. dub. 2. concl. 3. & alij.* Veruntamen excommunicatio lata in *c. Si quis suadente*, in percussorem Clericos, non solum criminis executorem, sed etiam mandantem, consentientem, consentientem, imò etiam non impediens, cum posset ac deberet, comprehendit, ita ut hi omnes, secuto effectu, excommunicationem incurrant, ut de mandante habetur in *c. Mulieres. 6. §. Illi verò. h. t. ubi* dicitur: Illi verò, qui non per se ipsos, sed eorum auctoritate, vel mandato, alij violentas manus iniiciunt in Clericos, ad Sedem Apostolicam sunt mittendi (ut scilicet absolvantur ab excommunicatione) cum is verò committat, cuius auctoritate, vel mandato delictum commissum probatur. Itaque mandans, vel consulens percuti Clericum excommunicatus est, perinde ac si eum proprijs manibus percussisset, si sequatur percussio, *Molin. cit. dif. 52. n. 2. Suar. cit. dif. 22. f. 1. n. 55. & alij.*

Infertur tertio. Si is, qui mandavit percussorem Clerici, mandatum postea revocavit, sed notitia revocationis ad mandatarium non pervenit, & postea securus est effectu mandati, mandans, non obstante revocatione, quæ effectu non habuit, excommunicationem incurrit, quia mandans adhuc est vera causa moralis percussoris. Aliud est, si non solum mandatum revocatum est, sed etiam revocatio illius mandatario intimata fuit, tunc enim mandans non amplius tenetur, nec excommunicationem incurrit, etiam si Clericus postea percutiatur, aut vulneretur, *Gl. hic V. Auctoritate. versic. Sed pone. Molin. cit. l. n. 3. & alij apud Barb. hic n. 5.* Quod si is, cui mandatum est, ut percuteret Clericum, post mortem mandantis primum mandatum exequatur, mandans non incurrit excommunicationem, cum mandatum morte mandantis solvatur, *l. Inter. 16. in princ. ff. Mandati. & per mortem censetur tacite revocatum, Gl. in cit. §. Illi verò. V. Auctoritate, vel mandato, Acor p. 2. l. 5. c. 26. q. 2. §. Sed dubie questionis. Barb. hic n. 6.*

LIV. Porro quod dictum est de mandante percussorem Clerici, ipsum incurrere excommunicationem, id extenditur etiam ad ratihabentem percussorem suo nomine factam, prout statuitur in *c. Cum quis. 23. h. t. in 6.* ubi Papa Bonifacius VIII. ita retribuit: Cum quis, absque tuo mandato, manus violentas iniicit in Clericum, tuo nomine, si postea tu id ratum habeas, excommunicationem latam à Canone (*Si quis suadente*) indubitanter incurrit (ex ratihabitione prædicta) cum ratihabitione retrotrahatur, & mandato debeat com-

parati (juxta *Reg. juris. 10. in 6.*) Si verò injectio manuum, sive percussio, tuo nomine, non sit facta (ut quia inimicus inimicum suum percussit, de quo tu gaudes in corde, vel etiam illum postea receptas, *Gl. hic V. Non sit facta*) tu non ideo excommunicationem incurris, cum quis ratum habere nequeat, quod suo nomine non est gestum, juxta *Reg. juris. 9. in 6.*

LV. Ubi notandum primò. Si quis ratum habeat; quod suo nomine gestum est, id est, contemplatione ipsius, ratihabitione retrotrahitur, ac proinde obligatur, ac si ipse mandasset, quæ regula locum habet, non solum in contrariis, sed etiam in delictis. Prioris exemplum est, si quis emit rem, sine mandato Titij, sed nomine ipsius, & per traditionem recepit, ac Titius postea ratam habeat emptionem, perinde acquiritur ipsi dominium, & possessio rei per ratihabitionem, sicut acquireretur per procuratorem Titij mandatum habentem, quia ratihabitione retrotrahitur, & æquiparatur mandato. Exemplum in delictis, quæ possunt per alium committi, habetur in hoc. In his autem, quæ non possunt per alium fieri, ut adulterium, & similia, quæ personæ cohererent, ratihabitione nihil operatur. *Dyn. in cit. Reg. 10. in 6.*

Notandum secundò. Si quis verbo, vel signo ratificat, seu approbat delictum, suo nomine, factum, ut in proposito, percussorem Clerici, punitur eadem pœnâ, quâ ipse delinquens, adeoque incurrit excommunicationem, quia ratihabitione in criminibus æquiparatur mandato: talis enim est causa moralis percussoris: secus est, si delictum, vel percussio non sit facta, nomine ipsius ratificantis, tunc enim etiam ratam habeat percussorem, ea moraliter illi non imputatur, neque excommunicationem incurrit, *Suar. cit. dif. 22. sec. 1. n. 55.*

Notandum tertio. Quamvis in Civilibus ratificatio retrotrahatur ad tempus celebrati actus, *cit. Reg. 10. in 6.* Secus tamen est in criminalibus, in quibus ratificans obligatur à die ratificationis, non à die commissi delicti: Jura enim in delictis non dicunt, ratificationem retrotrahi ad tempus mandati, sed tantum dicunt, æquiparari mandato, ideoque ratificans est excommunicatus à tempore ratihabitionis, & non à tempore injectionis manuum, *Gl. in cit. c. Cum quis. vers. Sed quid in primo casu. Jo. Monach. ibid. & Franc. n. 5. Farinac. in praxi crimin. p. 5. q. 135. n. 74.*

Notandum quarto. Qui solo corde ratam habet percussorem Clerici, peccat quidem, & est reus coram Deo, sed non quoad Ecclesiam, quæ de occultis non judicat, *Sanch. l. 2. Mor. c. 8. n. 1. Barbos. hic n. 7.*

Notandum quinto. Ex eo, quod approbans delictum recipit, & occultat delinquentem, qui ejus nomine delictum commisit, colligitur ratificatio delicti: secus si delictum non sit commissum, nomine receptantis, vel occultantis, *Farinac. cit. q. 135. n. 48. & seq. Barbos. hic n. 5. & 8.*

LVI. Denique non tantum consentientes, aut consulentes, aut auxilium dantes, seu cooperantes ad percussorem Clerici, sed etiam permittentes, seu non impediens, cum possent, eadem pœnâ excommunicationis sunt puniendi, prout sumitur ex *c. Quanta. 47. h. t.* Nam quidâ dicebant, quòd illi soli

„ sint excommunicati, qui violentas manus ini-
 „ unt in Rectores Ecclesiarum, vel alios Clericos.
 „ Sed Papa responder, quod auctoritas Catholica,
 „ sive potestas Ecclesiastica, non solum punit Au-
 „ ctiores huiusmodi violentæ percussione, sed om-
 „ nes facientes, & consentientes, seu cooperan-
 „ tes (Gl. hic V. eod.) pari pœnâ puniendos conde-
 „ mnat, interpretans eos favere delinquentibus, qui
 „ manifesto facinori desinunt, cum possint, obviare,
 „ hoc est, impedire, seu prohibere. Quod intelligen-
 „ dum est, si ex officio, & iustitia teneantur impedire
 „ percussione Clerici, & non faciunt, incurrunt ex-
 „ communicationem, Molin. tr. de just. dis. 33. n. 6. A-
 „ vila p. 2. c. 5. dis. 3. dub. 8. concl. 2. Laym. cit. c. 5. n. 6.
 „ quamvis aliqui non improbabiler dicant, quod in-
 „ cidant in excommunicationem, etiam quando ex
 „ sola charitate impedire tenentur percussione, mo-
 „ dō sine gravi suo periculo, & incommodo possint,
 „ Suar. cit. dis. 22. §. 1. n. 56. Barbosa. in cit. c. Quant.
 „ n. 2. quia tunc graviter peccant, non subveniēdo
 „ proximo, & moraliter consentiunt.

Additur ult. in cit. c. Si quis suadente, ut nullus E-
 piscopus ipsum absolvere presumat, nisi mortis urgente
 periculo, de quo agemus §. seq.

§. II.

*Quis possit absolvere ab excommu-
 nicatione Canonis, ob percussio-
 nem Clerici, vel Mo-
 nachi?*

LVII. Præmittendum, quod duplex est per-
 cussio Clerici, una modica, seu levis, altera gravis, seu
 enormis: levis censetur ordinariè, quæ sit palmâ, pe-
 de, lapide, vel baculo, & ab enormi discerni debet,
 non ex sola percussione, sive læsione, sed etiam ex
 circumstantia personarum, percutientis, & percussi,
 loci, temporis, vel secuti scandali &c. iudicio viri
 prudentis. Gravis, seu enormis percussio censetur,
 quæ notabilem corporis maculam affert, vel per
 quam laceratur caro, vel membrum mutilatur, vel
 dentes evelluntur, vel multi capilli extrahuntur, vel
 copiosus, seu immodicus sanguis effunditur &c. qui-
 bus addi debet percussio mediocris, & quasi media
 inter enormem, & levem, Molin. tr. 3. de just. dis. 57.
 n. 3. Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. n. 9. & 10.

LVIII. ASSERTIO 1. Ab excommunicatione
 Canonis contracta, ob percussione Clerici, modi-
 cam, seu levem, potest absolvere Episcopus, ut con-
 „ stat ex c. Pervenit. 17. h. t. Ubi Clemens III. pote-
 „ statem absolventi eos, qui Clericis, non enor-
 „ mem, sed levem, & modicam injuriam irrogârunt,
 „ Episcopi arbitrio committit. Nempe ut videat,
 „ an levis sit injuria, vel non; & si levis fuerit, absol-
 „ vat, alioquin ad Papam eosdem remittat, Gl. hic in
 „ casu. Idque Jure communi juxta communio-
 „ rentiam, contra quosdam, qui putant, hoc respon-
 „ so Pontificis, non jus commune, sed speciale privi-
 „ legium concessum esse, Abb. hic in Gl. fin. & Laym.
 „ cit. l. n. 10. Ubi ramen distinguendum est inter in-
 „ juriam levem, mediocrem, & enormem, nam ab ex-
 „ communicatione contracta, ob levem injuriam,

quilibet Episcopus absolvere potest, jure suo
 auctoritate hujus Constitutionis, non autem
 inferior, quia ea dirigitur ad Episcopum, ut
 illis verbis, *Fraternitati tue*: excommunicationem
 ob injuriam mediocrem, non potest Episcopus
 solvere, nisi privilegiatus, juxta c. Si verus, & al.
 Quoniam. 9. de vita, & honest. Cleric. Ob injuriam
 rō enormem, non potest absolvere regularis E-
 piscopus, nisi in necessitate, vel ex speciali concessione
 Abb. hic n. 2. potest autem Episcopus etiam
 leviter injurias Clericis absolvere, quia
 hic loquitur indistinctè, Abb. hic in p.

Porro non tantum Episcopus, sed etiam inferior
 inferior habens jurisdictionem quasi Episcopus,
 potest absolvere ab excommunicatione, ob
 percussione, Abb. in c. 2. n. 3. h. c. quia
 Prælati competunt ea omnia, quæ ad Episcopum
 jurisdictionem pertinent, non autem ea, quæ
 Ordinis Episcopalis; absolutio autem excommu-
 nicatione Canonis est actus jurisdictionis Episcopalis,
 adeoque etiam illis competit, & absolutio Ca-
 none non sit reservata, Fagn. in c. 2. p. 1. n. 1.
 Nec obstat, quod situd c. loquatur de Episcopo,
 Diocesano, quia in his, quæ sunt jurisdictionis
 prehenduntur etiam illi Prælati, qui jurisdictionem
 Episcopalem habent, exclusis Episcopis, juxta c.
 Clem. 1. V. Diocesani. de foro compe. Ubi etiam
 cario Episcopi, & Vicario Capituli, sed ubi
 competit facultas absolventi ab excommu-
 ne Canonis, si percussio sit levis, Fagn. hic in c.

LI X. ASSERTIO 2. Si Officiarius Prælati
 alicujus, prætextu officii sui, Clericum alicuius
 percusserit, vel læserit, ita ut excommunica-
 nem incurrisset censetur, potest ab Episcopo
 solvi, nisi forte eundem Clericum graviter
 raverit: at verò si Officialis (id est, iudex, vel
 paritor alicujus Potestatis secularis, nam in
 ciendo) Clericum percusserit, non potest, sed
 mandato Romani Pontificis, absolvi, quia
 laico tanta super Clericum datur auctoritas
 fore turbam: cendo, non ex deliberatione
 casu fortuito Clericum læderet: proinde
 c. Si verò. 3. in princ. h. t. Ratio prioris
 quia delictum alicujus commissum, exco-
 cium, alleviatur quidem, sed quia ad
 provocatus modum excessit, non sine exco-
 municationem incurrat, à qua tamen absolvi
 potest Episcopus, Abb. hic n. 2. Ratio secunda
 tis est, quia laicus deliberatè manus in Clericum
 ricum, non levem injuriam ei intulit, imò etiam
 surpat sibi jurisdictionem in ipsum, quod contra
 libertati Ecclesiasticæ, adeoque nulli modo
 Episcopo absolvi, Abb. hic n. 3.

LX. ASSERTIO 3. Si Monachi, vel Can-
 nici Regulares, quocunque modo (cum tamen
 non enormiter) se invicem in claustris percus-
 rint, non sunt ad Sedem Apostolicam remitti
 sed per Abbatem suum absolventi & abbatem
 discretio ad delinquentis correctionem
 ciat, Episcopus Diocesanus est adhibendus
 ut statuitur in c. Monachi. 2. h. t. Idque locum
 ne illis detur occasio evagandi, extra Claustrum
 possint à suo Prælato absolvi, ne debeant
 traneum: alioquin verò absolutio à seculo

communicationis conceditur duntaxat Episcopis, eiusque est reservata, præsertim si Abbas proprius non sit sufficiens, *Abb. hic n. 3.* Potest autem Abbas, Præpositus, Prior, vel alius Superior Conventualis, Regulares Subditos se invicem percutientes, non tantum per se ipsos, sed etiam per alium absolvere, *Barb. hic n. 2.* Videri possunt, quæ de his tradit *Eman. Rodrig. tom. 1. qq. Regul. q. 20. art. 12.* ubi ait, quod etsi Regulares se invicem perculserint, extra claustrum, absolvi possunt à suo Prælato ex privilegio. Porro casus percussioneis enormis semper intelligitur exceptus in hac materia, quantumvis verba sint generalia, *Gl. hic v. Quocunque modo. & Abbas n. 5.*

LXI. Præterea in *c. Cum illorum. 32. h. t.* Papa Innocentius III. rescribit: quod absolutio illorum, qui violentas manus iniiciunt in Clericos, Sedi Apostolicæ reservetur, exceptis quibusdam casibus (de quibus infra) nonnulli tamen tali excommunicatione ligari sententiam Ecclesiasticam negligentes, Ordines Ecclesiasticos suscipiunt, unde de quæsitum fuit, quid de his fieri debeat? Respondet Papa, distinguendo, quod tales vel sciunt se esse excommunicatos, vel non recordantur facti, propter quod in excommunicationem inciderunt: vel sciunt quidem factum, sed Juris ignari, nesciunt se ex eo obligari. In primo casu, si fuerint sæculares Clerici, sunt à susceptis Ordinibus in perpetuum deponendi. In alijs duobus casibus, nec Episcopi, nec Archiepiscopi, absque speciali mandato Sedis Apostolicæ, dispensare possunt, cum ab excommunicatione eos absolvere nequeant, quia majora illis sunt prohibita, quibus minora sunt vetita. Poterunt tamen ista Romano Pontifici intimari, ut ab eo secundum rigorem, vel æquitatem, prout ei visum fuerit, procedatur. Si verò prædicti, qui sciunt excommunicatione se ligatos, Claustrales fuerint, & Ordines suscepserint, statuit Alexander III. (in *c. 2. h. t.*) ut Monachi, & Canonici Regulares, quocunque modo se in Claustro perculserint, per suum Abbatem absolvantur. Idem etiam statuit (quæ tamen Constitutio hodie non habetur, *Gl. hic v. Alibi*) quod de sæculo fugientes, qui habitum Religionis in Monasterio suscepserint, & postea consentent, se ob violentam manuum injectionem in Clericos, excommunicatos esse (ante ingressum Religionis) sine licentia Romani Pontificis, eos Abbas absolvere non potest: etsi sic delinquentes puniri possint. Verum Innocentius III. in hoc *c.* in favorem Religionis, ut occasio evagandi subtrahatur, concedit Prælati eorum, ut tales absolvere possint, nisi excessus eorum fuerit enormis, ut si ad mutilationem membri, vel effusionem sanguinis processerint (abundantem, *Gl. hic v. Effusionem*.) & ante in Episcopum, vel Abbatem violentas manus injecerint, cum tales excessus, sine scandalo, nequeant tolerari. Si verò Claustralis aliquis in Religiosam personam alterius Claustris, seu Monasterij, violentas manus injecerit, per Abbatem proprium (percutientis) & ejus, qui injuriam passus est (scilicet percussus) absolvi debet. Si autem hujusmodi Claustralis sæculem Clericum percusserit, non nisi à Papa poterit absolvi. Quod si verò hujusmodi Regulares sic excommunicati ad

Tumus V.

Ordines promoti fuerint, eosque scienter in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ, susceperint, ab executione suscepti Ordinis, & Officij, maneat suspensi: cum reliquis verò, qui non habent memoriam facti, vel Juris peritiam, Abbates ipsorum, pensatâ Monasteriorum utilitate, post injunctam, & peractam poenitentiam, poterunt dispensare, nisi factum grave fuerit, & notabile, aut is, qui fecit, adultus fuerit, & discretus, de quo ignorantia, vel oblitio non possit præsumi. Denique in fine præcipit Papa Abbatibus, ut formam istam diligenter observent, ne privilegium mereatur amittere, qui permisâ sibi abutitur potestate.

LXII. Pro explicatione hujus *c.* notandum primò. Excommunicatus, ob violentam manuum injectionem in Clericum, regulariter non potest absolvi, nisi à Sede Apostolica, quia Papa sibi absolutionem reservavit, ut patet ex hoc *c. in princ.* exceptis certis casibus, de quibus infra.

Notandum secundò. Clericus sæcularis suscipiens Ordines, dum existit in excommunicatione, deponi debet ab illo Ordine, quem recepit, nec potest cum eo alius, præter Papam, dispensare, idque locum habet, non tantum in excommunicatis, quorum absolutio est reservata S. Pontifici, ut in casu hujus *c.* sed etiam in alijs excommunicatis, quos Episcopi possunt absolvere: non tamen possunt cum sic ordinatis dispensare, quia sunt facti irregulares, ideòque solus Papa cum illis dispensare potest, ut colligitur ex *c. 1. & 3. de eo, qui furivè Ordin. & c. Abb. hic n. 1. not. 2. & alij communiter.*

Notandum tertio. Potestas dispensandi major est, quàm potestas absolvendi ab excommunicatione, unde non valet argumentum à minore ad majus affirmativè: potest quis absolvere, ergo & dispensare; è converso verò procedit argumentum à minore ad majus negativè, qui non potest, quod minus est, nec id, quod majus est, potest, v.g. qui non potest absolvere, nec dispensare potest, nam majora intelliguntur illis prohibita, quibus vetita sunt minora, ut dicitur in hoc *c. Abb. hic n. 2. not. 3.*

LXIII. Notandum quarto. Si Regularis percutiat alium Regularem alteri Prælato subiectum, tum is absolvi potest à proprio suo Prælato, si percussio non fuit enormis; ita tamen ut Prælatus percussus præsens sit, & injuriam remittat, ac definiat, qualis poena, & satisfactio percussenti sit imponenda: & potest Prælatus offensi committere vices suas Prælato manus violentas injicientis, potestatem absolvendi, ut sine ipso eum absolvat, juxta suum arbitrium, & discretionem, *cir. c. Cum illorum. §. Si verò Claustralis, & ibi Abb. n. 13. Molin. tr. 3. de justit. diff. 60. n. 5. Laym. cit. c. 5. n. 10.*

Notandum quinto. Abbas, seu Prælatus Regularis potest subditos suos Regulares ab excommunicatione, ob violentam manuum injectionem, inflicta absolvere, modò non sit enormis percussio, sive in excommunicationem inciderint, post ingressum Religionis, sive ante. Et quoad hoc *cir. cap. 2. h. t.* ita quo Abbati, seu Prælato solum concessa fuit potestas absolvendi suos Monachos, vel Subditos Regulares ab excommunicatione, post ingressum Religionis incursâ, extenditur in *cir. c. Cum illorum. §. Nos igitur*, etiam ad illos, qui inciderunt in excommuni-

PPP 2

catio-

cationem, ante ingressum Religionis, ut notat *Gl. hic V. Talibus. h. t.* ita ut possint postea Novitii, vel Religiosi facti absolvi à Prælo suo. Veruntamen dispositio hujus cap. solum locum habet, in excommunicatione, ob violentam manuum injectionem; in aliis autem excommunicationibus Abbas, seu Prælatus non potest absolvere excommunicatos, ante ingressum Religionis, sed solum post ingressum, juxta *cit. c. 2. h. t.* ut notat *Fagn. in cit. c. Cum illorum. n. 12. & 13. h. t.*

LXIV. Notandum sextò, si Monachus seu Regularis aliquis Clericum sæcularem percussit, non nisi per Sedem Apostolicam, ut scandalum evitetur, absolvi potest, *cit. c. Cum illorum. §. Quod si Clericum.* hoc verò non universim intelligendum est de omni percussione, prout postea declaratum fuit in *c. Religioso. 21. in princ. h. t. in 6.* Ubi Papa Bonifacius VIII. ita rescribit: Religiosus, qui manus violentas in Clericum sæcularem injectit, ne hoc prætextu habeat occasionem evagandi, poterit ab Episcopo in eo casu (videlicet si percussio sit levis, *Gl. hic V. Eo casu.*) absolvi, quo sæcularis Clericus, (vel etiam Laicus, *Gl. hic V. Sæculari Clerico.*) posset, si alium Clericum percussisset, *Suar. dis. 21. de censur. sec. 6. n. 74.* Ratio dubitandi fuit, quia quamvis Monachus Religiosus percussit Clericum sæcularem, non nisi per Sedem Apostolicam absolvi potest, propter scandalum vitandum, *cit. c. Cum illorum*, & dictum paulò antè, quod datur, cum Monachus Clericum percussit, digniores enim censentur Clerici, quam Monachi, *c. Legi. 36. caus. 16. q. 1.* Verùm ille textus intelligi debet secundum declarationem *cit. c. Religioso*, quia Monachorum, vel Regularium non debet esse quoad hoc deterius conditio, quam Clericorum sæcularium, *c. Sunt nonnulli. 25. in fine cit. caus. 16. q. 1. Gl. hic V. Exhiberi.* Unde si Monachus, vel Monasterium sit inopis, vel si Religiosus detentus in infirmitate, vel ex alia legitima causa sit impeditus, ut non possit ire Romam, potest eum absolvere Episcopus ab excommunicatione Canonis, & aliis casibus reservatis Sedi Apostolicæ, *Gl. hic in casu & V. Eo casu.*

LXV. Notandum septimò, quamvis Jure communis Prælatus Religiosorum non possint absolvere suos subditos ab excommunicatione, ob percussione gravem, vel enormem, ut patet ex dictis: hodie tamen multi, & ferè omnes Religiosi habent privilegium, ut possint absolvi à suis Prælatibus, etiam si gravis, & enormis fuerit manuum injectio, teste *Molin. cit. dis. 60. n. 6. Laym. cit. c. §. n. ult.*

Notandum octavò, percussio enormis, siue facta, cum excessu, dicitur primò, vel respectu facti, si membrum parvum, vel magnum mutiletur: vel quando sanguis effusus fuit ex membro, cum abundantia, de quo facillè sanguis exire non solet, *Gl. in cit. c. Cum illorum. V. Effusionem sanguinis. h. t.* vel si oculus effodiat, &c. Secundò, respectu qualitatis personæ, ut si in Episcopum, vel Abbatem violentæ manus sint injectæ, *cit. c. Cum illorum. §. Nos igitur.* & ibi *Gl. V. In Episcopum, vel Abbatem suum*, & universim quando subditus in suum Superiorem, vel filius in patrem, vel discipulus in Magistrum manus injicit, *Gl. hic V. Abbatem.* Tertiò ratione scandali imminuentis, eum quo nihil fieri debet. Quartò te-

spectu loci injuria dicitur atrocior, si in loco sacro vel in conspectu Judicis facta sit, vel in Ecclesiæ cimiterio &c. *Fagn. in cit. c. Cum illorum. n. 12.*

LXVI. Ceterum quod statutum fuit in canonicis Regularibus, ut quocunque modo percussus fuerint, non sint ad Apostolicam Sedem appellandi nisi excessus eorum fuerit enormis, id est in *c. Canonica. 50. h. t.* ad Fratres, sive Canonicos datarios Hospitalis S. Joannis Jerusalem, & (ob injectionem manuum in Clericum, vel Fratrem) ab eorum Priore, qui Presbyter ordinatus, & absolvi possint: nisi major sit percussio, requirenda (propter enormitatem excedentem) propter maiorem personam, siue dignitatem personæ, cui manus injectæ sunt, *Gl. hic V. Joannis.* Porro illud hic notandum quod daturum jurisdictionem habet ordinariam, vel delegatam Presbyter non sit, qui percutit clericum, & ad idam solam jurisdictionem pertinet, non potestatem Ordinis, & competet Clerici ordinis Ordinis non insignitis, nec veniens in hoc exigebatur, Priorem illum esse debentem, quod is Ordo sit necessarius ad absolutionem excommunicationis, *Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 1. n. 12.*

§. III

De nonnullis casibus, in quibus contingens Clericum, vel Monachum excommunicationem Canonis non incurrit.

LXVII. Plures sunt hujusmodi Casus premissi in hoc titulo. Veluti primò, qui Clericus sibi vim inferentem, vi repellit incommensurata, est ideo mittendus ad Sedem Apostolicam, quæ vim repellere, omnes leges, & iura percutit. *c. Si vero. 3. §. Si verò Clericum. h. t.* & quodammodo est excommunicatus, cum licet sit de debeat servato moderamine inculpate viæ, &c. *Non vi.* Unde si Clericum, qui percutit, pudicitiam illius tentat, percutit, non est excommunicatus. Aliud est si solis verbis eum soluta, etiam sufficit verbis eum repellere, nisi rursus sit, ut aliter se ab eo liberare non possit. *22. de cens. c. 1. n. 33.* Item si mulier percutit clericum auferentem res injustè occupatas, ut defendat, *Avila p. 2. c. §. dis. 33. d. 12.*

LXVIII. Similiter in *c. Excommunicatus. 1. n. 1.* enumerantur quatuor Casus, in quibus excommunicatio ob Clerici percussione non incurritur, in primis mandatur, ut quando alius abbatem ab excommunicatione, ob percussione, quodammodo absolvens ab eo recipiat juramentum, quod nonabit suo mandato; deinde auctoritate Papæ absolvat ab excommunicatione, & præcipiat de cætero in Clericum, Monachum, vel Canonicum Religionis violentas manus inprimis extendendo, aut de mandato suorum Prælatorum, nisi sit ejus Prælatus aut Magister, vel nisi sit ipso Socius in eadem Ecclesia, qui ideo excommunicatur quia propter assiduum conversationem factus

» ut se ipsos invicem percutiant, quia communio est mater discordie, *Gl. fin. hic & Abb. n. 3.*

LXIX. Secundò si quis in Clericum turpiter inventum cum uxore sua, matre, sorore, vel propria filia violentas manus injecerit, non debet compelli adire Sedem Apostolicam (quia non est excommunicatus) si verò invenit eum in stupro, vel adulterio, quod committit cum alia consanguinea non ita propinquè ipsi conjuncta, & violentas manus injecerit, non erit ab excommunicatione immunis, prout statuitur in *cit. c. Si verò. 3. §. Nec ille. h. t.*

LXX. Notandum primò, qui percutit, vulnerat, vel occidit Clericum, quem invenit turpiter agentem cum matre, filia, sorore vel uxore, non est idè excommunicatus, modò percutit incontinenti, & non ex intervallo. *Suar. cit. diff. 22. sec. 1. n. 34. & 35. Laym. l. 1. tr. 5. n. 8. §. Quante. & alii.* Et quamvis in hoc §. non expresse dicatur talem Clerici percussorem non incurrere excommunicationem, sed non esse compellendum venire ad Sedem Apostolicam, ex quo solùm sequi videtur, hanc censuram non esse reservatam Papæ: Auctores tamen communiter intelligunt, personas ibi expresse excipi, ne excommunicationem incurrant, ut colligitur ex §. proxime præcedente, ubi secundum communem interpretationem sensus est, eum, qui vim vi repellit, non incurrere excommunicationem, licet ibi eodem modo dicatur, non debere talem ad Sedem Apostolicam mitti. Ratio est, quia quavis in his casibus percussus, vel occidens, privatâ auctoritate, graviter peccet, non tamen incurrit excommunicationem, quia Ecclesia non censet, ejusmodi excommunicationem esse factam suadente diabolo, sed vehementi passione, cum difficillimum sit temperare in hoc casu justum dolorem, *Suar. c. l.*

Notandum secundo, Clericus inventus turpiter hic dicitur, qui quolibet turpem actum exercet cum dictis personis, etiam osculo, vel amplexu tantum, vel si Clericus solus invenitur cum sola, in loco suspecto, adjunctis aliis circumstantiis, quæ suspicionem movent, *Suar. c. l. n. 3.* Quod aliqui extendunt etiam, si maritus ex indultu se abscondat domi suæ, ut Clericus adulterum in flagranti deprehendat. *Navar. l. 5. Consil. 41. ha. Molin. tr. 3. diff. 5. n. 6. in fine.*

Notandum tertio, nomine uxoris hic intelligitur etiam sponsa de presenti, cum qua contractum est matrimonium, etsi nondum sit consummatum, non item sponsa de futuro, quia non est uxor. Nomine autem matris, & filiae non intelligitur avia aut neptis, quia verba legis propriè sunt intelligenda restringentis privilegia Clericorum: neque consanguineæ collaterales, exceptâ forore: nam qui violentas manus iniungit in Clericos turpiter inventos cum remotioribus consanguineis, non excusantur ab excommunicatione Canonis, quia in his non est tam justa causa doloris. *Molin. cit. diff. 55. n. 5. Suar. cit. sec. 1. n. 36.*

LXXI. Tertio, excommunicationem Canonis non incurrunt, qui percutiunt Clericum, vel personam Ecclesiasticam disciplinæ, seu correctionis causâ, ut Prælatum subditum suum regularem, Magister seu præceptorum discipulum Clericum, pater filium. Et imprimis de Prælato Ecclesiastico id habetur in *c. Exrenore. 10. ibi: nisi super eum Prælationis ministerium habeat. h. t.* ubi *Gl. ait: idem est, si quis habeat officium in Ecclesia, ratione cujus potest corrigere inferiores*

Clericos, vel Monasterium. Et posse Prælatum Ecclesiasticum, seu Superiorem percutere Clericum sibi subditum per se, vel per alium Clericum, non autem per laicum, iustæ correctionis causâ, neque idè excommunicationem incurrere, statutum etiam habetur in *c. Universitatis. 24. h. t.* Nam cum quaesitum fuisset ex Clemente III. utrùm laicus incidat in excommunicationem, qui iussu Abbatis, in cuius servitio commoratur, in Clericum, Monachum, vel Conversum temerarias manus injicere præsumit, maxime si iusta causa non subsit, propter quam debet verberari? Respondet Papa, quod nisi Abbas Regularis disciplinæ causâ hoc faciat, in propria persona, vel si necessitas urgeat, per Clericum, vel Monachum, id fieri jubeatur, qui tales verberari præcipit, quam qui verberat, etiam si causa subesset, excommunicationem non evadunt, donec ad Sedem Apostolicam veniant. Ratio autem cur Superior Ecclesiasticus percutere possit Clericum sibi subditum, per se vel per alium Clericum, est, quia ille habet jus castigandi suum subditum, idque sæpe necessarium est, ad disciplinam conservandam, idèoque propter talem percussione non potest censura incurrere. Requiritur autem ut talis correctio, seu verberatio debito modo fiat, scilicet ex iusta causa, & cum debita moderatione: alioquin si fiat cum notabili excessu, non evitabitur excommunicatio: quia tunc illa non esset Ecclesiastica disciplina, sed violenta manus injectio, *Suar. cit. sec. 1. n. 4.*

Porro licet hoc c. loquatur de solis Prælati Regularibus, communiter tamen DD. illud extendunt ad omnes Prælatos Ecclesiasticos, etiam seculares, quod ad hoc, quod non possint suos Clericos verberare per laicos, nisi sit alicubi consuetudo, ut in Gallia, tunc enim verberantes non incidunt in excommunicationem. Sed de hoc plura sunt dicta supra *Tit. 25. n. 1.*

LXXII. Præterea etiam Magister, seu Præceptor Clericos, disciplinæ causâ, verberare potest, seu castigare, etiam in majoribus Ordinibus constitutos, ut habetur in *cit. c. Exrenore. 10. in fine, ibi: nisi super eum Magisterium habeat, & est ibi sermo de Subdiacono, in quem manus violentæ injectæ erant, ut patet ex princ. illius c.* Idem etiam quod Magistri percipientes Scholares suos, correctionis causâ, non sint excommunicati, habetur expressum in *c. Cum in voluntate. 54. §. Siqui verò. h. t.* Ubi plures hujusmodi casus excepti ponuntur. Et imprimis, quod Clerici, qui ratione officii, quod in Ecclesia obtinent, & alii Clerici Seniores, zelo devotionis, possunt percutere pueros, vel adolescentes in minoribus Ordinibus constitutos, turbantes Divinum Officium. Item si Prælati, vel Magistri Subditos, & Scholares, correctionis causâ, leviter perculserint, sententiam excommunicationis non incurrunt, Idemque dicendum de his, qui aliquos de familia sua, vel propinquos suos inferiorum graduum, id est, in minoribus Ordinibus constitutos, simili modo corrigunt, ut eos cohibeant à vitiis, & scientiâ bonisque moribus informant. In his omnibus casibus, prædicti excommunicationis sententiam non incurrunt. Requiritur autem, ut percussio, correctionis causâ facta sit, ut dicitur in hoc c. id est, habitâ ratione culpæ, & personæ, tum percipientis, tum ejus, quæ percutitur, *Suar. cit. sec. 1. n. 49.*

LX XIII. Similiter in c. *Super eo. i. h. e.* rescribit Alexander III. quod si Clerici infra puberes annos se ad invicem, aut unus alterum percusserint (ex ira, & indignatione, ut patet ex seqq.) non sunt ad Sedem Apostolicam mittendi (pro absolutione) quia ætas eos excusat. Nec Clerici (subintellige, sunt excommunicati) si sint plenæ ætatis, & non ex odio, vel invidia, vel indignatione, sed ex levitate, aut joco, se invicem percusserint. Nec Magister, si Clericum scholare, inritu disciplina, vel correctionis, percusserit: quia non potest in ipsis violenta injectio manuum notari, ideoque non incidunt in excommunicationem Canonis, *Gl. fin. h. c.* Si verò ex odio Clerici sæculares, vel scholares se percusserint, tunc ad Sedem Apostolicam ire debent pro sua absolutione.

LXXIV. Ubi notandum primò. Pueri impuberes Clerici, si sint doli capaces, five plenum ufum rationis habeant, non exculantur ab excommunicatione Canonis, si fe invicem percufferint, fed ad hoc folum, quòd non fint mittendi ad Sedem Apoftolicam pro abfolutione, fed ab Epifcopo abfolvi poffunt, *cir. c. 1. junct. Gl. V. Excufari.* Aliud eft de pueris, qui doli capaces non funt, hoc eft, nondum habent ufum rationis fufficientem ad peccatum mortale committendum, tales enim ob percuffionem non incurunt excommunicationem, & nullà omnino abfolutione indigent, nam excommunicatio non incurritur, nifi ob peccatum mortale, *c. Nemo. 4. 1. & ibi Gl. in cafu cauf. 1. 1. q. 3. Sum. dif. 5. de cenf. 1. n. 19. & alij apud Barbof. in cir. c. 1. n. 6. h. t.*

Notandum secundò. Percutiens Clericum per
jocum, aut ludendo inter se, non autem ex odio, aut
deliberata indignatione, excommunicationem non
incurrit, *cir. c. i.* quia talis percussio non est injurio-
sa, nec facitilega, adeoque nec violenta manu in-
junctio, *Suar. cni. sec. i. n. 52.*

Notandum tertiò. Percutens Clericum excommunicatum non evadit excommunicationem, ob violentam manu injectionem, ut in præsentí, primò percutiens jam erat excommunicatus, & tamen repercutiens est etiam excommunicatus, *Barb. in cit. c. 1. n. 2. h. t.*

LXXV. Denique ad patrem quod attinet, probabilius est patrem castiganem filium in Sacris constitutum excommunicationem Canonis non effugere, ut docet *Gl. fin. in cit. c. Cum voluntate. h. t. & ibid. Abb. in fine. Molin. tr. 3. dis. 56. n. 6. & Laym. cit. c. 5. n. 9. & alij*, quia licet sacer Ordo non omnino eximat à patria potestate, etsi Episcopalis, vel Cardinalitia dignitas eximat: liberat tamen quoad effectum castigationis, quia indecens videtur. Clericum in Sacris, seu Majoribus Ordinibus constitutum à patre laico verberari, ac prinde non est praesumendum, Jura, & SS. Canones id impunè permittere voluisse. Contrariam tamen sententiam tenet *Silvest. V. Excommunicatio. 6. casu 8. Avila p. 2. c. 5. dis. 3. dub. 1. 3. casu 1. Suar. cit. dis. 22. s. 1. n. 49.* quorum ratio est, quia pater non minore, sed potius majorem potestatem habet in filium, quàm Magister in discipulum, ergo si Canones absolunt, & sine restrictione dent facultatem Magistro verberandi discipulum, correctionis causâ, sine excommunicatione, adeoque etiam in Sacris constitutum, multo

magis id permillum erit patri erga filium. Cum percussio Clerici prohibita sit in sacrosancti Ordinis, non debet restringi in sacrosancti iure expressis: nullibi autem in sacrosancti reperitur expressum de patre, quod quoscunque filios, etiam in Maioribus Ordinibus reos, verberare possit, castigationis causa, nec excommunicationis: bene tamen quod percellat filias, castigationis causa, possit percutere Clericos adolescentes, qui sunt de familia eius, vel personarum in Minoribus Ordinibus constitutorum, et personarum. *S. Si quis vero, h. r.* Ideo autem ad hoc mittitur Magister percutere discipulum Clerici correctionis causa, quia fieri potest, et licet. Magister sit in maiore Ordine constitutus, et discipulus: si vero Magister forte laicus, et Minoribus Ordinibus constitutus, non esset potius verberare Clericum iure concessum. Si in Minoribus Ordinibus esset constitutus, *Lex* non prohiberet casus, in quibus percussio Clericorum percutitur excommunicationem, videlicet *percellat* *vilam* *cit. dub. 13.*

IV.

*In quibus casibus Episcopus
sanus possit absolvere ab excom-
municatione contracta de peri-
urionem Clerici?*

LXVI. Plures sunt hominū calū-
in Jure Canonico. Et imprimis quidem
suadente. 29. can. 17. 94. ponitur unus talis
percursor Clerici adiri potest ab Episcopo
urgente mortis periculo; quavis hic conceptus
sit specialis, sed generalis in omnibus calū-
vatis; quia in articulo mortis nullus calū-
vatus, juxta Concil. Trid. f. 14. v. 7. Et hoc
fiat mentio de solis Episcopis, certum tamen
quod etiam quilibet simplex Sacerdos potest
in articulo absolvere à tali peccato, & multo
facilius, si Episcopus adiri non possit, Sacerdos
f. 1. n. 61.

LX XVII. Secundò in c. *Et non*
rescribit Clemens III. quòd mulieres, lepro-
si, & membris defectui, seu mutilati, possint
lentam manuum injectionem in personam
sacram excommunicari, licet ad Sacramen-
ticam non veniant, possint ab Episcopis &
communione restitui, factà prius satisfactione
iuxta suam facultatem ijs, quibus coactio-
nes esse irrogatas. Alij verò, & quidam
divites, Sedi Apostolica, vel Legato eius
solutione se debent presentare. Si vero
timore mortis, à Prælato suo fuerint ab
excommunicatione, jurare debent, quòd
convaluerint, adiungunt Papam, vel eius Legatum
mandatum Apostolicum super his receptum.

LXXXVIII. Pro explicatione
mò, quatuor hîc ponuntur species personarum
quæ non tenentur adire Papam, si ob
nem Clerici sint excommunicati, sed possunt a
piscopo absolvi. Primò, Mulieres, & habentes

ita c. *Mulieres*, 6. in princ. h. t. idque indistincte, et si mulier sit juvenis, & sive sit pauper, sive dives, & hoc statutum est propter fragilitatem sexus, quia longinquus peregrinatio mulierum est periculosa. *Abb. hic not. 1.* Item senes, valetudinarii, seu infirmi, sive laborantes morbo diuturno, & membrorum usu impediti, ut claudi, cæci &c. *Abb. hic n. 2. not. 2.* quia omnes isti censentur inepti, & moraliter impotentes eundi Romam, & ideo eo onere liberantur, præstita tamen satisfactione, juxta facultates ipsorum, quod semper subintelligendum est, ut satisfaciatur, quantum potest, *Gl. hic V. Juxta facultates. Suar. cit. dif. 22. f. 1. n. 63.* Alij verò, sive pauperes sint, ita tamen ut saltim mendicando possint ire ad Papam: sive divites, debent se Sedi Apostolicæ præsentare, vel Legato ejus, ut habetur hic §. *Alios autem*.

Notandum secundò. Illi, qui tempore infirmitatis, timore mortis sunt ab excommunicatione absoluti ab Episcopo, si convalescerint, debent adire S. Pontificem, vel ejus Legatum, & mandatum Apostolicum recipere, *Gl. hic V. Valetudinarii*. alioquin ipso facto reincident in eandem excommunicationem, *Abb. hic n. 2. not. 3.*

LXXXI. Tertiò in c. *Mulieres*, 6. in princ. h. t. habetur, quòd mulieres, vel alia personæ, quæ sui juris non sunt (ut sunt servi, seu mancipia, vel similes, *Gl. hic V. Sui juris*.) ab Episcopo Diocesano absolvi possunt, si manus violentas in Clericum injecerint. Si verò personæ sint magnæ potentia, vel ita delicatæ, ut nequeant subire laborem veniendi ad Sedem Apostolicam, tunc status personæ, & negotij tractatus, sive veritas facti prius intimanda est S. Pontifici, & secundum ejus consilium erit procedendum. Ubi notandum, quòd mulieres, & senes ob injectionem manuum, ab Episcopo Diocesano sint absolvendi, *Gl. hic in notatis*. Aut autem tales delicatæ personæ subire possunt laborem veniendi Romam, id remittendum est ad arbitrium Episcopi, qui si judicet, eas non posse venire Romam, illas poterit absolvere ab excommunicatione, propter periculum in mora, receptâ ab eis sufficiente cautione, quòd stabunt iudicio, vel mandato Papæ. Si verò periculum non adsit, consulatur Papa, antequam absolvatur, *Gl. hic V. Laborem veniendi*. Porro quæ hic habentur in §. *Illi verò*, in fine, explicata sunt supra n. 3.

LXXX. Quartò plures casus, in quibus excommunicati, propter violentam manuum injectionem, Romanum Pontificem adire non debent, sed ab Episcopo absolvi possunt, referuntur etiam in c. *Quamvis*, §. 8. h. t. Ubi Papa Gregorius IX. ita scribit: Si aliquis incidens in excommunicationem latæ sententiæ, propter violentam manuum injectionem, satisfaciatur, juxta proprias facultates, injuriam passo: non tamen potest aliter, quàm per Sedem Apostolicam, vel ejus Legatum absolutio nem obtinere: nisi in quibusdam casibus hic expressis, videlicet imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, vel inopia, puerili, vel senili ætate, fragilitate sexus muliebris, vel aliâ corporis impotentia, sive alio Canonico impedimento, per quod retrahatur, quominus Romanum Pontificem adire possit: vel Juris beneficio à labore humiliori excusetur. Ceterum quibusdam ex præ-

dictis, nempe qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris, sub juramento præstito, secundum Ecclesiæ formam, injungendum est, ut impedimento cessante, ad Apostolicam Sedem accedant, & mandatum ipsius humiliter suscipiant.

LXXXI. Notandum primò. Legatus Papæ potest absolvere ab excommunicatione Canonis, si quis suadente, sive injuria sit levis, sive gravis, seu enormis, quia hic non distinguitur, *Abb. hic not. 1.*

Notandum secundò. Excommunicatus propter aliam causam, quàm injectionem violentam manuum in Clericum, non potest absolvi ab Episcopo, vel alio Papâ inferiore, quia id solum specialiter concessum est pro excommunicatione Canonis, ob percussionem Clerici, præter articulum mortis, in quo absolvi potest excommunicatus ex quacunque causa, *Abb. hic n. 3. & ejus Glossa in addit. lit. A.*

Notandum tertio. Additur in cit. c. *Quamvis*, alia excusatio, ibi: nisi Juris beneficio à labore hujusmodi excusetur, quia scilicet quædam personæ, sine speciali impedimento eundi Romam, in jure excusantur, ut si percussio ex modo, quo fit, excusabilis sit, ut percussio facta ab impubere: vel quia prætextu exercendi officium suum percutit quis Clericū; tunc enim ab Episcopo absolvi potest, *Suar. cit. l. n. 69.*

LXXXII. Quirto similis priori Constitutio habetur in c. *Quod de his*, 26. h. t. ubi etiam dicitur, quòd is, qui incidit in Canonem latæ sententiæ, ob percussionem Clerici, non possit absolvi, quàm per Papam, vel ejus Legatum, nisi in mortis articulo, vel paupertate, infirmitate, vel senectute tantâ gravatus sit, ut ad Romanam Ecclesiam venire non possit, vel alio impedimento Canonico retardetur. Verum exigendum est ab illis juramentum, ut resumptis viribus, & datâ opportunitate (sive impedimento cessante) Ecclesiam Romanam in propria persona visitent.

Sed prædicto utriq; cap. in quibus dicitur, quòd ob inopiam, vel paupertatem excusetur is, qui Clericum percussit, ut non teneatur ire Romam, pro absolutione, sed ab Episcopo absolvi possit, ob stare videtur, c. *Ea noscitur*, 13. h. t. ubi præter personas ibi exceptas, dicitur: Alios autem sive pauperes, sive divites Sedi Apostolicæ, vel Legato ejus, ut beneficium absolutionis obtineant, necesse est præsentari. Verum ibi sermo est de illis pauperibus, qui soliti sunt mendicare, & alii sani sunt, adeoque Romam ire mendicando possunt, hi enim propter inopiam non excusantur. At verò si quis ita pauper sit, ut non mendicando, sed manibus suis laborando, vivat: & iter agendo non possit laborare, is non cogitur mendicare, sive mendicando vivere, sed excusatur ob paupertatem, de quibus agitur in supra cit. 2. capp. *Suar. cit. dif. 22. sec. 1. n. 65.*

LXXXIII. Sextò, cum prædictis juribus, seu Canonibus concordat textus in c. *De cetero*, 11. h. t. ubi dicitur: Si quis, ob violentam manuum injectionem in Clericū, est excommunicatus, & habeat inimicitias capitales, vel alias justas causas, propter quas ad Apostolicam Sedem, sine periculo, ire non possit, tum licet Episcopo Diocesano, recepto juramento, secundum morem Ecclesiæ, ipsum absolvere, ita tamen ut simul eidem sub obligatione juramenti injungatur, ut quàm pri-

» mūm poterit, Romanum Pontificem adeat, Man-
» datum Apostolicum recepturus.

Porro inter causas excusantes numeratur univer-
sum quodvis impedimentum superveniens, ob quod
prudenter arbitrio, is, qui manus violentas iniecit in
Clericum, commodè accedere non potest ad Sedem
Apostolicam, ut si ob bellum impediatur transitus
Romam; vel si is, qui percussit, habeat curam ani-
marum, quas non posset, sine notabili earum detri-
mento, relinquere, neque idoneum Vicarium sibi
posset substituere. Item ob corporale impedimen-
tum infirmitatis, vel imbecillitatis virium, aut se-
xūs, paupertatis, aut alia huiusmodi impedimenta,
de quibus suprà. Vel ex quacunque alia causa ratio-
nabili, ut est subvenire parenti graviter indigenti, a-
lere uxores, vel filios, exercere munus publicum, ad
quod ex officio tenetur &c. In his, & alijs casibus
potest percussor Clerici absolvi ab Episcopo, etiam si
injuria ei illata enormis fuerit, *Molin. tr. 3. de justit.*
n. 6. Suar. cit. dif. 22. s. 1. n. 66. & 68.

LXXXIV. Septimò in c. *De Monialibus. 33. h. r.*
» dicitur: Si Moniales seipsas invicem percusserint,
» vel Conversos, vel Conversas suas, vel etiam Cle-
» ricos, ab Episcopo, in cuius Diocesi Monasteria
» existunt, absolvi possunt. Nam Claves Ecclesiæ
non sunt commissæ sexui femineo, ideo Abbatis
Moniales suas absolvere non potest, nec à peccatis,
nec à censuris, *Gl. hic V. Per Episcopum.*

LXXXV. Ubi notandum primò. Episcopus
absolvit Moniales in hoc casu, non auctoritate Pa-
pæ, tanquam ejus delegatus, tam exemptas, quàm
non exemptas, ut asserit *Gl. hic V. Per Episcopum.* sed
Jure suo proprio, tanquam Ordinarius, seu Diocesa-
nus loci, sicut alias mulieres, juxta c. *Mulieres. 6. h. r.*
quia verba illa, auctoritate nostra, quæ in antiqua le-
ctione inserta erant, sunt postea omissa, *Hofiens. hic*
V. Per Episcopum. & Io. Andr. Quod si una Monialis
percutiat Monachum, vel Monialem alterius Mona-
sterij, & Diocesis, tunc uterque Episcopus conve-
niat, vel alter vices suas alteri deleget, ut tradit *Gl.*
hic in fine, & dictum suprà n. 63.

Notandum secundò. Episcopus potest absolvere
Moniales, etiam propter enormem percussione alteri-
us Monialis, vel Monachi, aut Clerici, quia Papa
hic illam non reservat, idq; ne detur illis occasio ex-
eundi à Monasterio pro absolutione, & se immiscen-
di in verè virorum cætibz, *Abb. hic n. 4. not. 3.*

LXXXVI. Octavò, alius casus, in quo Episco-
pus potest absolvere ab excommunicatione contra-
cta, ob percussione Clerici, proponitur in c. *Re-*
latum. 37. h. r. ubi habetur, quod servi (seu man-
» cipia) propter violentam manuum injectionem
» in Clericos, incidunt in excommunicationem laxe
» sententiæ: & quamvis domini eorū allegent, quod
» carere suis mancipijs nolint: nihilominus com-
» pellendi sunt venire ad Sedem Apostolicam absol-
» vendi: cum sit plus DEO, quàm homini deferen-
» dum; nisi tales servi hoc faciant in fraudem Domi-
» norum, ut subtrahant se obsequio illorū, aut ipsi
» Domini propter hoc, sine culpa sua, grave damnum
» incurrant: tunc enim in hoc utroque casu, poterit
» eos Episcopus Diocesanus ex indulgentia, & di-
» spensatione Papæ, absolvere, cum ab Apostolica
» Sede sint nimis remoti: & in compensationem la-

boris, alia eis est satisfactio injungenda, ut
tamen excelsus non sit tam enormis, ut pro-
pter vitandum scandalum, & tollendum
vum exemplum, huiusmodi servi ad Sedi-
stolicam venire debeant. Ratio vult
ptonis est, quia fraus & dolus nemini
debent, & nemo sine culpa est privatus
Vivian. in Ration. hic.

LXXXVII. Nonò denique, si pueri
sive infra XIV. annos constituti violentiam
Clericos iniiciant, sive ante, sive post puber-
tatem, ut in proposito, pueri impet-
postulent se absolvi, potest Episcopus
eos absolvere, cum propter defectum
excessus fuit commissus, rigore manifestum
temperandus, prout deciditur c. *Peru. ult. h. r.* dummodo sint doli capaces, alio
in inferre non possunt.

Hinc colligitur primò. Beneficentia
ratione minoris ætatis, sive impubertatis
tutur, licet minor pervenerit ad usum
pubertatem, ut in proposito, pueri impet-
ob percussione Clerici sunt excommuni-
sunt absolvi ab Episcopo, etiam si
puberes facti, *Abb. hic n. 1.*

Colligitur secundò. Ratione
quando rigor juris mitigatur, ita ut
ob delictum minor pœna imponatur,
is. & V. Etatis,

§. V.
*Proponuntur, & explicantur
Capitula huius Tituli, in quibus
tur de excommunicatione, ob
sionem Clerici, vel Monialis.*

LXXXVIII. De hoc agitur in c. *De*
7. h. r. ubi dicitur: Si aliqui (laici, vel Clerici) fac-
lares, *Hofiens. hic V. eod.* in fratres suos, & de po-
ximos, Clericos tamen, violentas manus iniiciant
& pœnitentiæ ducti, non conviti, sed privatis
occultè veniam petant ab Episcopo loci, quæ
tè occulta fuit offensæ monendi sunt, ut
satisfaciant ijs, quos læserunt, & pro absolu-
obtinenda Papæ se sistere debent, cum ab Episcopo,
po, vel alio, sine speciali mandato Papæ, absolvi
non possint.

Hinc colligitur primò. Quod non valet po-
tentia, sine debita satisfactione, *Gl. hic* ac
non potest quis in foro animæ absolvi excom-
unicatione, nisi satisfaciatur læso, allegata reser-
eandem excommunicationem, *Abbas n. 1.*

Colligitur secundò. Excommunicationem propter
lentam manuum injectionem in Clericos, laxe
cultus sit, absolvi potest à solo Papa, aut eorum
c. Idq; procedit spectato Jure communi. Vnde
hodie post Concil. Trident. s. 24. de reform. c. 6. velut
Episcopi quoscunque sibi subditos absolventes ex
communicatione, etiam propter percussione Cleri-
rici, modò delictum sit occultum: nec sit aliter
contentiosum deductum: nec teneatur talis excom-
municatus ab Episcopo absolvi, vi huius Decre-
Tridentini, postea adire Papam, vel Legatum
ex Bonacina docet *Barbof. in Collect. lib. 1. p. 1.*

LXXXIX. Secundò in c. Parochianos. 9. h. t. dicitur: Quòd qui violentas manus iniiciunt in Monachos, vel Converse eorum, remota appellatione, tanquam excommunicati publicè sunt denunciandi, & evitandi, secundum generale Decretum (c. Si quis suadente. 29. caus. 17. q. 4.) donec lætis congruè satisfiant, & cum Litteris Ordinarii adeant Sedem Apostolicam. Hinc colligitur, quòd à sententia excommunicationis, ob percussione Clerici, appellari non possit, quando constat notoriè, talem incidisse in excommunicationem, nec per appellationem impeditur, quominus percussus sit denunciandus, & vitandus: secus est, si notoriè non constet, sed dubium sit, an percussit, necnè, vel an non ex causa excusante, tum enim appellationi est deferendum, Abb. hic n. 2.

X C. Tertiò in c. Cum non ab homine. 14. h. t. rescribit Clemens III. quòd qui est excommunicatus propter sacrilegam manuum injectionem in Clericum, licet denunciatus non sit, ab aliis sit vitandus, nisi sit occultus, tunc enim privatim solum, sive à sciente illum esse excommunicatum, vitari debet, quamdiu ab Ecclesia toleratur. Item qui occidunt illos Clericos aut Presbyteros, qui contempto Clericali habitu, enormitatibus se immiscunt, in odium huiusmodi Clericalis excelsus, & in terrorem, & correctionem similibus, excommunicationis sententiam non incurrunt. Est tamen eis asperior pœnitentia imponenda, quam si in laicos talia commississent.

X C I. Ubi notandum primò, excommunicatus ob violentam, & sacrilegam injectionem manuum in Clericos, statim vitandus est, quam primùm constat, eum esse excommunicatum, tamen non dicitur sit denunciatus, occultus quidem occultè, publicus verò publicè, quia per denunciationem excommunicati ipse non excommunicatur, sed solum excommunicatus declaratur, Covarr. in c. Alma p. 1. §. 2. nam. 2. in fine, Gl. hic V. Denunciatus. de quo infra.

Notandum secundò, percussus Clericum, qui dimisso habitu, & tonsurâ Clericali, immiscet se enormitatibus, non est excommunicatus, quia talis Clericus amittit privilegium Canonis, si quis suadente, ipso facto, etiam sine alia admonitione. Unde talis percussus non est excommunicatus, etiam si sciat ipsum esse Clericum, quia hoc statutum est in odium istorum Clericorum, Abb. hic num. 6. Dicitur autem Clericus se immiscere enormitatibus, quando in praesentia, facit seditionem, & aggressiones in populo, & alia huiusmodi, Barb. in Collect. hic n. 3.

X C II. Quartò similiter in c. Perpendimus. 23. h. t. habetur, quòd cum quidam Sacerdos, qui se falsò, nominavit filium Regis, arreptis armis, seditionem fecisset, à quodam Comite iussus est fustigari, qui postea ex ejusdem mandato, fuit suspensus in patibulo. Consultus super hoc Papa respondit: si dictus Sacerdos tali modo excessit, & non propulsando injuriam (nam vim vi repellere licet) sed aliis inferendo, fuit occisus, non debent occidere illius propterea ad obtinendam absolutionem cogi adire Sedem Apostolicam, quia non sunt excommunicati. Ordinarius tamen loci compe-

tentem pœnitentiam eis injungat, secundum meritum personarum.

X C III. Circa hanc Decretalem notandum primò, Constitutio Can. Si quis suadente. 29. caus. 17. q. 4. continet duas partes, prima est, quòd iniiciens violentas manus in Clericum est excommunicatus: secunda, quòd pro absolutione obtinenda tenetur adire Sedem Apostolicam, quamvis multi casus sine excepti, in quibus percussores Clericorum sunt excommunicati, & tamen non sunt mittendi ad Curiam Romanam pro absolutione, ut ex supra dictis patet. Unde quando in cit. c. Perpendimus. dicitur, occisores illius Sacerdotis, qui dimisso habitu Clericali, se immiscuit enormitatibus, non esse cogendos ire Romam, probabilior intellectus est, & expolitio, quòd hæc Decretalis loquitur de privilegio Clericali Canonis, quod amisit Sacerdos ille, ideòque illius occisores non tenentur ire Romam, pro absolutione obtinenda, quia non erant excommunicati, & ita tenent omnes, teste Claro l. §. fin. q. 77. num. 6. Non autem talis Clericus perdit privilegium fori, ita ut non possit puniri per Judicem sæcularem, nisi trina monitio Judicis Ecclesiastici præcedat. Nam privilegium fori non ita faciliè perditur, quia est indultum à Jure Divino, c. Si Imperator. 11. dist. 96. Unde Constitutiones eximentes Clericos à sæculari potestate, non continent Jus Novum, sed sunt declaratoriae Juris Divini: privilegium verò Canonis facilius perditur, quia est indultum Jure Ecclesiastico, nempe ex Decreto Concilii Lateranensis relato in cit. c. Si quis suadente. Marha de iurisdic. p. 4. casu 135. n. 2. & 3. & alii apud Barb. in cit. c. Perpendimus. num. 2. & 3. Nec obstat c. Cum non ab homine. 14. §. In articulo. h. t. quia loquitur expressè de privilegio Canonis, nec debet extendi ad privilegium fori, quòd difficilius perditur, ut dictum est, Fagnan. in cit. c. Perpendimus. n. 8. & 9.

Verùm plures DD. intelligunt hoc c. etiam de privilegio fori, ita ut Clericus, etiam in Sacris constitutus, qui dimisso habitu Clericali, enormia delicta committit, amittat privilegium fori, etiam nullâ precedente monitione, & possit à Judice sæculari puniri, & ita in praxi, & secundum approbatam consuetudinem observari, testatur Clarus §. fin. q. 36. n. 23. quòd alii limitant, saltem si in enormitatibus diu perseveret. Rectè tamen hic notat Fagnan. c. l. n. 11. non ob stare contrariam consuetudinem, quæ viget in aliquibus Tribunalibus sæcularibus, quia de privilegio Clericali fori, secundum Canones, est iudicandum: non autem standum statutis, vel consuetudinibus laicorum, solus enim Papa generalia Clericorum privilegia potest interpretari, vel extendere, cum ergo non reperiantur limitata in hoc speciali casu, nisi quoad privilegium Canonis, in aliis standum est exemptioni à potestate sæculari.

X C IV. Notandum secundò, in fine cit. c. Perpendimus, præcipitur imponi pœnitentia percussoribus, vel etiam occidentibus Sacerdotem, qui dimisso Clericali habitu, se immiscuit enormitatibus, quia non perdidit privilegium fori, sed solum Canonis, ideòque in rei veritate peccarunt, quia occiderunt Sacerdotem, in quem, quippe laici, potestatem non habuerunt, alioquin si amisisset etiam privilegium fori, licet potuisset à Judice sæculari, nempe à

Comite illo, de quo ibi fit mentio, puniri: non tamen fuerunt excommunicati, quia privilegium Canonis Sacerdos ille amiserat: sicut qui laicum percutit, in quem nullam potestatem habet, peccat quidem, sed non est excommunicatus; neque licet percutere Clericum, & multò minùs occidere, etsi ipse perdidit, propter delictum suum, privilegium Canonis, *Abb. hic in fine*. Porro major poenitentia imponi debet percutientibus, vel occidentibus Clericum, qui perdidit, ob delictum suum, privilegium Canonis, quàm si percussissent laicum, ut habetur in c. Cum non ab homine. 14. h. t. Gl. fin. in cit. c. Perpendimus.

XCIV. Quintò denique in c. Ad Eminentiam. 20. h. t., quæsitum fuit ex Papa, utrùm qui ob injectionem manuum in Clericos, vel alias Religiosas personas, excommunicationem incurerunt, & à Legatis Cardinalibus, qui à latere Romani Pontificis missi dicuntur, ab illa absolvantur, censeri debeant absoluti esse, etsi illi Legati nullum super hoc expressum mandatum ostendant? Respondet, quòd ipsi haberi debeant absoluti, quos constiterit à talibus absolutionem obtinuisse. Idque extenditur, etiam si atrox injuria sit illata Clericis, vel Religiosis; vel lasso enormis, qualis est: quæ fit cum cade Clerici, vel effusione sanguinis ejusdem in loco publico, & per quam læditur Abbas, vel Episcopus, ut docet *Azor p. 2. l. 5. c. 32. q. 6.* Quin etiam ab alijs excommunicationibus Papæ reservatis potest talis Legatus absolvere, nisi fuerit excommunicatio ita Papæ reservata, ut à nullo alio, quàm ab ipso, possit absolvi, *Azor c. l.*

§. VI.

De alijs excommunicationibus specialibus contentis in hoc Titulo, quæ infliguntur ob varia crimina.

XCVI. De his agitur in pluribus, & diversis Capitulis h. t. Et imprimis quidem Clerici, qui scienter participant in divinis cum excommunicatis à Papa, sunt excommunicati, prout decernitur in c. Significavit. 18. h. t. Ubi dicitur: Clericos, qui scienter, & sponte participant excommunicatis à Papa, admittendo eos ad Divina officia, eadem excommunicationis sententiâ (videlicet majore, *Gl. fin. hic*) involvi, & pro absolutione mittendos esse ad Papam, cum Litteris Ordinarii. Hinc colligitur, quod quinque requirantur ad incurrendam hanc excommunicationem. Primò, ut excommunicatus, cui communicatur, fuerit nominatim à Papa excommunicatus. Secundò, ut communicans sit Clericus. Tertiò, ut communicans cum excommunicato sciat illum esse excommunicatum à Papa. Quartò, ut sponte communicet, non vi vel metu coactus. Quintò, ut in Divinis participet intra, vel extra Ecclesiam, simul cum illo orando, vel alio modo, *Abb. hic n. 3. Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 3. n. 4. Clarus §. fin. q. 77. n. 18. Suar. dif. 22. de censur. sec. 2. n. 22.*

XCVII. Altera excommunicatio, sive reservatio excommunicationis habetur in c. Tua nos. 19. h. t. Ubi dicitur: Quòd non solum qui in Clericos

temerarias manus injiciunt, sed etiam incensarii postquam per sententiam Ecclesie publicati sunt excommunicati, pro absolutione ad Sedem Apostolicam sunt mittendi.

XCVIII. Notandum primò, hoc citè potest intelligi, vel de solis Incensariis, & aliorum locorum Religiosorum, qui sunt per Ecclesiam excommunicati. Sed communis expositio est, quia in hoc non est sententia excommunicationis, sed de sententia communicationis, id est, denunciationis, quæ supponit communicationem jam esse latam: dicuntur præcisè, per sententiam Ecclesie, quæ est communis non legis, adeoque quòd per sententiam latam, non ipso jure, ut notat *Suar. dif. 22. de c. 2. n. 15.* Altera verò, & melior expositio præfert *Suar. c. l. n. 17.* Quòd Incensarii sunt, vel postquam fuerunt per homines, per sententiam excommunicati, & publicati, non absolvi, nisi à Papa. Unde etiam in c. *Significavit. 23. q. 3.* præcipitur, ut Incensarii communicentur, & Ecclesiastica careantur, ergo non est ipso jure excommunicatus. Verum in c. *re Canonico* non possit sufficere prædictum, Incensarios etiam Ecclesiarum, & aliorum locorum Religiosorum, esse ipso jure excommunicatos, ut tunc tamen receptum esse, ut Incensarii, & ceteri, censentur esse excommunicati legibus, si denunciati fuerint per Ecclesiam Incensarii, prout in c. *Tua nos*, docet *Azor p. 1. l. 3. c. 17.* Ubi addit, quòd Pontifex in c. c. Incensarios eos esse excommunicatione affectos, & ita tanquam novum jus. Itaque postquam Incensarii primò sunt excommunicati ab Episcopis, & publicati, & denunciati, reservat à Papa absolutionem eorum ad terrorem aliorum, alii Ordines possunt absolvere omnes Incensarios, *Gl. fin. hic*.

Notandum secundò, ut hujus excommunicationis absolutio sit reservata Papæ, requiritur muniter DD, ut Incensarii, non solum Incensarii, sed etiam ut sit publicè denunciatus, quidem non tantum generaliter, sed speciatim nominatim, sive expresso nomine. Verum in c. *n. 18.* probabiliter putat, non requiri, ut denunciatus in particulari, seu proprio nomine, quia in c. *Tua nos*, est sermo non de personis in particulari, sed propriis nominibus, sed de Incensariis communiter, adeoque sufficit, ut Incensarii publicentur, sententiam generaliter promulgantur: nam Pontifex reservat hanc excommunicationem ad denuntiandum homines ab incendiis, ergo reservat eam, qui fertur sententia generaliter in omnes, qui committunt tale crimen.

XCIX. Tertia excommunicatio Incensariis reperitur in c. *Conquesti. 12. h. t.* Ubi Papa Clemens III. mandat, quosdam Sacrelegos, qui Incensarios Regiones Episcopatus violenter frangerunt, & easdem spoliaverunt, excommunicatos denunciari, & sicut excommunicatos evitari, donec injuriam passis congrue satisfecerint, & damna resarciant, & cum litteris (Incensariis latorum) rei veritatem continentibus, ad Pontificem

se conspectui præsentent, scilicet pro absolutio-
ne obtinenda.

C. Circa hanc Constitutionem notandum primò, qui Ecclesias vi effringunt, & easdem spoliant, sunt ipso jure excommunicati, prout explicat hoc c. *Gl. hic V. Excommunicatos nunciatis, & Abb. n. 2. & alij DD. communiter: non est autem in hoc c. sermo de omni sacrilegio, sive furto sacrilego Ecclesiæ, quia non omnis fur rerum Ecclesiasticarum est ipso jure, sed factus excommunicatus, ut colligitur ex c. ult. de furtis. & c. Conquestus. 16. de foro compet. Sed solum de violenta effractione Ecclesiæ, & ejus spoliatione, ut bene explicat *Suar. dif. 2.2. de cens. sec. 2. n. 6. Ubi pœ effractionem intelligitur quævis violenta apertio Ecclesiæ, sive rumpatur murus, sive serræ effringantur: per spoliationem verò quælibet rapina, vel furtum grave in illa quantitate, quæ sufficit ad peccandum mortaliter in materia sacrilegij, neque enim requiritur, ut Ecclesia spoliatur omnibus bonis, quæ in ea sunt, *Suar. cit. l. n. 11.***

Porro cum non inveniatur prius aliquod Jus, sive Canon, in quo excommunicatio, ipso jure, lata sit in effractores, & spoliatores Ecclesiarum, dicendum est illam latam esse à Papa virtualiter & implicite in hoc ipso c. *Conquestus*, illis verbis: *Mandamus, ut si ita est, memoratos sacrilegos excommunicatos nunciatis*, ita ut sensus sit, quia ex nunc illos excommunico: sicut patet ex illis similibus formulis ferendi censuram: v. g. *Qui hoc fecerit, noverit se esse excommunicatum.* Ubi necessario subintelligi debet, quia per hanc legem excommunicatur. Ita cum hic dicit Papa, excommunicatos nunciatis, præcipit aliquid, quod excommunicationem latam supponit, non potest autem supponi, nisi ab ipso jure sit lata, adeoque vi hujus c. cum aliud jus non reperiatur, *Suar. cit. l. n. 10.*

Notandum secundò. Ad fractionem hoc loco requiritur, ut fiat per vim, quam ipsam verbum *fractionis* denotat, unde si quis aperiat januas Ecclesiæ per artem, v. g. clavi adulterâ, non incurrit excommunicationem, *Suar. cit. l. n. 12.* Sola verò effractio, quæ fit ad ingrediendam Ecclesiam, non sufficit ad hanc excommunicationem, sed insuper requiritur spoliatio, quo nomine hic intelligitur, non tantum ut res notabilis Ecclesiæ auferatur per furtum, sed etiam quævis alia actio, per quam notabile damnum, vel injuria Ecclesiæ infertur, in rebus ad illam pertinentibus, etiam si non auferantur, ut si quis imagines templi destruat, quia spoliatur illis Ecclesiæ, *Suar. cit. l. n. 12.* Ex quo infert, si Juxta reum ad Templum fugientem inde vi extrahat, est quidem effractor, non tamen spoliator, quia nullum damnum infert Ecclesiæ in bonis illius.

CI. Notandum tertio. Nomine Ecclesiarum veniunt hic etiam Monasteria, Hospitalia, & alia loca pia, imò etiam Sacristia, si conjuncta sit Ecclesiæ: non autem privata Oratoria, non consecrata, vel benedicta, quæ in communibus domibus esse solent, *Suar. cit. l. n. 13.*

Notandum quarto. Ad hoc, ut excommunicatio lata in hoc c. sit reservata Papæ, sive lata sit à Jure, sive ab homine tantum, requiritur, ut sit denunciata, ut colligitur ex illis verbis, *excommunicatos nunciatis*, donec Apostolico conspectui se præsentent, ergo

Tomus V.

ante denunciationem non est reservata, & colligitur etiam ex verbis sequentibus, *Et evitari eos faciat, sicut excommunicatos, donec se præsentent.* Ubi primò præcipitur, ut denuncientur, & postea ut excommunicati vitentur, donec Papæ præsententur, & absolvantur, ergo ante denunciationem non est reservata hujus excommunicationis absolutio, quæ interpretatio cum sit benignior, est præferenda in materia odiosa, & pœnali, *Suar. cit. l. n. 14.*

CII. Quarta excommunicatio habetur in c. *Quicumque. 11. h. 1. in 6.* Ubi Gregorius X. in Concilio generali Lugdunensi statuit, ut omnes, qui ideo quod in Reges, Principes, Barones, Nobiles, aut quovis alios (etiam Clericos, *Gl. hic V. Ministros*) sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, vel capiendi, vel gravandi in personis, aut bonis suis, vel suorum (consanguineorum, aut familiarium, *Gl. hic V. Suorum*) eos, qui tales sententias protulerunt, vel quorum occasione, sive ad quorum instantiam, dictæ sententia sunt prolata, aut qui easdem sententias observant, vel sic excommunicatis communicare nolunt, illi omnes sententiam excommunicationis eo ipso incurrunt: nisi licentiam datam, re integrâ, revocaverint: vel si re non integrâ, quia occasione talis licentiæ, ad captionem bonorum est processum, nisi intra octo dies restituant, vel satisfaciant: eadem quoque sententiâ excommunicationis (scilicet majoris) sunt ligati, qui ausi sunt uti prædictâ licentiâ: vel qui sine licentiâ, proprio suo motu, aliquid prædictorum committunt. Illi verò, qui in hac excommunicatione perseveraverint per duos menses, ex tunc non possunt ab ea absolvi, nisi per Sedem Apostolicam.

CIII. Pro explicatione hujus c. notandum primò, duæ vel tres sunt actiones, ob quas ista excommunicatio fertur. Prima est, dare licentiam alijs, ut inferant hujusmodi gravamen, vel injuriam, quæ licentia non sufficit ad incurrendam excommunicationem, nisi effectus, ad quem illa datur, fuerit subsecutus. Ubi tamen duplex additur limitatio. Prior est, si licentia fuerit revocata, re integrâ, id est, antequam talis licentia aliquem effectum habuit: nam si dans licentiam, eam postea revocat, sed is, cui data est, nihilominus illâ utatur, tunc dans licentiam non incurrit excommunicationem, quia alter illâ utitur ex sua malitia, & non ex licentiâ dantis, quippe qui eam revocavit. Posterior verò limitatio est, quod etiam si licentia data revocata non fuerit, sed effectum habuit, non tamen incurrat excommunicatio, nisi post octo dies, intra quos non est satisfactio, vel restitutio facta: nam tunc primò incurritur excommunicatio, *Suar. cit. dif. 22. de censur. sec. 3. n. 20.*

Unde quando in priori limitatione hujus cap. dicitur, quod non incurritur ista excommunicatio, si re integrâ, licentia revocetur, certum est, eam non incurri, quamdiu res est integrâ, sive nullus effectus est secutus ex tali licentiâ: quando verò in posteriore limitatione dicitur, quod licet res non sit integrâ, quia occasione illius licentiæ processum est ad capiendam bona, infra octo dies, potest fieri satisfactio, vel restitutio: tunc vel executio licentiæ facta est

299 2

solum

conficius cogatur reddere debitum in gradu Divinâ, aut naturali lege prohibito; si ve solum Jure Ecclesiastico, quia in hoc c. indistinctè dicitur, quod nullo modo, qui impedimenti certi est conficius, possit reddere debitum, *Sanch. cit. l. n. 6. & 8.*

Notandum secundò. Talis conjux, sciens matrimonium esse invalidum, ob impedimentum dirimens, non potest reddere debitum conjugi ignorant, etiam si ab Ecclesia ad id compellatur per excommunicationem: vel etiam vitæ periculum subire debeat, aut alia gravissima incommoda sequantur. Neque obstat excommunicatio, quâ compellitur ab Ecclesia reddere debitum, nam juxta veriorum sententiam, talis excommunicatio non ligat coram Deo, quia est injusta, nititur enim falsâ præsumptione: tum quia non incurritur excommunicatio, nisi propter contumaciam, seu inobedientiam, quæ est culpa lethalis, qualis nulla adest in hoc casu, *Sanch. c. l. n. 9.* Quamvis talis in foro externo se gerere debeat pro excommunicatione, ob vitandū scandalum, ut dictū, *l. 2. tit. 13. n. 63.*

Notandum tertio. Conjux dubitans de valore matrimonij, non potest petere debitum, ante diligentiam adhibitam assequendi veritatem: teneatur tamen reddere conjugi non dubitanti, *Sanch. l. 2. de matr. dist. 41. n. 46. & seq.* Ratio prioris partis est, quia ex petitione debiti imminet periculum fornicationis, si non sit verus conjux: ex non petitione nullum, cum liberum sit non petere. Ratio autem, cur reddere teneatur, est, quia quando bonâ fide matrimonium est contractum, non debet alter conjux privari jure suo, ob dubium alterius conjugis, sed in dubio melior est conditio possidentis, *Azor p. 1. l. 2. c. 18. q. 5.* Si verò post adhibitam diligentiam inquirendi veritatē, de illa non constet, non solum conjux dubitans reddere, sed etiam petere potest debitum, ut patet ex hoc c. quia præmissâ sufficienti diligentia, conjux habet invincibilem ignorantiam, ob quâ excusatur à culpa petendo: invincibilis enim ignorantia est, quæ adhibita sufficienti diligentia vinci non potest, licet veritas non innotescat, *Sanch. c. l.* Quod si verò dubium de valore matrimonij inter conjuges oriatur ex levi credulitate, ut quia impedimentum audivit ab hominibus levibus, & paucis, *Gl. hic p. l. n. 42.* potest, deposito dubio, cum consilio sui Parochi, aut etiam alterius viri docti, debitum petere, & reddere, ut habetur in hoc c. *Sanch. cit. dist. 41. n. 42.* Si denique conjux practice dubitet de valore matrimonij, non solum non petere, sed nec reddere potest, quamdiu manet illud dubium, *Sanch. cit. l. n. 42.*

§. VIII.

De Excommunicatione lata contra violatores libertatis Ecclesiasticæ.

CIX. De hac agitur in primis in c. *Noveris. 49.* h. 1. in quo Papa Honorius III. primò excommunicat omnes hæreticos utriusque sexus, quocumque nomine censeantur, fautores, receptatores, ac defensores eorum. Nec non illos, qui de cætero sententiam fecerint Statuta edita contra Ecclesiasticam libertatem: nisi ea deleri fecerint, infra duos menses, de Capitularibus suis (id est, libris, in quibus Statuta sua conscribunt, *Gl. hic p. eod.*) post publica-

tionem hujusmodi sententiæ. Item excommunicantur statuarii, & scriptores ipsorum Statutorum, nec non Potestates, Consules, Rectores, & Consiliarii locorum, ubi de cætero hujusmodi Statuta, & consuetudines editæ fuerint, vel servatæ, atque etiam illi, qui secundum ea præsumpserint judicare, vel in publicam formam scribere judicata, Incurritur autem ista excommunicatio, ipso jure, post duos menses à tempore publicationis numerandos, *Gl. hic p. Ecclesiæ libertatem. & p. Infra duos menses.* Porro illa Statuta, & consuetudines dicuntur esse contra libertatem Ecclesiasticam, quæ veniunt contra privilegium concessum Ecclesiæ universali à Deo, vel à Papa, aut Imperatore, *Abb. hic n. 2.* ubi addit, quod etiam illud Statutum sit contra Ecclesiasticam libertatem, per quod redduntur Clerici timidiore, & laici audaciores ad nocendum Clericis, quale est Statutum disponens, ut laici interficiant Clericum, mitius puniantur, quam occidentes laicum.

CX. Præterea in c. *Gravem. 53. h. 1.* dicitur, quod cives quidam Pisani fecerunt duo Statuta contra Ecclesiasticam libertatem, & in præjudicium Sedis Apostolicæ, quod si vel Clericus, vel laicus contra quemcumque laicum Pisane ditio- nis, impetraverit Litteras Apostolicas ad Judicem Ecclesiasticum, in mille solidis condemnatur, nisi illis Litteris renunciaverit, nec redditus bonorum suorum eidem reddantur, nec agri eorum excolantur, sed banno Potestatis subiciantur. Item statuerunt, ut Clerici, suis sumptibus, castrum quoddam custodiri faciant: alioqui Potestas contra eos procedere teneatur: & sic volebant Clericos subijcere servituti, & publicis functionibus, à quibus omnino sunt immunes, *Gl. hic p. Sumptibus.* Ideo mandavit Papa Honorius III. Episcopo Senensi, ut in Consiliarios, & Officiales illius Civitatis sententiam excommunicationis promulget, nisi Statuta illa deleverint, & idoneè caverint, quod de cætero similia non attentabunt. Additur in fine, cum istis statutarij multa de bonis Ecclesiasticis tenere dicantur in feudum, ipsi denuncientur, feudis illis esse privati. Ex quo patet, quod excommunicatus à Jure potest iterum excommunicari à Judice, ad majorem terrorem, *Gl. hic p. Promulgare. in fine. & Abb. n. 4. & 5.*

Porro de excommunicatione lata in violentes interdictum, infra agitur: de alijs verò specialibus excommunicationibus jure expressis, in suis proprijs locis, ac Titulis actum fuit.

SECTIO IV.

DE EXCOMMUNICATIS VITANDIS, vel non vitandis, & prohibita, vel concessa communicatione cum illis.

§. I.

Quinam excommunicati sint vitandi, vel non vitandi?

CXI. ASSERTIO I. Spectato Jure Canonico antiquo omnes excommunicati majore excommunicatione

tionem sunt vitandi, in Divinis, & humanis, seu profanis, occulti quidem privatim, manifesti autem publice, prout constat ex c. *Cum non ab homine*. 14. in princ. h. 1. ubi id statuitur de eo, qui violentas manus in Clericum iniecit, & dictum supra num. 90. & seq. Sed idem est de excommunicatis publice, vel occulte. Idque extenditur, ita ut nullus etiam per privilegium Sedis Apostolicæ se tueri possit, quominus excommunicatos vitare debeat: sicut etiam qui violentas manus iniungunt in Clericos, ut excommunicati sunt vitandi, prout statuitur in c. *Nulli*. 8. h. 1.

Consentit c. *Cum & plantare*. 3. §. *Excommunicatos, de privilegijs*. ubi dicitur, quod Religiosi, etiam exempti, non possunt admittere ad Divina excommunicatos, adeoque privilegium exemptionis non excusat illos, quominus excommunicatos vitare debeant.

CXII. Ubi notandum, quod ex hoc c. quidam probare volunt, præceptum de vitandis excommunicatis esse Juris Divini, juxta illud *Marth. c. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus &c.* Quare cum Pontifex in Lege Divina dispensare nequeat, recte infertur, nullum privilegium Papæ posse suffragari, quominus quis excommunicatos vitare teneatur, ex Præcepto Divino, saltem in Divinis, juxta c. *Nemo*. 31. caus. 11. q. 3. ubi dicitur: *Nemo contemnat vincula Ecclesiastica, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui nulli hanc potestatem dedit.* Verum licet potestas excommunicandi sit Juris Divini, juxta illud Christi, *Quodcumque ligaveris super terram &c.* *Marth. 16. & c. c. Nemo.* Quoad modum tamen, seu formam, & effectum privandi hos vel illos, hæc vel illa communione, potestas excommunicandi ex Apostolica traditione ortum habet, juxta c. *Sicut Apostoli*. 16. caus. 11. q. 3. adeoque ad legem Canonicam, seu Ecclesiasticam pertinet, ut patet ex c. *Nemo*. Ubi censuræ vincula Ecclesiastica appellantur. Deinde manifestum est, quod per Ecclesiasticam legem, in varijs casibus, relaxatum sit præceptum hoc de vitandis excommunicatis, c. *Quoniam multos*. 103. caus. 11. q. 3. & alijs locis, & quidem etiam in Divinis, ut ex infra dicendis patebit. Sed neque dici potest, S. Pontificem habere quidem potestatem dandi aliquibus privilegium, ut non teneantur evitare excommunicatos: sed eos, qui hujusmodi privilegium habent, non posse se eo tueri in genere, ob defectum justæ causæ: nam & hoc gratis dicitur, quia si v. g. Religiosis datum sit tale privilegium, justa & sufficiens causa erit favor ipsius Religionis. Quod si Papa concederet tale privilegium, sine justa causa, concessio esset valida, cum ad sit potestas concedendi, & solum esset illicita, ob defectum justæ causæ, ut communiter docent Theologi, *Barb. hic. §.* Neque contrarium probatur ex c. *Nulli*. h. 1. quia in eo solum dicitur, quod Religiosis, alijsq; privilegium exemptionis generale habentibus prosit ad hoc, ut non possint excommunicari ab Ordinarijs, seu Episcopis: non tamen sequitur inde, quod non teneantur vitare eos, qui ab Ordinarijs sunt excommunicati, quia ad hoc non tendit privilegium generale exemptionis, sed solum eximit habentes tale privilegium à jurisdictione Ordinarij, seu Episcopi, ut etiam docet *Covarr. in c. Alma* p. 1. §. 1. n. 2. Idque confirmatur ex eo, quia obligatio vi-

tandi excommunicatos non provenit ex potestate Ordinarij excommunicantis, à quo sunt exempti, sed ex dispositione legis prohibentis communionem cum excommunicatis, à qua lege Religiosi exempti à jurisdictione Episcoporum non sunt exempti. *Barb. hic. n. 6.* & dictum supra Tit. 33. §. 1. n. 133. not. 3.

CXIII. ASSERTIO 2. Post Concilium Constantiense tantum vitari debent duo genera excommunicatorum, scilicet qui non tantum publice excommunicati, sed etiam denunciati sunt, juxta Decretum Concilij Constantiensis in *Extra. Alvarus* fertur apud *Navarr. in Man. c. 27. §. 1. & c. Canon. quest. c. 1. n. 1.* quæ etiam in Concilio Lateranensi, cujus Summa hæc est: *Ad vitanda animarum pericula, statuit S. Synodus, ut cum deinceps teneatur aliquis, ratione aliquorum sententiarum, vel censuræ Ecclesiasticæ à Juris, vel ab alio generaliter promulgatæ, vitare, vel ab alio administratione, vel receptione, vel aliquo publico, cumq; rebus Divinis, vel exterius ministerio, seu censura contra certam personam, vel Collegium, vel Communitatem, vel aliam, quoad interdictionem, quia Universalis excommunicatio non potest à Jure, vel ab alio generaliter promulgari: vel denunciata fuerit: vel aliquis ob aliquam manuum injectionem in Clericum, excommunicationem latam à Canone, ita vitare, ut non faciat ejus nullam possit recipere, vel aliam, nam ab ejusmodi etiam non denunciati excommunicatione abstineri debet. Additur vero in hoc hæc autem non intendimus ipsos excommunicatos, suspensos, vel interdictos in aliquo habere, vel quomodolibet eis suffragari.*

Porro Concilium Basiliense postea in *Decretum* no 1435. prædictum Decretum Constantiense correxit, quod teneatur vitare omnes excommunicatos ex quacunque causa, etiam si sint publice, & nominatim denunciati, non perculsores Clericorum. Et hanc sententiam *Silvest. V. Excommunicatio*. §. 3. *Covarr. in c. p. 1. §. 2. n. 7.* & alij. Sed alij fere committunt, adhuc hodie standum esse Decretum Constantiensis, *Navarr. cit. l. Sum. d. 9. de heret. dub. 2.* Idque probatur, tum quia Concilium Basiliense fuit à Papa Eugenio IV. revocatum, & auctoritate Apostolica confirmatum, & quia quibusdam Decretis à Nicolao V. receptis, non est Decretum de vitandis excommunicatis, quia jam communis usus, & consuetudo, & prima legum interpretum præsertim in istis præceptis, Constitutionem Concilij Constantiensis approbavit, nempe ut hæretici, & excommunicati non videntur, nisi fuerint nominatim denunciati, vel notorij perculsores Clericorum, Unde mania Catholici possunt, tuta conscientia, cum ijs, qui sunt notorie excommunicati, & denunciati, sed non nominatim ac publice denunciati, & denunciati.

CXIV. Et autem pro delatione delationis Concilij Constantiensis notandum, quod dicitur nominatim excommunicatus, qui proprio nomine, vel alio æquivalente ligatur

lari, est excommunicatus, quod sufficienter declarat personam. Non autem sufficit, ut sit aliquis nominatim excommunicatus, ut evitari debeat: sed insuper requiritur, ut à Iudice, sive Superiore suo sit publicè denunciatus, ut excommunicatus, ita ut censura per sententiam expressam, & specialem contra illum in particulari publicata, seu juxta morem Regionis juridicè promulgata sit v.g. per fidei dictum in loco publico affixum, vel voce præconis publicata sit, ut colligitur ex verbis Extravagantis, *Covarr. c. l. Laym. c. l. n. 7. Versic. Quarto, Avila dif. 2. dub. 3.* Ex quo colligitur primò, cui tradita est in scripto sententia excommunicationis, ut eam denunciet, non teneatur reum vitare, ante denunciationem factam. Secundò appellans à denunciatione excommunicationis, ut ea non denuncietur, pendente appellatione, non est vitandus, quia licet per appellationem à sententia excommunicationis non suspendatur ipsa excommunicatio absolute lata, suspenditur tamen effectus denunciationis, ut interim vitandus non sit, *Avila c. l. concl. 2. Laym. c. l.*

Notandum secundò, ut Clerici percussor dicatur notorius, & ante denunciationem vitandus, non sufficit, post Concilium Constantiense, notorium juris, ut de eo constet per confessionem partis in iudicio, vel per sententiam Iudicis, sed notorium facti requiritur, hoc est, talis evidentia, ut factum nullà tergiversatione celari possit: qualis evidentia facti censetur, si percussio fiat coram tot oculatis testibus, ut vel toti Communicati (quæ saltem decem personas continet) vel majori ejus parti, saltem eam sex, in parva familia, in qua ultra decem personas non sunt, nota sit, *Avila cit. dif. 2. dub. 4.* qui tamen cum *Suar. dif. 9. sec. 2. n. 11.* putat, id esse relinquendum arbitrio boni viri, secundum particulares circumstantias. Quare etiam si Petrus Clericum percussit, tribus aut quatuor personis astantibus, ut sufficienter in iudicio factum probari possit, non ideo censetur notorium evidentiè facti, ac proinde ne privatim quidem ab illis tribus, vel quatuor præsentibus Petrus vitari debet, quia licet factum illis sit notorium, non tamen est absolute notorium, sive publicum existit, ut nullà tergiversatione celari possit, de quo notorio Constitutio *Ad evitanda* loquitur, *Navarr. in man. c. 25. n. 73. Laym. cit. c. 4. n. 2.* licet non improbabiler teneat contrarium *Suar. c. l. num. 12.* ita ut si non obstante illà notitià, crimen adhuc sit occultum, occultè tantum vitandus sit ab iis, qui illud viderunt; publicè autem, si delictum sit publicum.

Præterea non censetur notoria percussio Clerici, si de ea publicè sit infamatus, absque facti evidentia, quia tunc factum sit potius famosum, quàm evidenter notorium. Quòd si omnino quidem constet de evidentia facti, sive per proprium visum, sive per confessionem Rei, vel per testimonium plurium, aut per publicam, & constantem famam, quòd percussio notoriè facta sit: ad sit tamen dubium Juris, quia v.g. percussor probabili ratione se tueri potest, allegando vim vi repulsam esse, vel ex vehementi ira passione se percussisse, vel conditionem Clerici ignorasse, quia sine habitu Clericali incescit, necdum percussor censetur notorius hic vitari iustus, quia adhuc ali-

quo juris suffragio excusari potest, ut habetur in *cit. Extravag. Laym. cit. c. 4. n. 2. §. Hoc addo.*

CXV. ASSERTIO 3. Reliqui excommunicati tolerati, qui scilicet neque publicè denunciati, neque notorii percussores Clericorum sunt, non sunt vitandi, ac proinde cum his fideles, tam in sacris, quàm profanis actionibus communicare possunt, per se loquendo, ac si excommunicati non essent: et si ad id non obligentur, sed sine injuria abstinere possint, privatim & publicè, modò excommunicatio eorum publicè sit nota, vel sufficienter probari possit, *Laym. cit. c. 4. n. 4.* & alii communiter. Idque patet ex *cit. Extravag. Ad evitanda*, in qua absolute communicatio cum excommunicatis toleratis conceditur, nec ad hoc gravis causa requiritur, cum ob hanc etiam cum non toleratis communicare liceat, ut infra diceretur: aliàs hoc pacto Concilium Constantiense nullum privilegium erga excommunicatos toleratos concessisset, sed potius præbuisset occasionem anxietatis timoratis conscientis dubitantibus, an fortè sufficiens causa hinc, & nunc cum iis communicandi subesset, quam tamen anxietatem præcipue tollere Concilium intendit per suum Decretum. Quòd autem ad hanc communicationem non teneantur reliqui fideles, patet, quia illis Concilium voluit facere gratiam, quod autem in alienius gratiam conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum, *reg. 61. in 6.* & nemo invitus beneficio uti cogitur, *arg. reg. 69. in ff.*

Hinc inferitur, licitum esse Iudici, aut parti litiganti repellere actorem, testem vel Advocatum in iudicio excommunicatum, etiam toleratum, sive non vitandum, cum nullus favor aut gratia facta sit per dictam Extravag. ipsis excommunicatis. Excipi debet, nisi ratione consuetudinis, vel ob pacta conventa aliud obtineat, sic enim in Imperio Lutherani non possunt repelli à publicis judiciis, contractibus, officiis, & dignitatibus Civilibus, *Laym. cit. c. 4. n. 4.*

Porro et si excommunicati tolerati, seu non vitandi peccent, si se ultro ingerant in communionem fidelium, sacram, vel civilem, seu politicam, cum ipsis per Concilium Constantiense nulla gratia directè sit facta: si tamen ab illis fidelibus, ad secum communicandum inducantur, licet cum illis communicant, quia aliàs gratia illa, seu licentia aliis fidelibus facta cum excommunicatis toleratis communicandi, ipsis inutilis foret, vel noxia: imò aliquando obligantur communicare, ut si parochiani petant à paroebo excommunicato, sed tolerato sibi conferri Sacramenta, vel à Iudice excommunicato administrari justitiam, *Suar. dif. 11. de cens. sec. 4. n. 3. & seqq. Laym. cit. c. 4. n. 6. & 7.* apud quos plura de his videri possunt.

§. II.

Qua persona, & ob quas causas excusentur, ut licitè communicare possint cum excommunicato non tolerato, seu vitando

CXVI. Cause hujusmodi justæ, sive casus jure expressi, in quibus licitum est communicare cum excommunicatis, etiam non toleratis, sive vitandis, com-

comprehenduntur hoc versu, quem refert Gl. in c. *Cum desideres*. 15. *Excommunicationis*. h. t. *Utile, lex, humilis, Res ignorata, neesse*. Quæ particulæ sigillatim hoc loco sunt explicandæ.

Et prima quidem causa excusans est utile, siue utilitas, ob quam permittitur communicatio cum excommunicato non tolerato, ob notabilem, vel propriam, vel etiam ipsius excommunicati utilitatem, siue spirituales, siue temporales. Ut de spirituali utilitate constat ex c. *Responsio*. 43. in princ. h. t. Ubi cum quæsitum fuisset ex Papa Innocentio III. utrum excommunicatis, & interdictis, semel in hebdomada, vel mense, in Ecclesia aliqua prædicare verbum Dei, & eos ad correctionem inducere liceat? Respondet Papa, quod sine scrupulo conscientia, id facere possit, cum viderit expedire: dummodo nullum eis Divinum officium celebretur, contra formam interdicti.

CXVII. Idem de excommunicatis clarius habetur in c. *Cum in voluntate*. 54. in princ. Ubi dicitur: Cum voluntate ac proposito maleficia distinguantur, sententiam excommunicationis (minoris) non incurrit, qui excommunicato in his, quæ ad absolutionem, vel alias ad salutem animæ pertinent, in locutione participat, licet etiam alia verba incidenter interponat, ut apud eum magis proficiat. Præterea Prædicatores, qui penes excommunicatos, vel detentores alienarum rerum prædicant, vel Confessiones eorum audiunt, licet possunt eleemosynas ab illis recipere, cum ipsi quasi gerant causas ipsorum, ad quos res ipsæ pertinent: præsertim si ipsæ aliis non valeant se in illo loco sustentare, cit. c. *Cum in voluntate*, §. *Prædicatores*. h. t.

Hinc inferitur primò, quod quis potest prædicare coram excommunicato non tolerato, vel audire Concionem simul cum illo, quia Concio ordinatur ad salutem animæ, & ut excommunicatus respiciat, *Avila* p. 2. c. 6. *dis. 11. dub. 3. concl. 6.* non tamen est permittendum, ut excommunicatus non toleratus publicè concionetur, quia est gravis Ecclesiastica communicatio, absque valde gravi necessitate, *Laym.* l. 1. r. 5. p. 2. c. 2. n. 16. Secundò licitum est ab excommunicato, etiam vitando, petere consilium, vel subsidium, siue spirituale, siue etiam corporale, si quis eo indigeat, *Laym.* c. 1. Tertio vicissim etiam excommunicatus non toleratus potest simile subsidium petere, si eo indigeat, *Suar.* *dis. 15. de cens. sec. 3. n. 9. & 2. seqq.*

CXVIII. Porro quod licitum sit communicare cum excommunicatis, etiam non toleratis, quoties opera excommunicati est necessaria ad nos, vel res nostras tuendas, sumitur etiam ex c. *Si verè*. 34. h. t. Ubi habetur, cum quidam Cruce signati convenientes cum Venetis Nauculis, ut eos veherent in Terram Saracenorum, pro certa mercede, majore parte recepta nauti, fuerunt excommunicati. Unde Cruciferi dubitabant, an possint in navibus illorum transvehì, cum sint excommunicati. Respondet Papa Innocentius III. si Veneti noluerint absolvi ab excommunicatione, nec satisfacere pro mercede recepta, se permittere, ut Cruciferi navigio Venetorum vecti transeant in Terram Saracenorum, sicut cum illis convenerunt, communi-

cantes illis, cum dolore cordis, & spe vestra, cum jam majorem partem nauti recepissent, eam restituere velint, neque ad hoc compelli sint: Venetorum ex sua malitia repositum exolvendum his sint obligati, & ab excommunicatis peti possit, & recipi, quod debetur. Id autem cautum in Jure, quod si quis transpettorum, necessaria emere ac recipere possit, item si Paterfam. domus sit excommunicatus, ejus familia excusatur à participatione, si licet ergo Dux Venetorum, transpettorum navium, sit excommunicatus, non tamen ejus excommunicatio Cruce signatis recipere, tanquam familiam ipsius Domini, dum transpettorum fuerint, & excusabiles erant apostoli, si in illis communicaverint ipsi Veneti, & quibus eorum communionem evincere non possunt.

CXIX. Hinc colligitur primo, communicatio superveniens non impedit, quædam excommunicato sit licitum communicare, cum eo inito, si sit aliter excommunicatus, ut ex hoc c. *Abb. ibid.* n. 1. Secundò, si excommunicato exigi, & recipi debet, quod incurrit minorem excommunicationem, quæ excommunicatio non debet illi inferri, *Abb. hic* n. 2. Colligitur tertio, quod illi cui subiecto, latè loquendo, potest dici de familia, *Abb. hic* n. 6. Colligitur quarto, communicatio per superveniens excommunicationem non dissolvitur, nam potest societas excommunicatus, in iis, quæ ad societatem pertinent, communicare socio excommunicato, etiam non tolerato, *Abb. hic* num. 10. & alii apud *Bark.* in *Collo.* num. ult.

CXX. Secunda causa excusans est licet matrimonialis, ut omnes DD. intelligunt, in primis uxor potest licet communicare cum excommunicato, etiam non tolerato, & debet ei debitum, & petendo, quin etiam in omnibus quæ ad matrimonium spectant, ut in quædam domus, in mensa, in familiari colloquio, & stat ex c. *Quoniam multos*. 102. *can. 11. q. 3. solutè*, & sine limitatione, permittitur uxori communicare possit cum viro excommunicato, ergo sit favor, non debet restringi, *Sotus* in *dist. 1. Excommunicatio*. §. n. 4. *Avila* p. 2. c. 6. *dis. 11. q. 3. Sanch.* l. 9. de matr. *dis. 14. n. 4. & 5.* *de casu* recenset, in quibus uxor potest communicare cum viro excommunicato. Non tantum communicare cum viro excommunicato, cum marito communicare cum uxore excommunicata, juxta prohibitionem sententiam, in omnibus, in quibus id licet, cum viro excommunicato, & quævis in mari cum viro excommunicato, quia hoc idem tamen dicendum de marito, quia hoc idem vis (cujusmodi est maritus, & uxor) dum uno censetur etiam statum de altero, quandoque triusque est eadem ratio, sicut habere abstinere à communicacione cum uxore excommunicata, quod in casu spectu viri excommunicati: & quævis viri

uxorem corrumpere, quamprimum commodè potest, cum sit caput uxoris, etiam denegando ipsi societatem, si ita expedire ad correctionem iudicaverit, & curare, ut resipiscat: non tamen tanto suo incommodo, ut omnino abstinere ab eius communicatione, cum alia media non desint ad uxoris correctionem: peccabit tamen ut summum id negligendo, contra naturalem legem charitatis, non autem contra legem Ecclesiasticam de vitandis excommunicationis, adeoque non incurret minorem excommunicationem, propter communicationem conjugum inter se, à qua lex matrimonii eum excusat, *Avila c. l. dub. 1. Sanch. c. l. n. 16. Laym. cit. c. 2, n. 16.* Non fit autem mentio in *cit. c. Quoniam multos*, de marito, sed solum de uxore, quia frequentius accidit, ut viri excommunicentur, quam feminae: non tamen ideo censeri debet esse exclusus casus minus frequens, *Sanch. c. l.* Denique nomine conjugis, quoad hoc privilegium, comprehenduntur etiam sponsi, & sponsae de praesenti: non autem de futuro, quia hoc est privilegium favorabile concessum ad vitanda animarum pericula, *Sanch. c. l. n. 8.*

CXXI. Tertia causa excusans est, Hamilis, id est, humilitas subjectionis: nam quilibet subiecti sunt, possunt eidem excommunicato denunciato, & vitando communicare, quia debent illi obedientiam, quae per censuram auferri non debet, ut constat ex *cit. c. Quoniam multos. caus. 11. q. 3. & c. Si verè. 34. h. t.* Ubi tamen distinguendum est; nam qui ante excommunicationem, alicui obligati sunt ad obsequium familiare praestandum, etiam tenentur eidem excommunicato non tolerato communicare: alii verò non tenentur, nisi urgente necessitate, prout sumitur ex *c. Inter alia. 31. h. t.* Ubi oritur quaestio ex responsione Gregorii Papae in *c. Quoniam multos. 102. caus. 11. q. 3.* dum alii concederent, quod excommunicato communicare teneretur personae ibi nominatae, praesertim quae prius ad communionem ipsius tenebantur: alii verò assererent, eos communicare licite posse, si velint, non tamen ad hoc ex necessitate teneri. Rescribit Pontifex Innocentius III. Quod personae ibi expressae, quae illis, in quos lata fuit sententia excommunicationis, ante prolationem ejusdem, ad obsequium familiare praestandum tenebantur, etiam post excommunicationem ad illud sint obligatae, cum debetum illud adhuc duret, ex beneficio Canonis (in *cit. c. Quoniam*) & à priore obligatione non sunt soluta, & per consequens ad communionem tenentur, sine qua obsequium illud exhibere nequeunt. Illud autem non ad omnes personas in *cit. Canone* expressas, est referendum; nam viatores, peregrini, & mercatores à communione talium personarum abstinere debent, nisi necessitas urgeat, ut colligitur ex *fine cit. Canonis.* Sed ad illas tantum personas referri debet, quae ipsi excommunicatis arctius sunt obstrictae, (cujusmodi sunt filii, servi & ancillae, mercenarii, & alii, de quibus infra) ita tamen, ut hi etiam non participent cum excommunicatis in illis, propter quae sunt excommunicati, aliàs eadem sententia excommunicationis teneretur, *Gl. fin. hic.*

CXXII. Hinc colligitur primum, quod liberi, seu filii communicare possunt parentibus excom-

municatis etiam non toleratis, si sint in potestate patris, si emancipati, si à patre necessaria recipient: si sint liberi naturales, & illegitimi habitantes cum Patre: si filii adoptivi, modo sub cura parentum sint, quia in *cit. c. Quoniam multos*, simpliciter excipiuntur filii, & favores sunt ampliandi. *Suar. dis. 15. sec. 5. n. 3. & seqq.* Secundò etiam servi, famuli & ancillae, ac villici communicare possunt cum Dominis excommunicatis, *cit. c. Quoniam*, Ubi absolute hujusmodi personis permittitur communicatio, *Suar. c. l. n. 9. & 10.* Tertio Clerici saeculares cum Episcopis suis excommunicatis non toleratis, communicare possunt, si sint de familia Episcopi, & deputati ad ejus servitium: tunc enim possunt communicare cum illis in rebus familiaribus, & domesticis, non autem in Episcopalibus: alii verò Clerici, qui non sunt de familia Episcopi, etsi illi alioquin sint subiecti, non possunt communicare cum illo excommunicato: nisi in necessariis, & quae sunt permilla jure communi. *Silvest. V. Excommunicatio. n. 4. in 3. excusat. Suar. cit. dis. 15. sec. 7. n. 1. Avila cit. c. 6. dis. 11. dub. 8.* Quarto Religiosi cum Praelato excommunicato cohabitare possunt, & communicare quoad familiarem conversationem, sicut cum aliis Religiosis: non verò possunt communicare cum Praelato excommunicato, ut Praelatus est; cum enim is per excommunicationem sit privatus omni jurisdictione spirituali, officium suum erga subditos exercere non potest. Neque ullum privilegium habent Regulares, vi cuius possunt communicare cum Praelatis suis excommunicatis, liberè in omnibus: sed solum in iis, quae moraliter, juxta communem usum, inter cohabitantes vitari non possunt, *Suar. cit. sec. 7. num. 2.*

CXXIII. Extenditur autem primò, haec facultas communicandi cum praedictis personis, ut etiam sit reciproce intelligenda, ita ut vicissim pater cum filiis excommunicatis, dominus cum servis, Praelatus cum Religiosis subditis excommunicatis communicare possit, modo supra dicto. Nam Jus concedens hoc inferioribus, respectu Superiorum, idem videtur concessisse Superioribus, respectu inferiorum, cum sit eadem ratio, & idem periculum, ad quod vitandum concessum est hoc privilegium, *Avila c. l. dub. 7. Laym. c. l.*

Extenditur secundò, ut etiam communicatio in divinis, quam personae subiectae alioquin praestare solent, ob censuram excommunicationis non sit prohibita, quia Canones generaliter id concedunt, idemque etiam generaliter sunt intelligendi, & saepe est eadem ratio in divinis, quae in humanis, *Avila cit. dub. 6. & Virum verò.* Unde famuli, ite uxor, & liberi possunt comitari dominum, maritum, vel patrem excommunicatum, etiam non toleratum, ad audiendam Missam, & Sacellanus non prohibetur cum Episcopo Horas Canonicas recitare, *Laym. c. l. n. 16. §. Tertio excusat.* Liberi cum Patre, & famuli cum domino excommunicato, etiam non tolerato, communicare possunt, non solum, si ante excommunicationem, sed etiam si post illam, contraxerint cum eo, operam suam ipsi locando: idque si per ignorantiam, adeoque etiam bona fide, si etiam scienter, & mala fide, atque illicite famuli operam suam locaverint domino excommunicato, ita ut possint in famulatu perseverare, & promissa ob-

R r r

sequia

sequia præstare, quia in *cit. c. Quoniam multos*, absolute & sine distinctione, hujusmodi personis subjectis, & obligatis communicatione conceditur: ergo neque nos distinguere debemus, ut docent nonnulli apud *Suar. disp. 15. de cens. sec. 5. n. 12*. Verum plures alii probabiliter docent, *cit. c. Quoniam multos*, intelligendum esse de illis famulis, qui ante excommunicationem contraxerunt cum domino excommunicato, & operam suam locarunt: quoad illos verò, qui post excommunicationem contraxerunt, distinguendum est, nam si per ignorantiam, adeoque bonâ fide, id fecerunt, & postea id sciunt, possunt in famulatu persistere, & cum domino communicare, perinde ac si excommunicatio postea supervenisset: secus, si scienter, & malâ fide contraxerunt, seu operam suam locarunt, tunc enim à contractu rescire debent, si sine gravi suo incommodo possint; idque colligitur ex *cit. c. Inter alia. §. Vt igitur*. Ubi tanquam necessaria conditio ad licitam communicationem videretur requiri, ut ante excommunicationem domini famuli fuerint obligati servituti alterius, ut dicit *Silvest. V. Excommunicatio. §. n. 4. in excusatione 3*, *Suar. cit. sec. 5. num. 13. Avila p. 2. disp. 11. dub. 6. Laym. l. 1. c. 2. §. Deinde distinguendum est*. Possunt autem famuli, & aliæ similes personæ obligatæ dominis, communicare cum Domino excommunicato, non tantum in illis, quæ ad divinum Officium pertinent, sed etiam in aliis omnibus, perinde ac si dominus excommunicatus non esset, *Avila c. l.*

CCXIV. Porro prædicta facultas communi-
candi cum excommunicatis limitatur, ut non habeat
locum, si communicatio fiat in crimine, ob quod pa-
rens, dominus, Prælati vel Episcopus excommuni-
catus fuit, ut patet ex *cit. c. Inter alia in fine*. Quare si
quis excommunicatus fuit, propter matrimonium
contractum cum probabili impedimento dirimente,
si alter conjux debitum reddat, durante dubio de va-
lore matrimonii, excommunicationem incurrit,
quia communicat in scelere, ob quod alter conjux ex-
communicatus fuit, *Laym. cit. c. 2. §. Secundo excu-
sat, in fine*.

CXXV. Quarta causa excusans est, res ignorata, seu ignorantia, ut constat ex c. *Quoniam multos*: ibi: *Qui ignorans excommunicatus communicant. caus. 11. q. 3.* live sit ignorantia facti, ut si quis ignorat aliquem esse excommunicatum: five juris, quia ignorat excommunicatum esse vitandum, dummodo ignorantia non sit crassa aut affectata, quia tunc ferè nulla adest propria contumacia ex parte communicantium cum excommunicato, *Suar. cit. dis. 15. de cens. sec. 3. n. 2. & 3.* Excusat autem hæc ignorantia, non solum quando communicatur cum excommunicato in humanis, seu politicis: sed etiam divinis, *Avila cit. c. 6. dis. 11. dub. 12.* Similiter qui solum dubitat, an quis sit excommunicatus, vel denunciatus, non tenetur, nec potest illum vitare, quia in dubio meliore est conditio possidentis, *Suar. c. l. n. 4.* Sed neque in dubio is, quem constat excommunicatum incurrisse, præsumi debet liberatus esse, ad hoc ut cum eo communicare liceat, præsertim in rebus sacris, quia regula generalis est, eum, qui semel excommunicatus, & denunciatus est, semper vitari debere, donec de absolutione constet certò, vel saltem probabiliter, *Suar. cit. sec. 3. n. 7.*

CXXVI. Quinta causa excommunicatio, si
tas, seu vera indigentia, live ea ad salutem
corpus, live ad famam, live ad alia tempore
na alicujus pertinet: & live si necessitas sit
aut temporalis ipsius excommunicati live p
municantis, licitum enim est ob illam causam
cum excommunicato, etiam non violenta, tra
tando, prout fuit inter ex. c. *Quoniam in
cir. sec. 5. n. 8. & alii communiter. Ita licite*
licite possunt ab excommunicatis pecunia
necessaria ad victum, & vestitus, propter
elemosynam; dubius consilium fratrum ad
porale; & agri medicina, saltem si sit indolentia
a quibus eadem commodè potest peti. Item
possunt prestatæ fideles ipsius excommunicati
dis, si pari necessitate premantur. Unde possunt
dare stipem pauperi excommunicato, etiam si
cessitatem extremam; quando de necessitate
gat sub præcepto, sed solum esse consilium. *Idem*
13. Item licitum est communicare cum excommu
nicato non tolerato, etiam in divinis, etiam cum
proveniente ex violentia, vel per vim, non
incutitur in contemptum Religionis, si in quo
tineatur violenter, ut audiat Missam, non
tolerato, *Avila c. l. dub. 11. cons. 1.*

§. III.

*De communicante cum excommuni-
cato in crimine, eiusque partibus
absolutione.*

CXXVII. De hac re scriptum est per. 29. §. In Secunda vero questione. A. Non quatuor fuisse, à quo absolvi possunt de excommunicatione ij, qui nominatim excommunicati sunt communicant in crimine? Respondet Innocentius III. distinguendum est, prout nominatim excommunicatis scientes communicat, in crimine communicet criminosis, dando consilium, auxilium aut favorem, et aliis in oratione, aut furore, vel orando, comedendo cum sic excommunicatis. Item, casu, cum talis communicet in crimine, Accipiet criminoso, & sic ratione criminosis delinquere in illum, qui ipsum damnatus, communicavit, ab eodem, vel ejus Superiori solvi debet ab excommunicatione, si cum illis & consentientes pari poena censentur. Quando vero casu absolvi potest à quovis Episcopo vel etiam à simplici Sacerdote à quovis excommunicans excommunicato sic legatus auctoritate Canonis, seu Juris, & non Judicis, seu Conditor Canonis sic absolutum non potest iterum non reservare, si ipso videtur concessa potestatem alijs relaxandi. Ad idcirco si. A. non potest ille, qui priore modo, scilicet qui in crimine participat criminoso, praestito prius juramento, absolvi: qui vero secundo modo participat, praestito juratoria cautione, absolvi potest. Denique non dicitur, si ob aliquam causam iustam diffinitur, ut absolvendus caudam ad ipsum excommunicatum: concedit Papa, ut praestata cautione, abs-

» dùm formam Ecclesiæ, quod parebit mandato
» ejus, qui ipsam excommunicavit, absolvatur à
» suo Episcopo, vel proprio Sacerdote, seu Parocho.

CXXVIII. Pro declaratione hujus c. notandum primò, communicans scienter cum excommunicato majore excommunicatione in crimine, ut Jurajunt, criminoso, ob quod excommunicatio lata fuit, peccat mortaliter, & similiter majorem excommunicationem incurrit, ut constat ex cit. c. Nuper. Ut si Titius v. g. excommunicatus fuit, & denunciatus, ob detentionem rei alienæ, & Cajus postea eum inducat consilio, vel ope, ut Titius justus restituere, non restituat, tum Cajus communicat cum Titio in crimine criminoso, & similiter majorem excommunicationem incurrit, Silvest. V. Excommunicatio. 8. n. 10. Avilap. 2. c. 6. dis. 10. dub. 1. in concl. 3. Laym. l. 1. tracl. 5. p. 2. c. 3. n. 1. & alii apud Barb. in Collect. in cit. c. Nuper, n. 3. Ubi n. 5. addit, ut participans in crimine criminoso cum excommunicato, prædictam excommunicationem incurrit, requirit primò, ut quis communicet in crimine, postquam criminofus, cum quo communicat, excommunicationem incurrit. Secundò, ut participet in eodem crimine, propter quod alter principalis criminofus fuit excommunicatus. Tertiò ut communicans sciat illum, cum quo participat, excommunicatum fuisse propter tale crimen, ut patet ex cit. c. Nuper. §. In secunda. ibi: Scienter in crimine communicat criminofus. Quartò, ut ille, cum quo participat, post Concilium Constantiense sit excommunicatus, non toleratus, seu vitandus, imò & nominatim denunciatus, nam post dictum Concilium, permillum est communicare cum excommunicatis toleratis, vel non denunciatis. Quintò ut communicatio, si ve cooperatio non sit levis momenti, sed gravis, quia ad incurrendam majorem excommunicationem requiritur materia sufficiens ad peccatum mortale.

Notandum secundò, communicans criminofus in crimine, videlicet præstando illi consilium, vel auxilium, vel favorem, incurrit eandem penam, quam ipse principalis, quia faciens, & consentiens pari penam constinguntur, ut habetur in hoc c.

Notandum tertio, inter communicantem in crimine, & extra crimen, hæc est differentia, quod ille incidit in excommunicationem majorem, à qua absolvi non potest, nisi ab eo, qui illum excommunicavit, vel ejus Superiore, præstito juramento de patendo ejus mandato: qui vero communicat, extra crimen, ligatur tantum minore excommunicatione, & absolvi potest etiam à simplici Sacerdote, sine juratoria cautione, ut habetur in fine hujus c. Quale verò peccatum sit communicare cum excommunicatis, si ve in crimine, si ve extra crimen, tradunt Casistæ.

Notandum quartò, potest inferior Prælatas absolvere ab omni excommunicatione lata à Canone, quoties Conditor absolutionem sibi non reservavit, ut hic dicitur: idque locum habet, non tantum in Canone Papæ, sed etiam in statuto cujuslibet Episcopi, vel alterius Prælati Ecclesiastici, ita ut excommunicatus per illius statum, absolvi possit à proprio Sacerdote, si Episcopus, vel Prælatas absolutionem sibi non reservavit, Fagn. in cit. c. Nuper, n. 16. h. 1.

CXXIX. Præterea quod communicantes

Tomus V.

cum criminofis in eodem crimine incidunt in eandem sententiam excommunicationis criminoforum, statutum etiam habetur in c. Si concubina. §. 5. h. 1. Ubi dicitur, si publicæ concubinæ Clericorum excommunicata fuerint, quia noluerunt à Clericis Concubinariis recedere, non est dubium, eosdem Concubinarios majoris quoque excommunicationis sententiâ involvi, si post latam sententiam, isti Clerici iterum cum dictis mulieribus carnaliter commisceantur, quia in eodem crimine participant cum criminofis.

Ubi notandum primò, Clericus cognoscens carnaliter mulierem excommunicatam, propter concubinatum suum, dicitur in crimine cum illa communicare, ac proinde majore excommunicatione ligatur, ut colligitur ex hoc c. Barb. hic n. 2.

Notandum secundò, ad talem excommunicationem majorem incurrendam, requiritur primò, ut quis participet in eodem crimine, propter quod alter fuit excommunicatus, & post excommunicationem latam. Secus est, si communicatio fiat in alio crimine, cujus causâ excommunicatio non fuit lata, vel in aliis, quàm in crimine, ut in locutione, vel oratione &c. juxta cit. c. Nuper, tunc enim talis participatio non est sufficiens, ut communicans incidat in excommunicationem majorem, sed minorem tantum, Gl. hic V. In eodem crimine, Abb. hic n. 2. Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 3. n. 5. Requiritur secundò, ut participet post denunciationem nominatim factam ejus, qui illum incurrit. Tertiò, ut scienter communicet, si ve ut sciat esse denunciationem factam, Barb. hic n. 3. in fine.

Porro de alia excommunicatione majore, quam incurrit Clerici, qui scienter participant, & sponte cum excommunicatis à Papa, dictum est supra in c. Significavit. 10. h. 1. n. 96.

§. IV.

Quanam præterea statuta sunt Iure Canonico circa communicationem cum excommunicatis?

CXXX. De hac agitur præterea in quibusdam aliis Capitulis hujus Tituli, quæ hoc loco explicabimus. Veluti primò in c. Cum desideres. 15. h. 1. Ubi in primis quesitum fuit ex Papa Clemente III. utrum tali excommunicato, qui juravit se velle stare mandato Ecclesiæ, idè quæ Episcopus eum communioni fidelium restituat, ante absolutionem ab excommunicatione, sit etiam ab aliis eidem communicandum, & an etiam Episcopus id facere debuerit? Respondet Papa, cum juratoria cautio, quam præstant excommunicati, potius ex consuetudine Ecclesiæ sit introducta, ad cautelam, quàm ex rigore Canonum: nec propter juramentum debet quis censeri esse absolutus, nisi absolutio sit secuta, ideo neque ad communionem aliorum debet admitti: cum constet ipsum excommunicatum fuisse, & verum sit absolutum non esse: nec Episcopi, nec alii debent eidem communicare, nisi si secundum formam Ecclesiæ, post juramentum

Rit 2

præ-

» præstitum, fuerit absolutus, quia qui excommu-
 » nicato scienter communicat, pœnam excommu-
 » nicationis incurrit. Secundò quæsitum fuit, an
 » si publica fama sit, aliquem esse excommunicatum,
 » qui verberavit Clericum, debeat evitari? Respon-
 » det Papa, quòd nec Episcopus, nec alii debeant
 » ipsi communicare, nisi se de hoc, ad arbitrium
 » Episcopi purgaverit, vel saltem ad cautelam fue-
 » rit absolutus. Tertiò quæsitum fuit, si quis ver-
 » beravit Clericum, sed mediante Episcopo, com-
 » positionem fecit cum percussor, an sit illi commu-
 » nicandum ab aliis? Respondet Papa, quòd licet
 » ille satisfecerit Clerico verberato, non tamen per
 » hoc satisfecerit Ecclesiæ, quam offendit, & ideo, ni-
 » si secundum formam Ecclesiæ satisfecerit, non est
 » ei communicandum.

CXXXI. Notandum primò, etiam Episco-
 pi aliique Prælati, Papâ inferiores, tenentur vitare
 excommunicatos, sicut alii, prout sumitur ex hoc c.
 adeo ut Episcopus non possit licetè, saltem sine causa,
 communicare cum excommunicato à se ipso aliàs mi-
 norem excommunicationem incurrit, *Covarr. in c. Alma. p. 1. §. 2. n. 2.* Nam cum Episcopus debeat
 alios prohibere, ne communicent cum excommuni-
 catis, multò magis ipse hoc facere non debet, *Gl. hic V. Communicare.*

Notandum secundò, excommunicatus etsi re-
 sipiscat, non ideo restituitur communioni fidelium,
 nec participationi communium Ecclesiæ suffragio-
 rum, & precum, nisi priùs fuerit absolutus, quamvis
 juraverit, se Ecclesiæ paritutum, & parti læsæ satisfa-
 cturum, *Suar. l. 9. de censur. sec. 3. num. 2.* quia per
 emendationem excommunicati non tollitur excom-
 municatio, sine absolutione, etiam si pars, ob cu-
 jus læsionem fuit excommunicatus, omnem inju-
 riam remiserit, & integrè ipsi satisfecerit, *Barbof. hic num. 3.*

Notandum tertio, si fama publica sit, aliquem
 excommunicatum esse, is interim vitandus est, nec
 cum ipso communicandum, donec se expurgaverit,
 prout sumitur ex hoc c. Ubi absolute statuitur, ex-
 communicatum vitandum esse, propter solam fa-
 mam publicam, donec se ipsum purgaverit, *Gl. hic V. Si publica fama.* Quòd si verò purgatio ei indicta
 sit, sed eam subire noluerit, vel in ea deficiat, tunc
 præsumptione urgenti convincitur esse excommuni-
 catus, *Covarr. in cit. c. Alma. p. 1. §. 2. n. 4.*

Notandum quartò, Excommunicatus, propter
 injuriam illatam Clerico, offendit, non solum ipsum
 Clericum, quoad suam personam, sed etiam Eccle-
 siam, sive totum Ordinem Clericalem, & utrique
 tenetur satisfacere, aliàs absolvi non debet: posterio-
 rem enim injuriam Clericus offensus remittere non
 potest, *Gl. hic in notat. & V. Quam offendit.*

Notandum quintò, excommunicatus absolvi
 debet, secundum formam Ecclesiæ, videlicet ut juret,
 quòd parebit mandato Ecclesiæ, aliàs non debet ab-
 solvi, sine causa: si tamen omittatur juramentum,
 tener absolutio, quia hoc non est de substantia abso-
 lutionis, sed recipitur potius ad cautelam, ne alii de
 cætero talia præsument: & aliqui excommunicati
 absolvuntur, sine juramento, quod non fieret, si
 hoc pertineret ad substantiam absolutionis, *Gloss. hic.*

CXXXII. Similiter in c. Quibusda
 h. r. rescribit Papa Innocentius III. quòd ex-
 municato communicari non debet, donec pro-
 clefiam fuerit absolutus, etsi prius juraverit, quòd
 turum mandatis Ecclesiæ, aliquem pollicetur
 tum absolutio non esset necessaria. Secundò
 lus tenetur scienter communicare nominatim ex-
 communicatis, exceptis quibusdam personis, quæ
 per Capitulum Gregorii Papæ (VII. post. c. 1. q. 1. c. 1.)
 hic & habetur in c. Quoniam multi. q. 1. c. 1. q. 1. c. 1.
 de quibus supra) specialiter excluduntur. Tertiò
 illi verò, qui ex præsumptione, sine causa, pro-
 cipant nominatim excommunicatis, prout po-
 nas in dicto Canone expressas, excommunicatio-
 sunt, si admoniti ab eorum participatione non
 sistant. Secus verò est de his, qui scienter, sine
 crimine, *Gl. hic V. eod.* per se tenentur non
 communicati: tunc enim & ipsi tenentur ex-
 communicationis incurrit, licet eorum
 communicationis incurrit, licet eorum
 quam & principales, adeoque quævis, *Gl. hic.*

CXXXIII. Notandum primò, licet
 tum communicare cum excommunicato, quævis
 is pœniteat, & paratus sit satisfacere, si
 juravit parere mandatis Ecclesiæ, non tollitur
 rit absolutus ab excommunicatione, in cuius re-
 hoc c. in princ. & docet *Abb. ibidem num. 1. c. 1. q. 1. c. 1.*
 tunc cesset contumacia, propter quam excommu-
 catio fuit inflicta, necessarium tamen est, ut
 actualis absolutio, ante quam cum eo commu-
 non potest, *Barb. hic n. 1.*

Notandum secundò, communicatio cum
 communicato, si monitus non desistat, etiam
 municandus per sententiam, ut hic dicitur, *Gl. hic.*
 rem. Ubi tamen distinguendum est, quia quoniam
 communicat quis cum excommunicato simpliciter
 & tunc incurrit excommunicationem mortalem
 venialem tantum culpam committit: quoniam
 communicat quis scienter excommunicato, & cum
 cum participibus suis, live quando Papa aliquem
 communicat, & omnes participantes cum eo
 sic communicans peccat mortaliter, & expro-
 ter majorem excommunicationem incurrit, ut
 est sermo in fine hic Versu. Secus autem, *Gl. hic.*
 num. 3. & Barb. num. 4. & 5. Et quidem nihil
 communicatus ipso jure, ut notat *Gloss. ibi in fine.*

CXXXIV. Præterea Innocentius III.
 Concilio Lugdunensi, quod refertur in c. 3. h. r. in 6. statuit, ut nullus Judex (Ecclesiæ)
 3. h. r. in 6. statuit, ut nullus Judex (Ecclesiæ)
 participantes cum excommunicatis (mortalem
 communicationem) ab eo (secus si ab alio, *Gl. hic.*
 V. Ab eo.) in locutione, & aliis (videlicet in
 salutatione, mensa, choro, & similibus *Gl. hic.*
 Aliis.) quibus participans ligatur excommunicatione
 municatione, præsumat excommunicare ex
 excommunicatione, ante monitionem. Canon
 cam: Judicis Constitutionibus contra illos (c. 1. q. 1. c. 1.)
 per. 29. & c. Si concubina. ff. h. r. legitur po-
 mulgatis, qui in crimine præsumunt participare de
 mnatis. Quòd si participans ex locutione, &
 liis, quibus participans incurrit minorem excom-
 municationem, magis inducatur: potest *Gl. hic.*

» post admonitionem Canonicam, hujusmodi par-
» ticipantes (scilicet in locutione, & similibus) con-
» simili censurâ id est, majore excommunicatione)
» damnare: excommunicatio verò aliter prolata
» non tenet, & proferentes pœnâ legitimâ punien-
» di sunt.

CXXXV. Pro explicatione hujus c. notan-
dum primò, non potest Episcopus concubinarium
v. g. vel alium criminofum excommunicare, nisi mo-
nitione Canonica præmissâ: & tenentur alii fideles
talem excommunicatum vitare in locutione, & aliis
actibus similibus, ut agnoscat suum reatum, & redeat
ad gremium, & obedientiam Ecclesiæ. Quod si Epi-
scopus vult excommunicare majore excommunica-
tione illos, qui ab eo excommunicatum non vitant,
sed participant cum illo, debet similiter illos prius
monere trinâ Canonica monitione, aut unâ perem-
ptoriâ, cum intervallo dierum, aliâs excommunica-
tio non tenet, *Gl. hic in casu & P. Monitionem*. Id-
que statutum est ad refrenandos Judices, qui sæpe in-
discretè, & injustè excommunicabant participan-
tes cum excommunicatis, licet de participatione non
plenè constaret: idèoque ad validitatem talis excom-
municationis requiritur fuit prævia admonitio, ita ut
sit nulla ipso jure, licet admonitio aliâs regulariter so-
lùm sit de iustitia excommunicationis, non autem de
substantia, *Gl. hic V. Ab eo in notatis*.

Notandum secundò, quod dictum est, Judi-
cem non posse excommunicare participantes cum
excommunicato, non præmissâ Canonica admoni-
tione, id fallit in iis, qui participant cum excommu-
nicato in crimine damnato, propter quod fuit ex-
communicatus. Tales enim sunt excommunicati,
ipso jure, & Judex etiam potest illos excommunica-
re, sine præcedente Canonica monitione: cum istud
hic non prohibeatur: & sic hujusmodi participantes
incurrunt duplicem excommunicationem majorem,
scilicet juris, & hominis, *Gl. hic in casu, Versic. Sed
utrum, & Franc. hic n. 2. not. 3.*

Notandum tertio, dispositio hujus c. habet lo-
cum, quoad participantes cum excommunicatis ab
ipsis Episcopis excommunicatoribus. Unde si Epi-
scopus, sine prævia monitione, excommunicaret
participantes cum excommunicatis non à se, sed ab
alio, v. g. Archidiacono, vel Archipresbytero, tunc
non haberet locum hæc prohibitio, quæ requirit so-
lùm factum excommunicantis, & teneret excommu-
nicatio, quia monitio regulariter non pertinet ad
substantiam excommunicationis, sed solùm ad illius
iustitiam, ut supra dictum. Ratio est, quia Judices
sunt magis propensi ad excommunicandum, quando
eorum auctoritas contemnitur, quàm quando alio-
rum, *Gl. hic V. Ab eo, & Franc. n. 1. not. 1.*

CXXXVI. Notandum quartò, unus casus,
inter ceteros, in quo communicans cum excommu-
nicato, potest excommunicari majore excommuni-
catione, est, si ob participationem cum aliis fide-
libus, in excommunicatione magis indurecat, sive
pertinaciter persistat, ut habetur in *c. Statuimus*.
§. Quod si, Gl. ibid. V. Indurecat, ubi rationem dat,
quia quando excommunicatus videt se admitti ad
omnes actus cum aliis fidelibus, non curat excom-
municationem, quia hæc tunc non est illi gravis, idè
contemnit auctoritatem, & Claves Ecclesiæ: at verò

cum videt se vitari ab aliis, depositâ contumaciâ, seu
inobedientiâ, revertitur ad gremium Ecclesiæ.

Notandum quintò, quamvis participans cum
excommunicato incurrat minorem excommunica-
tionem: non tamen potest excommunicari majore
excommunicatione, nisi prius fuerit monitus, ut
desistat ab ipsa participatione, sed post factam mo-
nitionem, poterit excommunicari, ut habetur in *cit.*
c. Statuimus. §. Quod si. Unde sequitur, quod com-
municans cum excommunicato majore excommu-
nicatione, peccat mortaliter, quia major excommu-
nicatio non potest infligi, nisi propter peccatum mor-
tale: & hoc procedit, quando quis est publicatus, &
denunciatus, nam ante denunciationem non peccat
mortaliter, sed solùm venialiter, nisi hoc faceret in
contemptum auctoritatis Ecclesiasticæ, vel Superio-
ris, *Gl. hic V. Ab eo in notatis, Franc. ibid. n. 3. not. 4.*

Notandum sextò, si Judex intendat excommu-
nicare generaliter omnes participantes cum excom-
municato, debet præcedere monitio generalis, v. g.
monemus omnes Christi fideles, ne præsumant com-
municare cum tali excommunicato, edendo, loquen-
do &c. sub pœna excommunicationis. Si verò inten-
dat excommunicare particulariter, & in specie, v. g.
Petrum, debet jubere, ut moneatur Petrus, & si mo-
nitus non desistat, ut excommunicetur, *Gl. hic V. Ab
eo in notatis, Franc. n. 2. not. 3.*

Notandum septimò, faciens actum contra le-
gem puniri debet, etsi actus per eum gestus non te-
neat, ut in proposito excommunicatio lata in parti-
cipantes cum excommunicato, sine prævia admoni-
tione, non tenet, & tamen qui admonitione non præ-
missâ excommunicant subditos, puniendi sunt, *c.*
Sacro. 48. h. t. Gl. hic V. Ab eo in notatis in fine, & V.
Panam, & Francus n. 4.

CXXXVII. Porro Constitutio *cit. c. 3. h. t.*
in 6. videlicet quod dicta Constitutio Papæ Inno-
centii IV. quæ prohibet participantes cum excom-
municatis, ea participatione, quæ minorem excom-
municationem inducit, non præmissâ Canonica
monitione, ligari majore excommunicatione, ita ut
sententia excommunicationis aliter promulgata non
teneat, innovatur & declaratur in *c. Constitutionem. 9.*
h. t. in 6. Quod illa monitio dicitur Canonica in
illo casu, si aliis ritè servatis, (de quibus in *c. Sacro.*
48. h. t.) ij, qui monentur, exprimuntur nomina-
tim. Statuit quoque, ut monitiones (quæ secun-
dum Jura præmitti debent, ut Canonice promul-
getur sententia excommunicationis) observentur,
& fiant, vel tres, vel una (peremptoria) pro omni-
bus, quæ tamen habeant aliquorum dierum inter-
valla competentia, nisi necessitas facti aliud postulet.

CXXXVIII. Ubi notandum primò, monitio
Canonica hic dicitur illa, quæ participantes cum ex-
communicatis moneatur, ut desistant à participatio-
ne nominatim, id est, expressis propriis nominibus eo-
rum, qui monentur, vel saltem ut ex aliis indubitatis
circumstantiis, res vel persona designetur, quæ sint lo-
co nominis proprii, ut si Judex dicat, *moneo filium Petri*,
si hic unicum filium habeat, *Gl. hic V. Nominatim*. Est
verò hoc speciale in isto casu, scilicet quando Judex
propter participationem vult excommunicare par-
ticipantes excommunicatione majore: quod novo
Jure hujus c. non possit ferri excommunicatio in

genere in participantes, sed debeant nominatim, & specialiter moneri, v. g. *Monemus tales, ut à participatione desistant*, & sic sublatum est, quod dicitur in c. *In dubiis*. 30. h. t. in fine. quāvis aliās extra hunc casum, monitio generalis fieri possit, etiāsi nomina monitorum non exprimantur, *Gl. hic in casu, & V. Nominatim. Franc. n. 2. & 3.*

Notandum secundò. Ad monitionem Canonica requiritur præterea, ut tres monitiones præcedant excommunicationem, & quæ non continuè, sed per intervalla, ita ut iater quamlibet monitionem duo dies intercedant, quia textus hic loquitur in plurali: vel ut fiat una monitio peremptoria pro omnibus, quæ tamen habeat competentia intervalla dierum, ut habetur in hoc c. §. *Statuimus*. V. g. *Monemus omnes, & singulos, ut desistant à participatione infra sex dies*, quorum duos pro primo, alios duos pro secundo, & reliquos duos, pro tertio die, & peremptorio termino assignamus, *Gl. hic in casu, & V. Una pro omnibus*. Et locum habent etiā in alijs excommunicationibus, quæ proferuntur contra alios, quā participantes cum excommunicatis, *Franc. hic §. Statuimus. n. 1. not. 1.* potest tamen excommunicator ex causa moderari, & abbreviare illud tempus, pro personarum, & negotij qualitate, *Gl. hic in casu, & V. Competentia. Franc. n. ult.* Unde hic in fine excipitur necessitas, ut quia partes ad arma, vel rixam sunt paratæ, nec curant monitiones Episcopi, & quia quandoque res celeritatem desiderat, nec moram patitur, *Gl. fin. hic. Franc. n. 2. in fine.*

CXXXIX. Porro quæ statuta sunt in duabus prædictis Constitutionibus Innocentij IV. & Gregorij X. relatis in c. 3. & 9. h. t. in 6. etiā locum habent in censuris suspensionis, & interdicti, ut constat ex c. *Statutum*. 13. h. t. in 6. Ubi Papa Bonifacius VIII. præcipit, ut in sententijs suspensionis, & interdicti, quæ pro participatione (cum excommunicatis majore excommunicatione) plerumq; ab Ordinarijs, & delegatis Judicibus promulgantur, inviolabiliter observentur: & decernitur, eadem sententias non tenere, si aliter (scilicet non præmissâ Canonica monitione, & nisi fuerint nominatim moniti) promulgatæ fuerint.

Ubi notandum primò. Jura, quæ loquuntur de modo proferendi sententiam excommunicationis, non habent locum in sententijs suspensionis, & interdicti, nisi sit hoc in specie expressum, ut colligitur ex hoc c. *Francus hic not. 1.* Secundò, dispositio hujus c. non habet locum in alijs sententijs judicialibus, quæ non sunt censuræ Ecclesiasticæ, si proferantur contra participantes cum excommunicatis, quia contra illas datur remedium appellationis, per quod suspenduntur, quod non datur in sententijs censurarum, de quo infra. *Franc. not. 2.* Tertiò, Judex delegatus non solum potest excommunicare, monitione præmissâ, participantes cum excommunicatis ab eo, sed etiā suspendere, vel interdicere, etiāsi hoc in rescripto delegationis non sit specialiter commissum, quia id conceditur in hoc c. *Franc. hic not. ult.* Plura de monitione Canonica, quæ præcedere debet excommunicationem, dicta sunt supra in c. *Sacro*. 48. sec. 2. §. 3. n. 34. & pluribus seqq. h. t.

CXL. Cæterum restat hoc loco una adhuc quæstio circa communicationem cum excommuni-

catis, nempe an qui communicavit cum excommunicato, possit illi excommunicationem alioquin denunciare? De hac questione agitur præsentia. 46. h. t. ubi habetur, quod quilibet denunciatio contra Decanum suum, per cuius denunciationis obijciebant excommunicationem, non esse audiendos, cum super hoc plene admonitus, nec ab eis impetitur, nec ipsi veritatem sed Episcopus in mensa Canonici, & Canonici ei communicaverint. Ex quo patet, quod si non præmonuit excommunicatum, & non participavit, non debet admitti ad denunciationem, quia debuisset eum vitare, idcirco non debet reprobare, & mores ipsius, qui prius communicavit, non debent vitari, *Gl. hic in notat.* De quo videtur positum, quia sunt libr. 2. *Decret. tit. 25. n. 17. & 18.*

SECTIO V.

DE ABSOLUTIONE AB EXCOMMUNICATIONE, & penitus excommunicationem criminolorum, & penitus excommunicationem seu periculum excommunicationis.

§. I.

Quinam possint absolvere ab excommunicatione majore, vel minore?

CXLI. ASSERTIO I. Ab excommunicatione lata à Jure, sed non expressè reservata, potest, non tantum Episcopus, vel alius jurisdictionem Episcopalem obtinens, sed etiam Proprius, seu Sacerdos, vel qui ejus vice gerit, absolvere, si sit Episcopus, vel alius jurisdictionem Episcopalem obtinens, si sit Sacerdos, poterit absolvere benedictionem h. t. Ubi licet solum expressè agatur de excommunicatione contracta propter communicationem cum excommunicato: ratio tamen potest adjecta omnibus censuris non reservatis, & ad illas extendi, nempe quod si Sacerdos Canonis ejus absolutionem sibi specialiter reservavit, eo ipso concessisse videtur alij, si tamen relaxandi, *Suar. dif. 7. de cens. tit. 3. n. 2. & Avila p. 2. de cens. c. 7. dub. 4. & alij.*

Ad Parochos verò quod attinet, cum ipsi externo nullam jurisdictionem ordinariam habeant, nullam etiā habent potestatem ordinariam, nullam etiā habent potestatem ordinariam Jure Communi absolventi ab excommunicatione ratione officij sui, sicut nec excommunicatos, qui autem ligare non potest, neque solvere, non habent tamen Parochi potestatem absolventi ab excommunicatione majore & minore, excommunicatione majore & minore, ut constat factum esse in Juris quasi delegatam, ut constat factum esse in *Nuper. Suar. cit. dif. 7. §. 3. num. 29.* vel ex concessione Papæ, quatenus talis potestas lege concessa est, ad conferendam Sacramentalem absolutionem à peccatis. Unde non potest Parochus facere absolvendi ab excommunicatione delegatam.

v. g. Cooperatori suo, propriè, ac directè, sed solum indirectè, quatenus delegat ipsi potestatem audiendi Confessiones, & consequenter committit etiam ipsi potestatem absolvendi ab excommunicationibus non reservatis, *Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 6. n. 1.* Porro extra Sacramentum Pœnitentiæ, quivis habens jurisdictionem Ecclesiasticam in foro externo, sive ex officio, sive ex commissione, absolvere potest ab excommunicatione majore, vel minore, etiam si Sacerdos non sit, *Avila cit. c. 7. dub. 2.*

CXLII. ASSERTIO 2. Ab excommunicatione Juris, sive Canonis reservata potest absolvere Auctor, sive ille, qui eam reservavit, vel ejus Superior, vel is, cui Auctor absolutionem commisit, non alius inferior, regulariter loquendo. Et ratio est, quia ejus est absolvere, cujus est ligare, *Suar. cit. dis. 7. sec. 5. n. 1. Avila cit. l. dub. 5. Laym. cit. l. dicto 2.* Unde si absolutio sit reservata Papæ, ipse solus, vel cui ipse commisit, potest absolvere: si sit reservata Episcopo, ipse vel ejus Superior, vel Vicarius ejusdem poterit absolvere, vel etiam Capitulum, Sede vacante, *Avila cit. l.*

Excipitur autem, quod in articulo mortis quivis Sacerdos etiam excommunicatus, & non toleratus, absolvere potest ab omnibus censuris, sive à Jure, sive ab homine latis, si non possit habere alium, qui de jure absolvere poterat, quomodo intelligendum Concilium Tridentinum *sess. 14. c. 7.* Porro absolutio ab excommunicatione, aliisque censuris constituiti in articulo mortis non est necessariò dependens ab absolutione Sacramentali à peccatis, sed potest impendi, etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ: quamvis enim aliqui DD. apud *Suar. cit. dis. 7. sec. 6. n. 4.* putent, quod in defectum Sacerdotis, quivis alius Clericus inferior, imò & laicus possit in articulo mortis constitutus absolvere ab excommunicatione, aliisque censuris: probabilius tamen est, quod non possit, quia neque ex jure aliquo, neque ex consuetudine Ecclesiastica ostenditur potest, Ecclesiam aliquando hanc potestatem absolvendi ab excommunicatione in articulo mortis Clerico non Sacerdoti, vel fidei laico concessisse, etsi posset, *Suar. cit. f. 6. n. 9. Laym. cit. c. 6. n. 2.*

CXLIII. ASSERTIO 3. Ab excommunicatione lata ab homine, sive Judice generaliter, v. g. qui tale crimen commiserit, sit excommunicatus, potest absolvere, non solum, qui eam tulit, vel ejus Superior, sed etiam inferior, scilicet Parochus, seu simplex Sacerdos, sicut is, qui potest absolvere ab excommunicatione juris non reservata, cui ferè in omnibus assimilatur, *Avila p. 2. c. 7. dis. 1. dub. 8.* At verò ab excommunicatione lata ab homine in specie, & nominatim, v. g. contra Petrum, Jure communi, tantum absolvere potest, qui eam tulit, vel ejus Superior, vel Successor, vel delegatus, regulariter loquendo, *Avila cit. l. dub. 9.* ubi plures casus exceptos refert.

CXLIV. ASSERTIO 4. Ab excommunicatione minore à Jure lata, licet sit contracta propter peccatum veniale, absolvere potest Sacerdos, qui est proprius ipsius excommunicati, & eum absolvere potest à peccatis, *Silvest. V. Absolutio. 1. n. 3. Covarr. in c. Alma p. 1. §. 10. n. 6. & alij communiter.* Idque probatur ex c. *Nuper, 29. h. t.* ubi interrogatus Pontifex,

quis possit absolvere eum, qui scienter communicavit cum nominatim excommunicato? Respondet, quod ab Episcopo, vel Parocho, seu proprio suo Sacerdote absolvi possit. Non autem potest absolvere alius Sacerdos, qui non est proprius, nisi ex commissione hujus, ab excommunicatione etiam minore, quia quamvis quilibet Sacerdos, etiam simplex, & curam animarum non habens possit subditum alienum absolvere à peccatis venialibus, ex Jure Divino & humano: non tamen potest absolvere ab excommunicatione majore, vel etiam minore, quia ad absolvendum à peccatis venialibus non requiritur jurisdictio fori externi, quæ tamen requiritur ad absolvendum ab excommunicatione majore, vel minore, quam cum non habeat alienus Sacerdos in excommunicatum non subditum, non potest illum ab excommunicatione etiam minore absolvere, *Covarr. cit. l.* Multum autem differt absolutio Sacramentalis à peccatis venialibus, ab absolutione, ab excommunicatione minore, quæ non est Sacramentalis, per quam tollitur vinculum distinctum à peccatorum venialium culpa & nexu: sicut etiam absolutio à peccatis mortalibus differt ab absolutione, ab excommunicatione majore, quæ exigit jurisdictionem fori externi, seu judicialis; illa verò solum fori interni, sive pœnitentialis, ut jam dictum, *Covarr. cit. l.*

CXLV. Sed hic jam quaeritur, an ligatus excommunicatione minore, possit absolvere alium similiter excommunicatum? Respondetur affirmativè, ut constat ex c. *Duobus, §. 6. h. t.* ubi dicitur: si duobus sit collata potestas, ut à minore excommunicatione, si in ipsam inciderint, se invicem absolvant, utroque ligato vinculo hujusmodi excommunicationis, potestas illa absolvendi non exspirat, adeoque unus potest alterum absolvere. Rationem dat *Gl. fin. hic.* quia excommunicatio minor privat solum usum, seu perceptionem passivam Sacramentorum, ut non possit illa suscipere: non verò privat collationem, seu administrationem Sacramentorum, sicut major excommunicatio. Verum quia absolutio à minore excommunicatione non est Sacramentalis, & in hoc c. videatur aliquid speciale concedi excommunicationi minori, quod non comperit majori excommunicationi: ideo dicendum est, quod Sacerdos ligatus excommunicatione majore habeat potestatem absolvendi ab illa solum in habitu, seu potentia remota, non autem in actu, quia est privatus omni usu, seu exercitio jurisdictionis, adeoque etiam potestate absolvendi ab excommunicatione. At verò ligatus minore excommunicatione habet potestatem absolvendi, non solum in habitu, sed etiam actu, neque enim absolvendo, recipit Sacramentum aliquod, cujus perceptione est privatus, sed exercet actum jurisdictionis, quæ non est privatus per excommunicationem minorem, c. *fin. de Cleric. excomm. minist. Hostiens. hic*

& Abb. in fine.

?) 0 2 (20

§. II.

An ab excommunicatione lata ab Episcopo Suffraganeo in suos subditos possit Archiepiscopus, seu Metropolitanus absolvere, siue ante appellationem, siue post illam, & qualiter Metropolitanus in huiusmodi absolutione ab excommunicatione debeat procedere?

CXLVI. De hac re agitur in primis in c. Per tuas. 40. h. r. Nam cum Episcopus Altissiodorensis excommunicasset suum Archipresbyterum, is accessit ad Archiepiscopum Senonensem, eiq; oblatâ cautione standi juri, petijt se absolvi. Archiepiscopus volens Episcopo deferre, saepe ipsum monuit, ut eum absolveret, quod cum Episcopus facere noller, Archiepiscopus dictum Archipresbyterum ab excommunicatione absolvit. Re hac delatâ ad Papam Innocentium III. is respondit, quod quidam dicebant, quando questio non deferretur ad Archiepiscopum per appellationem, ipse non potest de illa causa cognoscere, nec excommunicatus appellare potest, quippe ab Ecclesia separatus: & siue appellaverit, siue non, Metropolitanus non potest, nec debet eum absolvere. Verum Innocentius III. ex quadam Decretali Epistola à Papa Alexandro edita ostendit, quod si ante appellationem, Episcopus aliquem excommunicavit, Metropolitanus, ante litis ingressum, recepto juramento, quod stabit mandatis Ecclesiae, ipsum debet absolvere, nisi existimaverit, id deferendum esse Episcopo Diocesano, & ipsum ad eum remittere absolvendum. Sed nec excommunicati audiendi sunt (si agant, etsi conveniri possint, Gl. hic V. Audiendi) nisi prius fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quibus appellaverant, remittendi. Præterea in contrarium pro Episcopo allegat Papa Concilium Sardicense, in quo dicitur, ut is, qui ab Episcopo est excommunicatus, vicinos Episcopos interpellat, & causa ejus audiat: Episcopus autem, qui justè, vel injustè excommunicavit, patienter ferat, ut negotium discutatur, donec ipsius sententia approbetur, vel corrigatur, & ante cognitionem causæ, nullus eum communioni restituat. His præmissis, Innocentius Papa ait, distinguendum esse, utrum quis alleget se, post appellationem legitimam, excommunicatum fuisse, vel intolerabilem errorem in sententia fuisse expressum: & in his casibus ad probationem eorum debet admitti, etiamsi absolutionem non petat; sed in alijs debet evitari: quamvis Sedes Apostolica tales absolvere soleat ad cautelam; sed in alijs non debet audiri, nisi fuerit absolutus, ne sententiam excommunicationis continere videatur, per quod amplius ligatur. Si verò excommunicatus humiliter petierit, Metropolitanus debet illum absolvere, & causam cognoscere, receptâ cautione de parendo ejus man-

dato, nisi judicaverit, id esse deferendum leganeo. Quod si forte Episcopus, propter suum delictum subditum suum excommunicatum non debet Metropolitanus ipsum absolvere. Episcopus eum malitiosè absolvere nolit.

CXLVII. Pro declaratione hujus & aliorum primò, duæ regulæ desumuntur ex c. 1. rat. Abb. hic n. 3. Prima est, qui excommunicationem esse nullam, audiri debet, post appellationem purè, vel ad cautelam, super eo c. ibi: Ad probationem eorum, cuius absolutionem petat, debet admitti. Ratio hujus regulæ est, quia probetur, excommunicationem fuisse nullam, non est necessaria absolutio, adeoque illam frustra per excommunicatum. In duobus autem paragraphis hic expressis sententia excommunicationis citatur & censetur esse nulla, videlicet quia post legitimam appellationem interruptam, quia in forma excommunicationis transgressus, hoc fuit expressus, §. Nos ipsius hic, & quia contra Juris juxta Gl. hic V. Intolerabilem, qui excommunicator præcipiat aliquid impossibile, vel à quo excommunicatur, quia transgressus, ut si peccatum non committit, talis excommunicatio est nulla, nec ullam obligationem inducit, hic V. eod. Non solum autem in his duobus auditur volens probare sententiam excommunicationis esse nullam, etsi non petatur absolutio, etiam in omnibus alijs casibus, in quibus legitur nullitas, isti enim duo casus, exempli gratia, hic sunt positi, & ideo non restinguntur ad probationem ejus rationem, Abb. hic n. 3.

CXLVIII. Secunda regula est, qui de sententiam excommunicationis esse injustam, petitur, si velit probare illam esse injustam, non petat absolutionem, c. 1. Per tuas §. Per tuas (hoc est, cum non proponitur excommunicatio esse nullam, sed injustam) si gravior delictum imploret, non debet audiri. Ratio est, quia excommunicatio etiam injusta ligat, quoad Ecclesiam tantum, & in foro externo, c. 1. c. Si Episcopus 4. q. 3. c. Anobis, 28. h. r. cum enim in omni casu tum necessaria sit absolutio, ne frustra cesset eventus causæ, cujus nullus esset effectus, ante omnia debet peti absolutio, Abb. c. 1. Quia excommunicatus, si non petat absolutionem, etsi dicat eam esse injustam, videtur continere sententiam, & Claves Ecclesiae: & ob hanc causam temptum magis ligatur, ut hic dicitur in c. 1. V. Verum in alijs adeo ut tunc incipiat ligari quoad DEUM, Abb. hic n. 4. Confirmatur per c. Cum contingit 36. de offic. deleg. ubi habetur, qui dicit sententiam excommunicationis delictam, admittitur ad probationem, & interrogatur: sed qui dicit, illam injustam non admittitur ante absolutionem, de quo dictum etiam supra.

CXLIX. Notandum tertio, Archiepiscopum potest absolvere excommunicatum à suo suffraganeo, etiamsi ante appellationem fuerit excommunicatus, Gl. fin. hic, nec tenetur illum remittere ad Episcopum excommunicatorem, nisi velit hoc ipse ferre. Quod si tamen excommunicatus sit propter

stum delictum, non debet Metropolitanus ipsum absolvi, sed remittere tenetur ad Suffraganeum, qui eum excommunicavit, nisi hic requisitus malitiosè denegat absolutionem, ut habetur hic in fine, *Abb. n. 5.*

CL. Sed contra prædicta videntur ob stare plura iura, quæ dicunt, excommunicatum posse appellare, & absolutionem prosequi, quamvis absolutionem non petat, c. *Cum inter*, §. c. *Significaverunt*, 1. 1. c. ult. de *Except.* quia appellatio est species defensionis, quæ excommunicato non denegatur, c. *Intelleximus*, 7. de *Judic.* sive igitur sententia excommunicationis sit nulla, sive injusta, in utroque casu, excommunicatus audiri debet in suis defensionibus, Pro responsione sic est distinguendum cum *Abbate hic n. 7.* Vel appellat quis ab excommunicatione, quam dicit esse injustam, ita ut lis sit super iustitia, vel injustitia ipsius excommunicationis: & tunc habet locum Constitutio hujus cap. quia cum fateatur se ligatum excommunicatione, licet injustè, debet, ante omnia, præstita cautione, petere absolutionem, nullus enim est effectus hujus dilationis, sive enim probetur excommunicationem esse injustam, sive non, in omni eventu peti debet absolutio, c. *Cum contingit*, 16. de *off. deleg.* Vel excommunicatus appellat super alio articulo, & Adversarius excipit contra illum, quod sit excommunicatus: & tunc non est necessarium, ut appellans petat absolutionem, quia non fatetur se esse excommunicatum: sed objicienti sibi excommunicationem, poterit replicare, non esse nunc de hoc disputandum, cum conveniatur tanquam reus: de questione verò illa, an excommunicatio sit injusta, vel nulla, nunc non agitur, nec ea impugnatur, sed in aliud tempus differri potest: & in hoc casu loquuntur iura contraria.

CLL. Secunda differentia, inter nullitatem, & injustitiam excommunicationis, est, quando appellans dicit excommunicationem esse injustam: nam hoc casu, non suspenditur quidem effectus excommunicationis, quia ea executionem secum trahit; jurisdictioni tamen, seu potestas cognoscendi super injustitia excommunicationis devolvitur ad superiorem Judicem, ad quem appellatum est; & sic appellatio habet effectum devolutivum, sed non suspensivum, ut colligitur ex hoc c. *Per tuas*, 40. in *princ.* ibi: *excommunicatus vocem non habeat appellandi*: at verò quando appellans dicit, sententiam excommunicationis esse nullam, tunc non solum jurisdictioni, quoad causam principalem cognoscendam, devolvitur ad superiorem Judicem appellationis, sed etiam effectus sententiæ excommunicationis suspenditur. Et sic si excommunicatio sit, & probetur nulla, appellatio utrumque effectum operatur, devolutivum, & suspensivum, *Hostiens. hic V. Vocem*, & alij apud *Fagnan. hic n. 19. & 2. seqq.*

CLL. Tertia differentia inter injustam, & nullam excommunicationem, à qua appellatur, traditur in c. *Solet*, 2. h. t. in 6. quod est desumptum ex Concilio Lugdunensi. Ubi in primis quæsitum fuit ex Papa Innocentio IV. An cum aliquis excommunicatus fuit, si asserat excommunicationem in se latam nullam esse, & petat per Superiorem (excommunicatoris) absolvi ad cautelam, sine contradictione (ipsius excommunicatoris, vel Adver-

sarij, & qui istum excommunicari procuravit) debeat absolvi? Respondet Papa, ut petenti (humiliter) absolutionem, ea non negetur, quamvis excommunicator, vel Adversarius se opponat, nisi hic dicat, eum excommunicatum fuisse, propter manifestam (seu notoriam) offensam. In quo casu, concedatur ei, qui dicit ipsum excommunicatum fuisse, ob manifestam offensam, terminus octo dierum, intra quos, si probaverit, quod opponit (nempe quod excommunicatus fuerit, ob manifestam offensam) non absolvetur (etiam ad cautelam) nisi præmissa satisfactione, & competente cautione de parendo Juri, si offensam dubiam proponatur. Præterea quæsitum fuit, an is, qui ante absolutionem hujusmodi (scilicet ad cautelam) se offert in judicio probaturum, quod post legitimam appellationem, excommunicatus fuerit, vel quod intolerabilis error in sententia excommunicationis sit patenter expressus, excepto illo probatoris articulo (nempe de præcedente legitima appellatione) in ceteris sit evitandus (tanquam excommunicatus?) Respondet Papa, & statuit, ut is, qui ad probandum admittitur (scilicet quid sententia excommunicationis fuerit nulla, quia lata post legitimam appellationem, vel quia continet intolerabilem errorem) pendente illo articulo probationis, in ceteris, quæ ut actor in judicio attentaverit (secus est, si ut reus, *Gl. hic V. Ut actor*) interim evitetur: sed in alijs actibus extrajudicialibus, ut in officiis publicis, postulationibus, electionibus, & alijs actibus legitimis (vel etiam in Divinis, *Gl. hic V. In officiis*) admittatur.

CLLII. Notandum primò. Qui appellat ab excommunicatione, quia dicit illam esse injustam, absolvendus est purè, & simpliciter, quia excommunicatio etsi injusta ligat, quoad Ecclesiam, ut dictum suprà. Ideo absolutio simpliciter, & necessariò requiritur. At verò qui dicit excommunicationem contra se latam esse nullam, & intendit id probare, audiendus est, *Covarr. in c. Alma*, p. 1. §. 12. num. 7. Quamvis absolutionem non petat purè, vel ad cautelam, ut etiam suprà dictum. Ad cautelam tamen potest absolvi, quia etiam eos, qui dicunt, sententiam excommunicationis esse nullam, Sedes Apostolica consuevit absolvere ad cautelam, ut dicitur in *cit. c. Per tuas*, 40. §. *Nos igitur*, h. t. & ibi *Gl. V. Ad cautelam*. Idque non obstante contradictione excommunicatoris, vel Adversarij, nisi ab eis dicatur, & infra octo dies probaretur, excommunicatus esse, ob manifestam offensam; juxta *cit. c. 2. eodem in 6. Fagnanus in cit. c. Per tuas*, num. 17. & 18. & alij apud ipsum.

Notandum secundò. Qui dicit, excommunicationem in se latam esse nullam, potest petere absolutionem ad cautelam, quia non fatetur, se esse excommunicatum, adeoque non est sibi ipsi contrarius: secus est de illo, qui petit absolvi se ab excommunicatione directè, simpliciter & purè, quia tunc fateatur se esse excommunicatum, *Gl. in cit. c. 2. not. 1.*

Notandum tertio. Sententia excommunicationis lata in aliquem, post appellationem legitimam, & interpositam ex causâ rationabili, & vera, est nulla, & hic est unus casus hic expressus, in quo excom-

municatio est nulla: alter est, quando illa continet errorem intolerabilem, ut si excommunicator dicat, Monuimus Titium, ut Cajum occidat, sed ipse obedire noluit, *Gl. in cit. c. 2. in Notatis. h. t. in 6. de quo supra.*

Notandum quartò. Offensa manifesta illa dicitur, quæ est notoria, nempe de qua constat per confessionem propriam, vel legitimam probationem, vel per evidentiam rei, quæ nullâ tergiversatione celeri possit, *Gl. in cit. c. 2. V. Manifesta. & Barb. ibid. num. 10.*

Notandum quintò. Qui dicit, excommunicationem esse nullam, si petat admitti ad probandam causam nullitatis, dum pender probatio nullitatis, vitari debet in judicijs, non autem extra judicium, ut habetur in fine hujus c. Unde talis admitti debet v. g. ad electionem Prælati, & discussione factâ super appellatione, si postea apparebit, prius legitime appellatum fuisse, patebit quoque tunc ipsum bene admissum, vel ipsum rectè excommunicatum fuisse, & sic non valere vocem ipsius, *Gl. fin. hic.* Cur autem quoad hoc, aliud sit statutum in judicio, aliud verò extra judicium, plures rationes assignat, *Gl. hic V. Extra judicium.*

§. III.

Quenam praterea statuta sunt circa potestatem, quam habet Archiepiscopus absolvendi excommunicatos à Suffraganeis, vel subditis eorum, & de potestate, quam habet, vel non habet cognoscendi super iustitia, vel iniustitia excommunicationis.

CLIV. De hac re agitur in c. *Venerabilibus. 7. h. t. in 6.* Ubi in primis in princ. statuit Papa Innocentius IV. quòd Archiepiscopus, vel ejus Officialis non potest absolvere excommunicatos ab Archiepiscopo, vel alijs subditis Suffraganeorum ipsius Archiepiscopi, quia non est Judex excommunicantium, nec excommunicatorum: excommunicatos autem ab ipsis Suffraganeis, vel Officialibus eorum potest Archiepiscopus absolvere, si ab ipsis fuerit ad Archiepiscopum appellatum. Si verò non fuit appellatum ad Metropolitanum, non potest hic cognoscere super iustitia, vel iniustitia excommunicationis, nisi quando subditus Suffraganei fuit excommunicatus ab eo, & conqueritur, se injustè excommunicatum fuisse apud Metropolitanum, ut hic illum puniat, (juxta c. *Sacro. 48. h. t.*) vel quando subditus Suffraganei fuit excommunicatus, non ad instantiam partis, sed ex officio Judicis: neque potest Archiepiscopus adiri à subditis Suffraganeorum per viam querelæ, sed bene per viam appellationis, *Gl. hic in casu.*

Ubi notandum primò. Ut quis possit absolvere excommunicatum ab alio, requiritur, quòd sit Ju-

dex excommunicati. Secundò, licet per appellationem ab excommunicatione lata, extendatur ipsa excommunicatio, deorsum, potestas absolvendi ab ea ad Superiorem, est appellatum. Tertiò, Archiepiscopus potest à subditis Suffraganeorum per viam querelæ, et si possit per viam appellationis, *Franc. hic in princ. not. 1. 2. & 3. Barb. in d. l. num. 3.*

CLV. Præterea Archiepiscopus, vel Officialis excommunicatos à suis Suffraganeis absolvere, antequam incipiat causam appellatam, in quibus ei competit jurisdictionis, aut post definitivam sententiam fuit excommunicatus, & appellat: exceptis casibus, in quibus prohibent post sententiam appellatam, ut in c. *Romana. §. 1. Cum autem. h. t. in 6.* Si Suffraganeus, extra judicium, excommunicatum aliquem, ob suam offensam, vel per contumaciam juris sui, & super hoc querelam illi proposuerit, is prius, secundum formam Ecclesiæ, prout dicitur, nisi Suffraganeus se offerat probare, quòd eum ob manifestam offensam excommunicavit. Sic etiam si quis fuit excommunicatus, & per sumptam contumaciam, quia citatus non comparuit in termino sibi præfixo, tunc hic ligatur, & petat ab Archiepiscopo absolvi, & ab alio opponatur, quòd non sit absolvens, & citari debet ad judicium, nisi prius expenderit, & præstitit cautionem, de sistendo in iudicio, & tunc excommunicatus respondet, quòd non contumax reputari non debet, quia fuit in iudicio, & prout, vel alias legitime impeditus, tunc prius absolvens, juxta formam Ecclesiæ. Secundo est, si se contumacem constituit, vel si contumacia constat, tunc absolvi non debet, nisi præstitit satisfactionem expensarum, & cautionem modo contumacia sit manifesta, & citatus non præsumpta, aut dubia. Idemque absolvens in alijs similibus casibus, ut si quis ad locum citetur, & ille excipiat, locum illum esse tutum, ideòque non comparere, sed iudicium excommunicat, si excommunicatus appellat, absolvi debet, ita statuitur in c. *Venerabilibus. §. Porro. h. t. in 6.*

Notandum primò. In casibus, in quibus dictio devolvitur ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum, hic absolvit excommunicatum ad instantiam partis, vel ex officio, antequam de causâ fiat cognoscere, nisi dicatur excommunicatus manifestam offensam, vel contumaciam, tunc non absolvitur, nisi factâ satisfactione de expensis, & cautione de stando in iudicio, *Gl. hic §. Per charan. ibid. not. 5. & Franc. in princ. not. 4. & d. per appellationem interpositam in casibus, quibus ea à jure est prohibita, non devolvitur ad Superiorem, Franc. hic not. 2.* Tertiò, per excommunicatum fuit, quia citatus legitime comparuit, excommunicatus tamen detentus non comparuit, excommunicatus quidem incurrat, eaque ligatur, est tamen prius absolvens, *Franc. hic not. 7.*

CLVI. Sed si quis ex causa legitima, seu probabili appellet, v. g. quia locus non est tutus, post appellationem, excommunicatus, Superiorem

ad quem fuit appellatum, non statim declarare debet excommunicationis sententiam esse nullam, sed potest eam ad tempus, secundum formam Ecclesiae, relaxare, cit. c. Venerabilibus. §. Sed si. Quod si certò constet, excommunicationem fuisse iustam, ut cum propter manifestum delictum in aliquem est promulgata, Iudex Superior remittat excommunicatum ad excommunicatorem, nec debet eum absolvere, nisi periculum sit in mora, vel nisi excommunicator requisitus malitiosè denegat ipsi absolutionem. Verum si constet, huiusmodi sententiam esse injustam, non est excommunicatus remittendus ad suum excommunicatorem, sed mox absolvi debet. Sin autem dubitetur, utrum iusta, vel injusta sit excommunicatio, potest Superior eum absolvere, nisi velit hoc deferre excommunicatori, quod honestius, & magis conveniens est. Quando verò Superiorem competit de excommunicatione cognoscere, si absolvit, absolutio tenet, licet sit injusta, quia etsi contra ius litigatoris, non tamen contra ius Constitutionis absolvit, ut statuitur in cit. c. 7. §. Sed si & §. Sanè.

Notandum primò, excommunicatio lata post appellationem interpositam, ex causa probabili, est nulla, ita tamen ut non illic talis sententia excommunicationis debeat pronuntiari nulla, sed fieri possit relaxatio ad cautelam, Barb. in cit. c. 7. §. Sed si & §. Sanè. n. 13. Secundò absolutio ab excommunicatione obtemperata ab eo, qui potestatem habet absolvendi, est valida, etiam si injusta sit, & illicite lata, Barb. c. l. n. 14.

CLVII. Statuitur quoque in cit. c. 7. §. Denique usque ad finem, quòd Archiepiscopus, in casibus, in quibus potest excommunicare subditos Suffraganeos, ab eis possit exigere multas pecuniarias, secundum consuetudinem Regionis. Item quando excommunicatus astringitur, in sententia excommunicationis patenter intolerabilem errorem expressum esse, id est, sub precepto, vel mandato aliquid in ea aperte contineri, quod committere, vel in suo genere est peccatum, ut quia fecit aliquid, quod in se bonum est, vel quia fecit id, quod illicitum est &c., & Suffraganeus asserat, se ex rationabili causa hoc illi prohibuisse, vel injunxisse, tunc Archiepiscopus potest eum absolvere ad cautelam. Similiter si quis dicat, se excommunicatum fuisse, ante definitivam sententiam, in iudicio, vel extra, post legitimam appellationem, potest Archiepiscopus, postquam de hoc sibi confiteretur, eum juxta formam Ecclesiae absolvere ad cautelam, etiam antequam incipiat cognoscere de veritate causae appellationis.

Notandum primò, Prælati Ecclesiastici possunt imponere, & exigere multas pecuniarias, secundum consuetudinem Regionis, Franc. hic in §. Denique. Secundò vel sententia excommunicationis dicatur lata per errorem intolerabilem, requiritur, ut error ipse sit intolerabilis, & ut sit in ipsa sententia expressus, adeoque non tantum notorius, Franc. hic §. Porro est. not. 1. Tertiò si in sententia excommunicationis lata sit expressa causa, quòd sit quis excommunicatus, quia fecit bonum, vel quia non fecit malum, tunc ipsa sententia est nulla, alioquin verò si non sit expressa causa, sententia tenet, licet sit injusta, Franc.

Tomys V.

hic not. 3. Quartò sententia excommunicationis lata, post legitimam appellationem, est nulla, etiam si extra iudicium sit interposita, Franc. hic §. Similiter. not. 1. Plura de his videri possunt apud Ancharan. & Franc. hic, & alios Canonistas.

CLVIII. Porro huc quoque pertinet, quod statuitur in c. Romana. §. h. i. in 6. Ubi inprimis Papa Innocentius IV. præcipit, ut Archiepiscopus, seu Metropolitanus, vel ejus Officialis sententias interdicti, suspensionis, vel excommunicationis latas à subditis suorum suffraganeorum, v. g. ab Archidiaconis, vel eorum Officialibus non relaxent, nisi contraria consuetudo hoc habeat. Secundò sententia excommunicationis ab Archiepiscopo ejusque Officialibus generaliter promulgata subjectos ejusdem Archiepiscopi juris dictioni tantum ligant. Tertiò prohibet, ne Archiepiscopus, vel ejus Officialis sententias excommunicationum, propter culpas, & offensas præteritas, vel præsentis nec in genere (v. g. excommunico omnes, qui sacilegium commiserunt) nec in specie (v. g. excommunico Petrum, quia furtum fecit,) promulgent, monitione competente non præmissa; alioquin ab eis latae sententiae sunt injustae. Quartò caveant, ne tales sententias excommunicationis, sive generaliter, sive specialiter in aliquos, ob futuras culpas, vel jam commissas (proferre præsumant, scilicet si tale quid fecerint, vel nisi intra tale tempus satisfecerint: præterquam si mora, culpa, seu offensas, vel alia iusta causa sublit, cit. c. Romana. §. Caveant. Quintò denique prohibet, ne in Universitatibus, vel Collegiis sententia excommunicationis proferatur, idque ne innocentes huiusmodi sententiis ligentur, sed illi solum, qui culpabiles extiterunt.

CLIX. Pro explicatione huius c. notandum primò, non solum Prælati inferiores Episcopis possunt proferre sententiam excommunicationis, vel interdicti, sed etiam Officiales eorum, quos ipsi constituere possunt, ut patet ex hoc c. Franc. hic not. 1. & 2. Archiepiscopus verò, & ejus Officialis non possunt absolvere subditos Suffraganeorum à sententia excommunicationis lata in eos per inferiores Prælatos ordinariam jurisdictionem ab Episcopis habentibus, quia non est Iudex excommunicatorum, neque excommunicantium; potest tamen consuetudine induci, ut subditi Suffraganeorum pro absolutione possint adire Metropolitanum, omisso Episcopo, Gl. hic in casu, & in notis, & Franc. in princ. not. 4.

Notandum secundò, sententia excommunicationis, vel alterius censura lata ab Archiepiscopo ligat tantum sibi subditos, scilicet immediatè, adeoque ejus Diocesanos, non autem Provinciales: quare appellatione subditorum Archiepiscopi, seu Metropolitanorum non veniunt omnes, qui sunt in Provincia, sed illi solum, qui existunt in Diocesi propria Archiepiscopi, Franc. hic n. 5. Unde si Archiepiscopus ferat sententiam excommunicationis generaliter in omnes violantes statutum à se conditum, ea non ligat nisi eos, qui sunt de propria, & particulari sua Diocesi, nec se extendit ad omnes, qui sunt de Provincia, quia Archiepiscopus non potest facere statuta, quae obligant subditos totius Provinciae, & Diocesisum suo.

um suorum Suffraganeorum, sine consensu eorumdem, *Gl. hic in casu.*

Notandum tertio, non potest Episcopus, vel alius Judex Ecclesiasticus excommunicare aliquem propter delictum commissum de praterito, vel de presenti, nisi pramissa admonitione, speciali vel generali, prout specialis, vel generalis fertur sententia: *cit. c. Romana. §. Sed nec, & ibi, Gl. in casu.*

CLX. Notandum quarto, non debet quis excommunicari, propter culpas futuras, nisi ex causa rationabili, *cit. c. Romana. §. Caveant. h. t. in 6. cui adversatur textus in c. A nobis. 2. 1. in princ. extra eod.* Ubi dicitur, posse excommunicationem ferri hoc modo: *quisquis furtum fecerit, sit excommunicatus*, ipso facto scilicet. Ad hoc respondet *Gl. communiter recepta hic V. futuris*, distinguendum esse inter sententiam hominis, seu Judicis, & sententiam Canonis, vel statuti: nam ab homine non potest generaliter ferri sententia excommunicationis, ob futuras culpas: bene autem à Canone, vel statuto, & sic intelligendum esse *cit. c. A nobis*: rationem differentiae dant nonnulli apud Covarr. in *c. Alma. p. 1. §. 10. n. 1.* quia sententia hominis, seu Judicis potissimum versatur circa presentia tantum, sed sententia legis, seu Canonis respicit frequentissime futura. Præterea *ex cit. §. Caveant*, expressè colligitur, non posse etiam, ob culpas præteritas sententiam excommunicationis ferri sub ea conditione, si intra certum tempus quis non satisfecerit, nisi mora in præstanda satisfactione, vel culpa, seu offensa præcessit: vel alia rationabilis causa sublit. Unde sequitur, necessarium fore, ut mora ista, vel culpa præcedat monitionem competentem, trinam scilicet, Covarr. *c. l. n. 4.* Neque obstat *c. Præterea. 40. de appellat.* Ubi dicitur, posse quem excommunicari sub conditione, si intra XX. dies Titio v. g. non satisfecerit, aut summam ei debitam non solverit. Sed responderi potest, in casu illius *c.* pramissa trina monitione Canonica, moram præcessisse in non satisfaciendo, & sententiam excommunicationis sub illa conditione latam suspensam fuisse per appellationem, ut ibidem dicitur, de quo actum *l. 2. Tit. 28. n. 232.* ac proinde similes sunt responsiones utriusque *cit. c. Romana. §. Caveant. h. t. in 6. & cit. c. Præterea. de appellat. Covarr. c. l. n. 4.* Itaque duæ in *cit. §. Caveant.* traduntur regulæ, Prima est, non esse ferendam excommunicationem pro futuris culpis, nisi vel culpa, vel offensa præcesserit, tunc enim non tantum ob præteritam culpam aut offensam, sed etiam ob futuras culpas excommunicatio ferri potest, *Gl. hic V. Culpa, & V. Offensa.* Posterior regula est, quod excommunicatio non sit ferenda sub ea conditione, si intra X. dies non satisfecerit, nisi mora in satisfaciendo præcesserit. Utriusque verò regulæ ea generalis exceptio est addenda, nisi alia rationabilis causa sublit: & ita intelligendam esse decisionem *cit. §. Caveant*, censet Covarr. *cit. §. 10. num. 5. in fine.* Porro quæ habentur in *§. ult.*

hujusc. tradita sunt supra
num. 27.



§. IV.

Quæ forma, seu modo fieri debet
absolutio ab excommunicatione?

CLXI. ASSERTIO I. Absolutio ab excommunicatione nulla requiritur verba decretum, nec tamen forma est, Absolutio a vinculo excommunicationis, propter hanc, vel illam causam, de qua restituo te Sacramentis Ecclesie, & solam canonici, in nomine Patris &c. cuius forme mentionem facit *Anobis. 28. h. t. Avila. p. 2. c. 7. d. 3. d. 1. Laym. lib. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 7.*

CLXII. ASSERTIO II. Absolutio ab excommunicatione, duplex censetur, & præstanda à Reo. Prima fit per præsentem parendo mandatis Ecclesie, vel ipsius absolutionem, est, de non committendo impolitum in hominibus, & ex tenore. 10. & c. *sec. h. t. canonici* exigitur in absolute ab omni excommunicatione, sed solum in enormibus, aut valde gravibus, & infamariis, incendiariis, & aliis similibus, quæ non alii colligi potest, Sanchez. *l. 2. de excom. p. 1. Avila cit. d. 3. d. 2. Laym. c. l. n. 4. d. 1.* communiter. De hac cautione fit etiam mentionem *Ad h. t. 12. h. t.* Ubi dicitur: quod quis ab excommunicatus fuit à delegato Papa, & d. grat. Literas ab eodem ad alium delegatum, & eum absolvat, tum ei cautionem præstare debet, parendo mandatis Ecclesie, quæ Romanis Literis absolute in sententia Judicis delegati non consuevit aliis delegare, nisi in litterarum missionis expressè continetur, sufficientem cautionem præstandam esse ab ipso, qui absolute deest quod iudicio Ecclesie obedire debeat.

Sed an non in casu huius *c.* delegatus, qui communicavit, potuisset à se excommunicatum solvere, absque alio mandato? Resp. potest, quæ, sed id non factum, vel quia primus mortuus fuit, vel revocatus, vel quia excommunicatus, post sententiam definitivam, vel remissionem, & ideo ad alium recurrere oportebat, ut solveret, *Abb. hic n. 3.*

CLXIII. Altera cautio est de iuramento parti læsæ, nullus enim neque in foro interius, nec externo, absolvens est ab excommunicatione partis parti læsæ, actu vel realiter sit iustificatus cum ea transactum. Quod si hoc factum fuerit, possit, tunc cautionem sufficientem præstare, scilicet pignoratitiam, vel fidei iuramentum, quæ hanc dare possit, sufficit juratoria, quæ impossibile obligari potest, Sanchez. *c. l. n. 8. d. 1. cit. d. 3. d. 1. Laym. c. l. n. 8. d. 1.* minuter. Nomine partis autem hic intelligitur cui facta est injuria per illud delictum, per quod cursa est excommunicatio, si sit periculus, siue privata, *Avila c. l. dub. 7.*

Prædictis duo sunt addenda. Primum, post præstitam cautionem per juramentum satisfaciendo parti læsæ, postea satisfacere negligens, ideo in priorem excommunicationem reconvocatur, id jure expressum non est, quamvis ab huius

Judice iterum excommunicari possit, c. *Ad reprimendum*, 8. de *Offic. Ordin.* & dictum *libr. 1. tit. 3. n. 32.* & *seq.* Covarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 11. num. 6. Versic. *Quod si quis*. Alterum est, si quis habens ordinariam potestatem absolventi, vel etiam delegatam aliquem absolvat ab excommunicatione, ante præstitam satisfactionem parti læsæ, vel etiam ante præstitum juramentum de parendo mandatis Ecclesiæ, illicita est, valida tamen absolutio, quia non pertinet ad illius substantiam, juxta c. *Venerabilibus*, 6. §. *Sanè in fine* h. t. in 6. *Avila c. l. dub. 2. Laym. c. l. num. 8. §. Duo in super.*

CLXIV. ASSERTIO 3. Ad absolutionem ab excommunicatione aliæque censuræ, non requiritur, utis, qui absolvitur, actu sit præsens, sed etiam is absens absolvi potest per Procuratorem, vel litteras, vel nuntium, aut etiam per sola verba, vel factum aliquod, quo exprimitur intentio absolvendi etiam absente eo, qui absolvitur, *Sanch. c. l. 2. mor. c. 11. n. 14. Avila p. 2. c. 7. dis. 2. dub. 1. Laym. cit. c. 6. n. 9.* Unde potest Episcopus aliquem absentem absolvere ab excommunicatione reservata, eaque sublata, qui libet Confessarius a peccato, propter quod fuit excommunicatus. Ratio est, quia excommunicatio est poena Ecclesiastica, sicut ergo potest quis excommunicari absens, eaque ligari, ita multo magis potest ab illa liberari absens, & ignorans, solâ voluntate absolventis, dummodo humano modo sit expressa. Idque constat ex usu Ecclesiæ, *Suar. dis. 3. de cens. sec. 7. n. 4.* Similiter absolvi potest ab excommunicatione, etiam ignorans, & consequenter non consentiens, imò etiam invitus, quia censura non est culpa, sed poena, quæ sicut in invitum fertur, ita etiam invito eo, qui absolvitur, tolli potest. Excipi debet, nisi is, qui absolvi tenetur, in crimine v. g. hæresis contumaciter persistat, cui excommunicatio ipso jure est continuè annexa, talis enim à solo Canonis auctore, vel ab eo, qui potestatem habet in Canone dispensandi, absolvi potest, de quo videri potest *Suar. cit. dis. 7. de cens. c. 7. n. 5. & 8. Laym. cit. c. 6. n. 9. dicto 6.*

CLXV. ASSERTIO 4. Absolutio ab excommunicatione, aliavè censurâ per vim, & metum obventa, etsi spectato jure naturali, valida sit, jure tamen positivo Ecclesiastico est nulla, c. *un. de iis. que vi met. caus. sunt* in 6. *Suar. cit. dis. 7. sec. 6. n. 13. & Laym. c. l. Avila. cit. c. 7. dis. 2. dub. 5. de quo plura dicta sunt l. 1. Tit. 40. n. 30. & 2. seqq.*

CLXVI. ASSERTIO 5. Absolutio ab excommunicatione data sub conditione de præsentibus, vel de præteritis, est valida, & licita, sicut enim Confessarii dicunt in communi forma: *Te absolvo, in quantum possum, & indiges*, *Avila cit. c. 7. dis. 3. dub. 15. in 1. concl.* Verùm absolutio ab excommunicatione sub conditione pendente in futurum, v. g. *absolvo te, si satisfeceris*, est quidem valida, sed effectus illius suspenditur usque ad tempus impletæ conditionis: ita ut talis absolutio non sit à principio omnino nulla, nec statim efficax, sed effectum suum sortiat, post impletam conditionem, *Avila c. l. in concl. 2.* Non obstat primò, quòd absolutio Sacramentalis non potest suspendi, si sub conditione de futuro dari, quia non potest ejus effectus, si in subiecto non sit impedimentum, suspendi per conditionem adjunctam, ex intentione Ministri, cum inde non pendeat, sed ex

institutione Christi: at verò absolutio ab excommunicatione, vel aliâ censurâ est sententia quædam humano, seu Ecclesiastico jure introducta, sicut ipsa censura: & ideo ejus effectus per se pendet ex voluntate ipsius absolventis, qui proinde potest, adjecit conditionem, effectum illius suspendere, ita ut sequatur, posita conditione, ut eruditè docet *Suar. dis. 7. de cens. sec. 8. n. 8.* Neque etiam obstat regula juris, *Actus legitimi 77. in ff.* quia ibi non ponitur regula generalis, nullum actum legitimum recipere diem, vel conditionem, si posse fieri sub conditione, alioquin nec censura, nec dispensatio, nec præceptum posset fieri sub conditione, quia omnes hi actus sunt legitimi, quippe qui fiunt secundum legem, seu institutionem legalem, quod est falsum. Itaque regula illa generalis restringi debet, & ita intelligi, juxta *Gl. ibid. V. Actus legitimi*, quòd illi actus legitimi, qui non recipiunt diem, vel conditionem, vitentur per adjunctionem temporis, vel conditionis: inter quos actus non est absolutio, sicut nec excommunicatio. Et ita quoque explicari debet similis regula 50. in 6. conformiter eidem regulæ Juris Civilis, nempe actus legitimi, qui non recipiunt diem, vel conditionem &c. quasi dicat, aliqui actus sunt, qui recipiunt, & aliqui, qui non, ut explicat *Gl. ibid. V. Actus legitimi*, *Suar. c. l. n. 9.*

An autem absolutio ab excommunicatione sub conditione de futuro sit illicita, non conveniunt DD. Plures ajunt esse illicitam, quia absolutio non debet esse in suspensio. Alii verò censent, hunc modum absolventi esse licitum, quia nullâ ratione probatur esse illicitus: quod vel ex eo probatur, quia excommunicatio potest ferri, validè & licitè, sub conditione, v. g. si non satisfeceris, ergo etiam absolutio, sub conditione, v. g. si satisfeceris, quia ea favorabilior est, *Avila c. l. dub. 15. Suar. cit. sec. 8. n. 10.* qui tamen ibidem n. 11. addit, hunc modum absolventi, etsi per se non sit malus, nec jure prohibitus, regulariter tamen loquendo esse illicitum, præsertim quia non est usu Ecclesiæ receptum, absolvere ab excommunicatione sub conditione, sicut est usitatum ferre excommunicationem sub conditione.

CLXVII. Præter dictos, sunt adhuc alii duo modi absolventi ab excommunicatione, vel aliâ censurâ, scilicet ad cautelam, & reincidentiam. Prior datur, si adsit suspicio, vel dubium, an aliquis censuram incurrerit: tunc enim absolvi solet sub conditione, v. g. *absolvo te à censura excommunicationis, si eam incurreris, ob tale crimen.* Item hujusmodi absolutio præmitti solet, ante absolutionem Sacramenti Pœnitentiæ, ad vitandam irreverentiam, si fortè pœnitens in occulta censura esset: vel ante alium aliquem actum, cujus valor per censuram impediri posset, si adesset, ut ante electionem, vel collationem alicujus beneficii Ecclesiastici, aut privilegii ad vitandam ejus invaliditatem: aut ante collationem Ordinum ad vitandam irregularitatem Ordinati, *Suar. dis. 7. de cens. sec. 8. n. 12. & 13. Laym. l. 1. tr. 5. p. 1. c. 7. n. ult.*

CLXVIII. Exemplum absolutionis ad cautelam proponitur in c. *Venerabili*, 52. h. t. Nam cum Archiepiscopus Turonensis sententiam suspensionis tulisset in Episcopum Cenomanensem, re delatâ ad Papam, is sententiam illam relaxavit ad cautelam,

» telam, præstito juramento ab ipso Episcopo, quod
» parebit Mandatis Archiepiscopi, si constiterit,
» ipsum in eo, propter quod fuit suspensus, culpabi-
» lem extitisse.

Ubi notandum primò, quando dubitatur de va-
lore sententiæ, potest quis absolvi ad cautelam, præ-
stito juramento de parendo mandatis Ecclesiæ, quod
juramentum præstari debet non tantum, cum quis
absolvitur ab excommunicatione, sed etiam à sus-
pensione, ut patet ex hoc c. *Gl. hic V. Ad cautelam, &*
Abb. in fine, ubi Glossator Abbas. addit, id verum es-
se in suspensione hominis, seu Judicis, non autem in
suspensione Juris.

Notandum secundò, semper juramentum exi-
gendum est in absolutione, quando non constat ex-
communicationem, vel suspensionem esse injustam.
Gl. fin. hic.

CLXIX. Præterea quod excommunicati,
vel suspensi absolvi non debent, nisi prius præstito ju-
ramento, statuitur in c. *Super eo. § 1. h. t. Ubi ha-*
betur, quod Monachi Græci, & Eremitæ, propter
inobedientiam fuerunt suspensi, & excommuni-
cati, qui tamen ad mandatum Ecclesiæ noluerunt
redire ad eandem, nisi per manuales promissio-
nem, & sine juramento. Consultus Papa respon-
dit, si non possint induci ad præstandum juramen-
tum, juxta formam Ecclesiæ (in c. Ex tenore. 10.
h. t.) poterunt, hac vice, simplici promissione ma-
nuali recipi, sine juramento, quia interdum, con-
sideratis locorum, & temporum qualitatibus, seu
circumstantiis, severitati aliquid est detrahen-
dum.

Hinc colligitur primò, quod juramentum de
parendo mandatis Ecclesiæ non sit de substantia ab-
solutionis, sed ea etiam, sine illo sit valida, quia in-
troducitur fuit potius ad cautelam, ut de cætero non
committantur talia, *Gl. hic §. Juramentum, & V. Cum*
promissione.

Colligitur secundò, interdum ratione loci, &
temporis, ad vitandum publicum scandalum, ali-
quid de rigore remittendum est, *Gl. fin. hic*, multa
enim interdum fiunt, ratione vitandi scandali, quæ
aliàs non fierent, *Abb. hic in fine, & in additione.*

CLXX. Alter modus absolvendi, sive abso-
lutio, cæque propriè dicta datur ad reincidentiam,
veluti si quis propter mortis periculum, vel aliud im-
pedimentum legitimum, absolutus fuit ab eo, à quo
aliàs non poterat, à quacunque excommunicatione,
sive Papæ, sive alii inferiori reservata, cum eo onere,
seu conditione, ut cessante eo impedimento, vel pe-
riculo, se præsentet Superiori, qui extra eum casum,
illum poterat absolvere, is enim, si cessante periculo,
vel impedimento, se non præsentet, cum commodè
potest, reincidit in eandem sententiam excommuni-
cationis. Idemque dicendum est, si quis absolutus
fuit à Papa, qui eum remisit ad Diæcesanum, vel ad
aliud, si enim non se præsentet, intra tempus præfi-
xum, vel cum commodè potest, reincidit in priorem
sententiam, prout constat ex c. *Eos qui. 22. h. t. in 6.*
» Ubi decernitur, eos qui à sententia Canonis (hu-
» jusmodi casus XXXII. in quibus est quis excom-
» municatus à Canone, enumerat *Gl. hic V. Canonis.*)
» vel hominis, seu Judicis, ab alio absolvuntur,
» quia ad illum, à quo aliàs de Jure absolvendi es-

sent, propter imminens mortis articulum,
aliud legitimum impedimentum, accedens
unt: si postea cessante illo periculo, vel im-
mento, se illi, à quo absolvi debeant, præ-
tent, ut mandatum ipsius super illis, prope-
excommunicati fuerunt, humiliter requirant
tisfaciant, in eandem sententiam, propter
re, ne sic censuram Ecclesiasticam impetran-
mnant. Idem statuitur de his, qui à Superio-
lica, vel Legatis ejus, à quibusvis censuris
vuntur, cum mandato, ut Ordinarius, vel alius
præsentent, & passim in iuribus compenditur
faciant, nisi hæc, cum primò committitur,
runt, adimpleant.

CLXXI. Pro declaratione hujus casus
dum primò, potest quis absolvi ab alio, qui de
jure absolvere non potest, propter legitimum im-
pedimentum à quacunque censuram, vel
ut patet ex hoc c.

Notandum secundò, hoc impedimentum
se præsentandi, ne in censuram incidat, etiam
cessat impedimentum aliquo modo temporis, &
bitrio prudentis, *Sancti. l. 1. c. 1. §. 1. h. t. ubi ha-*
betur, quod si quis, qui est excommunicatus, vel
hæc onus præsentandi se Superiori, non potest
imponi, quia quamvis in c. c. Ex quo dicitur, quod
non fiat mentio, sit tamen in c. Ex quo dicitur, quod
in c. Quamvis. § 8. extra eod. Sancti. c. l. n. 17.

Notandum tertio, hæc præsentatio non est
excommunicatus iterum ab excommunicatione
solvatur, cum jam plenè ab illa sit absolutus, &
Superior medicinam adhibeat, & sententiam
ponat, si ita judicaverit, *Sancti. c. l. n. 17.*

Notandum quarto, non est hoc onus præ-
tandi imponendum ei, qui habet impedimentum
perpetuum, cujus cessatio nunquam expectari
est, ut constat ex c. c. *Quamvis. h. t. ubi dicitur,*
onus imponendum esse eis, qui temporali im-
pedimento laborant, Sancti. c. l. n. 30.

Notandum quinto, obligatus ad se præ-
dum, cessante impedimento, tenetur per se
naliter se sistere, adeoque non satisficit, si
curatorem compareat: quamvis probabile sit
si iusta causa subsistat, sufficit, si per procuratorem
stat, *Sancti. c. l. n. 33.*

Notandum sexto, excommunicatus, de
tus debet satisfacere, juxta propriam censuram,
c. *Ea noscitur. 13. h. t. & non juxta facultatem*
quas ad illum habet, Gl. marg. hic §. Francus. 13.

Notandum septimo, is, qui cessante impe-
to, non se præsentat Superiori, reincident in
sententiam excommunicationis, ut dicitur in
jus c. non quidem in eandem numero censuram
prior illa est per veram absolutionem omnino
ta, sed per aliam similem, & æquipollentem,
moraliter eadem censura censetur, & qui
est reservata, ac prior erat, *Sancti. c. l. n. 18.*
novum etiam peccatum contumacie requiritur,
nova sententia censuræ lata à Judice, vel legi-
conditione, nisi absolutus præstiterit id, ad quod
re obligatur, & quamvis id ipsum intermittere
distulerit, sed sine culpa sua, reipso non reincident
in excommunicationem, *Laym. in c. c. 7. num. 1.*
fine. Plura de hoc videri possunt apud Sancti. c. l. n.
n. 24. & siqq.

§. V.

Utrum is, qui duabus, vel pluribus excommunicationibus est ligatus, si ab una absolvatur, censeatur etiam absolutus ab aliis?

CLXXII. ASSERTIO I. Ligatus duabus, vel pluribus excommunicationibus, vel unâ tantum, sed ex pluribus causis, si in petitione absolutionis unam tantum excommunicationem, vel causam expressit, non censeatur absolutus quoad alteram, vel alias, quas suppressit, sed remanet excommunicatus, prout sumitur ex c. *Cum pro causa*. 27. h. r. Nam ortâ controversiâ inter duos Archidiaconos, ratione cuiusdam excommunicationis, utriusq; Procuratores ad Sedem Apostolicam accedentes, Procurator Archidiaconi G. allegavit, quod Archidiaconus F. violentas manus iniecit in Succentorem, & verberando eum traxit per claustrum: idemque Archiepiscopus Lugdunensis, ob violentam manuum injectionem, & violationem immunitatis Ecclesiæ, eum excommunicavit, & publice denunciari curavit. Consultus super hac re Papa Innocentius III. mandavit, ut si constiterit, dictum F. Archidiaconum, ob duplicem causam excommunicatum fuisse (scilicet ob percussione Clerici, & violatam immunitatem Ecclesiæ) & alteram tantum in litteris, quas impetravit super absolutione sua, expressisse, non debet haberi absolutus, sed tanquam excommunicatus, monitione præmissâ, cogatur satisfacere Ecclesiæ, ob alteram causam non expressam: quia per subreptionem absolutio est obrepta, Gl. hic V. Tanquam excommunicatus.

CLXXIII. Notandum primò. Excommunicatus (vel etiam suspensus, aut interdictus) potest iterum, ac sæpius excommunicari, vel alijs censuris ligari, non solum diversæ rationis, sed etiam ejusdem propter diversas causas. Sic qui propter unam inobedientiam est excommunicatus, poterit iterum excommunicari, si in alia re sit inobediens, & contumax, *Suar. dif. 5. de cens. l. 2. n. 5.*

Notandum secundò. Potest quis absolvi ab una excommunicatione, ita ut non absolvatur ab altera, vel alijs, quibus est, & manet ligatus, quia excommunicationes non sunt inseparabiliter connexæ, quoad remissionem, sicut peccata mortalia, quorum unum non potest remitti, sine alijs. Veruntamen qui absolvitur ab una excommunicatione, & non ab alijs, non restituitur participationi Sacramentorum, nec Suffragijs Ecclesiæ, nec communioni fidelium, donec ab omnibus absolvatur, quia absolutio ab una tantum excommunicatione non potest habere effectum, cum maneat excommunicatus, *Avila c. 7. dif. 2. dub. 3. videri possunt, quæ de hoc dicta sunt l. 1. tit. 31. n. 77.*

CLXXIV. ASSERTIO 2. Excommunicatus à pluribus Prælatibus, quibus est subiectus, propter plures excessus, seu delicta, non potest ab uno tantum absolvi, sed ab alijs etiam Prælatibus absolvi debet, nisi uni Prælato reliqui potestatem absolvendi deman-

dârint, prout sumitur ex c. *Officij*. 42. h. r. Nam cum aliquis, propter plures excessus, seu delicta, à pluribus, & diversis Prælatibus, qui jus in ipsum habebant, excommunicatus fuisset, ille uni tantum Prælato, ob unum delictum, voluit satisfacere. Unde quæsitum fuit, utrum ab eo sic absolvendus, cui voluit satisfacere: & cum ob aliud delictum non satisfecerit alij Prælato, an absolutus valeat denunciari? Respondet Papa Innocentius III. quod supprimenti veritatem absolutio subreptitia non prodest, & cum Prælatibus intellexerit veritatem, non debet illi absolutionem exhibere, id est, ut explicat Gl. fin. & Hostiens. hic, non debet ei exhibere cum effectu, ut eum denunciet absolutum, donec ab alio etiam delicto fuerit absolutus: vel donec caveat, se procuraturum, ut ab alio etiam delicto absolvatur, sed simpliciter ipsum absolvere non debet.

CLXXV. Notandum primò. Si idem Prælatibus excommunicavit sibi subiectum sæpius, propter diversas causas, tunc ipse solus potest, unicâ absolutione, relaxare omnes excommunicationes: si verò plures, & diversi Prælati excommunicarunt eundem, unica absolutio fieri potest, si omnes simul convenient, & absolvant, nam unus Prælatibus non potest absolvere ab excommunicatione lata per alium, c. *Pastoralis*. 11. §. *Præterea*. de Offic. Jud. Ordin. Secundò, ut unus alteri committat vices suas, quod fiet magis congruenter. Tertiò, ut quilibet separatim absolvat ab excommunicatione à se inflicta, Gl. hic V. Excommunicationis vinculo, & Abb. n. 5.

§. VI.

De absolutione excommunicati decedentis in excommunicatione.

CLXXVI. De hac agitur in primis in c. *A nobis*. 28. h. r. Nam cum quæsitum fuisset, utrum si quis excommunicatus manifesta signa penitentiae dedit, nec per eum steterit, quominus reconciliaretur Ecclesiæ unitati, sine absolutione, morte præventus decessit, pro absoluto ab Ecclesiâ sit habendus, & an pro tali elemosyna sit recipienda, & à fidelibus orandum. Respondet Papa Innocentius III. quod judicium DEI veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur: judicium autem Ecclesiæ aliquando opinionem sequitur: unde contingit eam fallere, & falli, & ut qui ligatus est apud DEUM, sit solutus apud Ecclesiâ: quod in suscitatione Lazari est manifestum, quem prius Christus suscitavit, & postea Apostolis præcepit solvere (*Joan. c. 11.*) Quare quamvis se quis juramento præstito astrinxerit, quod parere velit mandato Ecclesiæ, & quamvis penitentiae signa præcesserint, si tamen morte præventus absolvi non potuit, & si apud DEUM absolutus credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiâ absolutus. Veruntamen potest, ac debet ei ab Ecclesiâ subveniri, ut si de ipsius viventis penitentia per evidentia signa constiterit, ei etiam defuncto absolutio impendatur. Nec obstat, quod dicitur, Ecclesiâ habere potestatem ligandi, & solvendi homines super terram (c. *Quodcumque*. 6. caus. 24.

„caus. 24. q. 1.) tanquam non possit solvere, & ligare sub terra sepultos: nec illud obstat, cui non communicatus vivo, nec mortuo communicare debemus: cum etiam communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus Religionis, sed necessitas impedit: & in certis casibus legatur, Ecclesiam ligasse mortuos, & solvisse. Unde statuit Papa, ut illius mortui absolutio à Sede Apostolica petatur, qui dum viveret, ab eadem fuerat absolendus: absolutio nem vero aliorum, ex præmissa causa, illis indulget Papa (id est, indultum esse declarat, *Gl. hic V. Ceteris*) à quibus, dum viverent, fuerunt absoluti. Forma autem absolutionis servetur, ut fiat cum Psalmo Pœnitentiali, & Oratione Dominica, & alijs consuetis. Additur in fine, ut hæredes quoque defuncti compellantur ad satisfaciendum pro ipso, & quidem per censuram Ecclesiasticam, monitione præmissa, si noluerint.

CLXXVII. Pro explicatione hujus c. notandum primò. Ecclesia quandoque errat, excommunicando, sive ligando non ligandum, vel absolvendum: idque inde provenit, quia Ecclesia non potest judicare de occultis, c. *Ut nostrum. unic.* ubi Innocentius III. ait: *quoniam etsi locum DEI teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus divinare. Ut benefice. Eccles. sine dimin. &c.* Idque procedit, non tantum loquendo de Ecclesia particulari, sed etiam de universali, nam & universale Concilium, per quod representatur tota Ecclesia, posset errare, excommunicando forte Prælaturum, qui non erat excommunicandus, quia causa latet: nam Ecclesia quandoque sequitur opinionem, ut hic dicitur, quæ falsa esse potest, & veritas quandoque latet Ecclesiam, *Abb. hic n. 2. not. 2.* quamvis si de errore constiterit, revocetur quod factum est, *Gl. hic V. Opinionem.* Unde cum dicitur, Ecclesiam errare non posse, id præcipuè intelligendum in fide, seu articulis fidei, juxta illud Christi, *Luc. 22. Ego rogavi pro te Petre, ut non desiciat fides tua.* At verò in particularibus quæstionibus facti dijudicandis, ut in proposito, an hic vel ille, ob tale crimen justè sit excommunicatus, Ecclesiam, ejusque Caput S. Pontificem errare posse, docet Tanner. tom. 3. *dis. 1. q. 4. dub. 6. n. 140.* & alij Theologi communiter.

Notandum secundò. Potest aliquis per excommunicationem esse ligatus, quoad Ecclesiam, sed solutus, quoad DEUM, ut si excommunicatio Clave errante, sive injustè lata sit: & è converso apud Deum esse ligatus, sed apud Ecclesiam solutus, ut habetur in hoc c. ut si quis absolurus sit ab excommunicatione per Ecclesiam, sed maneat ligatus quoad DEUM propter delictum, ob quod fuit excommunicatus.

Notandum tertio. Absolutio publicè excommunicati fieri debet cum Psalmo pœnitentia *Miserere mei DEUS*, & Oratione Dominica, *Abb. hic*, quamvis aliqui putent, quemlibet ex septem Psalmis Pœnitentialibus sufficere, *Barbos. in Collect. hic num. 6.*

Notandum quartò. Hæredes defuncti in hoc c. §. ult. per censuram Ecclesiasticam compelluntur satisfacere pro anima ipsius, etsi nihil ad eos ex delicto pervenerit, quia cum iste pœnituerit, & con-

tritus vitæ decesserit, quantum in se fuit, & per eum non stetit, quominus satisfacerentur hæredes ipsius, ad quos bona pervenerunt, nentur pro ipso reipsa satisfacere, *Gl. hic. ult.* vis aliàs de Jure etiam Civili, ex delicto defuncti teneantur hæredes, nisi quatenus ex delicto pervenit, vel nisi lis cum defuncto constituta fuerit, *h. unic. C. Ex delicto defuncti. Abb. hic n. 1. p. ult.*

CLXXVIII. Porro ex eo, quod in hoc dicitur: in certis casibus à Canonibus annexis, ligatur Ecclesia mortuos, & solvisse, oritur non leve questionis, utrum Papa, seu Ecclesia mortuos possit excommunicare, vel ab excommunicatione absolvere? Ad quod responderetur, verius est, non posse excommunicare post mortem, ut docet *Suar. in c. Alma, p. 1. §. 11. n. 8. Suar. dis. 5. de res. p. 1. n. 3. Aror. p. 2. Instit. l. 5. c. 16. n. 1.* & etiam minor sententia Theologorum, & Canonistarum. Ratio est, tum quia Ecclesia non habet jurisdictionem in defunctos, juxta illud, *Matth. 18. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in celis*, ergo potestas hæc non se extendit ad mortuos. Tum quia crimina morte extinguuntur, c. *Quorundam. 14. & ibi Gl. V. non poss. 14. n. 1. & 2. C. Si reus, vel accusat. mort. fuer.* Tum quia Papa allata in hoc cap. quod Ecclesia ligat mortuos, & solvisse, enervata est quidem, sed tantum factum narratur, non autem decidit questio illa, nec ratio illa approbatur, quod etiam in alijs subinde fit locis, ut Jus non dispositive, sed declarative solum loquatur in textu, quod bene notandum.

Non obstat, quod Ecclesia potest publicè pœnārem mortui privare sepultura, & Suffragijs fidelibus, ut reipsa factum esse refert D. Gregorius cum aliquo Religioso, propter inventam apud eum pecuniā pœnitentem ejus. Nam tunc non ligatur mortuus directè in se ipso: sed indirectè tantum, præcipiendo ut fidelibus, ne illum sepeliant, vel pro eo celebrentur pœna non habet propriam rationem, sed non est medicinalis, nec ad correctionem, sed tantum ad aliorum fidelium terrorem ordinata. Hæretici, & alij similes, ipso Jure, sunt excommunicati, & ideo si post mortem de eorum delicto videretur merito anathematizantur, juxta c. *Si quis, §. de heret. & Suffragijs fidelium*, ac Ecclesiastica sepultura privantur; tunc autem non fertur censura excommunicationis in mortuum, sed fertur solum declaratoria sententia, per quam promulgatur censuræ excommunicationis, quæ jam ipso Jure lata fuerat. Reum, dum adhuc viveret, & præcipitur excommunicandi censura in vita contracta, ut bene expat *Suar. cit. §. 1. n. 6. & segg.* quæ quidem declaratoria necessaria, quoad Ecclesiam militantem, sive quæ nos, non autem quoad triumphantem, sive quæ DEUM, ut fateretur Papa in *cir. c. A nobis. C. de excom. Similiter* quod attinet ad absolutionem ab excommunicatione, cum dicitur in *cir. c. A nobis*, quod quis in excommunicatione discessit, quamvis ligatus contritionis, & pœnitentiæ ediderit, non potest loco sacro sepeliri, nec Suffragia communia Ecclesie pro illo offerri, nisi prius fuerit absolutus, id præcipiendum est, non quod directè possit post mortem absolvi ab excommunicatione, sicut nec excommunicatus

carari potest, quia solvere, vel ligare est actus jurisdictionis, quam Ecclesia in mortuos non habet: sed inditeat, quatenus Ecclesia sepulchrum in loco sacro concedit in excommunicatione mortuo, & ut vivi fideles possint preces, & Suffragia pro illo offerre, & communicare cum mortuo. Et ita declarat, ipsum excommunicatum esse absolutum ab excommunicatione in vita contracta, siquidem evidenter signa Pœnitentiæ dedit, *Covarr. cit. l. 1. Azor cit. l. 2. q. 3.* Sufficit autem ista signa per unum testem probari, *Gabriel l. 1. concl. comun. Tit. de testib. concl. 1. n. 17.*

CLXXIX. Huc quoque pertinet, quod statutum est in c. *Sacris*, 38. h. t. Licet quis voluntati communicaverit eam illis, qui cum omnibus suis fautoribus, & participibus excommunicati fuerunt, postea in se conversus, de mandato Ecclesiæ, eosdem excommunicatos, quos foverat, impugnaverit, non tamen habendus est pro absoluto, nisi prius fuerit absolutus: nec si in bello occubat, sunt oblationes pro illo recipiendæ, nec pro eo est orandum, nisi de ipsius viventis pœnitentia per evidenter signa constiterit: & juxta formam Juris traditam in Constitutione (quæ habetur in c. *A nobis*, 28. h. t. de qua supra) defuncto etiam absolutio impendatur. Tunc enim Ecclesiæ pro illo oblationes, & orationes recipiet, sicut pro alijs fidelibus defunctis, *Gl. fin. hic.*

Hinc colligitur, quod absolutio necessariò requiratur ad tollendam excommunicationem, quamvis excommunicatus pœnitentiam agat, *Covarr. in c. Alma*, p. 1. §. 11. n. 5. Idque procedit, tametsi excommunicatus pœnitens erroris, ex mandato Ecclesiæ, pugnaverit contra alios excommunicatos, & in tali bello decesserit, non habetur pro absoluto, nisi absolutio fuerit subsecuta, *Gl. hic in notat. Barb. hic in Collect. n. 2.*

§. VII.

Quando excommunicatus habendus sit pro absoluto ab excommunicatione, vel non?

CLXXX. De hoc agitur in primis in c. *Sicut*, 39. h. t. ubi proponitur, quod aliqui excommunicati a suo Episcopo accedunt interdum Curiam Romanam, sed redeuntes dicunt se esse absolutos, non ostensis litteris suæ absolutionis. Unde queritur, an debeant haberi pro absolutis? Respondet Papa, nisi excommunicati ab Episcopo adferant litteras absolutionis ab ipso Papa, vel delegato ipsius, vel alio modo de ipsorum absolutione legitime constiterit, ipsos pro excommunicatis, ut prius, habendos, & vitandos esse.

Ubi notandum primò. Semel excommunicatus præsumitur semper excommunicatus, nisi probet se absolutum, *Abb. hic not. 1.* & ideo etiam semper debet vitari, donec de absolutione constet, saltem si fuit simpliciter excommunicatus, & non solum sub conditione, *Covarr. in c. Alma*, p. 1. §. 2. n. 6. *Barb. hic n. 4. §. 6.*

Notandum secundò. Absoluto ab excommunicatione non est credendum, nisi id probet, ut patet ex hoc c. & quidem probari debet absolutio per testes, vel alio legitimo modo, *Abb. hic n. 2. not. 2. &*

Tomus V.

ideo non sufficit probare se esse absolutum ab excommunicatione per schedulam Confessarii, sed probari debet per duos testes, qui asserant excommunicatum absolutum esse, & satisfecisse parti læsæ, *Barb. hic n. 3.* Id verò procedit in foro contentioso, & judiciali, nam in foro conscientie, & pœnitentiæ creditur soli confitenti, quia in eo non agitur, nisi de præjudicio proprio, & non aliorum, *Gl. hic V. Litteras. junct. Gl. margin. lit. B. Abb. hic n. 4.*

CLXXXI. Secundò, si Papa excommunicatum a se postea litteris suis salutet (vel Apostolicam benedictionem ei impertitur) non ideo censendus est eum absolvere ab excommunicatione, prout statuitur in c. *Si aliquando*, 41. h. t. Ubi Papa Innocentius III. rescribit: Si forte contingat, ut Papa ad aliquos Auctoritate Apostolicâ excommunicatos, postea litteras suas mittat, in quibus eos salutet, non propterea censendum est, sententiam excommunicationis esse relaxatam: cum per ignorantiam, vel per negligentiam, vel nimiam occupationem, vel etiam per subreptionem (videlicet hoc tacito, quod esset excommunicatione ligatus) contingat hujusmodi litteras impetrari.

Hinc colligitur, quod prohibita est communicatio cum excommunicatis, non tantum verbo, sed etiam per epistolam, aut nuncium, *Covarr. in c. Alma*, §. 2. n. 1. quia excommunicati non sunt salutandi, ne per salutationem videatur aliquis illis consentire, & ut facilius resipiscant, cum viderint se contineri, & aliorum hominum communione privari, *Gl. hic V. Salutationis. in fine.* Et si verò Papa communicando cum excommunicato, non incidat in excommunicationem, quia legibus humanis est solutus, *Gl. hic V. Salutationis. in fine.* malè tamen ageret sic communicando, & ideo Papa, quando Legati Principum excommunicati petunt ab eo audientiam, curat eos prius absolvi, ita tamen, ut finitâ audientiâ, reincidant in priorem excommunicationem, ut notat *Abb. hic n. 5.*

CLXXXII. Porro si S. Pontifex, non tantum per ignorantiam, subreptionem, negligentiam, aut nimiam occupationem: sed etiam, si scienter participet excommunicato, verbo, vel osculo, vel alio quovis modo (ut in convivio, oratione, vel itinerando &c. *Gl. hic V. Quovis modo*) ipsum per hoc absolvere nullâ ratione censetur, nisi se velle per hoc ipsum pro absoluto haberi exprimat, prout statuitur in *Clement. Si summus*, 4. ult. h. t. Sicut autem Papa, communicando cum excommunicato, ipsum non absolvit, nisi id exprimat: ita nec alium evitendo, ipsum excommunicat: unde non incidit in minorem excommunicationem, si quis communicat cum illo, quem Papa vitat, *Gl. hic V. Si summus. & Abb. n. 1.* Additur in cit. *Clem. ult. §. Si militet*, h. t. Si Papa quoque aliquem, ex certa scientia, sub titulo cujusvis dignitatis (Ecclesiasticæ, vel sæcularis, *Gl. hic V. eod.*) verbo, constitutione, aut litteris nominet, honoret, vel quovis alio modo tractet, non censetur per hoc ipsum in illa dignitate constituere, seu approbare, aut quidquam novi juris ei tribuere, nisi hoc exprimat se velle. V. g. si aliquis sine Canonico Titulo obtinuerit Episcopatum, vel aliam dignitatem, & Papa in datis ad ipsum litteris, appellat eum Episcopum illius

T t t

illius loci, per hoc non constituit illum Episcopum, seu novum jus ei concedit, *Gl. hic in casu.*

§. VIII.

An, & quando Clerici criminosi possunt incarcerari, vel etiam à laicis capi, absque metu incurrendæ excommunicationis?

CLXXXIII. De hac quæstione agitur in c. *Ut fama. 35. h. t.* ubi dicitur, quod Episcopus Londonensis consuluit Papam Innocentium III. utrum Clerici graviter delinquentes, qui non penitentiam: sed captatâ opportunitate, inde auferunt, & prioribus sceleribus se immiscent, possint ab Episcopo, vel alijs Prælatiis suis arctâ custodia deputari? Respondet Papa, quod cum Prælati excessus, seu delicta Clericorum subditorum corrigere teneantur, & publicæ utilitatis interfit, ne crimina maneant impunita, & illi Clerici fiant deteriores, possunt illos, postquam fuerint de crimine condemnati, sub arctâ custodia detinere (sine pœna excommunicationis, *Gl. hic V. Mancipari.*) Deinde addit idem Papa, quod etiam laici, citra periculum excommunicationis ab eis incurrendæ, possint Clericos in magnis sceleribus deprehensos capere, & ad iudicium trahere, etiam, si opus sit, violentè: dummodo id faciant ex mandato Prælatorum Ecclesiasticorum, quorum jurisdictioni illi Clerici sunt subiecti, & quorum est corrigere: quia tunc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate hoc faciunt, facere videntur. (quod enim per alium quis facit, per se ipsum facere intelligitur, *Gl. pen. hic*) ita tamen ut non amplius laicorum violentia se extendat, quàm exigat defensio, seu rebellio Clericorum.

Notandum primò. Clericus probabiliter suspectus de fuga potest conijci in arctum carcerem, licet aliàs solum detrudendus esset in Monasterium, ad agendam ibi penitentiam, *Abb. hic n. 2.*

Notandum secundò. Iudex secularis potest per Ministros laicos capere Clericum deprehensum in flagranti crimine, non ut eum puniat, sed ut tradatur suo Judici Ecclesiastico, *Clarus in pract. crim. §. fin. q. 28. n. 6.* Similiter possunt etiam alij laici capere Clericum, ex mandato Ecclesiastici Prælati, quia is facere intelligitur, cujus auctoritate fit, *Gl. hic in notat.* Requiritur autem mandatum speciale, & non sufficit generale, *Gl. hic V. De mandato.* & debet hoc fieri, cum moderamine inculpate tutelæ, & caveri, ne excedatur modus, *Gl. fin. hic.*

CLXXXIV. Aliud exemplum, in quo aliquis similiter declaratur non incurrisse excommunicationem, habetur in c. *Veniens. 16. h. t.* Nam cum quædam Monialis ingrediens Ecclesiam cœpisset ludere cum alio Clerico, dum Sacerdos Divina Officia celebraret, adeoque ipsum turbaret, & impediret in sacro Ministerio, manibus apposis, voluit illam educere, cum autem egredi noller, vi trahendo illam, coëgit egredi. Propter quod factum Episcopus Sacerdotem illum, tanquam ex-

communicatum, vitavit, & iussit ab alijs rebus Re delatâ ad Papam, is mandavit, ut si reus habeat, deinceps illum non evitet, cum non possit propterea excommunicari. Ratio est, quia Sacerdos hic præsumitur, non animo iniuriarum, sed bono zelo manus illi mulieri injectisse, de illius Ecclesia expulisse, ut patet ex illis verbis, *ut non possit circa celebrationem Divinorum videri, sed hic V. Celebrationem.* Hinc patet, quod Sacerdos, qui libet alius, ratione officij, quod in Ecclesia potest turbare Divina Officia repellere, citra periculum incurrendæ excommunicationis, quæ non incidit in Can. Si quis suadente. *Gl. hic in loc.*

§. IX.

An sint excommunicati, qui violentas manus iniiciunt in Clericos, qui incedunt ut laici, de habitu Clericali?

CLXXXV. Respondetur negativè, dummodo tertio fuerint moniti, prout statuitur in c. *De adu. 25. h. t.* Ubi cum quæsitum fuisset, cum qui in Clericum, relicto habitu Clericali, armati, & talaria gestantem temerarias manus injectis, si ipse iure excommunicatus? Respondet Papa, quod tales Clerici, si à Prælatiis suis tertio moniti, deponere noluissent arma militaria, non debent quædere privilegio Clericorum (scilicet Can. *Si quis suadente*) quia frustra implorat auxilium legis, qui in ipsam committit, & lex civilis præbet etiam argumentum, quo cavetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuit, non posse iniuriarum agere, si in veste meretricia fuit deprehensa, *Labeonem. 15. §. Si quis Virgines. ff. de Injur.*

Hinc colligitur primò, quod Clericus in Minoribus constitutus, si dimisso habitu Clericali, amittat privilegium Clericale Canonis, & fori amittit ita ut potestati seculari sit tradendus, *Abb. hic n. 2.* Veruntamen hodie si Clerici in Minoribus constituti, neque beneficia habentes incedant, sine habitu tonsura, possunt puniri per Iudices seculares, si à suo Prælato moniti non fuerint, ut restantur in c. *in pract. crim. §. fin. q. 36. n. 19.* ubi n. 23. notatur quod Clericus, etiam Sacerdos, qui dimisso habitu Clericali, & Tonsurâ, immiscet se excommunicationi, amittat privilegium fori, ita ut possit à Iudice seculari puniri, etiam si non fuerit ter monitus à Prælati suo, de quo in c. *Perpendimus. 23. h. t.*

Colligitur secundò, quod leges civiles in iudicium Canonum adduci, & allegari possunt, *Abb. hic n. 6.* Ut in hoc c. sicut Matrona aliàs honesta, si deprehendatur in veste inhonesta, non potest ab iniuriarum intentare, si de adulterio, vel fornicatione fuerit diffamata: ita nec Clericus, qui violatione fuerit diffamatus: ita nec Clericus, qui contra prohibitionem Canonum, incedit in habitu militari, non potest subsidium Canonum implorare, quia præsumitur quis talis, qualis est habitus, quæ portat, *Abb. hic n. 3.*

CLXXXVI. Præterea idem quoque statuitur quod in priore cap. in c. *Contingit. 45. h. t.* Nam cum

in Flandria quidam Clerici nec in Tonsura, & habitu, nec in negotiis se Clericos esse ostenderent, & solum ut subterfugerent publica iudicia, & penam, se ut Clericos exhiberent, verbotenus allegantes fori privilegium, qui factis negarunt statum Clericalem (& sic ipso facto renunciarent privilegio Clericali, *Gloss. hic V. Fallis.*) Ideo mandat Pontifex Innocentius III. Episcopo Diocesano, ut si tales tertio commoniti non se emendent, privilegium Clericale fori amittant: quod non solum in favorem, & tutelam Clericorum, sed etiam in odium laicorum, ad eorum violentiam coercendam, est concessum: (cum laici oppidum Clericis sint infesti, *Gl. fin. hic*) quia privilegium meretur amittere, qui permittit sibi abutitur potestate, & frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem.

Ubi notandum primum, ex tribus potissimum potest discerni Clericus à laico, ex Tonsura, forma vestimentorum, seu habitu, & qualitate negotiorum, quia negotia secularia tractare non debent, *Abb. hic n. 2.* de quibus dictum in *Tit. 1. huius Libri.*

Notandum secundum, non sufficit ad amittendum privilegium Clericale fori una admonitio pro omnibus, cum Jus requirat trinam: eaque non potest fieri per Iudicem secularem, sed debet fieri per Ordinarium loci, seu Diocesenum, *Abb. hic num. 4. & 5.*

SECTIO VI.

ALIÆ NONNVLLE QVÆSTIONES circa excommunicationem, aliasve Censuras proponuntur, & exponuntur.

§. I.

Quomodo Prelatus Ecclesiasticus se defendere possit etiam spirituali gladio, scilicet Ecclesiastica censurâ, contra potestatem temporalem, seu secularem?

CLXXXVII. De hoc agitur in *c. Dilecto. 6. h. 1. in 6.* Ubi habetur, quod Ballivus, seu Dominus quidam temporalis, Decanum Aurelianensem, (qui ex consuetudine, vel privilegio habebat potestatem ordinariam, vel saltem potestatem inferendi censuras, *Gl. hic V. Decano.*) bonis suis temporalibus (mobilibus) iniuste spoliare, vel ea violenter occupare (immobilia scilicet, *Gl. hic V. Occupare.*) præsumpsit. Sed quia dictus Decanus adversus potentiam huius Domini secularis non erat sufficiens se temporalibus armis defendere, potuit recurrere ad arma spiritualia (excommunicationem nem scilicet, & interdictum) quæ sunt arma Ecclesiæ propria, & totam terram ipsius Ecclesiastico interdicto subiecit, cum omnes leges, & Jura vim vi repellere, & cunctis se defendere permittant. Præterea quia cuilibet permittitur defendere proximum, cum inferatur ipsi injuria, imò ad hoc tenetur, aliis si negligeret defendere proximum, par-

ticeps fieret culpæ injuriantis, multo magis licitum est alicui se ipsum defendere, cum injuria ipsi in persona sua, vel bonis suis inferatur: (quia ordinata charitas à se incipit, *Gl. hic V. Sibi mer.*) Et sic uterque gladius, temporalis & spiritualis, se invicem adjuvare debent.

Pro declaratione hujus cap. notandum primum, Prelatus Ecclesiasticus potest gladio spirituali se defendere contra Potestates, & Dominos temporales, seu seculares: ideo si alicui Episcopo, vel alii Prelato Ecclesiastico injuria inferatur ab aliquo seculari, potest Episcopus talem excommunicare, vel terram ipsius subijcere interdicto Ecclesiastico, ut patet ex hoc *c. Gl. ibid. in notatis.*

Notandum secundum, potest Episcopus, vel alius Prelatus simili potestate præditus, uti gladio spirituali, scilicet excommunicatione, & interdicto, non solum quando gladio temporalis, sive armis se tueri non potest, sed etiam aliis quandoque vult: unde quod hic dicitur, eum, qui armis temporalibus se defendere nequit, posse recurrere ad gladium spirituale, id intelligendum est maxime, quia etiam potest prius uti gladio spirituali, & postea recurrere ad temporalem, ut notat *Franc. hic n. 2. & Hostiens.*

Notandum tertium, Episcopus potest uti gladio spirituali censuræ Ecclesiasticæ, non solum pro defensione bonorum, & jurium Ecclesiæ, sed etiam ad defensionem bonorum, & jurium patrimonialium ipsius Prelati, *Barb. hic in Collect. n. 3.* quia defendere quis potest bona propria, etiam occidendo eorum invalorem, si aliter ea defendere nequeat, de quo dictum supra *Tit. 12.*

Notandum quartum, Prelatus Ecclesiasticus, non solum potest defendere gladio spirituali, sive per censuram Ecclesiasticam, bona & Jura Ecclesiæ suæ, & bona patrimonialia, sed multo magis propriam personam suam ab injuria, & violentia secularium, ut constat ex hoc *c. Barb. hic n. 5.* Ubi etiam additur, quod quilibet potest ac tenetur proximum ab offensa, & injuria defendere, *Barb. hic n. 9.*

Notandum quintum, potest Prelatus Ecclesiasticus uti gladio spirituali, scilicet excommunicatione, etiam non præmissa monitione, *Franc. hic n. 2. nor. 3.* quando ea infligitur pro defensione proprii juris, aut contra occupantem res Ecclesiæ, *Covarr. in c. Alma, p. 1. §. 9. n. 6.*

Notandum sextum, vim vi repellere licet, tam secundum Leges Civiles, quam Canones, cum defensio sit juris naturalis, & non solum laicis, sed etiam Clericis, quibus etiam licet se defendere temporalis gladio, & armis contra injuriam illatam, etiam in rebus, *Franc. hic n. 1.*

Notandum septimum, gladius temporalis, & spiritualis se invicem adjuvare debent, unde Judex Ecclesiasticus invocare potest auxilium gladii temporalis Judicis secularis, & hic auxilium gladii spiritualis, Judicis Ecclesiastici, & una potestas aliam adjuvare debet, *Franc. num. 5.*

not. ult.



§. II.

*Si malefactor captus à Iudice laico
dicat se esse Clericum, ad quem Iudi-
cem spectat de hac recognoscere,
secularem, an Ecclesia-
sticum?*

CLXXXVIII. De hac questione agitur in c.
Si Iudex. 12. h. t. in 6. quam Gloss. hic in princ. dicit
esse valde utilem, & sapientissime in praxi occurrere. Ad
hanc questionem ita responder Bonifacius VIII.
si Iudex laicus malefactorē captum (quia suspectus,
& diffamatus fuit de aliquo crimine) in custodia
detineat, & is se Clericum esse dicat, & ideo remitti
petat ad Iudicem Ecclesiasticū: vel Iudex Ecclesia-
sticus tanquam suum Clericū repetat: Iudex verò
secularis neget illum esse Clericum, idēq; remit-
tendum non esse: hoc casu, ad Iudicem Ecclesiasti-
cum cognitio huius causæ pertinet (id est, an ille
sit Clericus) quia est de re Ecclesiastica, & spiritua-
li (de qua nec principaliter, nec incidenter potest
cognoscere Iudex secularis, Gl. hic V. Spirituali.)
vocato tamen Iudice seculari, vel alio, cuius in-
terest (nempe Adversario, qui eum fecit capi, &
detineri, Gl. hic V. Interest.) Quod si notorium sit,
quod idem malefactor sit Clericus, & talis, qui
huiusmodi privilegio gaudere debeat: (quia non
est Clericus conjugatus, vel bigamus, vel degrada-
tus &c. talis enim non esset remittendus ad Iudicem
Ecclesiasticum, quia privilegio Clericali non gau-
det, Gl. hic V. Debeat.) & tunc statim absque alia
cognitione remittendus est ad Iudicem Ecclesiasti-
cum, (quia tunc non est necessaria cognitio) Vel
est fama publica, quod ille sit Clericus, aut ipse
communiter pro Clerico habebatur: & tunc sta-
tim etiam ante cognitionem, an ille sit Clericus,
debet reddi Curia Ecclesiastica. Similiter debet
statim remitti ad Iudicem Ecclesiasticum si reus,
ante capturam, se non gerebat ut laicum publicē,
sed deprehensus fuit in habitu Clericali, Tonsu-
ram & vestes deferens Clericales, quia talis Cleri-
cus reputari debet, donec de contrario constet,
(Et si postea appareat, quod sit laicus, Iudex Eccle-
siasticus ipsum remittet ad Iudicem secularem, Gl.
hic in casu.) Sicut qui est in possessione ingenuita-
tis, si dicatur ab alio libertinus, probare id debet
non ipse, sed Adversarius, qui id asserit (juxta l.
Ea quæ. 21. C. De liberali caus. l. Liberis. 7. §. fin. &
l. Cui necessitas. 39. ff. eod. & l. Circa. 14. ff. de proba-
tion.) Isque status alicujus videtur, in quo ipse de-
prehenditur, donec contrarium doceatur. Si au-
tem reus, antequam caperetur, publicē se pro lai-
co gerebat, ac pro tali communiter habebatur,
tunc quamvis tempore capturæ fuerit repertus in
habitu Clericali, non est restituendus, sed rema-
nebit sub custodia Iudicis secularis, donec probet
se Clericum esse, quia ei incumbit onus proban-
di, propter præsumptionem, quæ stat contra ipsum,
& orta est ex præcedente publica delatione habi-
tus laicalis. Interim tamen dum pender probatio
Tituli Clericalis, (quæ fieri debet coram Iudice

Ecclesiastico, Gl. hic V. Fecit.) contra illum
procedatur à Iudice seculari.

CLXXXIX. Notandum primo, quod
est captus per Iudicem secularem, & contrariū
an sit Clericus habens Tonsuram primariā, vel in
res Ordines, vel etiam an in habitu Clericali de Tu-
sura inceserit, huius rei cognitio, & probatio debet
fieri coram Iudice Ecclesiastico, & non coram Iudice
seculari, adeoque pertinet ad jurisdictionem Ecclesiasti-
cam, ut deciditur in hoc c. *Coram. præf. q. 4. §. 1. &*
2. Clarus §. fin. q. 36. n. 21. & alii DD. communiter
referant plures apud Barb. hic. 3. quodlibet quæ-
di quæstio in facto consistat: postea autem Iudex
secularis de quæstionibus facti circa Ecclesiasticā
& spiritualia negotia cognoscere. Sed contrariū ne-
gatur, sine speciali privilegio Papæ, vel immemorabili
consuetudine, Barb. c. l.

Notandum secundò, non solum ipse Clericus
potest excipere se esse Clericum, & petere remitti-
tur ad Iudicem Ecclesiasticum, sed etiam ipse Iudex
Ecclesiasticus ex officio suo potest petere Clericum
captum per Iudicem secularem, *Frans. hic. n. 1. &*
& Civitas potest repetere civem suum, & petere, ut
ei administretur iustitia, l. 1. §. 1. ff. de Re iudic.

Notandum tertio, potest tamen Iudex secularis
capere Clericum in crimine reperiunt, perire, vel per
Ministros suos, qui se pro laico publicè gerunt, ob
metu excommunicationis, nempe si reus fugatus
sit, vel saltem suspectus de fuga, non quidem una
retinendi illum aut puniendi, sed tradendi compo-
pito Episcopo suo, aliis enim excommunicationem
incurreret, *Gl. hic in casu, & Frans. n. 1.*

Notandum quarto, si notoriè constiterit captum
Iudice seculari esse Clericum, ut quis est in officio
Archidiaconi, vel Archipresbyteri, vel alius effren-
ficiatus, tum statim remitti debet ad Iudicem Eccle-
siasticum, *Gl. hic V. Notorium*, quicquid opponi-
tur exceptio notoria, Iudex statim debet illum ab-
tere, absque alia judiciali cognitione, *Frans. hic*
Est notorium. n. 1.

CXC. Notandum quinto, pendente quæ-
ne ista, an quis sit Clericus, vel laicus, non debet
manere sub custodia Iudicis secularis, sed Eccle-
stici, si ante capturam publicè reputabatur Cleri-
si verò ante comprehensionem publicè reputabatur
laico, non debet remitti ad Iudicem Ecclesiasticum
donec constet, an sit Clericus, *Gl. magna hic in casu*
Sed neque Iudex secularis, pendente ista quæstione,
reus sit Clericus, vel non, debet illum à custodia
mittere, quia hic pendente, nihil est innovandum
Frans. hic §. Non sic. not. 4.

Notandum sexto, in dubio præsumitur quod
talibus, & ita iudicari debet, qualis in exterioribus
apparet, & reperitur, unde dicenti contrarium
incumbit onus probandi, quia per talem habitum
constituitur quis in quasi possessione talis status, &
relevatur ab onere probandi, & hoc transferunt
adversarium, *Frans. hic §. Idem esse, not. 3.*

Notandum septimo, qui de tertio lignum officii
officii, præsumitur esse in illo officio, caput signum
portat, ex stigmate enim, live lignis impressis
recognoscitur, ut dicitur *hic §. Lignum, & Frans.*
Idem esse. n. 4.

Notandum ultimum, etsi captus per Judicem secularē, ante capturam, publicē gerebat se pro laico, tamen quæstio ista, an sit Clericus, vel non, est præjudicialis, & ideo cognitio causæ principalis interim quasi dormit & quiescit, quia quando litigatur super aliquo articulo incidente, Judex debet super sedere in negotio, seu causa principali, nec potest in illa procedere, ut habetur in hoc c. in fine, Gl. magn. hic in notat. Franc. hic in §. Non sic, n. 3. not. ult.

§. III.

Virum excommunicatio post appellationem lata, sed quæ per negligentiam deserta fuit, convalescat, vel non: Et an talis excommunicatus nihilominus sit denunciandus, & vitandus?

CXC. De hac quæstione agit in c. Licet. 14. h. t. in 6. Ubi Papa Bonifacius VIII. ita rescribit: » licet sententia excommunicationis post legitimam » appellationem lata, per negligentiam appellantis » illam non prosequentis non ratificetur, nec convalescat: Excommunicatus tamen nominatim, specialiter, & expressè, si appellationem eandem, infra tempus ad ipsam prosequendam ab homine, vel a jure statutum, non fuerit, ut debuit, prosecutus, eo elapso, publicè denunciari, & tam in actibus judicialibus, quam extrajudicialibus vitari debet, atque a legitimis actibus amoveri, donec docuerit, quod post legitimam appellationem excommunicatus, & ipsa excommunicatio nulla fuerit.

CXCII. Pro explicatione hujus cap. notandum primò, si excommunicatus, post legitimam appellationem, id est, ex justa, & vera causa interpositam, eam debito tempore, per negligentiam non prosequatur, non ideo ratificatur, seu validantur attentata ab excommunicatore post appellationem, Franc. hic n. 1. & ratio est, quia per appellationem legitimam eximitur appellans a jurisdictione Judicis, ejusque jurisdictio suspenditur: idcirco tam excommunicatio, quam alii actus gesti ab eo post appellationem valere non possunt, & per consequens neque ex post facto convalescere, quod enim nullum est ipso jure, non potest tractu temporis convalescere, nec ratificari, juxta Reg. Jur. 18. in 6. Barb. hic n. 3. Et quamvis in hoc c. solum fiat mentio de excommunicatione, idem tamen est de sententia suspensionis, & interdicti, cum sit eadem ratio, arg. c. Statutum. 13. h. t. in 6. imò etiam in qualibet alia sententia, quæ ipso jure nulla est, ita ut non esset necesse appellare, quia si tunc condemnatus appellaret, & appellationem non prosequeretur, non idcirco convalesceret sententia, ob dictam rationem, Gl. hic V. Excommunicationis.

Notandum secundò, quoad desertionem appellationis paria sunt non prosequi appellationem, intra terminum juris, vel hominis, de quo in c. Personas. 4. c. seq. de appell. Franc. hic num. 2. Quamvis autem appellans, post desertam appellationem, sine justo impedimento, non possit prosequi ipsam appellationem: potest tamen prosequi nullitatem excommunicationis, & dicere, illam esse nullam, non solum quia lata est post appellationem, sed etiam ex alia causa coram quocunque Judice competente, Clement. sicut. 3. de appellat. Franc. hic n. 3.

Notandum tertio, qui poterat prosequi suam appellationem, & id negligit, merito punitur, nempe ut publicè denunciatur excommunicatus, & vitari debeat in judicio, & extra judicium, ut habetur in fine hujus c. ipse tamen non tenetur interim se gere pro excommunicato, si in veritate non est excommunicatus, quia sententia excommunicationis fuit nulla, & quæ interim fecit, sunt valida, ut si eligat aliquem ad beneficium, quamvis id pendeat ex futuro eventu, si probata fuerit nulla excommunicatio, Franc. hic num. 2. not. 3. Neque verò sequitur, iste fuit excommunicatus declaratus, & publicè denunciatus, ergo est excommunicatus, quia fortè revera non est excommunicatus, Gl. hic V. Nunciari.

§. IV.

An Prælati Ecclesiastici possint per laicos capere, vel conicere in carcerem Clericos, sine pœna excommunicationis?

CXCIII. De hac quæstione agit in c. Si Clericos. 15. h. t. in 6. Ubi Papa Bonifacius VIII. ita rescribit: Si Episcopus, vel alius Prælati Clericos suæ jurisdictioni subiectos propter commissa crimina (licet nondum constet illos esse incorrigibiles) mandat per laicos capi, & in carcere includi, ne fugiant: nec ipse est excommunicatus, nec laici capientes excommunicationem incurrunt: quia nulla hic intervenit temeritas, nec injuria, nisi ex proposito excedant: ut si capientes Clericum, & ducentes in custodiam non resistentem, calce, pugno, vel alio modo percuterent, tunc enim excederent, & excommunicati forent, ut notat Gl. hic V. Excedatur. Similiter si Clerici cautionem fidejussoriam dederint Episcopo, sive Prælato suo, de parendo juri, non debent in carcere detineri: nisi criminis enormitas, vel alia causa rationabilis suaserit eos detinendos.

CXCIV. Ubi notandum primò, cum textus hic in princ. loquatur in genere de Clericis, locum habet, si sint Clerici in Sacris constituti, si non: quamvis in modo capiendi, & detinendi inter eos sit servandum discrimen, juxta c. Cum beatus. 8. dist. 45. Gl. hic in princ. & Franc. not. 1.

Notandum secundò, Clerici propter commissa delicta possunt capi, & detineri in vinculis per Judices laicos, ex mandato Episcopi, vel alterius Judicis Ecclesiastici, nec ideo laici illi incurrunt excommunicationem, quia illud non faciunt injuriosè aut temerariè, Gl. hic in casu in notat. Franc. num. 2. Hinc colligitur per sensum contrarium, quod Clericus propter debitum civile non potest capi, & incarcerari, quia hic id solum permittitur propter commissa delicta, Franc. hic num. 3. Ubi tamen id limitat, nisi tale debitum civile descendat ex crimine, quia tunc propter illud capi, & detineri in vinculis posset.

Notandum tertio, quando Clericus etiam de jure propter crimen potest capi, & incarcerari, si det fidei iuramentum de parendo juri, non debet ulterius detineri, sed liber dimitti: nisi crimen esset adeo grave, ut timeretur, ne relictis fidei iuramentis, aufugiat, vel ex alia rationabili causa. Multo magis vero relaxari debet carcer, si Clericus daret pignora, quæ majore est cautio, quam per fidei iuramentum, *Gl. hic V. Fidei iuramentum.*

CXCV. Postremo hoc loco addendum, quod circa suspensionem, & interdictum Episcoporum habetur in c. *Quia periculosum* 4. h. t. in 6. Ubi Papa Bonifacius VIII. statuit, ut Episcopi, & alii Prælati Superiores (Archiepiscopi, Patriarchæ, & Primates) nullius Constitutionis, sententiæ, vel mandati occasione, sententiam suspensionis, & interdicti, ipso jure, incurrant, nisi in illis de Episcopis expressa mentio fiat. Ubi etiam ratio redditur in *primo*, quia periculosum est, ut Episcopi, eorumque Superiores, propter Pontificalis officii executionem, quod frequenter incumbit, in aliquo casu sententiam suspensionis, vel interdicti, ipso facto, incurrant. Nempe quia Officium Episcoporum, & iis Superiorum est communius, & generalius, & ideo multi gravarentur, si eorum Officium per suspensionem, vel interdictum impediri contingeret. Et hinc Papa, non tam Episcopis, quam eorum subditis per hanc Constitutionem providere voluit *Gl. hic V. Quia periculosum.* Verum hæc non est causa principalis, & adæquata, quæ potius est ipsa dignitas Episcopalis, ut colligitur ex c. *Si compromissarius* 37. §. *Hujusmodi de Elect.* in 6. Ubi absolute dicitur, quod Episcopus nullam sententiam Suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur.

CXCVI. Notandum hic præterea primo, quamvis Constitutio pœnalis generaliter, & indirecte loquens, includat etiam Episcopos, ita ut in pœnam hujusmodi Constitutionis incidant, ut tradit *Gl. in c. Sciant* 12. *V. Cuncti, & in c. Cupientes* 16. §. *Cæterum V. Suspensos de Elect.* in 6. Id tamen fallit in pœna suspensionis, & interdicti, in qua nunquam includuntur Episcopi, nisi de illis expressa mentio fiat, ut dicitur hic in fine. Ac proinde non sufficerent verba generalia, vel universalia, ut si dicatur, *omnis, quilibet, vel quicumque*, quia ubi expressa mentio requiritur, non sufficiunt verba generalia, *Franc. hic n. 1.* Privilegium autem hoc competit Episcopo electo, & confirmato, licet nondum consecrato, quia Episcopali dignitate jam est præditus, *Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 2. n. 2.*

Notandum secundo, appellatione Episcoporum, etiam in materia pœnali, comprehenduntur iis Superiores, ut Archiepiscopi, & Patriarchæ, imò & Cardinales, in illis, quæ concernunt Officium Pontificale, quia non datur Ordo Superior Episcopali, unde se etiam Papa vocat Episcopum, *Gl. hic V. De Episcopis, Franc. n. 2.*

Notandum tertio, Constitutio hæc habet locum, non solum in pœna suspensionis ab officio, sed etiam à beneficio, *Gl. hic V. Officii, & in c. Si compromissarius* 37. §. *Hujusmodi V. De Iure de Elect.* in 6. quia spiritualia, sine temporalibus diu esse non possunt, adeoque Episcopus hujusmodi pœnam suspensionis à beneficio non incurrat, si Constitutio, senten-

tia, vel mandatum illam constituit, *Ator cit. c. 32. q. 8. §. Quæritur.*

Notandum quarto, privilegium communitatis hoc c. Episcopis, & iis Superioribus, ut sententia pœna suspensionis, & interdicti, non habeatur, scopi quoad pœnam excommunicationis, quia inluit Papa eos potiri hoc privilegio, ut excommunicati liberi à sententia excommunicationis, ipsi non sentiant. Unde ipsi etiam comprehenduntur in c. *Si quis laudante, caus. 17. q. 4. & c. 1. de homicid. in 6. Gl. hic V. Suspensionis, & Ator cit. c. 32. q. 8.*

SECTIO VII.

DE SECUNDA CENSURA ECCLESIASTICA, nempe Suspensione.

§. I.

Quid est quod duplex sit Suspendio Ecclesiastica?

CXCVII. ASSERTIO. Suspendio proprie dicta est censura, per quam persona Ecclesiastica privatur usu, seu exercitio Ordinis, officii, seu beneficii Ecclesiastici, quod illi competit, ratione officii, potestatis Ecclesiasticæ, prout communitate dicitur à Theologis, & Canonistis, Ubi censura pœnalis generis, per quam differt suspensio à pœna excommunicationis, vel privationis beneficii, quæ pœna non tantum censuræ, *Avila p. 3. de cens. dist. 1. dub. 2.* Differt secundo, per quam persona Ecclesiastica, quia licet sunt capaces suspensionis proprie dictæ, sed soli Clerici nam suspensio versatur circa Ecclesiasticas actiones, quas exerceri prohibet. Dicitur tertio, privatur usu, vel exercitio, quia per suspensionem aufertur ipsum officium, seu potestas Ordinis, & ius Beneficii Ecclesiastici, sed suspenditur tantum, seu impeditur ejus usus, live exercitium, *Laym. l. 1. c. 5. p. 3. c. 1. n. 1.* Distinguitur autem suspensio in communicationem majorem, tum quia hæc privationis munibus Ecclesiæ suffragiis, & communicationis delium in Divinis, & humanis, & aliis multis, quibus non privat suspensio. Tum quia excommunicationis, etiam privet receptione, vel etiam administratione Sacramentorum, non tamen privat, in quantum talis administratio, est exercitium Ecclesiasticæ potestatis, sicut privat suspensio, sed quatenus quædam communicatio cum fidelibus, *Avila l. 1. c. 1. Ex dictis sequitur.* à minore vero excommunicationis distinguitur suspensio, quia illa privat solum potestatem susceptione Sacramentorum: suspensio vero potestatem non passivam, sed activam collatione Sacramentorum, nec restringitur ad Sacramenta, sed etiam ad alias actiones, seu functiones se extendit, quæ potestatem exerceri, *Tanner. tom. 4. dist. 6. q. 10. dub. 7. n. 10.*

Differt secundo, suspensio ab interdicto, tum quia suspensio non potest incurrere, nisi ob propriam culpam, interdictum vero potest, sine propria culpa incurrere: tum quia interdictum prohibet administrationem aliquorum Sacramentorum, & celebrationem Divinorum Officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ; non item suspensio, ut ex infra dicentibus patebit, *Avila l. 1.*

Differt tertiò. Suspendio à degradatione, & depositione, quia hæc privant universaliter, & in perpetuum ipso officio, & beneficio Ecclesiastico, sine spe restitutionis, non autem suspensio.

CXCVIII. ASSERTIO 2. Suspendio dividitur primò, in totalem & partialem, Totalis rursus duplex est, vel simpliciter totalis, quæ est simul ab officio, & beneficio, eaque ferri potest duobus modis. Primò expressè, tam ab officio, quàm beneficio, cuius exemplum habetur in *c. Tuarum. 11. de privileg. & Clement. 1. de Decimis*. Secundò ita ut absolute, & sine addito feratur suspensio, neque ex adjunctis limitatio aliqua colligi possit, tunc enim non est ratio, cur magis intelligatur de suspensione ab officio, quàm à beneficio, nam propositio indefinita æquivalere universali. Exemplum est in *Extravag. Divina. 4. de privileg. Inter communes. & Clem. 1. eod.* Vel est suspensio totalis secundum quid, nimirum ab officio, vel beneficio tantum. Suspendio totalis ab officio dicitur, per quam aliquis ab omni officio spirituali, tum Ordinis, tum jurisdictionis, & Ecclesiasticæ administrationis prohibetur. Totalis verò suspensio à beneficio est, per quam aliquis ab omni beneficio Ecclesiastico, quoad ejus administrationem, & fructuum perceptionem suspenditur.

CXCIX. Partialis suspensio fit, vel à certo tantum officio, aut parte ejus, v. g. ab Ordine tantum, per quam prohibetur omne exercitium Ordinis, vel à certo Ordine, per quam prohibentur omnes functiones illius Ordinis, v. g. Sacerdotalis: vel à certa functione, sive actu Ordinis, v. g. ab audiendis Confessionibus, vel celebratione Missæ. Vel à jurisdictione tantum, ita ut nullos actus jurisdictionis suspensus possit exercere: aut à certo tantum actu jurisdictionis, vel quasi jurisdictionis, v. g. à collatione beneficii, vel voce Suffragij in electione. Vel denique fit suspensio, non ab omni simpliciter beneficio, sed certo tantum, aut parte beneficii, v. g. à dimidia parte fructuum, aut distributionibus quotidianis. Aliqui faciunt trimembrem divisionem, in suspensionem ab Ordine, & à jurisdictione, & à beneficio, quia suspensio ab Ordine, & à jurisdictione spectat ad suspensionem à beneficio, *Tann. cit. dub. 7. n. 132*.

Præterea quælibet ex prædictis suspensionibus, vel fertur à jure, vel ab homine: item vel est temporalis, quæ ad certum tempus v. g. triennium durat, & elapso termino, cessat: vel est perpetua, sive quæ nullum certum terminum præfixum habet, & non tollitur, nisi per absolutionem, *Tanner. cit. l. Plura de hoc videri possunt apud Suar. dis. 25. de cens. f. 2.*

CC. Ex dictis infertur primò, quando suspenditur quis determinatè ab officio, sive à jure, sive ab homine, non censetur eo ipso etiam suspendi à beneficio, nisi id exprimat, ut docet *Suar. dis. 26. de cens. f. 3. n. 4. Sanch. l. 3. de matr. dis. 51. n. 12.* & est communior sententia DD. Probat, quia in Jure interdum exprimitur suspensio ab officio, & beneficio, *c. Tunc litteris. 33. in fine. ibi: ab officio, & beneficio denuncietis esse suspensos, de testib. c. Tuarum. 11. ibi: ab officio, beneficioque suspendas, de privileg. & c. 1. de secund. nupt. ibi: ab officio, beneficioque suspensum.* quandoque verò ponitur suspensio ab officio, ut in *c. Quia in omnibus. 3. in fine. de usuris. c. ult. §. fin. de clandest. despons. & quandoque simpliciter à benefi-*

cio, c. Cum in cunctis. 7. §. fin. de Elect. Ex quo patet, quòd suspensio ab officio, & à beneficio sunt diversæ species suspensionum, ita ut una non contineatur sub altera, nisi utraque exprimat; cum ergo sint diversæ pœnæ, & una possit executioni mandari sine altera, sequitur, quòd suspensus ab officio, non est censendus suspensus à beneficio, dum id non exprimitur, quia in pœnis, quippe odiosis, non est facienda extensio ab una ad alteram non expressam: Idque confirmatur ex *c. Inter. 10. de purg. Can. ubi habetur, quòd suspensio ab officio per se non sit conjuncta cum suspensione à beneficio. Nec obstat, quòd beneficium datur propter officium, ergo is, cui interdictum est officium, eo ipso etiam est suspensus à beneficio. Sed neg. conf. nam licet beneficia curata sint propter officium præstandum: acquisito tamen titulo beneficii, illud non amittitur, eò quòd officium præstari nequeat pro tempore à suspensio: sicut neque potest ab eo, qui ad tempus ægrotat, & tamen interim beneficium retinet, & fructus illius percipit, *Tanner. cit. l. n. 136*. Deinde suspensio ab officio adhuc relinquitur beneficium, & fructus percipit, propter officium, quia tenetur recitare Horas Canonicas, & sic satisfacit officio, quatenus ei concessum est: alia verò Ministeria Ecclesiastica per substitutum, seu Vicarium præstare potest. Item potest suspensus ab officio, adhuc in temporalibus licitè administrare beneficium, quia hoc datur, non tantum, ut Clericus administret in spiritualibus, quod prohibitum est suspensio ab officio, sed etiam in temporalibus, quod licitè adhuc potest, *Sanch. cit. l. Veruntamen illicite confertur novum beneficium absolute, & totaliter suspensio ab officio, ut patet ex c. Cum dilectus. 8. de consuetud. quamvis collatio ei facta non sit ipso jure irrita, sed irritanda, c. ult. de Cleric. excomm. quia ex illo textu plus non colligitur, Suar. cit. dis. 26. de cens. f. 3. n. 7. & 8. Laym. cit. c. 1. n. 3. in fine. ubi ait, quòd hæc sententia saltem in foro conscientie locum habere possit. Similiter si Clericus ob grave delictum sit perpetuò suspensus ab officio, ipso titulo beneficii est privandus, *Sanch. cit. dis. 51. n. 13. Laym. cit. c. 1. n. 3. concl. 1.***

CCI. Infertur secundò. Sed & vice versâ, suspensus à beneficio, non ideo censetur suspensus ab officio. Quare talis suspensus impeditur, ne percipere possit ullos fructus, & redditus temporales beneficii sui, *Suar. dis. 27. de cens. f. 1. n. 29.* imò etiam arcetur ab omni administratione beneficii, quæ ad fructuum perceptionem ordinatur, quia cui aliquid prohibitum est, etiam ea sunt prohibita, quæ ad illud ordinantur, *Suar. cit. l. num. 31.* & ideo œconomus constitui debet, qui fructus colligat: si verò sic suspensus administrationi beneficii sibi prohibita se ingerat, ipso jure, eo privatur, *c. Cupientes. 16. §. Ceterum, de Elect. Laym. cit. c. 1. n. 3. coroll. 2.* non potest autem suspensus à beneficio percipere fructus illius, etiam si indigeat, & aliunde habere alimentum non possit, si sit suspensus propter contumaciam, quia suâ culpâ patitur eam necessitatem, quæ facile liberari poterit à contumacia consistendo, *Suar. cit. dis. 27. f. 2. n. 5.* Quamvis aliqui existiment, suspensum à beneficio posse, si egeat, percipere fructus beneficii sui, maxime quotidianas distributiones, si Divinis Officijs interfuit, dummodo per ipsum

non

non flet, quin à censura liberetur, *Laym. cit. l. n. 4.* ubi ex *Petro Navarr.* addit, quòd suspensus à beneficio, vel etiam excommunicatus, lucretur omnes fructus, si officium præstet, nisi sint fructus valde copiosi.

Porro suspensus à beneficio simpliciter non est ita prohibitus à novo beneficio acquirendo, ut collatio ei facta ipso jure sit irrita, quamvis à Judge, sive Superiore sit irritanda, ut colligitur ex *c. ult. de Cleric. Excomm. Suar. cit. dif. 27. §. 1. n. 26.* Ratio est, quia electio, vel collatio propriè non numerantur inter fructus beneficii, quorum perceptio prohibita est sic suspensio, sed potiùs sunt actus officij, & quasi jurisdictionis sibi ratione beneficii competentis, quam fructus beneficii. Unde Auctor Canonis, cum vult suspendere aliquem, non tantum à beneficio, sed etiam à jure eligendi, vel conferendi illud, id ipsum exprimit, *Laym. cit. l. §. Illud. n. 4.* Imò universum loquendo, suspensus à beneficio simpliciter potest exercere omnes actus jurisdictionis, sibi ratione officij, sive muneris Clericalis competentis, & omnem administrationem habet: quin etiam adhuc tenetur suum officium præstare, & omnia in spiritualibus, & temporalibus exercere, seu administrare, perinde ac si fructus beneficii perciperet, quia suspensio debet ei esse pœna, non liberatio obligationis, ut tradit *Gl. communiter recepta in c. Cum Vintoniensis. 25. V. Admiserunt. de Elect.*

CCII. Inferitur tertio. Suspensus ab Ordine, sine alia limitatione, non est suspensus à jurisdictione, ac proinde exercere potest omnes actus jurisdictionis, qui actuale usum Ordinis non requirunt, v. g. Episcopus suspensus ab Ordine tantum potest delegare alteri potestatem absolvendi, quamvis ipse audire Confessiones, & à peccatis absolvere non possit, *Suar. dif. 26. de cens. §. 4. n. 2. & 3. Laym. cit. c. 1. n. 5. corol. 3.* quia suspensus ab Ordine in genere, & indefinitè est ab omnibus suspensus: non autem à jurisdictione, à qua suspensio ab Ordine abstrahit, nam Ordo est quid distinctum à jurisdictione, neque necessariò illi annexus, *Avila p. 3. dif. 2. dnb. 1. concl. 3.*

Inferitur quarto. Episcopus suspensus ab Ordine Episcopali tantum, vel à Pontificalibus non potest exercere actus Ordinis, qui Episcopi sunt proprii, quales sunt Ordines conferre, confirmare, Ecclesias, Altaria, & Virgines consecrare &c. potest tamen exercere actus, qui jure ordinario Sacerdoti competere, vel sine Pontificalibus peragi possunt, ut celebrare Missam sine Pontificalibus, audire Confessiones &c.

CCIII. Inferitur quinto. Suspensus ab Ordine superiore, non ideo suspensus est ab inferiore, sic enim suspensus ab Officio Sacerdotali, non prohibetur solemniter canere Epistolam, vel Evangelium, nam qui prohibet majus, non censetur prohibere minus, *Suar. cit. dif. 26. §. 4. n. 9.* Contrà verò suspensus ab Ordine inferiore, censetur etiam suspensus à superiore, ut multi docent apud *Suar. cit. loc. n. 10.* quia cui non licet, quod minus est, non debet ei licere, quod majus est, *Arg. l. Relegatorum. 7. §. ult. ff. de Interdict.* Verùm idem *Suar. cit. l. n. 14.* & alij id restringunt ad actus inter se connexos, si nimirum in actu Ordinis superioris includatur actus inferioris, à

quo aliquis est suspensus: sic enim Sacerdos suspensus à celebranda Missa, censetur etiam suspensus à celebranda Missa, quæ non fit sine Evangelio, quia cum quid viâ unâ prohibetur altari debet ad id aliâ viâ admitti, *Arg. jur. 24. de vi tam. ita suspensus Sacerdos exercere actus minorem Sacerdotalia, ut Confessiones audire, baptizare, oleum benedictum &c. sine nota irregularitatis: quoniam sine indecentia aliqua, cum minus decet, non potest exercere actus Ordinis inferioris, ex eo quod actus Ordinis superioris, licet obferantur, collatione Ordinis inferioris, non est actus connexus cum collatione majoris, quæ non est actus quæ Ecclesia conferri Ordines majores, quæ habent minores: & potest Superior, si ita vult, prohibere alicui id, quod minus est, non prohibendo, quod majus est, præsertim si in exercitio minoris non majoris delictum sit commissum, ut in eo puniatur, in quo deliquit. Sic etiam Episcopus suspensus à collatione Confirmationis, licet conferat Ordines, quamvis hoc majus sit delictum, non censetur, *Laym. cit. c. 1. n. 6. coroll. 6.**

CCIV. Inferitur 6. Suspensus à jurisdictione simpliciter non prohibetur exercere omnes actus Ordinis, qui jurisdictionem non requirunt, quia suspensio à jurisdictione non includit suspensionem ab Ordine, nec hæc illam; nam sicut jurisdictionem supponit necessariò Ordinem, ita etiam Ordo semper supponit jurisdictionem ad suos actus exercendos. Unde suspensus à jurisdictione potest exercere Sacram, & alia Sacramenta administrare, non tamen absolvere Sacramentaliter à peccatis, quia substantiam hujus absolutionis requiritur jurisdictionem, ita ut sine illa nec valida sit à suspensio, quæ deest necessaria potestas ad ejus valorem. Quia jurisdictionem solum requiritur ad licitè exercendum aliquem actum Ordinis, suspensus à jurisdictione potest licet, quidem, sed non licitè, sic suspensus eum celebrare. Ut si Parochus ita suspensus, velut Parochus, dispenset Sacramenta omnibus suis, *Suar. dif. 26. §. 4. n. 16.* Si denique aliquis sit suspensus à jurisdictione, quoad certum actum, v. g. collationem beneficiorum, tum ab eo solum actus suspensus esse intelligitur, *Suar. cit. l. n. 17.*

§. II.

Quis possit censuram suspensionis infligere, & in quos, & ob quam causam, & quis ab illa absolvere?

CCV. ASSERTIO I. Omnis & solus ille, qui potest excommunicare, potest etiam suspendere, ut ex communi docet *Suar. dif. 23. de cens. §. 1. n. 1.* Ratio est, quia una & eadem est potestas jurisdictionis ad ferendas censuras, quia omnes ad eandem nem ordinantur, scilicet ad coercendam communitatem, & inobedientiam rebellium. Neque verò requiritur, ut præcedat monitio ad ferendam suspensionem, ob peccatum præteritum, vel futurum, &

ab homine, seu Iudice ob contumaciam sit ferenda, *Tanner. tom. 4. dis. 6. q. 10. dub. 7. n. 140.*

CCVI. ASSERTIO 2. Omnes & soli Clerici, præter Papam, possunt censurâ suspensionis ligari, *Suar. cit. dis. 28. f. 2. n. 1. & alij.* Ratio est, quia est quædam privatio usûs Ecclesiasticæ potestatis, cujus soli Clerici sunt capaces. Probabile tamen essetiam Abbatissam posse suspensionem incurrere, quia est persona Ecclesiastica capax spiritualis officij, & cuiusdam jurisdictionis spiritualis, saltem ex commissione, *Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 2. n. 2. Tanner. cit. l. Episcopi tamen ex privilegio non incurrunt suspensionem, vel interdicti sententiam generalem à jure laicam, nisi eorum expressa fiat mentio, c. Quia periculum. 4. 2. h. r. in 6. de quo dictum supra n. 195. & seq. h. r.* Porro non tantum singulares personæ, sed tota Communitas, seu Collegium Clericorum suspensionem, vel interdictum ligari potest, idque vel collectivè, ut ipsum v. g. totum Corpus Capituli suspendatur: vel distributivè singuli è corpore, dummodo noxij sint, suspendantur, *Suar. cit. dis. 28. f. 3. n. 1. qui duo modi interdum concurrunt, ut patet ex c. Quia sepe. 4. de Elect. in 6. ubi tum totum Capituli Corpus, tum singuli Capitulares, qui bona Prælati defuncti occuparunt, vel diripuerunt, ab officijs, & beneficijs sunt suspensi, Suar. cit. l. n. 6. Laym. cit. l. num. 3.*

CCVII. ASSERTIO 3. Suspendio propriè dicta, prout est censura, quæ infligitur propter contumaciam, vel saltem, pœna Ecclesiastica, non incurritur, nisi ob propriam culpam, eamque mortalem, prout communiter imponi solet, etiam ab homine, quia cum pœna debeat esse commensurata culpæ, suspensiones autem ab officio, beneficio, ordine &c. sunt graves pœnæ, ideo communiter requirunt culpam gravem, seu mortalem. Quod si levis sit suspensio, v. g. ab uno actu electionis, Missæ celebrandæ, uno die, vel ad breve tempus, potest etiam alicui imponi propter levem, seu venialem culpam, *Suar. cit. dis. 28. f. 4. n. 3. Laym. cit. l. c. 3. n. 1. & 2.*

CCVIII. ASSERTIO 4. Suspendio tribus modis tolli potest. Primò, si suspensio imposita fuit, ob delictum præteritum, ad certum tempus v. g. ad triennium, vel sub conditione, v. g. donec satisfecerit, elapso eo tempore, vel impletâ conditione, per se ipsam cessat, sine alia absolutione, siue sit imposita à Jure, siue etiam ab homine, in quo differt suspensio ab excommunicatione, *Suar. dis. 29. de cens. sec. 1. Avila p. 3. dis. 6. dub. 1. Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 4. n. 1. Tanner. cit. dub. 7. n. 142.*

Secundò, suspensio, quæ propriè dicta censura est, & inflicta est propter contumaciam, tollitur per absolutionem, si suspensus à contumacia, seu inobedientia recesserit, *Suar. cit. dis. 29. f. 2. n. 1. Laym. cit. l. n. 2. atque à tali suspensione juris potest absolvere Episcopus, vel alius quasi Episcopalem jurisdictionem obtinens, si Sedi Apostolicæ non sit specialiter reservata, Arg. c. Nuper. 29. h. r. & c. Ex litteris. 11. de constit. Suar. cit. dis. 29. f. 2. n. 6. Avila cit. l. dub. 1. concl. 3. Laym. cit. l. n. 2.* Porro Parochi, alique Confessarii expositi non possunt jure ordinario absolvere à talibus suspensionibus etiam jure communi non reservatis, siue sint impositæ à jure, siue ab homine, nisi talis potestas absolvendi eis committatur.

Tomus V.

petat ex speciali privilegio, vel nisi ex delegatione ejus, ad quem talis absolutio jure ordinatio spectat, *Avila cit. l. concl. 2. Laym. cit. l.*

Tertiò tollitur suspensio per relaxationem, seu dispensationem, quæ imposita fuit ob delictum præteritum, tanquam pura pœna: idque dupliciter fieri potest, vel ad certum tempus, v. g. qui hoc fecerit, per triennium sit suspensus ab officio, & beneficio: & tunc pœna non potest relaxari, ante illum terminum elapsum, nisi per dispensationem factam ab Auctore Canonis, vel ejus Successore, aut delegato, quia inferior v. g. Episcopus, sicut non potest dispensare in lege Superioris, ita nec pœnam ei annexam relaxare potest, *Gl. recepta in c. Cupientes. 16. §. Ceterum. V. Suspendos. de Elect. in 6. Vel secundò suspensio fertur, ut pœna in perpetuum, sine spe relaxationis: & tunc inferior v. g. Episcopus non potest dispensare in tali suspensione Canonis, nisi ei sit specialiter concessum, quia auctor Canonis censetur sibi dispensationem in tali irremissibili suspensione reservasse, *Laym. cit. c. 4. n. 3. ubi n. 4. notat, quòd tales suspensiones, quæ etiam ut puræ pœnæ feruntur, propter delictum in perpetuum, aut ad tempus sæpe sine discrimine non per dispensationem, sed per absolutionem tolli dicantur, apud quem plura de hac re videri possunt.**

Porro Jure novo Concilij Tridentini Sess. 24. c. 6. de reform. possunt Episcopi absolvere subditos ab omni suspensione, etiam reservatâ Papæ, dummodo proveniat ex delicto occulto, nec deducto ad forum contentiosum, *Avila p. 3. dis. 6. dub. 1. concl. 7.* Illud hic addendum, quòd suspensus potest absolvi ab omni excommunicatione etiam majore, & ab omnibus peccatis, & Eucharistiam, aliæque Sacramenta recipere, etiam durante suspensione, & postea primum à suspensione absolvi, ut ex communi docet *Tanner. cit. dub. 7. n. 142.*

§. III.

Aliæ nonnullæ quæstiones circa suspensionem proponuntur, & resolvuntur.

CCIX. Quæritur primò. Quis sit effectus suspensionis? Resp. effectus principalis est, quòd si suspensus aliquem actum, à quo est suspensus, exerceat, graviter peccat, si materia gravis sit, ac præterea si durante suspensione actus Ordinis exerceat, ipso facto, contrahit irregularitatem, ut patet ex c. 1. h. r. in 6, & c. 1. de sent. & re jud. in 6. & c. Si quis, 6. caus. 1. q. 3. *Suar. dis. 26. sec. 2. n. 3. Tanner. cit. dub. 7. num. 136.*

CCX. Quæritur secundò. An acta à suspensio sint valida? Resp. actus Ordinis sunt validi (exceptâ absolutione Sacramentali, quæ jurisdictionem requirit) quia horum actuum valorem Ecclesia impedire non potest, si debito modo conferantur. At verò actus, qui jurisdictionem requirunt, per se sunt invalidi, quia suspensus est actuali jurisdictione privatus; idque jure Canonico non minùs, imò expressius, quàm de excommunicatione est statutum. Quòd si tamen suspensus sit occultus, & ab Ecclesia communitur

V u u

munitur toleretur in publico officio, acta ejus valent, quia Ecclesia supplet defectum, propter commune bonum, *Suar. dis. 26. de cens. f. 2. n. 2.* ubi addit, si suspensus non sit specialiter denunciatus, quamvis quoad se sit prohibitus, ne officium suum exerceat, peccat quidem, si id ex se, & sponte facit: quoad alios tamen non est privatus jurisdictione, sicut idem de excommunicatione docetur, *Suar. cit. l. Tanner. cit. dub. 7. n. 138.*

CCXI. Queritur tertio. An etiam alij prohibentur cum suspensis ab officio communicare, saltem in illis casibus, à quibus sunt suspensi? Resp. suspensio per se non privat communicatione cum alijs, sicut excommunicatio privat, ac proinde suspensus etiam nominatim denunciatus, quantum est ex vi censuræ, & præcepti Ecclesiastici, à nemine est vitandus, quia nullum hujus rei præceptum, & nullum jus, in quo hic effectus suspensioni tribuatur, extat: dummodo tamen nemo ad actum ipsi prohibitum sic suspensum inducat, neque in eo ipsi cooperetur, hoc enim peccatum foret contra Jus Divinum, & naturale, ac intrinsicè malum, *Suar. dis. 27. f. 3. n. 7. Tamm. cit. l. n. 139.* Sed neque propter talem communicationem cum suspensio ulla censura, vel pena imposita est ei, qui sic cum eo communicat, idè quod nec minor excommunicatio propterea incurritur, sicut in communicatione cum excommunicato, in quo etiam differt suspensio ab excommunicatione, *Suar. cit. l. n. 8. Tanner. cit. l.*

CCXII. Queritur quarto. Quid Jure Canonico statutum sit circa suspensionem ab ingressu Ecclesiæ? Resp. de hoc agitur in c. *Is, cui*, 20. h. t. in 6. ubi sic decernitur: *Is, cui ingressus Ecclesiæ est interdictus (ab homine, vel à jure, Gl. hic v. eod.) adeoque qui est suspensus ab ingressu Ecclesiæ, cum sibi per consequens in ipsa Ecclesia Divinorum celebratio censeatur interdicta, efficiatur irregularis, si agens in suo officio, & prius se in ea Ecclesia in Divinis Officijs ingerat, & si talis hac suspensione, seu interdicto durante, moriatur, in Ecclesia, vel cimiterio sepeliri non debet, nisi prius penituerit.* Porro sicut excommunicatio, ita & lata ab officio, vel ab ingressu Ecclesiæ suspensio, vel ipsius effectus, per sequentem appellationem non suspenditur.

CCXIII. Pro explicatione hujus c. notandum primò, qui suspensus est, sive cui interdictus est ingressus Ecclesiæ, ille privatus est omni participatione Divinorum in Ecclesia, ita ut nec celebrare in ea possit, nec conferre aut recipere Sacramenta, nec Missam, aut aliud Divinum Officium audire, nec Ministerium aliquod sacrum exercere, *Suar. dis. 35. f. 4. n. 5.* quamvis extra Ecclesiam illa omnia exercere possit, ut sub dio, vel tentorio, vel in Oratorio privato, *Gl. hic v. In ea.* Nomine autem Ecclesiæ intelligitur hic quodlibet Templum auctoritate Episcopi publicè deputatum ad Divina Officia celebranda, & audienda, sive illud sit consecratum, aut benedictum, vel non, *Suar. cit. l. n. 6.* Potest tamen sic suspensus in Ecclesia recipere Sacramenta, orare, & recitare Horas, tempore, quo non celebrantur Divina in Ecclesia, imò & tempore, quo celebrantur, transire licet per Ecclesiam, *Avila p. 3. dis. 2. dub. 1. consl. 13.*

Notandum secundò. Hæc suspensio ab ingressu Ecclesiæ non est propriè dicta censura, sed quia hæc non privat celebrationem, & participationem Sacramentorum, nec sepulturam, sed potius interdictum, non locale, sed personale, neque totum, sed partiale, quod privat solum celebrationem, & participationem Divinorum in Ecclesia, *Suar. cit. l. n. 4. de la cit. l.*

Notandum tertio. Suspensus, sive interdictus ab ingressu Ecclesiæ non potest in Ecclesia, vel cimiterio Ecclesiastico sepeliri, nisi iuxta præscriptam ediderit, tunc enim sepeliri potest in loco sacro, sed prius absolvi debet, ut colligitur ex hoc, *de cens. f. 1. n. 20. & 21.* ubi ait, quod talis interdictus cap. sit, quando aliquis suspensus, seu interdictus ab ingressu Ecclesiæ, signa penitentiae exhibuit, possit in Ecclesia sepeliri, non quod potius per penitentiam tollatur ipsa suspensio, sed quod potius absolvi ab interdicto, cuius relaxatio a quocunque sacerdote fieri potest: & postea eo relaxato, non debet Ecclesiastica sepultura privari, & hæc edictum interpretacionem hujus c. ait *Suar. cit. l. n. 3. Talis, n. 3.* ubi ait, tutius esse, ut talis relaxatio etiam post mortem fieri possit, si iuxta constitutionem interdictus dedit.

Notandum quarto. Sicut excommunicatio etiam suspensio ab officio, vel ingressu Ecclesiæ, vel etiam interdictum per sequentem appellationem non suspenditur. Ratio est, quia cum hujusmodi sententiæ trahant secum executionem, non suspenduntur per appellationem, *Frans. hic §. ad n. 1.* id limitat n. 2. quando tales sententiæ purè obnoxiantur, sicut si in diem, vel sub conditione, quæ per appellationem interpositam, ante diem, vel conditionis eventum suspendentur, ubi alias dantur imitationes addit.

CCXIV. Illud denique prædictum de suspensionibus est addendum, quod suspensus ab Officio, vel jurisdictione in uno loco, ubi que est suspensus, ita ut nullibi possit exercere actus illius potestatis, à qua est suspensus, donec absolvatur, quæ sententia immediate afficit personam, idè quod eam circumstantijs, vel aliunde contrarium continet, idè quod est de alijs censuris, *Laym. cit. p. 3. c. 1. n. 1.* Porro de suspensionibus particulatibus prædictum est proprijs suis locis.

SECTIO VIII.

DE TERTIA CENSURA Ecclesiastica, nempe Interdicto.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Interdictum?

CCXV. ASSERTIO I. Interdictum est Censura Ecclesiastica, per quam prohibetur participatio Sacramentorum, omnium Divinorum Officiorum, & Ecclesiasticæ sepulture. Ita communiter DD. apud *Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 1. n. 1.* & *Avila*

c. Non est. II. ibi: Nulla Divina Officia de sponsal. & mar. & c. Quod in re. II. ibi: tam unctio, quam Ecclesiastica sepultura, de penit. & remiss. Addunt nonnulli hæc verba, quatenus hæc omnia ad divinum cultum spectant, sive quatenus sunt rerum spiritualium quædam participatio: per quæ Interdictum distinguitur à suspensione, & excommunicatione, quia licet omnes censuræ spiritualibus quibusdam bonis privent, non tamen privant iisdem, sub eadem ratione formali: nam excommunicatio privat Sacramentis, & Divinis officiis, non quatenus sunt res sacræ, sed quatenus habent rationem communicationis cum aliis fidelibus: suspensio privat spiritualibus bonis, quatenus proveniunt ex potestate aliqua Ecclesiastica, seu ministerio ac officio, & quidem usu activo, & tantum Clericis. At verò Interdictum formaliter privat solum usu sacrarum rerum independentem à communicatione cum aliis fidelibus: excommunicatio autem privat usu rerum sacrarum, non quatenus est usus rerum sacrarum, sed quatenus est communicatio cum aliis fidelibus, & privat non solum communicationem in Divinis, sed etiam in humanis, in quo etiam differt excommunicatio ab interdicto, *Suar. dif. 3. 2. de cens. sec. 1. n. 4.*

CCXVI. ASSERTIO 2. Interdictum dividitur primò, in locale, & personale. Locale est, quo immediate locus ipse interdicatur, ne Divina celebrentur, vel audiantur: & aliæ functiones prohibeantur in tali loco, sive ab indigenis, sive alienigenis. Personale interdictum est, quo immediate interdicuntur ipsæ personæ, non locus, & tunc illæ personæ nec hic, nec alibi possunt exercere functiones sacræ per Interdictum prohibitas. Addunt aliqui tertium Interdictum, locale & personale simul, quod à nonnullis mixtum appellatur, quo immediate, & locus, & personæ, secundum se, interdicuntur, v. g. Civitas, & ejus incolæ. Secundò, Interdictum tam locale, quam personale subdividitur in generale, & speciale, seu particulare: generale est, quo interdicatur locus generalis, id est, plura loca complexens, ut Regnum, Provincia, Civitas, Pagus, Castrum, Villa, juxta c. Cum in partibus, 17. de P. S. Ubi Innocentius III. vocat Interdictum generale, non solum quando interdicatur Regnum, vel Provincia, sed etiam quando Civitas, Villa vel Castrum: & quodcumque aliud interdictum intelligitur esse speciale. Interdictum locale particulare est, cum interdicatur locus particularis, unus vel plures, v. g. Ecclesia Parochialis, vel plures Ecclesiæ particulares, tunc enim virtute sunt plura interdicta specialia, cum non interdicatur unus locus communis. Porro Interdictum loci generale, & particulare in eo etiam inter se differunt, quia si Civitas v. g. sit interdicta, neque intra, neque extra Ecclesiæ Civitatis, Divina officia celebrare licet: secus est, si Interdictum particulari, tunc enim licitum est extra hæc Templà v. g. in privatis Oratoriis Divina officia celebrare, *Laym. l. 1. tr. 5. c. 1. n. 2.*

CCXVII. Tertiò Interdictum personale similiter dividitur in generale, & particulare. Generale est, quo interdicatur aliqua Communitas, prout est unum corpus politicum, v. g. populus unius Provincie, Civitatis vel Pagus item Universitas, Collegium, Capitulum, cujusmodi interdictum obligat omnia & singula membra, seu partes communicatis,

Tomus V.

quamdiu manent membra Communitatis interdictæ, & quidem etiam innocentes, nisi specialiter exprimantur. Neque tamen innocentes per interdictum proprie puniuntur, quia per se, & proprie illa non ligantur, sed solum per-accidens, quia sunt in loco, vel pars Communitatis interdictæ, unde consequenter damnum sentiunt, quatenus id necessarium est ad nocentes puniendos, & corrigendos, & honorem Ecclesiæ defendendum: ac proinde hæc subtractio respectu innocentium, qui culpâ suâ interdicto causam non dederunt, non habet rationem pænæ proprie dictæ, sed necessariae defensionis: quòd si ex tali loco discedant, cessat omne eorum impedimentum, *Laym. c. l. n. 3.* Interdictum verò personale particulare est, cum persona particularis interdicatur, una vel plures, ut sunt plures, & particulares personæ: & non per modum unius Communitatis, ut si v. g. omnes & singuli interdicuntur, qui Episcopum, vel Consulem occiderunt, vel aliud facinus patraverunt, tamen si ignoti sint: nam hujusmodi interdictum afficit singulas personas immediate, ratione sui, & non tantum ratione loci, vel Communitatis, cujus sunt pars, ideòque respectu illarum ubique vim suam obtinet: & in hoc casu sunt quasi plura particularia interdicta unâ generali sententiâ comprehensa, *Laym. cir. c. 5. n. 2. in fine.*

CCXVIII. Quartò dividitur interdictum Ecclesiasticum in totale, & parziale. Totale est, quod omnes effectus interdicti habet, quando scilicet interdictum in locum, & personam absolute fertur, & sine ulla determinatione. Particulare est, quod non omnes effectus habet: in quo differunt suspensio, & interdictum ab excommunicatione proprie dicta, quia hujus effectus omnes connexi sunt, & ab ea separari non possunt, non item in suspensione, & interdicto, *Laym. c. l. Tann. cit. dif. 6. q. 10. dub. 8. n. 149.* Talis species partialis interdicti est interdictum ab ingressu Ecclesiæ, de quo dictum supra.

§. II.

Quonam sub Interdicto generaliter promulgato comprehenduntur, vel non?

CCXIX. De hac questione agitur in primis in c. Si sententia, 16. h. t. in 6. ubi in princ. statuitur: si sententia interdicti in Clerum alicujus Ecclesiæ proferatur, non intelligitur interdictus populus, nec è converso interdicto populo, Clerus, nisi aliud in ea sententia sit expressum. Unde si ve Clero, si ve populo interdicto, alter (Clerus vel populus) potest licite interesse Divinis. Quòd si Civitas propter delictum Domini, vel Reëtoris ejusdem sit interdicta, Cives, si non sunt culpabiles, nec in pœnam Domini, vel Reëtoris interdicti, possunt licite extra civitatem interesse Divinis. At verò interdicto populo, singulares personæ ex eo, quas interdictas esse constat, non debent alicubi (etiam in loco non interdicto) audire Divina, nec Ecclesiastica recipere Sacramenta, exceptis casibus jure expressis. Ubi etiam ratio redditur, ne sententia interdicti careat effectu, cum auditio Divinorum,

Uuu 2

& re-

» & receptio Sacramentorum populo, & universis
» non competat.

CCXX. Pro explicatione hujus c. notandum
primò, quamvis Jure communi non possit ferri ex-
communicatio in Universitatem, seu collegium, ut
suprà dictum, potest tamen ferri interdictum, in quo
differt à sententia excommunicationis, *Gloss. hic in*
notatis.

Notandum secundò, interdicto Clero alienjus
Ecclesiæ, non censetur interdictus populus loci illius:
nec vice versa, interdicto populo, interdictus Clerus,
quia appellatione populi non comprehenduntur Cle-
rici, sunt enim duo genera hominum diversæ profes-
sionis, Clerici & laici, c. *Duo sunt.* 7. *caus. 12. q. 1.*
Gl. hic in notat. Ratio est, quia in materia pœnali mi-
nor interpretatio est facienda, cum ergo sæpius po-
pulus ita accipitur, ut à Clero distinguatur, non de-
bet nomine populi intelligi Clerus, si aliud non expri-
matur, *Laym. cit. l. 1. tr. 5. p. 4. c. 4. n. 3.*

Porro si Clerus interdicatur, siue populus,
non comprehenduntur Religiosi utriusque sexus, ut
ex probabiliore sententia docet *Silvest. V. Interdi-*
ctum. 2. n. 17. *Laym. cit. c. 4. n. 3.* quin etsi nomine
Cleri in materia favorabili contineantur Religiosi
utriusque sexus, etiam Novitii, non tamen in mate-
ria odiosa: sicut etiam si interdicuntur Religiosi, non
comprehenduntur Clerici sæculares. Neque obstat
cir. c. Si sententia. Ubi tota Communitas Civitatis in
duas partes distinguitur, scilicet in populum, & Cle-
rum, ergo sub altera earum comprehenduntur Reli-
giosi, non sub populo: alioqui in interdicto populi
continerentur etiam Religiosi, quod dici non potest:
ergo cum ibi dicitur, interdicto Clero, non interdi-
ci populum, non comprehenduntur Religiosi sub po-
pulo, sed sub Clero. Verùm dicendum est, quòd
vox *Clerus* sæpe accipitur pro solo Clero sæculari: in-
terdum tamen pro toto cœtu Ecclesiastico sæculari,
& Regulari, id quod ex materia interdicti, causâ fe-
rendi, & aliis circumstantiis colligi poterit, *Suar. dis.*
32. de cens. sec. 2. n. 17. Laym. c. l.

CCXXI. Notandum tertio, Civitas tota pot-
est interdici, non solum propter delictum Domini
illius, qui est perpetuus ac proprietarius, sed etiam
propter delictum Reſtoris, siue Administratoris tem-
poralis, ut patet ex hoc c. *Franc. hic n. 1.* Cum verò
propter delictum Domini, vel Reſtoris, Civitas est
interdicta, sed cives non sunt culpabiles, nec inter-
dicti, possunt cives, seu habitatores civitatis, extra
illam licet interesse Divinis, nisi & ipsi propter Do-
minum, vel Rectorem puniendum fuerint interdi-
cti, *cir. c. Si sententia. §. Caterum.* Itaque vel interdi-
cta est sola civitas, non autem cives, & hi possunt, ex-
tra civitatem, licet audire Divina. Vel interdici-
tur civitas, & cives simul, siue propter delictum Do-
mini, siue ob delictum ipsius populi: & hoc casu,
non possunt Cives audire Divina extra civitatem.
Vel interdicti sunt Cives tantum, & idem similiter
dicendum, *Gl. hic V. Interdicti.* Unde inferit, quòd
pœnâ spirituali, scilicet interdicti, bene potest unus
puniti, propter delictum alterius, adeoque interdi-
ctum etiam ligare potest innocentes.

CCXXII. Notandum quartò, cum populus
Civitatis, vel terræ alicujus est interdictus, non so-
lum tota universitas, sed etiam singulares personæ,

siue singuli de populo sunt interdicti, nec possunt
audire Divina, nec Ecclesiastica Sacramenta rece-
pere, prout habetur in *cir. c. Si sententia. §. Ceterum.*
h. t. quia aliàs violaretur nervus discipline Ec-
clesiæ, & interdictum effectum non haberet in
Universitas, cum sit res inanimata, & per se
non potest audire Divina, nec Sacramenta rece-
pere, sed solum singuli, qui sunt de Universitate
de populo, *Gl. hic V. Ceterum & V. Non compo-*

Notandum quintò, interdicto Clero alienjus
Ecclesiæ, non eo ipso intelligitur ipsa Ecclesia inter-
dicta, unde alii Clerici celebrant, & audient
Divina in illa Ecclesia, *Gl. hic V. In Clerum. Ceterum.*
in c. Alma. p. 2. §. 1. n. 7.

CCXXIII. Notandum sexto, qui de ca-
stram interdicto locali, personale interdictum non
& ideo non solum in ea Civitate, vel loco, interdi-
cite non potest, sed neque alibi: quia tunc populus
causam delicti non de die, sed solum Dominum &
eo ille solus, ex vi centuræ periculis interdicti
Suar. dis. 37. sec. 1. n. 15. & aliquid de populo. c. 1.
Si sententia in 6. n. 3.

CCXXIV. Præterea in *cir. c. Si Civitas. l. 1. c. 1.*
in 6. statuitur: Et si Civitas, Castum, vel Villa Ec-
clesiastico interdicto subiacent, suburbia illius
rum, & continentia adificia, eo ipso intelliguntur
interdicta: ideo autem hic latet in interpretum,
ne sententia interdicti vispendatur, quod licet
licet possent in suburbis, vel continentibus
citis Divina officia celebrari, ut patet. Similiter
si Ecclesia sit interdicta supposita, nec in Capiti-
eius celebrari, nec in cœmeterio eidem Ecclesiæ
contiguo, sepeliri quis poterit: secus est, si non
sit contiguum.

CCXXV. Notandum primò, interdictum
vitate (idem est de castro, & villa) censetur
interdicta suburbia, & continentia adificia, quod
ceterum in propria significatione Civitas, castum, vel
villa, includant tantum, quæ intra muros, vel mura-
eorum continentur: debent tamen verba ista
priam significationem extendi: quando aliud
interdicti contemneretur, si talis interpretatio
extensio non fieret, ut in proposito, Cives in sub-
urbia ad tibi audienda Divina, *Gl. hic in cap. 1. Per*
suburbia hic dicuntur domus, extra & proprie-
tem, posita, in quibus sunt domus ei contiguae
ficia verò continentia dicuntur domus sequen-
non contigua, *Franc. hic in fine.*

Notandum secundò, similiter interdicta
fiat, intelliguntur etiam interdictæ Capellæ, & Co-
meteria contigua Ecclesiæ, ita ut in Capellis
possint celebrari Divina, nec in cœmeterio
sepeliri. Contigua autem dicuntur, quæ
ma se invicem contingunt, *Gl. hic V. Contigua.*
quando inter partem Ecclesiæ, & ipsam Capellam
vel cœmeterium, nihil aliud interponitur, sed
Collect. hic n. 5. Contrà verò, interdicto cœmeterio
non dicitur interdicta Ecclesia, etiam ei contig-
sit, ut habetur in fine *hic.* Idemque est de popu-
lione, *Gl. fin. hic, & dictum supra l. 1.*
Tit. 40. n. 33.

§. III.

Quenam observanda sint circa administrationem, & susceptionem Sacramentorum, quæ tempore interdicti est prohibita?

CCXXVI. De his agitur in *c. Alma Mater*.
 » 24. *ult. h. t. in 6.* Ubi imprimis dicitur, quod
 » olim statutum fuerit, ut in Terris, seu locis Inter-
 » dicto Ecclesiastico suppositis (exceptis certis Sa-
 » cramentis) nulla celebrarentur Divina Officia, vel
 » Ecclesiastica Sacramenta ministrarentur. Quia
 » verò hinc multa animarum pericula insurrexerunt,
 » & Ecclesiis debita obsequia, sine earum culpa,
 » subtrahebantur: ideo Papa Bonifacius VIII. deli-
 » beratione habitâ cum Fratribus suis Cardinalibus,
 » statuit, & concessit, ut tempore interdicti, sive ab
 » homine, sive à Jure latum, omnes tam infirmi, & mo-
 » ribundi, quam sani, & valentes ad Sacramentum
 » poenitentiae admittantur, quippe quæ propter pro-
 » vitatem, & facilitatem hominum ad peccandum,
 » maxime est necessaria: dummodo non sint ex-
 » communicati, hi enim non sunt admittendi, præ-
 » terquam in mortis articulo: nec etiam admittun-
 » tur illi, propter quorum dolum, culpam vel frau-
 » dem lata est sententia interdicti: vel qui ad perpe-
 » trandum delictum, propter quod ipsum interdi-
 » ctum est latum, auxilium, consilium vel favorem
 » præbuerunt: nisi pro ipso delicto prius satisfaci-
 » ant, si possunt, vel de satisfaciendo idoneam cautio-
 » nem dent, (per pignora, vel fidejussores, *Gl. hic*
 » *P. Idoneam*) vel si satisfacere nequeant, jurent,
 » quod satisfaciunt, quando poterint, & pro posse
 » laborabunt, dando auxilium, & consilium, ut, qui
 » debent, satisfaciunt, alioqui ad poenitentiam non
 » sunt admittendi. Non tamen ideo relaxatur ipsum
 » Interdictum, quoad ipsos delinquentes, nec quo-
 » ad alios, qui non deliquerunt, & existunt in loco
 » interdicti, sed tantum eis, qui deliquerunt, saluta-
 » ris poenitentia est injungenda.
 » Præterea statuitur in *§. Adjicimus hic*, ut rem-
 » pore Interdicti, singulis diebus, Missæ, & alia Di-
 » vina Officia celebrentur, sicut prius: submissâ ta-
 » men voce, januis clausis, exclusis excommunica-
 » tis ac interdictis, & non pulsatis campanis, ita ut
 » Canonici, & alii Clerici, qui Horis Canonicis non
 » interfunt, amittant quotidianas distributiones, sic-
 » ut illas perderent, quando non est interdictum, si
 » Divinis officiis non interessent.
 » Porro in Festivitatibus Natalis Domini, Pa-
 » schæ, & Pentecostes, ac Assumptionis B. Mariæ
 » Virginis, campanæ pullentur, & januis apertis, altæ
 » voce solemniter celebrentur Divina officia, exclu-
 » sis excommunicatis, sed Amittis interdictis, quibus
 » ob reverentiam dictarum solemnitatum, memo-
 » ratis diebus, permittitur participatio Divinorum,
 » ita tamen ut illi, propter quorum delictum inter-
 » dictum hujusmodi est latum, Altari nullatenus ap-
 » propinquent. Additur in fine, ut cætera, quæ cir-
 » ca observantiam interdictorum statuta sunt, in suo
 » robore maneant, non obstantibus quibusvis privi-

legiis, Ecclesiis, vel Religionibus, vel personis Ec-
 » clesiasticis, secularibus aut Regularibus, exem-
 » ptis, & non exemptis, sub quavis forma verborum
 » concessis. Sed hæc posterior pars hujus *c.* infra ex-
 » plicabitur.

CCXXVII. Pro declaratione hujus cap, qua-
 » tenus in eo agitur de administratione, & receptione
 » Sacramentorum notandum primò, tempore interdi-
 » cti, tam collatio, quam susceptio Sacramentorum est
 » prohibita, præterquam in casibus Jure exceptis, ut
 » constat ex hoc *c.* Excipitur primò, Sacramentum Ba-
 » ptismi, & Confirmationis, quæ tempore generalis
 » interdicti conferri possunt, ut constat ex *c. Quoniam*.
 » 19. *h. t. in 6.* Ubi dicitur: Quoniam Baptismus,
 » & Confirmatio licite conferuntur, tempore Inter-
 » dicti, pueris & adultis, propter periculum moræ,
 » ideo etiam Chrisma licite confici potest in die ece-
 » næ Domini, etsi terra sit interdicta. Quia permissio
 » usu rei, tempore prohibito, intelligitur etiam per
 » missa confectio illius rei, *Gl. hic in casu in notat.* ade-
 » que cum concessum sit conferre Baptismum, & Con-
 » firmationem, tempore interdicti, consequenter etiam
 » est concessum conficere Chrisma in die Cænæ Domi-
 » ni, in quo vetere chrismate concremato, novum
 » confici debet: nam in Baptismo Sacerdos ungit
 » Chrismate baptizatum in vertice, in Confirmatione
 » verò in fronte Episcopus, *Gl. hic P. Baptismo*, &
 » *Gloss. fin.*

CCXXVIII. Notandum hic primò, quod
 » licitum sit parvulis ministrare Baptismum, tempore
 » interdicti, habetur in *c. Non est. 11. de sponsalib.* de
 » utrisque verò pueris, & adultis, in *c. c. Quoniam*, id
 » quæ propter moræ periculum, quia quamvis adultus
 » possit per Baptismum flammis salvari, scilicet per con-
 » tritionem, & amorem Dei super omnia, non tamen
 » voluit Ecclesia ejus salutem in eo discrimine consti-
 » tuere, ut necessariò perfecta contritio sit habenda.
 » Neque etiam voluit uberiori gratia hujus Sacramen-
 » ti, quoad gratiæ augmentum, & plenam omnis cul-
 » pæ, & pænæ remissionem, quempiam privare, *Suar.*
 » *dis. 32. de cens. sec. 1. n. 2.*

Notandum secundò, debet autem Baptismus
 » ministrari, tempore interdicti, cum solita solemnita-
 » te Catechismi, Exorcismi, & unctionis oleo, &
 » Chrismate, nam eo ipso quod permittitur conferri
 » Baptismus, debet administrari modo à jure præferri-
 » pro, *Suar. c. l. Avila c. l. concl. 2.*

Notandum tertio, licitum est etiam conficere
 » Chrisma in die Cænæ Domini, *cit. c. Quoniam*, sed
 » cum moderatione *c. Alma mater ult. h. t. in 6.* scilicet
 » januis clausis, non pulsatis campanis, & exclusis ex-
 » communicatis, & interdictis, *Covarr. in cit. c. Alma*
 » *Mater. p. 2. §. 2. n. 7. Avila c. l. dub. 4. concl. 4.*

CCXXIX. Porro quod tempore generalis in-
 » terdicti Ecclesiastici possit conferri Baptismus, &
 » Confirmatio, habetur quoque statutum in *c. Respon-*
 » *so. 43. h. t.* Ubi imprimis quaesitum fuit ex Papa In-
 » nocentio III. an licitum sit coram excommunica-
 » tis, & interdictis prædicare Verbum Dei, & eos
 » dem ad correctionem inducere, convocando po-
 » pulum, semel in hebdomada, vel mense, in aliqua
 » Ecclesia? Respondet Papa, id absque scrupulo
 » conscientiae fieri posse, si ita expedire videbitur,
 » dummodo contra formam interdicti, nullum Di-

se novo prohibita, sicut prius ex Jure antiquo erat, *Avila c. l. concl. 3.*

Notandum tertio, in illis casibus, in quibus est licitum ministrare Sacramentum Eucharistiae, tempore interdicti, potest illud etiam licite, cum lumine, campanula, & comitatu fidelium, solemniter deportari ad aegros, *Suar. cit. f. 1. n. 25. Avila cit. l. concl. 4.*

CCXXXIII. Notandum quarto. Non tantum administratio, sed etiam perceptio Sacramentorum praedictorum conceditur ab Ecclesia in omni interdicto generali, & probabiliter etiam in locali, speciali, seu particulari, ut colligitur ex *c. Alma Mater. §. Nec tunc.* ex illis verbis: *Ubi civitas, vel locus alius, seu Universitas interdicta existunt.* Verum illi, qui personaliter, & specialiter sunt interdicti, sive directe, sive virtualiter, quia interdictio loci, seu Communitatis, sua culpa, causam dederunt, non debent ad suscipienda Sacramenta Confirmationis, Penitentiae, & Eucharistiae admitti ante satisfactionem Ecclesiae praestitam, ut colligitur ex *c. Alma Mater. c. Episcoporum. 8. de privileg. in 6.* Neque etiam Ministri Ecclesiae specialiter interdicti possunt ullum Sacramentum administrare, extra casum necessitatis, nisi prius ab interdictio absolvantur, quia sicut celebratio Divinorum Officiorum, ita etiam administratio Sacramentorum est prohibita interdictis, cum etiam sit quaedam Sacri Officii participatio, praeter casus jure expressos, *c. Si sententia. 16. in fine. h. 1. in 6.* iste autem casus nullibi reperitur exceptus, nec potest rationabiliter excipi, ut post *Suar.* docet *Laym. l. 1. tit. 5. p. 4. c. 2. num. 1. §. Est autem.*

CCXXXIV. Caterum quod attinet ad tria reliqua Sacramenta, in primis Sacramentum Extreme Unctionis tempore interdicti nec administrari, nec recipi potest, *c. Quod in re. 11. de penit. & remiss.* ubi dicitur: *licet per generale interdictum omnibus denegetur, tam Unctio (scilicet extrema) quam Ecclesiastica sepultura:* ita ut ne laici, nec Clerici, vel Religiosi, etsi generatim solum sint interdicti, hoc Sacramentum administrare, vel recipere possint, nisi speciale privilegium habeant, ut ex communi sententia docet *Suar. dis. 33. de censur. f. 1. n. 38. & seqq.* Est autem in hoc differentia inter hoc Sacramentum, & Eucharistiam, quod illud non potest dari, durante interdicto, etiam quando mors instat ex gravi morbo, quia pro illo articulo est solum institutum, & non est ita necessarium, sicut Eucharistia, quae potest dari in periculo mortis, tempore interdicti, *Suar. c. l.* Unde etiam Extrema Unctio dari non potest infirmo, etiamsi causam interdicti non dederit, *Suar. c. l. n. 43.* Excipit *Laym. cit. l.* quod probabiliter in casu necessitatis, si aliud Sacramentum infirmus recipere non posset, licite ei dari queat Extrema Unctio, quia tunc esset ad salutem necessaria, adeoque sub precepto.

CCXXXV. Praterea certum est, Sacramentum Ordinis, tempore interdicti, conferri non posse, quia generaliter prohibitum est hoc tempore percipere Sacramenta, nisi in casibus jure expressis, juxta *c. Si sententia. h. 1. in 6.* At sacra Ordinatio nuppiam excipitur, adeoque simpliciter, & universim cen-

seri debet esse prohibita. Sed neque in solemnioribus Festivitatibus, neque januis clausis, & exclusis excommunicatis, ac interdictis, possunt, tempore interdicti, conferri Ordines, quia prohibitio est generalis, & absoluta, neque Sacri, sive Majores, neque Minores, *Covar. in c. Alma Mater. §. 3. n. 4.* Quinimo neque durante interdicto, ij, qui jam Ordinem aliquem inferiorem habent, possunt ad superiorem promoveri, ex veriore & communiore sententia apud *Suar. cit. f. 1. n. 45.* quia talis exceptio in nullo Jure fundatur. Probabile tamen est, in magna necessitate, si quando esset penuria Ministrorum promittendis Sacramentis, posse Ordines conferri, tempore interdicti, praesertim ijs, qui jam ante interdictum Clericos sunt alscripti, *Laym. cit. l. Avila p. 5. dis. 4. f. 1. dub. 4.* quin Jus concedit, tempore interdicti, Officia Divina celebrare, & certa Sacramenta conferre, ergo etiam ordinationem Ministrorum, qui ad hoc fuerint necessarii.

CCXXXVI. Denique Matrimonium non solum valide, sed etiam licite contrahitur in omni interdicto locali, imò & speciali personarum, quae est communis, & vera sententia, quam tenent *Covar. in c. Alma mater. p. 2. §. 2. n. 7. Silvest. V. Interdictum. §. n. 9. Avila p. 5. dis. 4. f. 5. dub. 6. Sanch. l. 7. de matr. dis. 8. n. 2. Tanner. cit. q. 10. dub. 8. n. 150. Laym. c. l. n. 1. §. De matrimonio.* Probatur, quia per Interdictum, sive locale, sive personale, prohibentur solum quaedam ex illis Sacramentis, quae sunt pure Sacramenta, & omnino spiritualia, & ad actus Ordinis pertinent. At matrimonium est contractus quidam naturalis, cui Christus per accedens adiecit rationem Sacramenti: & Ecclesia per Interdictum prohibet participationem eorum Sacramentorum, quae Christus per Ministros ordinatos dispensanda reliquit: matrimonium autem non per tales Ministros, sed per ipsos contrahentes dispensatur, qui sunt Ministri hujus Sacramenti, & non Parochus, seu Sacerdos assistens, tanquam testis, ideoque matrimonium non debuit excipi à generali prohibitione Sacramentorum tempore interdicti, cum in hoc non comprehendatur. Neque verò etiam interdictum privat commercio humano, & contractibus, sicut excommunicatio. Idque confirmatur, quia cum matrimonium sit contractus humano generi valde necessarius, non potuisset convenienter ejus usus alicui Communitati prohiberi, *Laym. cit. l.* Verum benedictio nuptialis non potest dari sponsis, tempore interdicti, quia pertinet ad Officium Divinum, & est actus Ordinis, cum solus Sacerdos id possit, *Sanch. cit. l. n. 10.* ubi tamen *n. 11.* addit, quod hodie benedictiones nuptiales dari possint, etiam tempore interdicti, cum moderatione, *c. Alma mater.* nempe submissa voce, januis clausis, & exclusis excommunicatis, & interdictis, de quo plura infra.

§. IV.

*Qua observanda sint circa celebra-
tionem, & auditionem Divinorum
Officiorum, & an ac quatenus ea
prohibita est, tempore Interdi-
cti, vel concessa?*

CCXXXVII. Resp. de his agitur, inprimis in
c. Permittimus. 57. h. t. Ubi Papa Gregorius IX. per-
 mittit Ecclesiarum Ministris, ut semel in hebdo-
 mada, tempore Interdicti, non pulsatis campanis,
 voce submissâ, januis clausis, & exclusis excom-
 municatis, & interdictis, Missarum solemnâ ce-
 lebrare possint, causâ conficiendi Corpus Christi,
 quod moribundus in pœnitentia non negatur.

Postea verò Jure novo statutum fuit in c. *Al-*
ma mater. ult. §. Adjicimus. eod. in 6. ut singulis die-
bus Missæ celebrentur in Ecclesijs, & Monasterijs,
& alia Divina Officia dicantur, sicut priùs: sub-
missâ tamen voce, januis clausis, & exclusis ex-
communicatis, & interdictis, & campanis etiam
non pulsatis.

CCXXXVIII. Pro explicatione utriusque hujus cap. notandum primò, quando in c. *Alma*, §. *Adi-
cimus*, conceditur, ut singulis diebus, tempore inter-
dicti, liceat celebrare cum moderamine ibi appo-
sito, id procedit solum, quando locus generaliter est
interdictus. Si verò Ecclesia sit non tantum in loco
interdicto, sed etiam ipsa specialiter interdicta, non
est concessum, singulis diebus, celebrare, & Divina
Officia, modo ibi præscripto, peragere, ut notat *Gl.
ibidem*. V. *Ecclesiis*, & *Covarr. in cit. c. Alma*, §. 4. n. 1.
& alij apud *Laym. cit. c. 2. n. 2. §. Porro hac*. At verò
dispositio *cit. c. Permittimus*, h. t. habet locum etiam
in Ecclesia specialiter interdicta, nempe licitum esse
singulis hebdomadis, tempore interdicti, Missarum
solemnia celebrare, causâ conficiendi, seu renovan-
di Corpus Christi pro infirmis, quamvis id necessitas
non exigit, nam si id necessitas exigit, non semel tan-
tum, sed sæpius in hebdomada hoc permillum est,
Navarr. in Man. n. 173. & alij apud *Barb. in cit. c. Per-
venimus*, & sic falsum est, quod ait *Gl. ibid.* dictum c.
Permittimus, ad nihilum hodie servire.

Notandum secundò. Nomine Ecclesiarum hic intelliguntur omnia loca sacra, etiam Hospitalia, & privata Oratoria, quæ ab Episcopo ad Sacrificium Missæ, vel alia Officia Divina sunt deputata, quia in materia favorabili lata interpretatio facienda est. Et ex mente S. Pontificis, tempore generalis interdicti, Missæ, & alia Divina Officia celebranda sunt, sicut ante interdictum, servatis tamen conditionibus à Jure præscriptis, *Suar. cit. dif. 34. f. 1. n. 9. Laym. cit. c. 2. n. 2. S. Nomen Ecclesie.* Non tantùm autem Missas, & alia Divina Officia Clerici in suis Ecclesiis celebrare possunt, ut priùs, sed etiam debent, si Beneficiarii sint, alioquin privantur distributionibus quotidianis, *cit. c. Alma. §. Adijcimus.*

Notandum tertid. Nomine Divinorum Officio-
rum comprehenduntur imprimis celebratio Missæ, &c

omnis solemnis, ac publica oratio ab Ecclesia
tuta, quale est Officium Horarum Canonico-
quod nomine Ecclesie à Ministris, (sen Clericis)
tatur, vel recitatur: hoc enim tempore genera-
terdici publici recitari non potest in loco in-
cto, quamvis Clerici in interditi locali, vel par-
nali possint privatim Horas Canonicas celebra-
salem bini vel terni simul recitare, jura c. *Quon-
re. II. de penis. & remiss.* de quo supra. Vel etiam
era Ecclesiam id licite facere possunt, dummodo co-
veant, ne à prohibitis audiantur, *Suar. cit. l. 1. c. 1. p. 1.*
n. 10. & *seq. Laym. cit. l. n. 3. Actus p. 1. c. 1. p. 1.*
dub. 1.

Præterea omnes sacre benedictiones ad Ec-
clesia instituta, quæ nomine, & auctoritate benedi-
ci Sacerdotibus, vel Ecclesiæ Ministris sunt, in ge-
nerali appellatione Divinorum Officiorum com-
prehenduntur, quæ per Interdum prohibita sunt, cu-
jusmodi sunt omnia Sacramentalia, ut benedictio
Episcoporum, Abbatibus, solemnis alperis &c. luter-
lis &c. non item privata benedictio mentis, per-
sonæ, itineris &c. *Suar. cit. l. n. 9. Laym. cit.*

CCXXXIX. Notandum quædam. Nomen Clericorum, quibus relaxatio interdictionis facta est in c. *Alma*, latè quoque accipi debet, ut comprehendantur omnes personæ Ecclesiasticæ, tum sacrodotum extranei, siue sæculares, siue Religiosi utriusque sexus, et eorumque Novitii: item Clerici postulantes à sacris initiati, modo beneficium habeant, vel mandato Episcopi alicui Ecclesiæ interserviant, vel thesaurariorum operam, animo majores Ordines suscipiendi, juxta Concil. Trident. *Sess. 23. c. 6. de reform.* imò etiam Clerici conjugati cum unica Virgine Religiosa ex mandato Episcopi alicui Ecclesiæ interserviant: enim omnes possunt tenore Interdicti, celebrare Officia Divina, sicut prius, five ante Interdictum forelebant, vel etiam debebant, juxta cit. c. *Alma*, & de iurisdictione præterea. Covarr. in cit. c. *Alma*, §. 4. n. 1. & Laymann. cit. l. dummodo non sint communicati, si per aliquem vel personaliter interdicti, ut postea dicetur.

Notandum quintò. Lati non habentes priuilegium, non possunt, nec debent admitti ad Missam, alia Diuina Officia, tempore interdicti, esse licentes moderatò præscripta in cit. c. *Alma. §. Ad iudicium*. illis nihil est concessum, unde nec domestici Curatorum admitti possunt. Idque procedit, etiam Lati non sint personaliter interdicti: neque potest à contrario sensu argui ex cit. c. *Alma. ibi: iuxta exclusi*, ergo non interdicti præbentibus, possunt celebrari, & audiri Missæ, & alia Diuina: sed hoc non potest, quia interdicti loco, omnibus interdictum intelligitur, ibi audire Diuina, etiam in locis non sint interdicti, nisi super hoc priuilegium habeant, ut colligitur ex c. *Licet. r. de priuilegiis. Gl. in cit. c. Alma. §. Interdicti. Covarr. lib. 5. p. 1. Suar. cit. disp. 34. §. 1. num. 22. & 27. & c. de sententia communiter recepta.*

Notandum sexto. Ut Missæ, aliæque Quædam
vina tempore interdicti, licet celebrari possint, ali-
res præterea conditiones requiruntur, prout continetur
ex c. c. Permittimus. 57. h. t. & c. Alma. ubi dicitur
cimus. eod. in 6. Prima est, Submissa voce, per quam
excluditur, ne Missæ, aliæque Divina Officia

ter cantentur, sed voce ita demissa, ut saltem ab ijs, qui sunt extra Ecclesiam audiri, non possint, *Suar. dif. 34. de censur. f. 1. n. 12.* Secunda, januis clausis, idque ne orationes, aliæque Divina Officia à personis prohibitis, quæ sunt extra Ecclesiam, audiri, & videri possint, *Suar. cit. l. n. 13.* Tertia conditio est, ut campanæ non pulsantur, vel aliud signū publicū non detur, per quod solet populus ad publica Officia Divina convocari: licitum tamen est per campanam convocare populum, v.g. ad concionem, vel per eam signum dare ad salutationem Angelicam, *Suar. cit. l. n. 17.* Quarta, ut excludantur non solum excommunicati (qui etiam quovis alio tempore à Divinis Officijs excluduntur) sed etiam personaliter interdicti, sub quibus comprehenduntur etiam illi, qui interdicto generali causam dederunt, *Suar. cit. l. n. 28.*

CCXL. Notandum septimò. Præterea in *cit. c. Alma. §. In festivitibus. h. t. in 6.* conceditur, ut in quatuor præcipuis anni festivitibus, videlicet Nativitatis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis B. Virginis, licitum sit Sacrificium Missæ, & alia Officia Divina, cum omni solemnitate, & sine ulla alia limitatione celebrare, etiam interdictis admittis, nisi ut ijs, qui in speciali interdicto sunt, vel propriâ culpâ generali interdicto causam dederunt, ad Altare non appropinquent, videlicet ut non admittantur ad oblationem faciendam, vel S. Eucharistiam sumendam: Et licet ibi dicatur, excommunicatos profus excludendos esse, ea tamen exceptio non est statuta, ex vi interdicti, sed ex vi ipsius excommunicationis, *Suar. cit. dif. 34. f. 1. n. 37.* Non autem in prædictis quatuor festivitibus omnino tollitur interdictum, sed suspenditur, quoad omnes Missas, & omnia Divina Officia illorum Festorum, quia ibi dicitur: *Missæ celebrentur, & alia Divina Officia, sicut prius, propter reverentiam dictarum solemnitarum, Navarr. in Man. c. 27. n. 185. Suar. cit. l. quæ suspensio interdicti postea per Martinum V. & Eugenium IV. extensa fuit ad Festum Corporis Christi, cum tota Octava, Suar. cit. l. n. 41. & alij apud ipsum.*

Computari autem debent dictæ Festivitates, secundum morem Ecclesiasticum, à primis Vesperis usque ad secundas, unâ cum Completorio, *Covarr. in c. Alma. p. 2. §. 5. n. 5. Suar. cit. l. n. 39.* quamvis *Avila p. 5. dif. 4. f. 2.* existimet, quod quoad suspensionem interdicti, Festum Nativitatis, Paschæ, & Pentecostes, non unum, sed plures dies festos comprehendant, scilicet quatuor, aut tres: & festivitatem Paschæ, & Pentecostes inchoari à Missa Vigiliæ, quæ per anticipationem in Sabbato cantatur, à qua hæc festivitates inchoantur.

Porro omnes alij laici (præter specialiter interdictos, & qui causam dederunt interdicto generali) licitè possunt interesse Divinis in prædictis Festivitibus, & consequenter etiam Eucharistiam sumere, quia quamvis id in *cit. c. Alma. §. In festivitibus.* non exprimitur, implicite tamen conceditur, ut colligitur ex illis verbis, participationem permittimus Divinorum, quia quando alicui Sacrificio assistere, vel inservire absolute permittitur, etiam de eo participare, seu communicare permittum esse censi debet; cum S. Communio sit præcipua pars, seu participatio

icipatio Sacrificij. Quare illa verba dicti *c. Alma. §. In festivitibus:* sic tamen quod illi, propter quorum excessum hujusmodi interdictum est prolatum, Altari nullatenus appropinquent: non tantum intelligi possunt de Oblationibus fidelium, ad quas faciendas ad Altare acceditur: sed etiam de S. Communionem, propter quam maxime ad Altare accedi solet, *Arg. c. Quia. 3. de usur.* quamvis ergo specialiter interdicti, vel qui causam interdicto dederunt, ad Eucharistiæ Communionem non sint admittendi, alij tamen vel non interdicti, vel qui causam non dederunt, non prohibentur ad illam accedere, sicut neque ad aliud Ministerium, cuius sunt capaces, *Suar. dif. 33. de censur. f. 1. n. 36.* ubi ait, hac in re servandam esse in praxi Ecclesiæ consuetudinem, *Laym. cit. c. 2. n. 3. §. Quarta exceptio.* Ubi addit, quod non possint alia Sacramenta in prædictis Festivitibus ministrari, videlicet Extremæ Unctionis, & Ordinationis, extra casum necessitatis.

Prædictis addendum primò. Infantes, qui usum rationis non habent, vel amentes non arcentur, tempore interdicti ab Officijs Divinis, cum moraliter non sint præsentis, nec capaces censuræ. Secundò. Si Sacerdos celebraturus Missam non possit habere Ministrum Clericum, potest adhibere laicum specialiter non interdictum. Tertiò. Si quis ex privilegio possit audire Divina v.g. Nobilis, tunc admittuntur cum eo Officiales, vel famuli illius, qui illum comitari solent, *c. pen. de privil. in 6. Laym. cit. l. §. Sequuntur nunc. & alij.*

§. V.

De privatione sepultura Ecclesiastica tempore Interdicti.

CCXLI. ASSERTIO 1. In generali Interdicto locali prohibentur sepeliri fideles in sacro loco, *c. Quod in re. 11. §. Licet autem. de penit. & remiss.* Clerici tamen, sive Ecclesiasticæ personæ, quæ non sunt interdictæ, si servarunt interdictum, sive illud illicità Divini Officij celebratione non violarunt, possunt in Cæmeterio Ecclesiæ sepeliri, cum silentio tamen sine pulsatione campanarum, & absque omni solemnitate, *cit. c. Quod in re.* ubi licet dicatur in Cæmeterio, nihilominus tamen licitum est, illos etiam in Ecclesia sepeliri, quamvis ea sit specialiter interdicta, *Avila p. 5. dif. 4. f. 3. dub. 2. concl. 3. Suar. dif. 35. f. 1. n. 7.* imò etiam Jure novo in suprâ dictis quatuor festivitibus, etiam solemniter cum pulsu campanarum, & cantu Clerici sepeliri possunt, juxta *c. Alma. ult. h. t. in 6. Laym. l. 1. tr. 5. p. 4. c. 2. num. 3.*

Ubi tamen præterea notandum primò, in interdicto locali licitè possunt omnes tam laici, quam Clerici, qui specialiter interdicti non sunt, neque culpâ suâ interdicto causam dederunt, in quocunque loco sacro non interdicto sepeliri, licet sint Parochiani Ecclesiæ parochialis specialiter interdictæ, *Suar. cit. l. num. 3. Avila cit. l. dub. 1. concl. 2. Laym. cit. l.* non tamen Clerici debent sepeliri in loco specialiter interdicto, si ad aliam Ecclesiam, vel locum

locum non interdictum commodè deferri possint, *Laym. cit. l.* Ratio est, quia in locali interdicto, personarum, secundum se, & absolute non sunt interdictæ, sed solum respectu loci interdicti: si ergo ipsæ personarum non sint interdictæ, neque etiam ipsa Ecclesia, tunc nullum est impedimentum Ecclesiasticæ sepulturæ, nec ex parte personarum, neque ex parte loci. Similiter laici in interdicto locali bene possunt sepeliri in loco interdicto non sacro, quia talis sepultura non est Ecclesiastica, cuiusmodi tantum prohibetur per Interdictum, *Avila cit. l. dub. 2. concl. 2.*

Notandum secundò. Quorum corpora tempore Interdicti localis sepulta sunt in loco non sacro, ea, cessante interdicto, exhumanda, & ad locum sacrum deferenda sunt. Sed vice versâ, corpora defunctorum, qui non erant personaliter interdicti, & denunciati, nec causam culpabilem interdicto dederunt, si illegitimè sepulta sint in loco interdicto, non debent exhumari, ut sepeliantur in loco profano, quia id nullibi statutum reperitur, *Navarr. in Man. c. 27. n. 176. Avila cit. l. dub. 2. concl. 2. Laym. cit. l.*

Notandum tertio. Tempore generalis interdicti localis, etiam corpora defunctorum infantium, & amentium non possunt sepeliri in loco sacro interdicto, quia illa æquè, ac corpora adultorum capacia sunt privationis Ecclesiasticæ sepulturæ, *Laym. cit. l.*

CCXLII. ASSERTIO 2. Personaliter interdicti, sive Clerici, sive laici, si denunciati non sint, nec finaliter impœnitentes, possunt in loco sacro non interdicto sepeliri, quia quibus vivis communicamus, etiam mortuis communicare possumus. c. Sanè, 3. caus. 24. q. 2. Sed personaliter interdicti nondum denunciati, non sunt necessariò repellendi ab Officijs Divinis, quæ celebrantur in loco non interdicto post Concilium Constantiense, ergo neque mortui excludi debent à tali loco sacro. In interdicto verò personali generali sufficit denunciatam esse nominatim, & in particulari totam Communitatem, quæ interdictum contraxit, ad hoc ut singuli, qui sunt illius pars, & membra, vitandi sint in Officijs Divinis, & sepulturâ, quia moraliter impossibile est, omnes, & singulos ut interdictos promulgari, *Suar. dis. 37. de cens. f. 2. n. 3. Laym. cit. l. n. 3.*

Hinc inferitur primò, quòd post Bullam Martini V. *Ad evitandum*, nullum interdictum loci obliget, & servari debeat, nisi nominatim sit denunciatum: sicut nec Interdictum personarum, ita ut prohibeamur communicare cum interdicto, cumque teneamur vitare, & excludere à Divinis, & non sepelire, nisi nominatim sit denunciatus, ut interdictus, sicut ex communi, & certa sententia docet *Navarr. in Man. c. 27. num. 187. & Tanner. cit. dis. 6. q. 10. dub. 8. n. 153.*

Inferitur secundò. Tres sunt effectus Interdicti totalis. Primus est, quòd usus activus, & passivus Sacramentorum sit prohibitus saltem aliquorum. Secundus est, quòd etiam prohibitum sit celebrare, & audire Officia Divina. Tertius

est prohibitio Ecclesiasticæ sepulturæ, ut patet dictis.

§. VI.

De violatione Interdicti, & pœnis lre decretis in violantes.

CCXLIII. Quæritur primò, Quomodo violetur Interdictum locale, vel personale? Interdictum locale violant Clerici primò personaliter, ac specialiter interdicti præsumunt exercere actum proprium sui Ordinis, & rite sacros regulares. Secundò, si tales Interdicti Divinis intersint, vel percipiant Sacramenta in prohibita. Tertiò, si permittunt aliquem perire interdictum, postquam promissum est interdictum, interesse Divinis, vel celebrare Divina, *Laym. l. 1. m. 5. p. 4. c. 3. num. 1.* Interdictum verò locale violant Clerici, & Religiosi, si celebrent Divina Officia, non toleranti moderatione, c. Alma. ult. h. 1. in 6. Secundò, si, quibus regimen Ecclesiæ est permissum, permittant alios Divina Officia celebrare in loco interdicto sine prædicta moderatione, ut colligitur ex illis est vobis. 11. ubi dicitur: *Nuda Divina Officia celebratis, nec permittatis aliquem celebrare, &c.* *Laym. cit. l.*

CCXLIV. Quæritur secundò, Quomodo violant laici, seu sacculares Domini, qui violant interdictum, vel alios cogunt violare? Resp. de hoc tractatur in *Clement. Graviss. 2. h. 1.* ubi statuitur, rebibiles, & Domini temporales quicunque, qui Terris eorum Ecclesiastico interdicto suppletis, in Capellis, vel etiam in Ingenuis Ecclesijs Collegiatis publicè, & solemniter faciunt celebrari, aut compellunt ad illa celebranda. Vel qui sive pulsus campanarum, sive etiam voce Præconis, interdictos ad Officia Divina convocant: vel qui ne publicè excommunicati, ut interdicti ex Ecclesia, in qua Missæ celebrantur, moniti ut exeant, eos exire prohibent, denique & illi, qui cum excommunicatis, & interdictis, excommunicationem incurrunt, & per Sedem Apostolicam tantum absolvi possunt.

CCXLV. Ubi notandum, quòd in hoc quatuor violationes interdicti puniuntur, ut patet *Suar. dis. 22. de cens. f. 4. num. 28. & sup.* Prima est in loco interdicto quemquam, quomodolibet cogere celebrare Divina Officia: Secundò, vocare aliquos, præsertim excommunicatos, & interdictos ad Divina Officia audienda, & tertiò, nunc hos, nunc illos ad Divina Officia vocando, nunc cretè per nuntium, nunc compellendo, nunc campanis, aut voce præconis vocando: & quidem non solum excommunicatos, vel interdictos, sed etiam alios quoscunque vocare ad audienda Divina Officia interdicta, est prohibitum, cum res

absolutè loquatur, quamvis prius sit gravior delictū. Tertia est, prohibere, ne publicè excommunicati, vel interdicti, ex Ecclesiis, in quibus Missæ celebrantur, etiam à celebrantibus admoniti, non exeant: ubi non est sermo de Officiis Divinis in communi, sed tantum de Missis, & ideo non est ultra extendenda, *Suar. c. l. n. 29.* Ubi etiam solum sermo est de locis interdictis, & consequenter de Ecclesiis in eis existentibus, ac etiam interdictis. Sub Ecclesiis autem non comprehenduntur Oratoria privata, præsertim cum sit materia odiosa, *Suar. c. l. num. 30.* Quarta violatio interdicti hic prohibita est, si publicè excommunicatus, vel interdictus, sive à Jure, sive ab homine, existens in Ecclesia interdicta, dum Missæ celebrantur, nominatim monitus exire nolit, is enim novam censuram excommunicationis incurrit Papæ reservatam, *Suar. c. l. num. 33.* Ubi addit, hoc Jure novo limitandum esse ad excommunicatum, vel interdictum nominatim, & denunciatum, vel manifestum percussorem Clerici: & in omnibus his violationibus subintelligi debet verbum *presumptum*. Porro si excommunicatus ingreditur Ecclesiam, Sacrificium Missæ non potest, eo præsertim fieri, si id contingat ante inchoatum Canonem, ut ex Navarro notat *Barb. hic in Collect. n. 3.*

CCXLVI. Quæritur tertio, quam penam incurrit Religiosi violantes interdictum? Resp. de his agitur in *Clement. Ex frequentibus. l. h. t.* Ubi statuitur, ut Religiosi quicunque (mendicantes, vel non, *Gl. hic V. Religiosi.*) etiam exempti, interdictum, per Sedem Apostolicam, vel Ordinarium loci positum, quod sciunt, Cathedralē, vel Matricem Ecclesiam (id est, majorem, & baptismalem, quæ dicitur matrix, quia regenerat per baptismum, *Gl. hic V. Matricem.*) obsequare, inviolabiliter observent; cum moderatione tamen Decretalis *Alma*: alioquin non servantes, ipso facto, sint excommunicati, non obstantibus quibuscunque appellationibus, aut aliis objectionibus (quibus allegarent, sententiam esse nullam, *Gl. hic V. Quibuscunque.*)

Idem servandum est in Interdictis, & Cessationibus generalibus à Divinis, auctoritate Conciliorum Provincialium indictis. Item in cessationibus generalibus à Divinis Civitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas Conventus, vel Capitula ex consuetudine, vel aliâ viâ ponunt, *cir. Clement. l. 1. §. Quod etiam.* de quo infra. Additur in fine, hanc sanctionem extendi etiam ad pendentes, non obstantibus privilegiis, Conventionibus, statutis, & consuetudinibus quibusvis in contrarium.

CCXLVII. Notandum hic primò, Religiosis, etiam exempti obligantur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, servare interdictum (vel cessationem à Divinis) quod sciverint, vel viderint observari ab Ecclesia Cathedrali, vel Matrice loci, in quo habitant, quamvis interdictum sit nullum, ut quia latum post legitimam appellationem, vel ex alia causa, *cir. Clem. l. 1.* Sed Clerici seculares non tenentur illud servare, si constet esse nullum, *Gl. hic V. Religiosi. & Avila p. 5. dis. 5. dab. 3.* Quod si in oppido non sit Ecclesia Cathedralis, vel Matris, seu

Tomus V.

baptismalis, sed multæ Ecclesiæ Parochiales divitæ, tunc debent interdictum, vel cessationem à Divinis servare omnes illi Parochiani, *Azor p. 1. l. 12. c. 13. Vers. Decimo octavo:* non tamen incurrunt excommunicationem hujus Clement. si illud non servant, ut post *Navarr. & Silvest.* docet *Avila c. l. conclus. 3.* Constitutio autem *cir. Clem.* habet solum locum in Interdicto generali, non speciali, *Azor c. l.*

Notandum secundò, præterea in Concilio Trident. *Sess. 25. c. 12. de Regul.* statuitur, ut censuræ, & interdicta, non tantum quæ à Sede Apostolica emanant, sed etiam ab Ordinariis locorum promulgata sunt, mandante Episcopo, à Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, & servantur, *Azor c. l.*

CCXLVIII. Porro in *Clement. Ex eo. 3. h. t.* præterea statuitur, ut si Fratres Minores, tempore interdicti, ad Divina Officia recipiant, in suis Ecclesiis, Fratres, & Sorores Ordinis Tertii, quem S. Franciscus instituit, qui Continentes, seu de pœnitentia vocantur, eo ipso, sententiam excommunicationis incurrant, à qua per alium, quam per Romanum Pontificem, vel præmissâ satisfactione, per locorum Ordinarios, auctoritate Apostolica, (delegatâ) nequeunt absolvi. Plures alias pœnas, quæ ob violationem Interdicti, ipso jure incurruntur, adfert *Laym. cit. c. 3. n. 3.* de quibus alibi actum suis locis.

An autem celebrans in Ecclesia polluta, vel interdicta, fiat irregularis, dubitatur? Resp. Is, qui in Ecclesia sanguinis, aut seminis (humani) effusione polluta: vel qui præsentibus majore excommunicatione ligaris, scienter celebrare præsumit, etsi temerariè agat, irregularitatem tamen non incurrit, quia id in Jure non est expressum, prout statuitur in *c. Is qui. 18. h. t. in 6.* Unde colligitur, quod irregularitas non incurritur, nisi in casibus jure expressis, *Barb. hic in Collect. n. 4.* Is verò, qui scienter celebrat in loco interdicto supposito, irregularitatem contrahit, nisi in hoc privilegiatus sit, vel à Jure hoc eidem concessum: à qua per alium, quam per Romanum Pontificem absolvi nequit, & efficitur ineligibilis activè, & passivè, ita ut nec eligere cum aliis, nec eligi possit, ut decernitur in *cir. c. Is qui. §. Is verò.*

Ubi notandum primò, quamvis scienter celebrans in Ecclesia polluta, & non reconciliatâ, vel coram excommunicato, irregularis non fiat: quia tamen tali Sacerdoti interdicitur ingressus Ecclesiæ, ut colligi videtur ex *c. Episcoporum. 8. de privilegiis in 6.* ideo si talis Sacerdos celebret Missam in Ecclesia, sit irregularis, juxta *c. Is cui. 20. h. t. in 6. Gloss. in cit. c. Is qui. V. Nodatis, Azor p. 1. l. 10. c. 26. q. ult.*

Notandum secundò, celebrans scienter in loco interdicto, in casibus Jure non permissis, sit irregularis: secus ergo si ignoranter, nisi fuerit ignorantia culpabilis, quæ non excusat, *Gl. hic in §. Is verò. V. Scienter:* secus est, si quis celebret in loco interdicto, vel Divinis intersit, ex privilegio, sive concessione Juris, tunc enim irregularis non efficitur, *Franc. cit. c. Is qui. §. Is verò. n. 1.*

Notandum tertio, Clericus, qui personale, vel locale interdictum violat, exercendo actum Sacri

xxx 2

Ordi-

Ordinis, vel celebrando Officia Divina, sit etiam ineligibilis, ita ut nec eligere, nec eligi possit, *cir. c. Is qui. §. Is vero*, imò nec postulari potest, *c. 1. de postul. Prælat. Gloss. hic V. Ineligibilis*. Solus autem Papa potest dispensare, vel absolvere ab irregularitate contracta ex celebratione Divinorum, *Franc. hic num. 2.*

§. VII.

De causis interdicti, & relaxatione eiusdem.

CCXLIX. Quæritur primò, quis possit interdictionem ferre? Resp. interdictum ferri potest à Jure, vel ab homine. Illi autem ferre possunt interdictum personale, vel locale in personas, vel locum jurisdictioni suæ subiectum, qui ordinario Jure possunt excommunicare, vel suspendere, ut colligitur ex *c. Cum Ecclesiarum. 3. de Offic. Ind. Ordin. Ubi* quoad hoc excommunicatio, & interdictum æquiparantur, *Suar. dif. 36. de censur. sec. 1. num. 2.* Ubi etiam notat, non esse in usu, neque expedire, ut Prælati Regulares locale interdictum ferant, nisi in aliquo oppido habeant Ecclesiasticam jurisdictionem fori contentiosi, & quasi Episcopalem, quia jurisdictionis horum Prælatorum magis est in personas, quam in territoria, seu loca.

An autem Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, Sede non vacante, possit ferre Interdictum, dictum est supra *Libr. 3. Tit. XI. §. 3.*

CCL. Quæritur secundò, ob quam causam ferri possit, interdictum? Resp. Interdictum ferri potest in quamlibet Communitatem, sed non nisi propter delictum, saltem alienum, vel ipsius Communitatis, vel Principis, aut Gubernatoris, qui in eo loco sæcularem, seu temporalem jurisdictionem aut administrationem habent, ut colligitur ex *c. Non est. 11. de sponsal. Ubi* propter peccatum Regis, totum Regnum ejus interdictum supponitur, & in *c. Si sententia. 16. h. t. in 6.* Ubi dicitur, propter peccatum Domini, vel Rectoris interdicti posse Civitatem, *Covarr. inc. Alma p. 2. §. 1. n. 4. Suar. dif. 36. sec. 3. n. 6.* Quin imò etiam propter delictum ejus, qui spiritua- lem tantum, seu Ecclesiasticam jurisdictionem in loco obtinet, ut Episcopus, ferri posse interdictum in Civitatem colligi videtur ex *c. Sanè. 11. de Offic. De- leg. Ubi* dicitur, quòd Judex delegatus Papæ, si ei Episcopus obedire nolit, possit terram ejus jurisdi- ctioni subiectam interdictum supponere, *Covarr. c. l. Suar. c. l. n. 7.* Sed de hoc dictum est supra *l. 1. Decret. Tit. 29. sec. 4. §. 1. n. 73.*

CCLI. Porro Interdictum generale locale, non potest justè ferri, nisi ob gravissimam causam generalem, quæ ex peccato publico à Capite, vel plu- ribus, & præcipuis ejus membris contumaciter ad- misso procedat, idè quæ requirit gravio- rem causam, quam excommunicatio, quia est pœna, quæ redun- dat in totam Communitatem, quam privat cultu quodammodo Divino publico, & extendit se etiam ad innocentes, qui nullam causam dederunt interdi- ctio, nam & illi Divinis in loco interdicto interesse

non possunt, *Suar. c. l. n. 6.* in quo etiam interdictum ab excommunicatione, & interdictum verò personale speciale non potest ferri, nisi ob propriam ejus culpam, & gra- vem, si simpliciter, & absolute feratur, quæ- rat hominem magnis bonis spiritualibus, *Suar. sec. 3. n. 2. & 3.*

Sed quomodo pœna interdicti, personalis, est justa, cum non solum in eos, qui delin- runt, sed etiam in innocentes redundet? Respon- detur hoc solum sequi, quòd interdictum locale, vel terri- toriale generale non possit justè ferri, ut pœna de- vindicta delicti committi: potest tamen pœna re- cedere à contumacia, quia tunc est effectus inter- dictum ad coercendum inobedientes Ecclesiæ, ad defendendam Ecclesiæ auctoritatem ac potestatem. Nec obstat, quòd gravamen hujusmodi contumacia- tangat etiam innocentes, qui non delinunt, qui satis est, quòd sint partes, seu membra Communitatis, cui aliquo modo attribuitur interdictum, quòd ferretur interdictum: tum quia interdictum re- re solet hanc censuram ad tutandam sanctitatem, & dignitatem, mirum non est, quòd interdictum permittat aliquam incommoditatem, quæ ferri privatis, etiam innocentibus, propter interdictum bonum commune, quòd magis est, debet præferendum privatis incommodis, *Suar. m. 4. §. 3. n. 11. & 13.*

CCLII. Quæritur tertio à quo, & quando interdictum tolli possit, seu relaxari? Respon- detur, interdictum latum ad certum tempus, vel conditione, elapso tempore, vel implenda condi- tione, per se cessat, ita tamen ut ante ejus implendum scopus dispensare non possit, nisi interdictum po- niat ex delicto occulto non deducto ad forem contentiosum, *Laym. l. 1. Tract. 3. p. 4. c. 5. num. 1.* Si autem interdictum generale, locale vel personale jure communi non reservatum potest tolli per interdictum scopum, vel alium habentem quasi Episcopalem jurisdictionem in Communitatem interdictam, colligitur ex *c. Nusper. 29. h. t. Laym. c. l. Tertio* Regulares per sua privilegia communitates non habentes testatem absolvi fideles, nisi in foro contumacitatis, & ideo tollere non possunt interdictum locale aut personale Communitatis, quia locum Communitas foro penitentie non subijciunt, per se patet, *Laym. c. l. num. 1.* Quare per privilegium, quo conceditur potestas absolviendi ab om- nibus censuris Juris, potest tolli omne interdictum personale ac speciale, *Laym. c. l.* Quintò probabitur, quòd ab interdicto personali particulatim non relaxari, quilibet Confessarius expofitus, post prout tam satisfactio- nem, vel satisfaciendi cautionem, vel interdictum solvere possit, quia per tale interdictum prohibetur quis à perceptione Sacramentorum, *c. Quod in 11. de penit. & remiss.* & patet ex supra dictis, ita ergo quilibet Confessarius expofitus, ante absolvi- nem à peccatis, potest relaxare excommunicatio- nem non reservatam; ita etiam interdictum personale particulare, sine reservatione latum, *Laym. num. 3.* Sextò, qui potest interdictum commu- nali, potest etiam ad tempus suspendere, *Laym. Septimò* destructa Ecclesià, non tollitur interdictum

etum locale, sed adhæret solo, adeoque in eo loco Divina Officia celebrari non possunt: dissoluta autem, seu pereunte Communitate, personale interdictum omnino expirat, *Laym. c. l. n. 4.*

CCLIII. Postremò queritur, utrum Interdictum Ecclesiasticum possit relaxari ad cautelam, sicut excommunicatio? Resp. Interdictum generale locale non potest relaxari ad cautelam, prout declaravit Gregorius X. in Concilio Generali Lugdunensi relato in c. *Præfenti. 10. h. t. in 6.* Ubi dicitur: *tur: relaxationem ad cautelam, quoad sententias interdicti in Civitates, Castra vel alia qualibet loca generaliter promulgatas, nullatenus iocum habere.*

Ubi notandum primò, quamvis aliàs excommunicatio, & interdictum regulariter pari passu ambulant, & æquiparentur: hoc tamen non procedit in relaxatione censuræ ad cautelam, nam ab excommunicatione potest quis absolvi ad cautelam, non autem ab interdicto locali generali, sed differri debet relaxatio ad finem causæ, *Gl. hic in casu, ita ut relaxatio sit invalida, ut patet ex fine hujus c. ibi: locum aliquatenus non habere, & notat Gl. fin. hic Covarr. in c. Alma. p. 2. §. 2. n. 5.* Ratio autem diversitatis inter excommunicationem, & interdictum locale, quoad hoc, est secundum *Gl. hic V. Declaramus*, quia in excommunicatione est majus periculum communionis, ideo ad aliorum cautelam fit absolutio, & per excommunicationem omnino separatur quis à Christi Corpore, & absconditur ac privity quis usu omnium Sacramentorum, & communibus fidelium suffragiis, & ideo festinatur, ut Christo reconcilietur per absolutionem. In interdicto verò non est tantum periculum, & quædam Sacramenta conferuntur, ac Divina Officia interdum celebrantur, & ideo differtur absolutio usque ad finem causæ.

Notandum secundò, in interdicto personali, saltem speciali fieri potest relaxatio ad cautelam, quia homini specialiter interdicto negantur omnia Sacramenta, sicut excommunicato, & ideo etiam potest absolvi à tali interdicto ad cautelam, ut colligitur ex hoc c. à contrario sensu, quod solum loquitur de interdicto generali, locali, ergo aliud est in interdicto personali, saltem speciali, *Silvest. V. Interdictum. 3. n. 14. Avila p. 3. dis. 6. dub. 5.*

§. VIII.

Proponuntur Constitutiones Extravagantes huius Tituli.

CCLIV. In Extravag. Cum ad Sacro sanctæ unice. Ioan. XXII. h. t. taxantur gratiæ, sive litteræ beneficiæ impetratæ à Sede Apostolica super dignitatibus, Personatibus, & aliis beneficiis, cum cura, & sine cura, cum clausulis consuetis, vel non consuetis. Taxantur autem decem grossis Turonensibus, & non ultra. Item quot litteras, & quot distiones linea continere debeat, declaratur. Pro litteris autem datis in forma pauperum solvantur tantum octo grossi Turonenses, idque ut deferatur paupertati. Quod si Curia Romana

existat ultra montes, pro taxa solvantur Grossi Turonenses: si citra montes, sive Romæ, solvantur Grossi Romani. Omnes autem, & singuli Scriptores, & Abbreviatores, si ultra taxam accipiant, prima vice, sunt eo ipso suspensi ab officio per sex menses; & si secundo deliquerint, sunt privati in perpetuum: Abbreviatores verò insuper pœnam excommunicationis incurrunt. Videri potest *Vivian. in Ration. hic & Barb. in Collect. n. 1.*

CCLV. In Extravag. Excommunicamus. I. Inter communes h. t. Excommunicantur, & anathematizantur Clerici, Religiosi, & laici, etiam si sint familiares Curie, vel alij quicumque, qui pactum faciunt, vel aliquid magnum aut parvum promittunt, vel promissionem recipiunt: vel qui ex pacto, vel promissione occulta aut manifesta, sub generalibus verbis, non plenè expressis, vel sub specialibus, & apertè expressis verbis, quidquam derint aut acceperint, magnum vel parvum: vel promissionem de quacunque re aut utilitate consequenda fecerint, vel receperint, ad iustitiam, sive gratiam aliquam, pro se, vel pro alio; in causis, vel iudiciis, seu aliis per Litteras Apostolicas, aut quibuscunque modis apud Sedem Apostolicam obtinendum. Et hæc sententia ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes extenditur. Item illi, qui aliquem sciverint in prædictis culpabilem, & intra triduum non revelant Papæ, vel alicui, per quem fideliter ad Papam referatur, similiter excommunicationem incurrunt, à qua nullus, præter Papam, eos absolvere potest, absque speciali ejusdem mandato, vel nisi in articulo mortis, quando Papa adiri non potest, neque etiam absolvi potest, nisi prius quantum dedit, vel recepit, integrè pauperibus eroget: iustitia verò ac gratia sic obtenta, nullius est momenti, & omni caret effectu, & firmitate. Additur in fine, quod etiam qui scienter iustitiā, vel gratiā utuntur, similiter excommunicationem incurrunt reservatam Papæ.

Hæc Constitutio Bonifacii VIII. innovata fuit, & aucta per Gregorium XIII. in Bulla, quæ incipit, *Ab ipso*: Anno 1574. nonis Novembr. in quam Extravag. Et Bullam Navarr. doctissimum Commentarium edidit, qui inscribitur De datis, & promissis pro iustitia, vel gratia obtinendis.

CCLVI. Pro quarum explicatione notandum primò, pœnam hanc excommunicationis majoris incurrunt omnes, sive Clerici, sive Religiosi, sive etiam laici, mares & feminae, dignitate præditi, vel non: imò etiam Episcopi, quia & ipsi sunt veri Clerici, nam quamvis sub Canone generaliter imponente suspensionem, vel interdictum non comprehendantur Episcopi, nisi exprimantur, c. *Quia periculosum. 4. h. t. in 6.* includuntur tamen quoad excommunicationem, & alias pœnas, sub Canone generaliter eas infligente, *Gloss. ibid. V. Suspensionis; Navarr. in cit. Comment. num. 11. not. 6.* Ubi etiam latè disputat, an sub ea Extravag. includantur Cardinales.

Notandum secundo, sub hoc textu ibi: *unde eunque*, includuntur non solum orti in Urbe, & oriundi ex ea, sed etiam in ea habitantes, vel in reliqua Italia, vel in alijs Regnis, *Navarr. c. l. not. 7. n. 12.*

Xxx 3

quia

quia de natura hujus dictionis est, ut nullus excludatur locus, c. Undecunque. 3. dist. 96. *Farinac. in pract. crimin. p. 3. q. 111. n. 322.*

Notandum tertio, ut habeat locum poena excommunicationis, de qua in hac *Extravag. 1.* requiritur aliquod pactum, unde si unus solum mente diceret, se daturum tantum, & alter se recepturum tantum poena non contraheretur, quia poenam cogitationis nullus mereri debet, *Navarr. c. l. not. 11. n. 23. in fin. Farin. cit. q. 111. n. 353.*

Notandum quarto, praedictae poenae excommunicationis locum habent, quamvis id, quod datur, sit parvum, ubi tamen non sufficit dare quancunque rem parvam, sed requiritur, ut tanta sit, quae probabiliter apta sit ad dimovendum recipientem a recto, alioquin nec dantes, nec accipientes praedictam poenam incurrunt, *Navarr. c. l. not. 10. num. 20. Farinac. c. l. n. 313.*

CCLVII. Notandum quinto, incurritur etiam dicta poena propter solam promissionem dandi, etiam si nihil detur aut recipiatur, *Navarr. c. l. not. 8. num. 13. Versic. Tertio. Farinac. c. l. n. 313.* Id tamen limitatur primo, quod non propter omnem promissionem incurratur excommunicatio, sed tantum ob illam, quae prohibita est, & quae jure naturali, Divino, & humano, ante hujus Constitutionis promulgationem, erat peccatum mortale: secus si talis promissio non erat prohibita, & quatenus prohibita, promittens non peccabat mortaliter, *Navarr. c. l. not. 11. n. 21. Et seqq. Farinac. c. l. n. 314.* Secundo, ut non procedat respectus ejus, cui promissio facta est, nisi ab eo fuerit acceptata, ut colligi videtur ex textu ibi: *promissionem receperint; Farin. c. l. n. 315.*

Notandum sexto, dicta poena excommunicationis incurritur, siue promissio, vel datio sit occulta, siue etiam manifesta, ut habetur in *cit. Extravag. 1.* imò etiam si promissio fuerit generalis, ut si quis dixit, non intendo vobis esse ingratus, *Farinac. c. l. num. 325.* Ubi num. 326. id limitat, ut supra.

Notandum septimo, eadem poena incurritur, non solum, si detur, vel promittatur pecunia, sed etiam si alia res, seu utilitas. Ubi appellatione rei continentur jura corporalia, & incorporalia, imò quavis utilitas, seu commodum necessarium, vel delectabile, *Navarr. c. l. not. 12. n. 28.* Ubi ait, id locum habere, non tantum in promissione dandi, sed etiam faciendi, *Farin. n. 327.*

CCLVIII. Notandum octavo, incurritur etiam haec poena, quando quid datur, vel promittitur pro consequenda justitia, animo obtinendae victoriae in lite, *Farinac. c. l. n. 328.* siue quis det, siue promittat pro se, siue pro alio tertio, ut est procurator, siue mediator, *Navarr. c. l. not. 20. n. 30. Farinac. c. l. n. 328.* Item si quid detur, vel promittatur aut recipiatur pro consequenda gratia, non solum in scriptis, seu per litteras Apostolicas, sed etiam aliàs quomodocunque, *Navarr. c. l. not. 17. num. 29. Farin. c. l. n. 330.*

Notandum nono, requiritur etiam ad incurrendas poenas hujus *Extravag.* ut detur, vel promittatur aliquid pro obtinenda justitia, vel gratia apud Se-

dem Apostolicam, secus si ab alio Principe, vel gistratu aut persona, *Navarr. c. l. not. 18. num. 15. Augusti Anno 1598. extenditur ad constitutionem Gregorii XIII. quoad hoc, etiam ta, vel promissa, & recepta, ne dum apud Sedem Apostolicam, sed etiam in quocunque Tribunalis judicio seculari, & tam in Curia Romana, quam etiam in quacunque Civitate. Provisum ut non Statibus Ecclesiasticis, ut refert *Bor. de i. n. 17.**

Notandum decimo, requiritur etiam ad incurrendas dictas poenas, ut aliquid detur, vel promittatur, pro justitia, vel gratia obtinenda, non pro iam obtenta, *Navarr. c. l. not. 19. n. 29. Farin. c. l. n. 342.* Ubi etiam declarat, quando quis datur obtinere justitiam, vel gratiam apud Sedem Apostolicam. Item qui sciunt aliquos esse culpabiles in dolo, vel recipiendo aliquid pro justitia, vel gratia obtinenda a Sede Apostolica, & non reverentia, vel timore, incurrunt poenas hujus *Extravag. dist. c. l. not. 22. num. 37. Farinac. c. l. n. 311. Et seqq. illa* verò, qui conficiunt hujus crimina, *illicita, & complices, impunitas conceditur, juxta Consue. Gregorii XIII. Farinac. c. l. n. 314.* Neque tamen pro justitia, vel gratia obtinenda licitum est dare, vel recipere munera, *Farin. c. l. n. 336.* ubi etiam expone Xenia, seu esculentia, & poculentia, quae ex consuetudine dari solent.

Præterea excommunicati ob datum, vel acceptum pro obtinenda justitia, vel gratia, apud Sedem Apostolicam, non possunt absolvi, nisi a quo, vel ab alio speciale mandatum ad hoc habente, quatenus in mortis articulo, *cit. Extravag. 1. Farin. c. l. n. 294.* neque etiam sic excommunicati possunt absolvi, nisi prius, quantum dedit, vel acceptum peribis erogat, *cit. Extravag. 1.* neque ab hac obligatione liberatur per remissionem partis, quæ debet, quamvis impotentia restituendi excuset, *Navarr. c. l. not. 23. n. 38.* Insuper justitia, seu gratia obtenta est ipso jure nulla, *cit. Extravag. 1. Navarr. c. l. not. 24. n. 38. Farinac. c. l. n. 338.* Denique poenam excommunicationis poenam incurrunt etiam illi, qui scienter utuntur justitiis, seu gratiis, vel aliquid datum, vel receptum obtenta, *cit. Extravag. 1. §. fin. Navarr. c. l. not. 25. n. 38. Farinac. c. l. n. 312.* Additur in Constitutione Gregorii XIII. haec poena privationis, scilicet omnium beneficiorum, officiorum, quæ ipso jure imponitur dantibus, accipientibus aliquid pro justitia, vel gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam, *Navarr. c. l. not. 31. n. 44.* plura de his videri possunt apud *A. cit.*

CCLIX. In *Extravag. Provisio. 2. l. c. de* ter communes statuitur, ut nulla Provincia, Civitas, Castrum, Villa, territorium, vel quavis alius locus, auctoritate Ordinaria, vel delegata, non dicto Ecclesiastico supponatur, ob pecuniarium debitum, vel pro cuiusvis monete, seu pecunie quantitate, quacunque occasione, vel causa, vel quovis quaesito colore: ideo maxime, qui propter tum Domini, Rectores, seu Officiales, aut iudices, seu habitatores &c. statuti terminis, vel statutis dis, hujusmodi debitum haecenus non solverunt, nec in posterum persolvent. Ipse enim Pape

nunc decernit irritum, & inane, si quid hactenus
secus sit attentatum, vel contigerit attentari, il-
ludque omnino revocat, non obstantibus qui-
buscunque contractibus, obligationibus, pactis &c.
ac processibus, & sententijs iudicum, juramento,
vel pœnæ appositione, aut alio quovis modo fir-
matis, nisi tale interdictum latum fuerit, vel de-
inceps feratur ex speciali licentia Sedis Apostoli-
cæ, & per patentes Litteras ejusdem expressâ.

Hinc patet, quod propter debitum pecuniarium
solvendum tale interdictum ferri non potest, quan-
do Episcopus, vel Princeps est contumax in non sol-
vendo, nec ordinariâ, nec delegatâ potestate, nisi de
speciali, & expressâ licentia S. Pontificis: hujus au-
tem auctoritate ferri potest, quia talis contumacia
potest esse grave delictum talis Principis: aliâ verò
latum irritum est, Covarr. in c. Alma. p. 2. §. 1. n. 5.
Suar. dif. 36. de censur. §. 3. n. 8.

Porro plures DD. censent, dispositionem hujus
Constitutionis Extravag. habere locum in interdi-
cto locali generali, & de eo loqui tantum, ideòque
interdictum locale particulare, seu speciale ferri
posse in Ecclesia particulari, propter debitum pecu-
narium, etiam sine speciali, & expressâ licentia Pa-
pæ, ut docet Navarr. in Man. c. 27. n. 168. Suar. cir.
dif. 36. §. 3. n. 8. Alij tamen tenent contrarium, quod
etiam in interdicto locali speciali non possit decerni
interdictum Ecclesiasticum, ob debitum pecuniari-
um, Covarr. cir. l. n. 5. Avila p. 5. dif. 3. dub. 3. qui
id extendit etiam ad interdictum generale. Verum
hac in re standum est consuetudine cuiusque loci,
eaque servanda, ut addit Avila cir. l. Illud hic ad-
dendum, quod sententiæ interdicti frequentius fer-
rantur, sine culpa multorum, sed non sine causa, ut
habetur in cir. Extravag. Providè. in princ.

CCLX. In Extravag. Ad certitudinem, 3. h. t. In-
ter Communes, Clemens V. Andronicum Palæolo-
gum, qui Imperatorem Græcorum se nominavit,
& hæresis ipsorum fautor extitit, excommunica-
tum denunciat, omnesque, qui cum ipso, quam-
diu talis manet, societatem contrahunt, declarat
esse, ipso facto, excommunicatos, & eorum Ter-
ras Interdicto Ecclesiastico supponendas esse, ac
privandos bonis, quæ ab Ecclesia tenent. Et o-
mnes, qui ipsi in his, propter quæ excommunica-
tus est, auxilium, consilium, vel favorem, publi-
cum, vel privatum præstant, excommunicatio-
nem, ipso facto, incurrunt, & talis societas, seu
confederatio nulla, seu irrita esse decernitur, Vi-
vian. in Ration. hic & Barb. in Collectan.

CCLXI. Denique in Extravag. Quia nonnul-
lis. 4. & ult. h. t. Inter Communes, idem Clemens V.
excommunicat omnes illos, qui dixerint, Papam
rite electum, priusquam coronetur, non debere
se intromittere in provisionibus, reservationi-
bus, dispensationibus, & alijs gratijs faciendis,
nec se in litteris Episcopum simpliciter, sed ele-
ctum Episcopum scribere, nec etiam uti debere
Bullâ, in qua nomen ipsius exprimitur. Et uni-
versum omnes, qui occasione hujus erroris, ausi
fuerint impugnare aliquas Litteras Apostolicas
super negotijs quibuscunque confectas, quæ ante
coronationem Pontificis emanarunt, etiam ex-

communicantur. Ratio hujus Constitutionis
est, quia S. Pontifex in eo differt ab alijs Episcopis,
quod hi non per electionem, vel præsentationem,
sed per confirmationem, vel institutionem Papæ fi-
unt Episcopi. At verò S. Pontifex fit Episcopus ab
ipsomet Christo, à quo immediatè supremam juris-
dictionem in universam Ecclesiam accipit, statim
postquam à Cardinalibus est electus: & ideo non est
tantum Episcopus electus, sed simpliciter jam con-
stitutus Episcopus, & Pastor supremus Catholica
Ecclesiæ, ut traditur in c. In nomine. 1. dif. 23. & ex-
tunc potest omnes actus jurisdictionis valide & lici-
tè exercere, etiam ante coronationem, quæ solum
fieri videtur, & pertinet ad quandam solemnitatem,
& quasi publicationem acceptæ dignitatis, ac pote-
statis, Suar. dif. 23. de censur. §. 6. n. 1. & 2.

§. IX. & ultimus.

De Cessatione à Divinis, quid & quotuplex sit, & quomodo ab Interdicto differat?

Quia hæc valde affinis est, ac similis interdicto
locali, de qua etiam in Jure Canonico in diversis lo-
cis agitur, ideo de illa pauca addemus.

CCLXII. Resp. Cessatio à Divinis, quæ &
suspensio Organorum (scilicet Laudis Divinæ) di-
citur, est Ecclesiastica prohibitio, ob quam Clerici
cessare debent in certo loco à Divinorum Officio-
rum celebratione, & Sacramentorum administra-
tione, nisi quatenus eam necessitas postulat, Navarr.
in Man. c. 27. n. 188. & Laym. l. 1. tr. 5. p. 4. c. 6. n. 1.
eaque duplex est, generalis respectu totius Civitatis,
vel particularis, ut in una Ecclesia, Silvest. v. Cessa-
tio. n. 1. Differt autem cessatio ab interdicto locali.
Primo, quia cessatio hæc non est censura, imò nec
propriè dicta pœna directè ob delictum inflicta, sed
simplex prohibitio, facta in signum gravissimi dolo-
ris, quem Ecclesia concipit, ob enormem injuriam
sibi, aut honori Divino illatam, eoque signo se justè
defendit adversus lædentem, ut colligitur ex Clem. 1.
h. t. & c. Quamvis. 8. de Offic. ordin. in 6. Laym. cir.
c. 6. n. 1. Secundo, cessatio à Divinis nullam un-
quam personam secundum se, & specialiter afficit,
sicut interdictum solet, saltem aliquam, quæ culpâ
suâ causam illi præbuit, Suar. dif. 39. §. 1. n. 13 Laym.
cir. l. Tertiò, Clericus violans cessationem à Divi-
nis, licet graviter peccet, non tamen incurrit irre-
gularitatem, quam incurrit, si violat interdictum
per exercitium sui Ordinis, sed Ministri Ecclesiæ
simpliciter prohibentur cessare, seu abstinere à Di-
vinis in tali loco, Suar. cir. l. & Laym.

Quartò, privilegia concessa circa interdictum,
ut v.g. Clerici quotidie possint celebrare Divina Of-
ficia, cum limitatione c. Alma. h. t. in 6. non exten-
duntur ad cessationem à Divinis, ut ex communio-
re sententia docet Navarr. in Man. c. 27. n. 188. A-
vila p. 6. dif. 1. dub. 3. Suar. dif. 39. de censur. §. 2. n. 11.
quia à diversis ad diversa non fit illatio, & in c. Quod
in te. 11. de panit. talis facultas peculiariter concedi-
tur,

tur, tempore interdicti, ideoque non debet extendi ad cessationem à Divinis. Nihilominus contraria sententia est etiam valde probabilis, quia cessatio est tantum ab Officijs publicis, quam tenet Covarr. in c. Alma. p. 2. §. 4. n. 7. Suar. cit. dif. 39. f. 2. n. 14. Laym. cit. l. Similiter quamvis inspecto Juris rigore, neque in quatuor præcipuis anni festivitibus licitum sit celebrare Divina Officia, tempore cessationis, quia illa exceptio solum facta est de interdicto: tamen ex æquitate, & benignâ DD. interpretatione, Divina Officia solemniter celebrari possunt, tempore cessationis, in prædictis festivitibus, quia ob reverentiam earum, talis facultas absolute concessa videtur, Suar. cit. dif. 39. f. 2. n. 12. Laym. cit. l. Sanch. l. 7. de marr. dif. 8. n. 18. Et hinc etiam quamvis spectato Juris rigore, tempore cessationis, non videatur ita amplè esse concessa, sicut tempore Interdicti, ut colligitur ex c. Non est. 11. de sponsal. ubi tantum tempore cessationis conceditur ministrari Baptismus parvulorum, & pœnitentia morientium, adjuncto etiam Viatico: secundum æquitatem tamen probabiliter dici potest, etiam tempore cessationis, posse ministrari illa Sacramenta, quæ tempore generalis interdicti, ijs, qui specialiter interdicti non sunt, ministrari possunt, de quo suprâ dictum, Covarr. cit. l. Suar. cit. l. n. 18. Laym. cit. l. n. 2. & 3.

Quintò, sepultura in loco sacro, tempore cessationis puræ, sive separatæ ab interdicto, omnibus, non solum Clericis est concessa, modò fiat, sine officio funebri, quia in cit. c. non est, solum prohibetur, ut tempore cessationis nulla Officia Divina celebrentur, quo nomine comprehenduntur Sacramenta, ut ex adjunctis verbis colligitur, non autem sepultura in loco sacro, quia hæc Officium propriè

dici non solet: ab interdicto autem ad cessationem à Divinis, cum sint diversa, etiam ob passionem, non est faciendâ extensio, præsertim materia odiosa, Suar. cit. dif. 39. f. 2. n. 31. Laym. num. 4.

CCLXIII. Porro qui interdictum imponit etiam cessationem à Divinis potest inducere, vel Episcopus, vel qui similem Episcopum qualitate nem in foro extenno obtinet, Covarr. in d. c. Alma. §. 2. n. 6. Suar. cit. l. f. 3. n. 2. & interdictum inducere cessatio, præcedente interdicto, jure est revocanda Laym. cit. l. Violantes autem cessationem generalis à Divinis, similiter ipso facto, sunt excommunicati: contra Clement. 1. §. Incessantibus vero generaliter, ubi etiam dicitur, quod non solum Concilium Provinciale, sed etiam aliud Capitulum, vel Collegium ex consuetudine possit cessationem imponere, Laym. cit. dif. 39. f. 3. n. 3. Ad causam interdicti illam quæ attinet, debet esse delictum gravissimum, & publicum, adversus commune bonum Ecclesiæ, quod cum contumacia perseveret, Laym. cit. Deinde forma, & conditiones, quæ observandæ sunt in imponenda cessatione à Divinis præscribuntur in c. Canonici. 2. & c. Quamvis. 8. de hys. Ordin. in 6. de quibus actum suprâ l. 1. cit. f. 3. n. 3. de quibus etiam fusè agit Suar. cit. l. f. 3. num. 1. & seq. quæ quæ plura alia de hac cessatione, & alius DD. legi possunt.

Superfunt duo adhuc Tituli generales, videlicet de Verborum Significatione, & de Regulis Iuris, quæ ad universum Jus spectant, & ad imitationem Justinianæ in fine Librorum Decretalium sunt appositæ, quos proinde seorsum traagemus, & exponemus.

